

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

26. ISTUNGJÄRK

17.–20. detsember 1990

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 26. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

17. detsember 1990..... 4

Istungjärgu päevakorra kinnitamine 4

Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projekti esimene lugemine..... 8

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" teine lugemine 26

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 26. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

18. detsember 1990..... 34

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund 34

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumine Eesti Vabariigi elanike, riigi- ja kohaliku võimu organite, kõigi demokraatlikult meelestatud kodanikeühenduste poole..... 58

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 26. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

19. detsember 1990..... 65

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" teise lugemise jätkamine 66

Eesti Vabariigi seaduseelnõu omandireformi alustest teise lugemise jätkamine 99

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" teise lugemise jätkamine 118

Eesti Vabariigi seaduseelnõu omandireformi alustest teise lugemise jätkamine 151

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 26. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

20. detsember 1990..... 157

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus maareformist..... 158

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" kolmas lugemine ... 177

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus 1991. aasta immigratsioonikvoodi kohta..... 182

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus maareformist..... 193

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi omandiõiguse taastamisest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevatele riiklikele pankadele üle läinud vara suhtes" projektist..... 198

Ülemnõukogu talvepuhkuse lühendamisest	207
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus maareformist.....	211
Ülemnõukogu talvepuhkuse lühendamisest	238

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

26. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

17. detsember 1990

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (V. Andrejev)

Tere päevast, lugupeetud rahvasaadikud! Palun asuda oma töökohtadele! Alustame Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 26. istungjärgu tööd. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 rahvasaadikut, puudub 33.

Lugupeetud rahvasaadikud! Nagu te märkate, on teile kätte antud Ülemnõukogu istungjärgu päevakorra projektid. Arutamiseks on esitatud palju tähtsaid küsimusi. Seoses sellega on mul teile tungiv palve: kasutame meile antud aega efektiivselt. Lepime kokku, et päevakorda ei esitata täiendavaid küsimusi ega tehta poliitilisi avaldusi. Vastavalt reglemendi §-le 6 arutame esmalt päevakorravälise küsimusena meile Ülemnõukogu Presiidiumi poolt seisukoha võtmiseks esitatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekti Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi lennundusseaduse, Eesti Vabariigi maanteedeseaduse ja Eesti Vabariigi kaubandusliku meresõidu koodeksi eelnõu kohta.

Selles otsuse projektis puudub tähtaeg, millal majanduskomisjon esitab oma seisukoha Ülemnõukogule. Härra Veetõusme! Kas te võite ütelda oma ettepaneku tähtaja kohta?

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud kolleegid! Tähtaeg oleneb sellest, milline on teie seisukoht. Näiteks majanduskomisjon arvab, et peaks võib-olla looma ajutise komisjoni, kes selle asjaga tegeleks – analoogselt härra Junti komisjoniga. Peale selle oli minu mälu järgi presiidiumis juttu sellest, et oleks vaja ka halduskomisjoni seisukohta. Nii et kui rääkida esialgsest seisukohast, siis selle võiks 15. jaanuariks küll valmis saada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas kellelgi on täiendavaid ettepanekuid selle otsuse projekti kohta? Ei ole. Siis ma panen selle Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse hääletamisele. Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi lennundusseaduse, Eesti Vabariigi maanteedeseaduse ja Eesti Vabariigi kaubandusliku meresõidu koodeksi eelnõu kohta? Tähtaeg on seejuures 15. jaanuar. Palun hääletada! Poolt on 56, vastu 1, erapooletuid 8. Sellega on otsus vastu võetud. Lugupeetud rahvasaadikud! Kohe Karl Propst selgitab teile asja. Palun!

K. Propst

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Selle küsimuse kohta on meil kaks kirja. Üks on teenindus-tootmiskooperatiivilt "Kuto" ja teine Eesti Vabariigi Riigikantseleilt. Riigikantselei andis kooperatiivile "Kuto" tellimuse täiustada istungitesaali hääletuskompuutersüsteemi. See võtvat aega üks kuni kaks nädalat. Kui Eesti Vabariigi Ülemnõukogul on võimalik leida aeg kompuutersüsteemi täiustamiseks, siis palume sellest meile teatada. Info kooperatiivilt "Kuto" on aga järgmine: 1. Kompuutersüsteemi tarkvaras ei olnud ette nähtud sellist võimalust nagu Nõukogude Liidu parlamendi omas, mis vajadusel ei näita, kuidas keegi hääletab. Selle täiustuse teostamine nõuab andmeprojektori juhtprogrammide uuesti kirjutamist. 2. Programmide kirjutamine ja kogu süsteemi testimine-häälestamine nõuab aega 1–2 nädalat. Nimetatud ajavahemikuks tuleks töö saalis katkestada. Me tegime siin ka novembrikuus koos kompuutrimiste ja riigikantseleiga nõupidamise ja esitasime terve rea teisigi ettepanekuid. Nüüd lubab "Kuto", et koos reglemendis nõutud muudatuste tegemisega arvestab ta ka neid. Firma pakub ülnimetatud tööde teostamiseks aega alates veebruarist 1991. Aitäh!

Juhataja

Kas on küsimusi? Ei ole. Teile on jagatud veel ühe otsuse projekt, see on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete Jaak Alliku, Kaido Kama ja Indrek Toome poolt esitatud dokumendi "Rahvusliku ühtsuse valitsuse põhiseisukohad" kohta". Kas kellelgi on täiendavad ettepanekuid või märkusi? Palun, Jüri Reinson!

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja! Kui ma õigesti aru saan, oleme asunud päevakorra juurde. Kas me ei teeks lihtsalt sellepärast, et keegi pärast meie istungjärgu otsuseid protestida ei saaks, ära selle protseduuri, et kinnitame istungjärgu päevakorra?

Juhataja

See on protseduuriline küsimus, seda ei ole vaja teha. Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja! Tuletan meelde, et lähenemas on talveaeg, mil me peame kõik koos puhkusele minema. Võib-olla ei maksa seda küsimust eraldi päevakorda võtta, aga igal juhul peab leidma mahti otsustada, mis ajavahemikul puhkusele ollakse. Tänan!

Juhataja

Loomulikult me seda teeme, aga ma arvan, et kolmapäeval. Kas kellelgi on täiendavaid ettepanekuid selle otsuse projekti kohta? Ei ole. Siis ma panen asja hääletamisele. Kes on selle poolt, et võtta vastu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete Alliku, Kama ja Toome poolt esitatud dokumendi kohta? Palun hääletada! Poolt on 25, vastu 26, erapooletuid 12. Seega otsus ei ole vastu võetud. Lugupeetud rahvasaadikud! Alustame päevakorra kinnitamist. Teile esitatud päevakorraprojektist puudub liberaaldemokraatliku fraktsiooni poolt esitatud punkt, mille arutelu eelmisel istungjärgul katkestati. See oli Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumine Eesti Vabariigi elanike, riigi- ja kohaliku võimu organite, kõigi demokraatlikult meelestatud kodanikuühenduste poole. Teile esitatud päevakorraprojekti 7. punkti arutasime läbi päevakorraväliselt vastavalt reglemendi §-le 6. 4. päevakorrapunkti puhul tuleb teist lugemist pidada esimeseks lugemiseks. Tehke see parandus. Millised on ettepanekud teile esitatud päevakorraprojekti kohta? Palun, Alar Maarend!

A. Maarend

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eelmisel nädalal me otsustasime ära, et tabloosüsteemi tuleb selle nädala alguses muuta. Kui seda ei suudeta teha, siis peaksime selle asja ümber otsustama ja kindlaks määrama, mis kuupäevaks see töö peab olema tehtud. Tänan!

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Tahaksin puudutada liberaaldemokraatliku fraktsiooni avalduse päevakorda võtmist. Peale Gorbatšovi kõne kuulamist tekkis mul täna selge arusaam, et selle avalduse juurde tuleb tagasi tulla peale IV kongressi lõppu. Praegu ei maksa seda päevakorda võtta.

M. Madisson

Lugupeetud juhataja ja rahvasaadikud! Minu mäletamist mööda eelmisel nädalal seda küsimust arutades katkestasime asja põhjusel, et tahtsime saada teada peaministri ja Ülemnõukogu esimehe arvamust. Kui neid ka tänaseks ei ole, siis võib-olla tõesti ei saa seda päevakorda praegu võtta. Aitäh!

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Härra Andrejev juhib täna Ülemnõukogu istungit absoluutselt korrektselt, vastavalt reglemendile. Saalist on kostnud hääli ja tehtud rida ettepanekuid, mis viivad töökäigu reglemendist kõrvale. Liberaaldemokraatide ettepanek on päevakorras, seda ei tule päevakorda võtta. On küll võimalus, kui ettepaneku esitajad seda soovivad, asi päevakorrast maha võtta või edasi lükata, aga ainult neil on see õigus. Meie selle üle diskuteerida ei saa enne, kui küsimus päevakorrajärgselt arutusele tuleb.

A. Paju

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Minul ei ole konkreetselt päevakorra kohta midagi öelda, aga mul oleks niisugune ettepanek. Me teame, mis meil praegu käes on, ma mõtlen seda vähest aega, mis meil on jäänud viimaseks istungjärguks. Kas me ei peaks kohe praegu tegema endale selgeks, kui palju me mis päeval tööd pikendame? Lõi ju eelmine nädal, mil me otsustasime tööpäevi poole võrra pikendada, paljud eelnevad kokkulepped sassi. Oleks hea ise juba alguses paika panna, millal töötame pikendatud tööpäevaga, et me kõik saaksime oma plaane seada.

Juhataja

Mul on ettepanek teha seda kolmapäeval. Alustame oma tööd ja siis arutame. Lugupeetud rahvasaadikud! Päevakorras on seega:

1. Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.
2. Eesti Vabariigi seaduse eelnõust "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta".

3. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi omandiõiguse taastamisest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevatele pankadele üle läinud vara suhtes" projektist.
4. Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riikliku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõust ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projektist.
5. Eesti Vabariigi seaduseelnõu omandireformi alustest.
6. Eesti Vabariigi seaduse "Maareformi läbiviimise ja maaseaduse aluste kohta" eelnõu ning Eestimaa Talupidajate Keskliidu Volikogu ja Maakeskerakonna põhiseisukohad maareformi küsimuste projektist. Ma panen Ülemnõukogu 26. istungjärgu päevakorra hääletusele. Enne seda teeme kohaloleku kontrolli. Kohal on 74 rahvasaadikut, puudub 31. Lugupeetud rahvasaadikud, kes on selle poolt, et kinnitada 26. istungjärgu päevakord? Palun hääletada! Poolt on 69, vastu 1, erapooletuid 3. Seega on päevakord kinnitatud.

Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projekti esimene lugemine

Juhataja

Edasi töötame siis vastavalt päevakorrale. Arutusele tulevad Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projekt. Ettekandja on Kommunaalameti peadirektor Aarne Saar. See on esimene lugemine. Palun!

A. Saar

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Käesoleva aasta 1. jaanuari seisuga on Eestis elamuid üldpinnaga 32,2 miljonit ruutmeetrit, millest 19,6 ruutmeetrit ehk 56,9%

kuulub riiklikku elamufondi. Selle hulgas on ka kohalike omavalitsuste bilansis olev elamufond 10,3 miljonit ruutmeetrit ehk 31,5% üldfondist ning 8,3 miljonit ruutmeetrit kuulub riiklike ettevõtete ja organisatsioonide ning sovhooside bilanssi. Esitatud seaduseelnõu koostamisel on eeldatud kohalike omavalitsuste elamuekspluatatsiooniorganite bilansis olevate elamute üleandmist munitsipaalomandiks. Elamukooperatiividele kuulub vabariigis 1,8 miljonit ruutmeetrit ehk 5,5% kogu fondist, ühiskondlikele organisatsioonidele ja kolhoosidele 2,4 miljonit ruutmeetrit ehk 7,3% ning individuaalelamuid oli üldpinnaga 9,9 miljonit ruutmeetrit ehk 30,3% kogu fondist. Riikliku ja munitsipaaletamufondi erastamise põhieesmärk on elamute ja korterite efektiivsem haldamine, milleni tahetakse jõuda eraomandil põhinevate omandisuhete loomise abil. Elamufondi privatiseerimisel on tarvis arvestada vajadust tagada sotsiaalne õiglus ja elanike turvalisustunne. Arvestades eluaseme sotsiaalset tähtsust kõigile inimestele, elamufondi privatiseerimise keerukust ning asjaolu, et veel ei ole otsuseid endistele omanikele vara eest kompensatsiooni maksmise või selle tagastamise kohta ja kinnisvara müügi korra kohta ning et samuti pole vabariigi elamuseadust, on kavas erastamise I etapil riikliku ja munitsipaaletamufondi kuuluvaid elamuid ja kortereid müüa üksikisikutele piiratud objekti ja subjekti ehk vara omandaja tingimustes. Esimesel etapil on kavandatud keelata müüa teenistuslikke eluruume, mitme üürikuga kortereid, eluruume, mille üüriku vastu on esitatud hagi eluruumi üürilepingu muutmiseks või lõpetamiseks või eluruumi asustamiseks, samuti antud orderi kehtetuks tunnistamiseks. Samuti on seaduseelnõus ette nähtud mitte müüa esimesel etapil elamuid ja kortereid, mis natsionaliseeriti. Natsionaliseeritud elamuid ja kortereid on vabariigis üle 4 miljoni m². Seaduseelnõu ettevalmistamisel avaldati palju ka arvamust, et viimati nimetatud piirangut ei ole otstarbekas kehtestada. Näiteks on sellisel seisukohal Tallinna linnavalitsus. Vara piiritlemisel on kavas I etapil aluseks võtta Eestis elatud aeg, kehtestada n.-ö. paiksustsensus. Samuti on meie arvates esimesel etapil vaja arvestada ostjate tööpanust. On ju kavas algul müüa soodustatud hindadega, kuni ei ole lõplikku selgust, kuidas jaotada rahvakapitaliosakuid. Valitsus teeb ettepaneku müüa elamuid ja kortereid I etapil sellele osale elanikkonnast, kes on 25 aastat Eestis elanud või siin sündinud. Asustatud elamute ja korterite ostu eesõigus on kavas anda neis elavatele üürikele ja nende perekonna liikmetele. Asustamata korterite ostu eesõigus on kavas anda paremaid elamistingimusi vajavatele kodanikele. I etapil on samuti kehtestatud teatud piirangud korterite edasimüügil. Riikliku elamufondi ehk riiklike ettevõtete bilansis olevaid elamuid ja kortereid peaksid müüma hakkama linnade ja maakondade valitsused. Munitsipaaletamufondi kuuluvaid elamuid ja kortereid võib kooskõlas kohaliku omavalitsuse seadustega müüa esmatasandi omavalitsuse

täitevorgan. Mitme korteriga majades asuvaid kortereid on kavas müüa korteri suurusele vastava mõttelise osana elamust ja tingimusel, et ostjate ja müüja vahel on sõlmitud eelnev kokkulepe elamu edasise haldamise kohta. Selliste majade edasine haldamine on otstarbekas korraldada kas korteriühistu ja aktisaseltsi põhimõttel või omavaheliste lepingute alusel. Nii on see ka teistes riikides. Näiteks Rootsis on kehtestatud mitme korteriga elamute privatiseerimisel nõue, et vähemalt 2/3 üürnikest peavad olema nõus korterite ostmisega ning nad moodustavad korteriühistu, juriidilise isiku. Ülejäänud inimesed jäävad korteriühistu üürnikeks. Meie tingimustes tuleb eeldatavasti igal konkreetsel juhul otsustada kohalikul omavalitsusel ning üheks osanikuks korteriühistus oleks munitsipaliteet või ettevõtte, kelle bilansis riiklik elamu on. Üksikisikutele müüdavate elamute ja korterite maksumuse kindlaksmääramise meetodika ja müügi korra peab kehtestama valitsus. Selle määrustiku eelprojekti üldpõhimõtteid on valitsus ka arutanud. Korterte müügihinna määramiseks kavatakse kehtestada üldpinna ruutmeetri algmaksumuse piirväärtused ning konkreetsete hindade arvestuse meetodika. Viimane võimaldab arvestada elamute kapitaalsust, tüüpi, ehitusaega, tehnovarustust, korteri planeeringut, asukohta ja tehnilist seisukorda. Nimetatud piirväärtuste ja arvestusmeetodika rakendamine võimaldab müüa tehnilistele normidele mittevastavaid ja suuri remondikulutusi nõudvaid elamuid minimaalse hinnaga. Selliseid maju on meil Eestis üle 2 miljoni m². Seaduseelnõus on ette nähtud kehtestada elamute ja korterte müügi summade laekumise ja kasutamise kord. Vabariigi valitsuse eriarvele ja kohalike omavalitsuste arvele laekuvatest summadest on kavas moodustada eluasemefond, mis võimaldab üle minna pikaajaliste laenude süsteemile. Eluasemefondist on plaanis maksta elanikele eluaseme soetamiseks võetud laenude protsente. Alates järgmisest aastast ei ole ette nähtud elamute ehitamist riigieelarve summadest, seega on eluasemefond vajalik ka uusi eluasemeid ehitavatele kodanikele soodustuslaenude andmiseks. Summad, mis laekuvad nende riiklike ettevõtete ja organisatsioonide bilansis olevate elamute ja korterte müügist, mis on ehitatud ettevõtete omavahendite arvelt, on kavas jätta ettevõtete arengufondi. Privatiseerimise teisel etapil on kavandatud elamispinna väljaostmine seostada rahvakapitaliosaku jaotamisega elanikele, arvestades nende tööpanust. Selle osaku suurus peaks olema lähedane elamiseks vajaliku kehtestatava minimaalse pinna, näiteks 10 üldpinnaruutmeetri maksumusega. Kuni üürikorterites eluruumi kasutamise tasu pole vastavusse viidud majade tegelike korrashoiukuludega, ei muutu elamute ja korterte privatiseerimine massiliseks. Kuid esitatud seaduseelnõu vastuvõtmine võimaldaks elamumajanduse privatiseerimist alustada ja osta elamispinna nendel, kes seda praegu

tahavad. Meie prognoosi kohaselt on neid praegu Eestis umbes 3000 kodanikku. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud rahvasaadikud! Nüüd kuulame ära ka kaasettekande, mille esitab Ülemnõukogu eelarve- ja majanduskomisjoni liige Jüri Reinson. Palun!

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! 4. detsembril esitas majanduskomisjonis nimetatud seaduseelnõu Eesti Kommunaalameti peadirektor härra Saar. Komisjonil ei olnud eelnõu üksikutele paragrahvidele vastuväiteid, mis takistanuksid selle lubamist esimesele lugemisele. Mõned küsitavused on ilmselt siin saalis lahendatavad. Otsuse 2. punktis võib 3. lõige osutada ülearuseks, sest tõenäoliselt tuleb pärast elamufondi maksumuse ja rahva käes oleva rahahulga võrdlemist kogu müügist laekuv raha suunata eluasemefondi, kust saab krediiti korteri ostmiseks. Probleeme, kuid mitte ületamatuid, tekitab intervall käesoleva otsuse ja maaseaduse vastuvõtmise vahel, sest otsuse 4. punktis on nende vahel otsene seos. Majanduskomisjonis tekitas küsimusi erastatava vara omandajale esitatav 25-aastase Eestis elamise nõue. Komisjon jäi seisukohale, et see vaieldakse selgeks siin saalis. Asi on selles, et nimetatud staaži mitteomavad inimesed elavad tõenäoliselt paremates korterites. Ja seni, kuni madalad üürid kehtivad, ei oleks õiglane nõuda halvema elamispinna omanikelt suuri kulutusi oma elamistingimuste parandamiseks, samal ajal kui uute elamurajoonide asukatel selleks ju vajadust pole. Härra Saar lubas, et peatselt hakatakse üüre reguleerima, kooperatiivkorterite ja eramute omanikele püütakse nende vaev hüvitada. Kui see nii läheb, kaotab eelnimetatud probleem oma aktuaalsuse. Kokkuvõttes pidas majanduskomisjon otstarbekaks suunata seaduseelnõu Ülemnõukogusse esimesele lugemisele. Enne teist lugemist on majanduskomisjoni arvates vajalik, et Ülemnõukogu liikmetele antaks teavet järgmistes küsimustes. Kui paljud võiksid nende inimeste hulgas, kes on elanud Eestis enam kui 25 aastat, tahta korterit osta? Teiseks: kas Elamu-Kommunaalametil on mingisugust ettekujutust sellest kontingendist, kes on võimeline kortereid ostma? Ja kolmandaks: kas meil, Ülemnõukogu liikmetel, peab olema selleks ajaks, kui me hakkame seadust vastu võtma, käes ka juhend hinna määramiseks? Kas me enne selle kinnitamist saame seaduse lubada teisele lugemisele? Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Palun esitada küsimused! Aarne Saar, palun! Pavel Panfilov.

P. Panfilov

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ka mul on küsimus nende kahekümne viie aasta kohta. Olen Eestis elanud kakskümmend kaks aastat, mul on kaheksateistkümneaastane poeg. Kas tema saab kooskõlas teie seaduseelnõuga korterit osta ja seda mulle edasi müüa?

A. Saar

Kui teie poeg on sündinud Eestis ja ta on 18 aastat vana, siis on tal pakutud seaduseelnõu kohaselt tõesti õigus korterit osta. Kuid esimesel etapil ei ole tal võimalik seda teile edasi müüa, kuna seaduseelnõus on punkt, mille kohaselt edasi müüa saab isikutele, kelle puhul paiksustsensusu nõue on täidetud või kes on elamistingimuste parandamist vajajate järjekorras.

P. Grigorjev

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Esimene. Kolhoos ehitas elamu, mis seejärel läks kohaliku omavalitsuse valdusesse. Kellelt peavad elanikud selle maja praegu välja ostma ja mispärast kolhoos on sunnitud oma ehitussumma kaotama?

Teine küsimus jätkab seltsimees Panfilovi oma. Narva elamufond pärineb põhiliselt 1960.–1970. aastaist. Milline eesmärk on arutatavas seaduseelnõus sätestatud kahekümne viie aastasel paiksustsensusel? Tänan!

A. Saar

Kolhoos on oma maja üle andnud munitsipaliteedile ja nii peab müüjaks muidugi olema munitsipaliteet. Meie seaduseelnõu puudutab riiklikku ja munitsipaalalamufondi, ta ei puuduta kooperatiivset ega EKE bilansis olevat, samuti kolhooside elamufondi.

25 aasta paiksustsensus on tõesti meie arvates nii majanduslik kui poliitiline küsimus. Võib-olla tõesti see aastate arv võiks olla ka teine, kuid meie arvates I etapil paiksustsensus peaks olema ilmtingimata. Seaduseelnõu ettevalmistamisel arvestasimegi seda, et nii mõnigi linn ja maakond on omal juba kehtestanud reegli, et uue elamispinna andmisel kehtib 25 aasta nõue.

I. Hallaste

Lugupeetud eesistuja ja lugupeetud ettekandja! Minul on mitu küsimust. Kõigepealt, § 2 punkt 4 kohta. Kas ei oleks õige keelata müüa kõiki elamuid ja kortereid, mis on ehitatud enne 18. juunit 1940? Peaksime ehk enne määratlema mõiste "kuritegu", tähendab selle, mida mõista kuriteo all aastatel kuni 1953 või ka aastatel kuni 1989. On ju igasuguseid kuritegusid ja võib-olla on kohtumõistmise organites rohkem kurjategijaid kui teiste inimeste seas. Teine küsimus on § 3 punkt 4 kohta. Selles tuuakse välja ostueesõigus asustamata korterite ja elamute puhul. Mispärast ei ole projekti koostajad ette näinud oksjonit, see tähendab, et asustamata elamud ja korterid müüakse vaba konkurentsi korras? Siis ei satuks nad mitte selle kätte, kellel on informatsiooni maja bilansilisest maksumusest ja kes on täitevkomitee esimehe sõber, vaid selle kätte, kes maksab rohkem avalikul oksjonil. Aitäh!

A. Saar

Ostu eesõigus oleks meie arvates ikkagi hädavajalik kehtestada. Näiteks Ungaris, kus korterite privatiseerimise I etapil sellist nõuet ei olnud, on see kaasa toonud küllalt palju probleeme. I etapil peaks õigus korterit osta olema eelkõige seal elavail elanikel. Mis puutub oksjoni teel müümisse, siis meie arvates I etapil see ei oleks sotsiaalselt õige. Asustamata elamispind tahetakse eeliskorras müüa korterijärjekorras olijatele ja siin hinda üles ajada meie arvates ei ole õige. Me oleme veendunud, et oksjoni korras müük peab tulema, kuid alles erastamise teisel etapil. Mis puutub natsionaliseeritud elamutesse, siis see küsimus on tõesti keeruline. Majanduskomisjonilt oli ka küsimus, kui palju võiks täna olla ostjaid. Meie prognoosi kohaselt umbes 3000 ja seda seni, kuni üüri ei ole tõstetud. Küllaltki suur osa nendest taotleb just natsionaliseeritud majade ostmist. Eriti Tallinnas on need majad tõesti halvas seisukorras. Võib-olla tuleks kaaluda, kas mitte esimesel etapil seda piirangut isegi mitte teha. Sest arvestades natsionaliseeritud elamispinna suurust – 4 miljonit ruutmeetrit –, on meie arvates selle tagastamine küllaltki ebareaalne. Lahendus võiks arvatavasti olla teatud osas kompenseerimises.

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Esimene küsimus. Kui mul on õigus korter osta ja ma olen seda teinud, kas ma võin siis edaspidi käsutada seda nagu isiklikku omandit – näiteks pärandada – või on minu omandiõigus piiratud? Teine küsimus. Riiklike ettevõtete privatiseerimise seadus kehtestas ostja Eestis elamise tsensusseks kümme aastat. Korterite puhul on see kakskümmend viis aastat. Passiivne valimisõigus aga antakse viie aasta järel. Mis

tingib nii suuri erinevusi? Ja kolmas küsimus. Hoidugem ülearustest keerukustest. Kui elamu on ettevõtte valduses, siis vahest võiks selle müüa ettevõtte ise linnavalitsuse asemel? Tänan!

A. Saar

Esimesel etapil pärandamisõigus kehtib, on võimalik ka edasi müüa, kuid arvestades teatud piiranguid. Samuti on õigus munitsipaliteedile tagasi müüa. Riiklike ettevõtete bilansis oleva elamufondi puhul on meie meelest õigem, kui müüjaks oleks kohalikud omavalitsused. Ka saadud raha peaks minema jaotamisele: 70% vabariigi valitsuse arvele eluaseme fondi ja 30% kohalikule omavalitsusele samuti eluaseme fondi. Riiklikud ettevõtted on arvestanud ka elamufondile tehtavaid kulusi, vabariigis on see summa arvatavasti üle 30 miljoni rubla. Seega, riiklikud ettevõtted võidavad selle müügiga just tänu nende kulutuste vähenemisele, mis neil täna seoses elamufondi haldamisega on.

Juhataja

Seal oli veel kolmas küsimus: miks õieti 25 aastat?

A. Saar

Püüdsin oma esinemises seda juba põhjendada. Arvestades seda, et me esimesel etapil müüme soodustatud hindadega, tuleks arvestada ostjate tööpanust vabariigi rahvamajandusse. Väikeprivatiseerimise puhul kehtestas Ülemnõukogu paiksustsensusena 10 aastat. Ent meile tundub, et arvestades eluaseme sotsiaalset tähtsust, tuleb esimesel etapil selline piirang kehtestada.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Meie mulje põhjal on täitevvõim pisut ebajärjekindel. Korteristmise võimalust andes luuakse korteriturg. Mispärast ei anta kooperatiivkortereid kohe esimesel etapil eravaldusesse? Mispärast vabariiklikud võimuorganid neist küüntega kinni hoiavad ja koguni vastavaid liidulisi seadusi täidavad? NSV Liidus üldiselt on kooperatiivkorterid juba eravaldusesse läinud, meil mitte.

Teine küsimus. Pörsast kotis ei osteta. Selle seaduse vastuvõtmisel peab umbkaudugi teada olema, milliseks kujuneb korterite hind ja kuidas nende eest tasutakse, kui palju on potentsiaalseid ostjaid, kui suurt üüri hakkavad maksma inimesed, kes ei soovi korterit osta jne. Lühidalt: on vaja ette näha, mis seaduse kehtestamisele järgneb.

A. Saar

Meie ettekujutuse kohaselt erastamise esimesel etapil korteriturgu veel ei teki. Kooperatiivide puhul on ka täna võimalik elamukooperatiiv ümber vormistada korteriühistuks, kus korteri kasutamise õigused on suuremad. Kuid käesolev seaduseelnõu ei käsitle kooperatiivkortereid. Eelnõule on juurde lisatud müügitähtsuse projekt. Selle metoodika kohaselt kujuneks väheväärtusliku elamispinna maksumuseks kuni 50 rubla ruutmeeter ja viimastel aastatel ehitatud korterite puhul see oleks enam-vähem võrdne ehitusmaksumusega. Turule üle minnes on, nagu me teame, hinnad hoopis teised.

G. Israeljan

Lugupeetud Aarne Saar! Teie väide, nagu võetaks korterite privatiseerimine ette nende tõhusama kasutamise eesmärgil, tekitab vähemalt paarkümmend küsimust. Tõsi küll, mina esitan neid märksa vähem.

Esimene küsimus. Palun öelge, kuidas sobib see väide kokku teie esitatud seaduseelnõuga? Iga ettevõtte, kes on elamu ehitanud, maksis selle riigile välja ning andis korterid oma töötajatele. Mis alusel need inimesed sama elamu nüüd teist korda välja maksavad?

Teine küsimus. Kui suurt summat te umbkaudu loodate privatiseerimise esimesel etapil saada?

Kolmas küsimus. Kui palju inimesi eeldatavasti ei jõua korterit osta ja mis neist saab? Olen vastuste eest juba ette tänulik.

A. Saar

Kui ma esimesest küsimusest õieti aru sain, siis te mõtlesite sellega, et tööstusettevõtted on oma rahaga tasunud selle elamispinna maksumuse. Meie arutasime läbi ka selle variandi, mis juhtuks siis, kui me annaksime korterid inimestele tasuta, nagu niinimetatud Moskva variant pool aastat tagasi ette nägi. Riiklikul elamispinnal elab meie vabariigis umbes pool elanikkonnast. Kogu see fond on aga loodud kogu vabariigi elanikkonna ühistöö tulemusena. Ka nende inimeste poolt, kes täna elavad individuaalmajades, kes on oma elamispinna oma raha eest ehitanud ja kes täielikult tasuvad ka haldamise kulud. Et seda sotsiaalset ebavõrdsust vähendada, oleks tõesti teisel etapil otstarbekas rahvakapitalina kasutusele võtta osaku jaotus. Aluseks võiks olla näiteks selline arvestus, et minimaalselt antakse inimesele 10 ruutmeetrit üldpinda. Kui ta maksab 100 rubla ruutmeetri eest, siis ühe kodaniku kohta võiks olla selleks rahvaosakuks 1000 rubla. Kortereid osta soovijaid on meie arvates, nagu ütlesin, umbes 3000 inimest ja arvatavasti see arv kuni üüri reguleerimiseni eriti ei suurene. Üüri tõsta ei ole

võimalik enne järgmise aasta lõppu. Selleks ajaks privatiseerimine tõesti massiliseks ei muutu, kuid enne kui ta seda teeb, on kohalikel omavalitsustel hädavajalik saada kogemusi nii hindade määramisel kui laenude vormistamisel. Kogu see protsess on ju küllaltki keerukas läbi viia.

P. Lutt

Lugupeetud härra Saar! Mul on teile kaks küsimust. Esimene küsimus: punktis 2 on müügiobjekti kohta öeldud, et teenistuslikke eluruumid ei müüda. Aga sovhooside majades on kõigis teenistuslikud eluruumid. Kas see tähendab, et sovhoos ei saa kortereid müüa? Teiseks, § 6 punktis 4 on öeldud, et müües riigiettevõtete ja organisatsioonide bilansis olevaid elamuid ja kortereid, mis on ehitatud nende organisatsioonide oma vahenditest, laekub raha neile. Kas kõik 100% või on samuti, et 70% läheb vabariigi eelarvesse ja 30% müüjale? Aitäh!

A. Saar

Teenistuslike eluruumide hulka ei ole mõeldud sovhooside bilansis olevat elamufondi. Praeguseks on ka välja töötatud vabariigi uue elamuseaduse projekt ja selles on kavas loobuda teenistusliku eluruumi mõistest ja võtta kasutusele tööandja korteri mõiste. Seoses sellega ongi meie ettekujutus asjast selline, et kui ettevõtte ehitab elamuid oma vahenditest, siis võib ta oma töötajatele neid välja anda tööandja korteritena. Ja viimaste erastamisel peaks kogu raha laekuma ettevõttele. Nende summade eest saab siis jälle ehitada uusi kortereid.

A. Paju

Austatud ettekandja! Minu jaoks jääb segaseks § 6 punkti 1 sõnastus: "Eesti Vabariigi Valitsuse eriarvele 70%." Kas see on see kapital, millest luuaksegi eluasemefond, ja kui see on see, miks peab siis nende summade kasutamist otsustama Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, nagu öeldud selle paragrahvi punktis 3?

A. Saar

Meie ettekujutuse kohaselt peaks tõesti valitsuse eriarvele laekunud raha suunatama eluasemefondi. Kuid Eesti Panga seisukohi oli, et osa sellest rahast peaks laekuma Eesti Pangale. Ka komisjon on seisukohal, et oleks õige see 3. punkt välja jätta ja kogu raha suunata eluasemefondi. Meie arvates ei oleks elamute privatiseerimistel õige seda raha anda Eesti Panga põhikirjafondi loomiseks. Edaspidisel eluasemega kindlustamisel tuleb meil nagunii

maksta protsentide vahed ja kõige otstarbekam oleks seda teha rahaga, mis privatiseerimisest eluasemefondi laekunud.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Saar! Mind huvitab kommunaalmaja korterite privatiseerimise puhttehniline külg. Elan kaheksakümne korteriga majas. Olen kindel, et kui mina ostan korteri, siis vahest leidub selles majas veel mõni ostja. Kuidas aga sel juhul remontida näiteks küttesüsteemi või veetorustikku, kui kogu majas või sektsioonis tuleb küte või vesi välja lülitada? Kes hakkab trepikodasid hooldama jne.? Minu arvates on otstarbekas privatiseerida ainult uute majade uusi kortereid. Tänan!

A. Saar

Meie ettekujutuse kohaselt müüakse korter mitme korteriga elamutes mõttelise osana majast. Näiteks kui tegu on 80-korterilise majaga, siis on võimalik teda privatiseerida ka osaliselt. Kui ostetakse ära 10 korterit, siis nende 10 korteri omanikud ja munitsipaliteet moodustavad korteriühistu – juriidilise isiku ja see juriidiline isik hoiab maja üldsüsteemid korras. Samasugune süsteem on rakendatud paljudes maades. Me saame aru, et esimesel etapil see hoonete ekspluateerimist otsustavalt ei paranda, kuid see suurendab tunduvalt nende kodanike ringi, kes on otseselt huvitatud elamute korrashoiust. Arvame, et see on praegune ainuke tee hakata elamufondi korrashoidu etapiliselt parandama, sest ilmselt ei saa loota ka sellele, et munitsipaliteet või riik suudaks kõik elamud korda teha.

J. Allik

Lugupeetud härra ettekandja! Möödunud nädalal Ülemnõukogu otsustas, et riiklike ettevõtete ja kaubanduse privatiseerimisel on tsensus 10 aastat. Nüüd korterite privatiseerimisel panete te ette 25 aastat. Kas selle taga on loogiline mõttekäik, et korterite puhul peab see tsensus olema tunduvalt karmim, või lihtsalt kaks valitsusasutust, kes kumbki oma projekti tegi, ei kooskõlastanud omavahel neid aastaid? Praegu see vastuolo äratub tähelepanu – milles on asi?

A. Saar

Privatiseerimise üldkontseptsioonis oli ka ettepanek, et eri laadi riigivara erastamisel võiks paiksustsensus esimesel etapil olla erinev. Elamufondi privatiseerimisel võiks see meie arvates tõesti olla 25 aastat, seda enam, et nii mõnigi linn ja maakond on uue elamufondi eraldamisel sellise nõude juba kehtestanud.

V. Malkovski

Lugupeetud ettekandja! Jaak Alliku küsimust jätkates tulen ma tagasi teie väga huvitava mõtteavalduse juurde, et kahekümne viiel aastal on teatav poliitiline aspekt. Kas te ei tahaks konkreetselt öelda, millist poliitilist aspekti teie või seaduseelnõu koostajad silmas pidasid?

Teiseks. Teie vastustest paljudele eelmistele küsimustele ilmneb tendents, et iga korterivaldaja peab oma korteri päriks ostma. Kui mina seda ei tee, mida siis minuga ette võetakse, milliseid meetmeid rakendatakse?

Olenevalt vastusest teisele küsimusele võib mul olla veel kolmaski.

A. Saar

Seaduseelnõu ette valmistades me ei arvestanud sellega, et me suudaksime kogu elamufondi privatiseerida ka pikema aja jooksul. Arvatavasti umbes 30% elamispinnast võib ikkagi jääda munitsipaalalamufondiks. Seepärast me ei ole ka ette näinud meetmeid, mis sunniviisiliselt peaksid selleni viima. Kuid me arvame, et kui üür viiakse vastavusse korterite haldamise kuludega, siis umbes 5 aasta jooksul meil võiks õnnestuda privatiseerida pool elamufondist. Nüüd vastuseks esimesele küsimusele: meie ei seo elamufondi privatiseerimist otseselt poliitiliste küsimustega, ei seo otseselt ka kodakondsusega. Paljudes riikides nõutakse säärasel juhul muuseas alatist elamisluba. Meie vabariigis ei ole veel otsuseid alatise elamisloa kohta langetatud, ent meie arvates tuleks see küsimus privatiseerimise teise etapi käigus otsustada. 25 aastat ei ole seega seotud poliitiliste küsimustega.

V. Malkovski

Ühenduses kuulnud vastusega lubage küsida: mispärast ma pean ostma korteri, kus ma juba elan? Millistesse oludesse inimesed siis satuvad? Ühed, kes on korteri ostnud, ja teised, kes pole seda teinud? Kui ma olen kõigest kakskümmend aastat Eestis elanud, järelkult ostuõigusega, ja mind tõrjutakse mu korterist kalli üüriga välja, kus ma siis viieks aastaks peavarju leian?

A. Saar

Kõigepealt: esimene etapp ei tohiks kesta üle 1,5–2 aasta. Järelikult, tsensus kehtib nii kaua. Meie arvates turumajanduse tingimustes kodanikel ikkagi tekib otsene huvi kinnisvara omamiseks. Kinnisvaraga on võimalik arvatavasti teha mitmesuguseid operatsioone. On võimalik hüpoteegipangast n.-ö. pantida ja selle rahaga osta oma vajalikke esemeid või

osaleda aktsiaseltside töös jms. Ning arvatavasti püütakse kinnisvara esimesel etapil omandada ka seepärast, et see on võimalik küllaltki soodsate hindadega.

V. Malkovski

Ma küsisin, kuidas saab viis aastat korterita elada, et kahekümne viie aasta tsensuse nõuet täita. Kuhu minna?

A. Saar

Täna on teil ikkagi ju sissekirjutus ja mingisugune elamispind olemas. Ja ka praeguse korra kohaselt on ju inimestel tulnud oma elamispinna saamist pikki-pikki aastaid oodata.

J. Liim

Austatud ettekandja! Järgneva küsimusega on minu poole küllaltki tihti pöördutud. Teatavasti on vanades majades ettevõtjatele tootmis- või äriruumideks tühjaks jäänud kortereid antud-müüdud. Seejuures on seda tehtud ilma majas veel elavate inimestega kooskõlastamata. Ometi elab taolistes elamutes kitsikuses põliselanikke, kes sooviksid vabaks jäänud korterite võrra oma elamispinda laiendada. Mida teie arvates peaks ette võtma, juhul kui eelisõigus ruumide ostmiseks on majas elavatel põliselanikel, neid kasutavad momendil aga ettevõtjad? Tänan!

A. Saar

Meie ettekujutuse kohaselt ei ole tõesti õige müüa elamutes asuvaid teisi ruume, olgu nad kohvikud või midagi muud, eraldi. Elamispinna privatiseerimisel peaksid nendes majades tekkima korteriühistud, kes võivad neid ruume teatud ettevõtetele-organisatsioonidele rentida.

J. Liim

Kuid kui seal on praegu ettevõtjad sees, mida siis teha?

A. Saar

Ega need ettevõtjad ei ole nende ruumide omanikud. Nad on täna ikkagi nende ruumide üürnikud.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud härra Saar! Mul on küsimus, mis on seotud § 2 lõige 1-ga. Selles on räägitud riiklikust ja munitsipaalalamufondist ja sama jutt on ka § 4 lõikes 3, mis

räägib samuti vabariikliku linna või maakonna valitsuse munitsipaalelamufondi kuuluvate elamute-korterite müügist. Küsimus on selles, kas meil on siis praegu olemas munitsipaalelamufond, ja kui on, siis milline on tema vahekord riikliku elamufondiga. Aga kui ei ole, siis millal ta võiks tekkida ja kuidas? Aitäh!

A. Saar

Täna munitsipaalelamufondi olemas ei ole, on olemas munitsipaalomandi mõiste. Seda seaduseelnõu koostades eeldasime, et lähemal ajal antakse munitsipaalelamufondi praegu kohalike omavalitsuste bilansis või nende elamuekspluatatsiooniorganite bilansis olev elamufond. Sellist Ülemnõukogu otsuse projekti valmistatakse praegu ette.

A. Zöbin

Lugupeetud ettekandja! Korteri saamiseks kehtestatud kahekümne viie aasta tsensusega peeti mingil määral silmas ammu Eestis elavate inimeste elutingimuste parandamist. Aga kui hiljem tulnutel, kellel juba on korter, ei lubata seda osta nimetatud tsensusesätte pärast, siis müüdavate korterite arv väheneb. Või te jätsite midagi ütlemata? Tahate sundida neid inimesi kalli üüri abil Eestist lahkuma? Mispärast ei müüda kortereid inimestele, kes on Eestis elanud alla kahekümne viie aasta? Korteri koguarv ju jääb samaks.

A. Saar

Seaduseelnõu kohaselt on ette nähtud müüa korterid põhiliselt neis elavatele üürnikele või elamistingimuste parandamist vajavatele kodanikele. Arvatavasti on sotsiaalselt õiglane, kui me viime korteriüüri vastavusse elamute haldamise tegelike kuludega. Elab ju tõesti Eestis umbes pool rahvast riiklikul elamispinnal, mille puhul kehtivad üürisoodustused, teisel poolel elanikkonnast pole neid kunagi olnud ja nad on kogu aeg elamute tegelikud haldamise kulud kinni maksnud.

K. Raud

Lugupeetud ettekandja! Olge kena, selgitage palun järgmist asja. Kui nüüd inimene on omale korteri või mingi osa väiksemast elamust ära otnud, siis milline mehhanism kaitseb teda näiteks kohaliku omavalitsuse või mingi ehitusorganisatsiooni eest, kes võib talle ühel heal päeval teatada, et nüüd tuleb välja kolida, kuna selle maja me lõhume maha ja me hakkame siia midagi muud ehitama? Aitäh!

A. Saar

Ma vabandan, kuid ei saanud küsimuste mõttest päris aru.

K. Raud

Kohe selgitan teile olukorda. Tallinnas on hulgaliselt väiksemaid maju, mis linna generaalplaanis on ette nähtud lammutada. Küllaltki suur osa nendest majadest on eravalduses ja nende hulgas on kindlasti ka niisuguseid, mille korterid on plaanitud elanikele müüa. Kui nüüd inimene ostab endale korteri sellises majas, siis mis kaitseb teda, et see korter või majaosa temale ka jääb?

A. Saar

Säärase korteriomaniku kohta kehtivad kõik seadused, mis kaitsevad praegu eravalduses olevate elamute omanikke. Seadusega on täpselt ette nähtud, mis tingimustel sellist toimingut võib teha.

K. Raud

Aitäh! Ma sain aru, et sisulist kaitset ei ole.

A. Saar

Eravaldusel, eramajadel on ju täna ikkagi seadusega kaitse olemas. Ja sama laieneb siis ka korteritele.

G. Israeljan

Aarne Saar! Ma pole põrmugi rahul teie vastustega minu küsimustele. Kui te neist aru ei saanud, siis küsige üle või võtke kõrvaklapid, sealtkaudu tuleb väga korrektne tõlge. Mina küsin teilt üht, teie vastate mulle teist. Ka paljud mu kolleegid pole seni vastust saanud. Ma küsisin, kui suur ligikaudne summa peaks privatiseerimisest laekuma. Teie asjatundmatust vastusest ei selgunud midagi. Ma küsisin, kui palju on inimesi, kes ei jõua korterit osta, ja mida nendega teha. Teie vastasite, et osta soovijaid on kolm tuhat. Kortersoovijaid on kolm tuhat, aga mina mõtlesin praegusi korterivaldajaid. Ja lõpuks tahtsin ma teada, kuidas te juriidiliselt seletate inimestele, kes on korteri saanud oma ettevõttelt ja selle oma tööga tasa teeninud, mispärast neilt teistkordset kinnimaksmist nõutakse. Teie vastasite, et igas korteris kätkeb kogu vabariigi töö, ja seepärast on õigus korterivaldajalt veel kord tasu nõuda. Te olete küll soliidne inimene, aga see vastus polnud juriidiline. Palun vabandust!

A. Saar

Võib-olla ma lihtsalt ei saa küsimusest aru. Riiklike ettevõtete bilansis olevad elamud on põhiliselt ehitatud riigieelarve vahendite arvel. Ainult viimastel aastatel on riiklikud ettevõtted ehitanud oma vahendite arvel. Ma tõesti ei mõista, miks need korterid peaksid minema üürnike käsutusse tasuta – nad on ju ehitatud riigieelarve vahendite arvelt, aga riigieelarvesse on kõik inimesed oma osa andnud. Ma tõesti ei ütelnud teile konkreetselt numbreid privatiseerimisest saadava summa kohta, aga võime selle muidugi kiiresti välja arvestada. Oletame, et ostjaid on 3000 inimest, korter on keskeltläbi 50 m², ruutmeeter maksab umbes 100 rbl.

A. Sirendi

Lugupeetud ettekandja! Ühe ruutmeetri pinna maksumus on 50–200 rubla. Kas võidakse siin teha muutusi seoses inflatsiooniga enne lepingu sõlmimist ja peale lepingu sõlmimist? Teine küsimus puudutab peale 1. jaanuari 1990 valminud elamuid. On teada, et nende hind tõusis kaks korda suuremaks, kusjuures paremaks ei läinud nad karvavõrdki. Kas see tähendab, et nende elanikel tuleb maksta kaks korda enam kui teistel, kes on aasta varem valminud korteris? Tänan!

A. Saar

Müügimäärustiku eelprojektis ei ole öeldud, et nende korterite müügihinnaks on 50–200 rubla ruutmeeter. See 50–200 rubla on hoonete pinna algmaksumus, kust hakatakse iga maja puhul konkreetselt hinda välja arvestama. See hind võib tulla väheväärtuslike majade puhul isegi alla 10 rbl. ruutmeeter. Uute majade puhul läheneb hind arvatavasti ehitusmaksumusele. Tõesti, sellel aastal tulid ehituses mängu kokkuleppehinnad ja korterite ehitusmaksumus on tunduvalt kasvanud. Ja meie arvates tuleb seda tõusu privatiseerimisel ikkagi arvestada, küll mitte suhtes 1 : 1, kuid arvestama seda ikkagi peab.

V. Kois

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minul tekkis natuke teist laadi kahtlus. Te rääkisite korteriostmise esimesest, mõnes mõttes soodustusetapist ja nimetasite mõningaid arve. Näiteks et esimene etapp kestab paar aastat, teine umbes viis aastat, ja teise etapi lõpuks peab olema privatiseeritud 50 protsenti praegustest riigikorteritest. Esimesel etapil pidavat korteri ostma umbes kolm tuhat perekonda. Olgu neid isegi kümme tuhat ja ostku igaüks endale sajaruutmeetrise üldpinnaga korter, ka siis saame kokku ainult miljon ruutmeetrit,

tähendab 3 protsenti üldpinnast. Kui esimese paari aastaga saadakse soodustustingimustel privatiseerida kõigest 3 protsenti üldpinnast, millised peavad siis olema olud, et järgmise viie aastaga jõuda 50 protsendini kõigist korteritest? Ilmselt tuleb teisel etapil soodustusi veelgi suurendada, kortereid lausa tasuta jagada. Kardan, et praegu pakutaval kujul hakkab korterite privatiseerimise esimene etapp takistama privatiseerimise kui terviku läbiviimist. Mis teie arvate?

A. Saar

Kui te ostate korteri, siis edasimüügi õigus teil on. See on küll teatud määral piiratud: võite edasi müüa nendele kodanikele, kelle puhul on täidetud paiksustsensuse nõue, ja elanikele, kes on korterijärjekorras. Hinda riik ei reguleeri, see on tõesti kokkuleppehind. Privatiseerimisest saadav raha peaks 70% ulatuses laekuma vabariigi valitsuse eriarvele, kust see meie arvates võiks minna eluasemefondi, mis annaks kodanikele soodustatud tingimustel laenu. Näiteks kui te soovite osta elamu või korteri, võtate selleks laenu, laenu protsendid on alates järgmisest aastast arvatavasti üle 10%. Kuid selle fondi arvel oleks võimalik katta kulud teatud kindlaksmääratud protsendini, ütleme näiteks 2%-ni. Selline praktika on kasutusel pea kõikides riikides. Ja nagu juba ütlesin, nende elamute puhul, mis on ehitatud ettevõtete oma vahendite arvel, mitte riigieelarve summade eest, laekub raha nendele ettevõtetele ja selle eest nad saavad omale elamispinda juurde ehitada.

N. Aksinin

Lugupeetud spiiker! Lugupeetud ettekandja! Kas teile ei tundu, et kogu teie jutt on sotsiaalselt ebaõiglane? Esiteks tahate seadustada omavoli, et mind võidakse korterist välja tõsta. Teiseks, oma ostetud korteris olen ma peremees, müün selle maha kellele tahes või jätan müümata, küsin soodsat hinda jne. Kas see ei ole inimõiguste deklaratsioonis sisalduva eluasemeõiguse rikkumine? Tähelepanelikul lugemisel torkab veel midagi silma. Tahetakse välja tõrjuda inimesi, kes tulid siia teie endi kutsel neidsamu maju ehitama, teha seda n.-ö. kord kuuma, kord külmaga.

Ja järgmine küsimus. Kuhu privatiseerimisest saadav raha konkreetselt läheb? Tänan!

A. Maarend

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tänapäeval haldavad riikliku elamufondi maju ja välistehnovõrke elamuvalitsused. Kui majad erastatakse, kuidas jääb siis tehnovõrkudega, kuidas kõrvaldatakse igasugused rikked ja häired? Mis saab, kui kanalisatsioon läheb umbe

või, ütleme, väljas on 30 kraadi külma ja soojatrass lõhkeb? Kes maksab need kulud kinni? Kuidas ja mis aja jooksul see süsteem paika pannakse? Sellega seoses ka küsimus määrustiku kohta, täpsemalt punkti 8 kohta. Selles on öeldud, et korteristul võivad üksikisikud moodustada korteriühistu. Kas juriidilise isiku moodustamine mitme korteriga elamu baasil ei peaks olema kohustus? Kuidas muidu on võimalik maja heaolu eest seista? Tänan!

A. Saar

Praegu on elamuekspluatatsioonivalitsuste bilansis väheste eranditega ainult majaühendused. Ja korteriühistu kui juriidiline isik peab muidugi vastutama maja korrashoiu eest. I etapil jääb mitmekorterilise elamu puhul tõenäoliselt üheks osanikuks munitsipalteet ja nii säilib ka tema vastutus selle maja eest. Pealegi on privatiseerimisel ilmselt võimalus valida kolme variandi vahel: kas korteriühistu, aktsiaselts või omavaheline leping. Majaväliste võrkude eest vastutab munitsipalteet, õigemini tema vastav organisatsioon.

Juhataja

Ja viimase küsimuse esitab Mikk Titma.

M. Titma

Mul oleks kaks küsimust. Esimene, kas see projekt on tahtlikult nii üles ehitatud, et sisuliselt I etapil korteriturgu ei teki?

Teine küsimus puudutab korteri ostmise võimalust. Välismaalased on siis sisuliselt täiesti välistatud. Seda esiteks. Ja teine aspekt, mis poliitiliselt ei ole vähem kaalukas, on see, et Narva ja Sillamäe linnas ilmselt enamik korterit osta ei saa. Nad ei ole ju Eestis 25 aastat elanud. Kui sellega on arvestatud, siis millised on teie arvates poliitilised järeloomid eelnimetatust? Tekib meil ju täiendav takistus väliskapitali siiatulekuks, Narva puhul jälle vaieldamatult poliitiline komplikatsioon.

A. Saar

Esimene küsimus. Meie arvates I etapil tõesti korteriturgu tekitada ei oleks vaja, seoses sellega võiksid teatud sotsiaalsed garantiid ohtu sattuda. Välismaalastel siiski on võimalus osta, see on ka seaduseelnõus kirjas, kuid igal konkreetsel juhul peab selle kohta otsuse vastu võtma vabariigi valitsus.

Narva ja Kohtla-Järve osas meie ei leia, et paiksustsensus välistaks seal korterite privatiseerimise. Seal on küllaltki palju elanikke, kes on Eestis nii kaua elanud, ja ka neid, kes

on siin sündinud ja nüüd on 18 aastat vanad. Pealegi peaks I etapp tõesti kestma poolteistkaks aastat.

V. Menšikov

Lugupeetud ettekandja! Lugupeetud kolleegid! Ootasin viimase hetkeni, ei registreerinud ennast küsimusi esitama, mõtlesin ikka, et kuulen enam-vähem asjalikke põhjendusi kahekümne viie aastasele paiksustsensusele. Paraku neid ei järgnenud, ja mul on lugupeetud ettekandjale üks lihtne küsimus. Kui minul, Ülemnõukogu liikmel, puudub tsensusenõude tõttu õigus olgu seaduseelnõu arutamise ajal või seaduse vastuvõtmise järel korterit osta, siis vaevalt on mul praegu huvi säärase seaduse poolt hääletada. Me räägime, et inimestes tuleb äratada huvi oma elutingimuste ja korteriolude parandamise vastu. Olen kindel, et kortereid maksab privatiseerida eesmärgiga hakata nende eest tsiviliseeritult hoolitsema. Praegu on omavalitsuste ja ettevõtete elamufond tõesti väga halvas olukorras. Kuid kahekümne viie aasta tsensus sunnib mind hääletama selle seaduse vastu. Ka kõik minu valijad, kellelt võetakse nõnda võimalus Sillamäel korterit osta, on samuti selle vastu. Niipalju vastuseks Mikk Titma küsimusele, mis mind selles seaduses huvitab. Palun vastust!

A. Saar

Need kodanikud ei saa osta ainult esimesel etapil ja ma kordan, kavade kohaselt kestab see 1,5–2 aastat. Ja niikuinii esimesel etapil arvatavasti ei ole massilist soovi osta, kuna tüürid ei ole vastavuses tegelike kuludega. Seega me ei leia, et see võiks Sillamäe elanikkonna hulgas tekitada erilisi probleeme.

Juhataja

Suur tänu, härra Saar! Küsimusi enam ei ole.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Esimesel lugemisel kuulatakse ära eelnõu koostaja ettekanne ja juhtivkomisjoni kaasettekanne. Kui juhtivkomisjoni hinnang on positiivne ning ükski saadikurühm pole esitanud eelnõu tagasilükkamise ettepanekut, siis lõpetatakse esimene lugemine hääletamata. Ma näen, et ettepanekuid ei ole. Sellega Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riikliku ja munitsipaalalamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" esimene lugemine on lõppenud.

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" teine lugemine

Juhataja

Lugupeetud rahvasaadikud! Jätkame päevakorraküsimuste arutamist: Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi riigieelarve kohta" eelnõu kohta saab sõna majanduskomisjoni liige Kalju Koha. Palun!

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lubage teile anda väike vaheinformatsioon enne teise lugemise algust. Mis siis esimese lugemise lõpetamisest siiani vahepeal on toimunud? Teatavasti lõpetas auväärne kogu esimese lugemise kolmapäeval ja reglemendi järgi 24 tunni jooksul pidid komisjonile laekuma kirjalikud ettepanekud nii üksikutelt saadikutelt kui ka komisjonidelt. Teile on kätte jagatud kaks tabelgraafikut. Ühele on ritta pandud komisjonide ettepanekud ja seisukohad ning teises tabelis Ülemnõukogu saadikute ettepanekud, mis on varustatud majanduskomisjoni lakoonilise seisukohaga, kas toetatakse või ei toetata, ning lühikese kommentaariga. Pean teid informeerima, et eelarve-majanduskomisjonile laekus kirju ka organisatsioonidelt väljastpoolt Ülemnõukogu ning neid oli kolmel põhiteemal: teadus, haridus, kultuur ja tervishoid. Nendes kirjades püüti käsitleda eluvaldkonna enese sisemisi reserve, arutati, kas ei ole võimalik passiivsesse majandusse aktiivelemente tuua. Tõsiselt tehti ettepanekuid valitsuskulude vähendamiseks, leiti kõvasti vabanenud miljoneid. Majanduse aktiveerimiseks täiendavaid ettepanekuid ei tehtud. Pakuti välja tõsta üldist maksukoormust (põhiliselt käibemaksu) 1%, samuti ka 5%-list tõusu (härja Made poolt).

Ja muidugi tehti hulgaliselt ettepanekuid meie sotsiaalsfääri täiendavaks finantseerimiseks, põhiliselt töötasu tõstmiseks. Pandi ette ka teatud eluvaldkondi doteerida, kuid põhimõtteliselt sellist lähenemisviisi komisjon ei toetanud. Ja nagu ma juba ütlesin, kõik ettepanekud võiks kokku võtta ühte soovi: sotsiaalsfääri, haridus-, kultuuri- ja tervishoiutöötajate töötasu tuleb tõsta vähemalt Eesti Vabariigi keskmise töötasuni. Väga palju on tehtud ka ettepanekuid teadusfondi suurendamiseks. Algul lubati teadusele ju 54 miljonit, siis otsustati 20% vähendada, s.o. 10,7 miljonit lõigati teadusfondilt ära. Eelarve-majanduskomisjoni koosolekul, kus osalesid valitsuse esindajad, jõuti kokkuleppele, et 6 miljonit tuleks sellest 10,7-st tagasi anda ja et esimese kvartali finantseerimine jääb samaks, võrrelduna käesoleva aasta IV kvartaliga. Peale põhjalikku inventuuri arutatakse probleem uuesti läbi.

Keeruline on ka saarte küsimus. Nende elanikud ei ole ju süüdi, et nad mere taga elavad, kuid fakt on see, et üleveokulud on suured. Komisjon toetas põhimõtet anda 8,8 miljonit rubla sihtotstarbeks tellijate kätte, et nad siis ise kaupleksid merelaevandusega, otsustaksid ise, milliseid reise nad tellivad. Sisuliselt kõik ettepanekud 1991. aasta riigieelarve seaduse eelnõu kohta puudutasid § 3, kus on kirjas kulud ja proportsioonid protsentides. Härra Kõo tegi ettepaneku ka 4. paragrahvi kohta. Seadusprojektis on ka üks viga. Nimelt on § 3 järel üks tabel. Seal on kirjas kultuuriministeerium, kelle finantseerimisse on arvestatud ka Eesti Rahvusraamatukogu. Aga Eesti Rahvusraamatukogu peaks olema märgitud eraldi real. Summa saab siit projektist. Teise lugemise käigus, kui kõik proportsioonid omavahel kooskõlastame, täpsustame sellegi numbri ära. Arutati ka pangavõlgnevust ja leiti, et riigivõlga sellises mahus, nagu oli planeeritud, ei ole tarvis järgmise aasta jooksul ära maksta. 150 miljonist maksaksime tagasi ainult pangalaenu protsente. Selliselt leiaksime lisaraha sotsiaalsfääri töötasude tõstmiseks vabariigi keskmisele tasemele. See oleks ka põhiliselt kõik, mida on arutatud neljapäevast tänase õhtuni. Kui on küsimusi, siis palun, kuid panen teile ette ära kuulata ka härra Miller. Minul on kõik. Aitäh!

J. Allik

Lugupeetud Kalju Koha! Mul on kaks küsimust. Valitsus oma eelarveprojektis nägi ette ära maksta 150 miljonit rubla võlga. Majanduskomisjon arvab, et seda ära maksma ei pea, piisab, kui maksab krediitiprotsente 4 ja pool miljonit. Kas see asi on tõesti niisama lihtne, et valitsus küll lubab ära maksta, meie aga otsustame, et ei maksa ja ongi asi mutt? Kas valitsus on tõesti nii rumal, et ta niisama kirjutab need 150 miljonit sinna? Teine suur summa, mis leitud on, tuleb tänu käibemaksu tõstmisele 1% võrra. Valitsus aga võttis käibemaksu meie pädevusest üldse ära, me ei tea, kas seda on 1, 10 või 99%. Kas meil sellisel juhul on õigus otsustada, et maksu peaks tõstma 1% – seda maksu ju meie ei ole määranud? See peaks olema puhtalt valitsuse asi. Eelarvet esitades millegipärast valitsus ise ju meile seda ettepanekut ei teinud. Mis selle taga on?

K. Koha

Püüan teile, härra Allik, vastata. Maapanga võlgnevuse kustutamist arutas majanduskomisjon härra Volmeri osavõtul. Põhiliselt Eesti Maapangale valitsus need 150 miljonit või aasta lõpuks natuke rohkem võlgu ongi. Härra Volmeri seisukoht oli põhimõtteliselt selline, et tema leiab krediidiressursi järgmiselgi aastal. Ja kuna meie edasine majandus on suhteliselt määramatu, siis leidsime ühisarutelu tulemusena, et võiks pakkuda Ülemnõukogule

arutamiseks võimalust maksta ära ainult laenuprotsent. Eelarvedefitsiit tekib niikuinii. Kui hinnapoliitika järgmisel aastal järsult muutub, läheb kogu eelarve käest ära. Käibemaksu 1% tõsta ei ole pakkunud majanduskomisjon üksinda. Selle ettepaneku tegid sotsiaalkomisjon, teadus-, kultuuri- ja hariduskomisjon. Ent majanduskomisjon toetab seda ettepanekut ja valitsuse esindajad põhimõtteliselt olid ka nõus. On ka kuulda, et maakonnad ja linnad, kellel on õigus määrata täiendavad 3% maksu, on juba seda kehtestamas – nii saab kohalikku eelarvesse lisatulu. Midagi lõplikult veel otsustatud ei ole, lihtsalt me peame kõike seda arutama ja leidma üldise seisukoha, kas võtame ettepaneku vastu või ei võta. Kuid kui me tahame saada raha sotsiaalsfääri töötasude tõstmiseks – vaja on ca 120 miljonit –, siis see raha tuleb kuskilt leida. Kas võtame kelleltki maha või tõstame maksukoormust, selline on praegu dilemma. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Küsimusi enam ei ole. Sõna saab rahandusminister Rein Miller.

R. Miller

Austatud Ülemnõukogu! Vabariigi valitsus arutas 14. detsembril läbi temale laekunud majanduskomisjoni ettepanekud, aga samuti ka need, mis on tulnud otse valitsusele. Ja põhimõtteliselt on valitsus majanduskomisjoni seisukohtadega nõus. Tahaksin veel ära tuua mõningad arvud, mida härra Koha ei nimetanud. Peale selle on valitsusel ka üks eriarvamus, mis majanduskomisjoni seisukohtadega ei ühti. See puudutab ühte põhiküsimust, nimelt sotsiaalsfääri palkade tõstmist. Sotsiaalministeeriumi arvutuste kohaselt oleks selleks, et viia sotsiaalsfääri töötajate palgad vabariigi keskmise tasemeni, tarvis leida eelarveressursse 124 miljonit rubla. Valitsus on arvamusel, et I etapil põhimõtteliselt tulekski need palgad sellele tasemele tõsta ning selleks on vaja täiendavalt 60 miljonit rubla. Milles on asi? Nimelt selles, et valitsus valmistab meditsiinivaldkonnas ette üleminekut tervisekindlustusele, samuti haridusreformi. Tänu sellele saadavad summad võimaldaksid I poolaastal ettenähtud ulatuses tõsta ka palku.

Nüüd ülemerevedudest. See küsimus puudutab nelja maakonda: Saaremaad, Hiiumaad, Läänemaad ja Pärnumaad. Me vaatasime nende arvestused läbi ja on ettepanek suurendada eelarvekulutusi nendele maakondadele kokku 4 miljonit rubla. Juhin tähelepanu sellele, et maakondade esitatud arvestustes mindi mööda tõigast, et eelarves on põllumajanduse lahtris 3,2 miljonit rubla ette nähtud nendele maakondadele, mis asuvad looduslikult halvemates tingimustes. Sinna alla käib ka transport kaugele. Peale selle on valitsusel ettepanek

suurendada dotatsiooni Narvale 0,7 milj. rbl. ja Sillamäele 0,25 milj. rbl. – nimelt spetsialistide maja ehitamiseks. Asi arutati läbi valitsuse ning Kirde-Eesti linnade valitsuste ühisistungil 19. novembril Narvas. Rahandusministeeriumi vea tõttu on välja jäänud Vinni lasteaia finantseerimine 100 000 rubla ulatuses. Meil on palve see finantseerimine sisse lülitada, kuna säärased lasteaiad tulid põllumajandusministeeriumi reorganiseerimisel üle kohalike eelarvete alla.

Valitsuse ees tõsteti üles küsimus Slaavi Kultuuri Seltsi finantseerimisest 2,6 milj. rbl. ulatuses. Põhimõtteliselt valitsus asja toetab. Täna pidi kultuuriministeerium mulle teada andma oma arvamuse summa suuruse kohta, kahjuks see minuni veel jõudnud ei ole. Valitsusepoolsed ettepanekud me selle kohta võime teha arvatavasti juba homme.

Mis puutub nüüd küsimusse, kust leida täiendavaid tulusid, siis tahaksin ära märkida, et seoses tubakatoodete hinna tõusuga suurenevad aktsiisimaksed riigieelarvesse 40 milj. rbl. võrra. 1% käibemaksu juurde annaks meie arvestuste kohaselt lisaraha 90 milj. rbl. Mis puutub riigivõlgnevusse, siis selle kohta tahaksin märkida järgmist.

Arvatavasti jääb riigieelarve käesoleva aasta lõpuks Maapangale võlgu 150 milj. rbl. ja praegu on tekkinud olukord, et Maapangal ei jätku laenuressursse. Nimelt ei suudeta krediteerida Teraviljaametit, et osta sisse täiendavalt teravilja. Samuti tekkisid Maapangal raskused lihakombinaatidele liha ja piima hinnavahede väljamaksmisel. Asi läks päris keskmiseks skandaaliks. Valitsus on nüüd seisukohal, et arvestades juba tehtud ja veel tehtavaid muudatusi, mida Ülemnõukogu vajalikuks peab, peaksime vabad ressursid, mis meil praegu siiski tekivad, suunama Maapanga ees võlgnevuse kustutamiseks. Küsimus on nimelt selles, et Maapank otsib praegu teistest regioonidest kohta, kust oleks võimalik osta krediidiressursse. Viimaseid aga odavalt ei saa, alla 8–10% ei anta neid kuskilt. Ja ostes nüüd mujalt krediidiressursse, on pank sunnitud need edasi müüma, et saada kasumit juba tänu kõrgemale laenuprotsendile. See viiks aga paratamatult põllumeeste tootmiskulude või krediteeritavate asutuste tootmiskulude suurenemisele järgmisel aastal. Muuseas, seoses materjalide ja tooraine kallinemisega suurenevad need paratamatult nagunii.

Nii et valitsus peab otstarbekohaseks siiski leida võimalusi katta Maapanga võlast ära nii palju, kui vähegi võimalik.

Ühe asja unustasin aga ära. Nimelt on valitsus põhimõtteliselt nõus vähendama põllumajandusettevõtete tulumaksukoormat poole võrra, see tähendaks 28 miljonit rubla. Homme toimub meil põllumajanduse esindajatest saadikutega kell 12 kohtumine, millest võtavad osa ka põllumajandusministeeriumi esindajad. Püüame leida põhimõtted, mille alusel ühele või teisele põllumajandusettevõttele maksusoodustusi anda.

Nüüd kokkuvõtteks: valitsuse arvates tuleks meil leida lisaressursse, et katta need kulutused, millest ma eespool rääkisin, samuti põllumajanduse maksukoormuse vähenemine 28 miljoni rubla ulatuses. Kokku oleks tarvis leida täiendavalt 116 miljonit rubla. See oleks kõik. Aitäh!

A. Maarend

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Milline on valitsuse arvamus, kas Ülemnõukogul oleks vaja esitada ministeeriumide ja ametite kaupa põhjendused, miks peavad rahva rahakoti arvel valitsemiskulud olema just sellised, nagu nad projektis on esitatud? Selle küsimuse esitas ka Ülemnõukogu väliskomisjon.

R. Miller

Ma kommenteeriksin seda ettepanekut järgmiselt. Kui peetakse silmas täpseid arve, kui palju on töotajaid ühes või teises ministeeriumis või ametis, milline on nende keskmine palk, siis selle kohta andmed väliskomisjoni aseesimehele härra Madele tema palvel ka esitati. Kui Ülemnõukogu peab vajalikuks, et need esitataks kõikidele, siis homse päeva jooksul võib rahandusministeerium need materjalid esitada.

Samal ajal oli ettepanek arutada valitsemiskulude vähendamise võimalusi. Valitsus kavatses järgmise aasta jooksul läbi vaadata ministeeriumide ja ametite liitmise võimalused. Täna on siiski veel raske öelda, milliseks kogu juhtimisstruktuur võib kujuneda.

J. Jõerüüt

Lugupeetud härra eesistuja! Härra minister! Mul on kolm küsimust. Esimene on põhimõtteline. Nende ettepanekute loetelus, mis majanduskomisjon on meile kahe tabelina laua peale pannud, on umbes tosin üksiksaadiku ettepanekut, kus lahendusena on kirjas: valitsusel läbi töötada, taotleda valitsuselt, esitada valitsusele jne. Mis te arvate, kas teise lugemise käigus saab kõigi nende asjade kohta juba valitsuse seisukoha teada?

Teine küsimus on lühike. Nimelt on majanduskomisjon toetanud raamatukogu abonementmaksu kehtestamist. Kas teil on kultuuriministri arvamus selle kohta teada?

Ja kolmas küsimus. Te nimetasite, et teie arvutuste järgi oleks sotsiaalsfääri jaoks vaja 60 milj. rbl. Ja nimetasite ka, et valmistatakse ette tervisekindlustuse ja haridusreformi. Minu küsimus on selline. Programmid programmideks, see on tulevik. Aga kui kõrgeks need keskmised palgad selle 60 milj. rbl. puhul teie arvestuste järgi lähevad? Mõtlen neid 60 miljonit, mida me taotlenud oleme.

R. Miller

Raamatukogu abonementmaks on kooskõlastatud ka kultuuriministriga ja see puudutaks ainult täiskasvanud lugejaskonda. Teiseks, ma nimetasin, et sotsiaalministeeriumi arvestuste järgi pole tarvis mitte 60 miljonit, vaid 124 miljonit. Valitsus pidas aga õigeks esialgu assigneerida sellesse sfääri täiendavalt 60 miljonit rubla, tõstes nii palgad juba 1. jaanuarist vabariigi keskmise tasemele, see on 300 rublani. Hiljem tuleb juba vastavate ümberkorralduste ja reformide käigus otsustada täiendavate vahendite vajadus.

J. Allik

Lugupeetud härra Miller! Ma tulen teie käest pärides tagasi sellesama käibemaksu juurde. Tähendab, ühelt poolt minu loogika ütleb, et Ülemnõukogu saab muuta suuremaks või väiksemaks ainult neid makse, mis tema on ise kehtestanud. Valitsuse kehtestatud maksude muutmine ei ole Ülemnõukogu pädevuses, selle õiguse on valitsus meilt ära võtnud. Kui nüüd valitsus kehtestas 6% käibemaksu, ju siis oli selle taga ka mingi mõttekäik. Kui nüüd meie saame selle teha 7%-ks, ja saada nõnda 90 miljonit, siis miks ei võiks makse tõsta, nagu Made arvab, 5% ja saada 400 miljonit ning elada üldse kohutavalt rikkalt? Tähendab, valitsusel oli mingi põhjus, et ta ise ei teinud ettepanekut kohe 7% kehtestada. Ma tahaksin aru saada, kuidas need 9 miljonit meile äkki nii lihtsalt kaela sadasid.

R. Miller

Tõepoolest, härra Allik, valitsus ei tulnud välja ettepanekuga tõsta käibemaksu 6 protsendilt kas 7, 10 või 20 protsendini. Valitsus esitas teile tasakaalustatud eelarve, milles tulud ja kulud tasakaalus. Nüüd aga on üksikud saadikurühmad ja komisjonid, sh. majanduskomisjon arutelu käigus teinud ettepaneku eelarve kulutusi suurendada. Paratamatult tekib kohe küsimus eelarve tasakaalustamise kohta. Ühe variandina ongi välja pakutud tõsta käibemaksu 1% võrra. Kahtlemata ei hakka Ülemnõukogu tegema muudatust valitsuse määrusesse käibemaksu kohta. Ent kui Ülemnõukogu on eelarves muutnud käibemaksu absoluutsummat, muudab valitsus vastavalt ka käibemaksu määrust. Ma ei tea, kas see vastus rahuldab härra Allikut või mitte.

J. Allik

Lugupeetud härra minister! Mõttekäik oli täiesti selge. Aga minu küsimuse lõpposa oli, et kui see asi nii lihtne on, miks siis ei oleks võimalik kirjutada 8% ja lahendada ära ka kõik need nõuded, mis praegu tagasi lükati.

R. Miller

Küsimus on nimelt ka vabariigi maksukoormuses. Käesoleval aastal moodustab see 41%. Meie tulime välja mõnevõrra vähendatud maksukoormusega. 90 miljonit annab juurde maksukoormust 1,2–1,3%. Lisades selle maksukoormusele juurde, jääb viimane ikkagi veel väiksemaks kui käesoleva aasta loodetav tase.

A. Tähiste

Austatud eesistuja! Austatud ministrihärra! Ma küsin taas kompensatsiooni kohta saarte ja mandri vahel peetavale ühendusele. Kui ma küsisin seda teilt esimese lugemise käigus, siis te ütlesite, et võiks aktsepteerida kulutusi 8,8 miljonit rubla. Täna pakkusite dotatsioonidena välja 4 miljonit rubla eelarvest otse ja 3 miljonit maakondadele põllumajanduse nn. diferentseeritud kompensatsioonina. See teeb kokku 7 miljonit, 1,8 oleks nagu kuhugi kadunud. Ometi see 8,8 oleks tõesti miinimum, mis tõstaks meid teistega võrreldes nullseisu. Ei ole näiteks arvestatud ka seda, et kui merelaevandus kui põhimõtteliselt iseseisev kompanii arvab heaks järgmisest aastast hindu tõsta – mida ta muide ähvardab –, siis on kulutuste summa kokku 27 miljonit. Kas kommenteerite seda? Aitäh!

R. Miller

Kommenteerin seda selliselt, et vahepeal me vaatasime uuesti need arvestused läbi ja pidasime võimalikuks eraldada mainitud 7 miljonit.

M. Laar

Austatud härra eesistuja! Austatud härra minister! Mul jäi üks asi natuke ebaselgeks. Nimelt te mainisite, et sotsiaalsfääri palkade tõusuks on valitsus nõus eraldama 60 miljonit. Ma tahaksin küsida, mida sotsiaalsfääri all ikkagi mõistetakse. Kas selle all mõistetakse ainult neid, kes alluvad sotsiaalministeeriumile, või ka haridussüsteemi – see tähendaks ka õpetajate palkade viimist 300 rublani keskmiselt?

R. Miller

See tähendab õpetajate, meditsiinitöötajate, kultuuritöötajate ja teiste eelarvest finantseeritavate asutuste personali (välja arvatud haldusaparaat) palga tõusu.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Meie tööaeg on läbi, ent on veel kaks sõnasoovijat.

Kuidas me teeme, kas lubame need kaks küsimust kiiresti esitada või pikendame tööaega ametlikult? Ahaa, Aksinin jäi üksinda, las ta esitab siis viimasena oma küsimuse ja seejärel katkestame teise lugemise. Nikolai Aksinin.

N. Aksinin

Esimene küsimus. Millal – kas või umbes – otsustatakse Slaavi Kultuuri Seltsi finantseerimine? Ja kas 2,6 miljonit rubla on teie meelest reaalne arv?

Teiseks. Kui palju raha te annate meile riigikaitseks? Tahan vastust kuulda n.-ö. algallikast. Hakkame ju varsti seda seaduseelnõu arutama. Kui suure summa te olete planeerinud?

Ja kolmas küsimus. Liidu eelarvest eraldati meile 4,5 miljonit rubla Suure Isamaasõja veteranide pensionide ümberarvestamiseks. Kuidas seda raha kasutatakse, kui ümberarvestuse teete teie? Kõik. Tänan!

R. Miller

Slaavi Kultuuri Seltsi osas saame vastuse anda homme või ülehommel. 2,6 miljonit on minu arvates mõnevõrra palju tahta. Ma tootsin kas või ühe näite: suvel on kavas läbi viia laulupidu, milleks on plaanis eelarvest kulutada 800 000 rubla. Käesoleva aasta laulupeoks kulutati eelarvest ainult 150 000. Nüüd kaitsekuludest. Eesti riigi kaitsekuludeks ei ole eelarves ühtegi kopikat ette nähtud. 4,7 miljonit rubla, mis Liidu rahandusministeerium sõjaveteranidele täiendavaks pensionide maksmiseks kandis üle, on rahandusministeeriumi poolt üle kantud sotsiaalhooldusministeeriumi arvele väljamaksmiseks vastavalt Eesti valitsuse määrusele.

Juhataja

Suur tänu! Küsimusi enam ei ole. On veel vaja teha kohaloleku kontroll. Kohal on 60 saadikut, puudub 45. Lugupeetud Ülemnõukogu! Mul on ettepanek täna eelnõu teine lugemine katkestada. Kes on selle poolt? Palun hääletada! Poolt on 60, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Seega, otsus on vastu võetud. Tööpäev on täna lõppenud, homme kohtume kell 10. Nägemiseni!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

26. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

18. detsember 1990

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund

Juhataja (V. Andrejev)

Tere hommikust, lugupeetud saadikud! Palun asuge oma töökohtadele! Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 saadikut, puudub 33.

Lugupeetud saadikud! Ma loodan, et viime tänase infotunni läbi kiiresti. On vaja jätkata eelarve teist lugemist ja see ka täna lõpetada, kui vähegi võimalik. Annan sõna Hinnaameti direktorile härra Tammistule, kes vastab rahvasaadik Jermolajevi küsimusele madalama kategooria liha hindade kohta. Palun!

P. Tammistu

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud rahvasaadikud! Härra Jermolajev on esitanud järgmise küsimuse. Kui esialgne liha-piimasaaduste hindade tõstmine Ülemnõukogus arutlusel oli, pakuti projektina välja terve rida ka nn. toodete esindajate hindu. Siis öeldi ka, et subproduktide ja teiste odavate toodete madalad hinnad säilivad. Härra Jermolajev väidab, et sellest hoolimata on mitmed subproduktid kallinenud.

Me kontrollisime seda asja. Subproduktide hinnad on meil hinnakirjas endised, välja arvatud muidugi nende omad, mida me peame juba delikatessiks, näiteks keel. Ja on tõusnud ka sea- ja loomakootide hind, kuna muutus nende väljatulek. Aga kõik muu, kanakaeladest kuni supikontideni, maksab sama palju kui enne. Mis puutub verivorsti kallinemisse, siis ma pean ütlema, et see on seotud Ülemnõukogu enda ettepanekuga tõsta teraviljasaaduste hindu. Verivorst sisaldab ju kruupi, mille hind tõusis. Muuseas, meil on praegu 5 piirkondlikku inspektuuri, kes maakondades ja linnades pidevalt kontrollreide läbi viivad. Kui kaubanduses on kasutatud valesid hindu, rakendame kohe sanktsioone. Nii et kui kellelgi on andmeid, et ühes või teises kohas müüakse midagi liiga kallilt, siis palun meile teatada – inspektuurid

lahendavad asja ära. Inspektuurid üksi muidugi kõike ise avastada ei suuda, vaja on koostööd. Tänan! Minul on kõik.

V. Jermolajev

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud ettekandja! Ma tahan selgitada, miks see küsimus mulle nii suurt huvi pakub. Asi on selles, et hindu arutades saime me suurepäraselt aru, et meil on olemas puudust kannatavaid kodanikke, kellele need odavad subproduktid olid ainus võimalus kõht korralikult täis saada. Seetõttu muutusimegi murelikuks, kui saime teada ka nende hindade tõusust.

Mul on lugupeetud ettekandjale ka küsimusi ja ettepanekuid. Paistab, et piisas juba ühest järelepärimisest, et hinnad neis poodides, millest mu valijad rääkisid, läksid tagasi endisele tasemele. Nähtavasti oli tegu siiski kaubanduseeskirjade rikkumisega. Üsna pea aga ilmus letti uusi toiduaineid juba kallimate hindadega (kodune verivorst). Kuid vähemalt kõne all olnud toiduainete hinnad nois kauplustes läksid tolleks perioodiks tagasi endisele tasemele. Seetõttu oleks soov, et poodides kontrollitaks hindu ning tehtaks need ka täpselt rahvale teatavaks.

Ja teine küsimus. Kas te ei võiks mulle selgitada, miks müüakse Tallinna poelettidele ilmunud Leningradi 1. piimakombinaadi kohupiima, mille pakendil on hind 19 kopikat, 45 kopika eest? Tänan!

P. Tammistu

Esimese küsimuse kohta ütlen niipalju, et toiduainetööstuse ettevõtetel on õigus iseseisvalt kehtestada hinnad 15%-le oma toodangust, s.o. firmatoodangule. Ja see kodune verivorst läheb täpselt selle nomenklatuuri alla. Ma isiklikult ei pea ka õigeks, et verivorst on nii kalliks tehtud, kuid ettevõttel on õigus sellist hinda kehtestada.

Mis puutub nüüd kohupiima, siis ma ei oska öelda midagi targemat, kui et kuna meil on raskusi pakkematerjaliga, siis võime edaspidi ilmselt kokku puutuda veel veidramate olukordadega.

J. Allik

Lugupeetud härra peadirektor! Mina tahan teile edastada oma valijate küsimused. Ma nagu mäletan, et kanade hind pidi jääma tõusmata, välja arvatud broilerite oma. Aga ei minu valijad ega ka mina ise ole pärast hindade tõusu näinud alla 5 rubla kopikatega maksvat kana. Kui teie või mõni mu kaassaadikutest olete näinud, siis oleks huvitav teada, kus neid müüakse. Ühesõnaga, kas kõik kanad muutusid päevapealt broileriteks ja mis on nende hind?

P. Tammistu

Nii nagu me ise korrapealt ingliteks ei muutunud, nii ei muutunud ka kõik kanad ühe päevaga broileriteks. Ma pean ütlema, et 2.20-ga on kana igatahes Tallinna mail saada ja olen ise ka kaupluses peale juhtunud. Tegemist on lihtsalt peale hinnatõusu väga defitsiitse kaubaga. Kui Viljandimaal on olukord eriti hull, siis me laseme oma ametkondlikel inspektoritel seda asja kontrollida. Igatahes jäi supikana endise hinnaga 2.20.

K. Sergij

Lugupeetud ettekandja! Nagu teada, peaks hind vastama toiduainete kvaliteedile. Tegelikult ei vasta. Eriti on halvenenud vorsti kvaliteet. Mis on see esimene instants, kuhu võib pöörduda, kui hind ei vasta kvaliteedile?

P. Tammistu

Ausalt öelda on mul raske selle kohta midagi öelda. Vanasti tegelesid selliste küsimustega kaubandusinspeksiooni inspektorid ja muidugi ka sanepidjaamad. Põhimõtteliselt muidugi ebakvaliteetset toidukaupa ei tohiks teps mitte müüa. Mis puutub kvaliteeti, siis see kõigub tootmises juba väga palju. Kõik oleneb kombinatsioonist. Näiteks kogu Rakvere uue lihakombinaadi toodang on söödav. Mitmes vanas ja ülekoormatud kombinatsioonis, sh. ka Tallinna omas tehtu on tõesti kehv. Ometi ei saa kombinatsioonides valmistatud ühenimelisele tootele kehtestada erinevat hinda. Praegu veel mitte.

M. Madisson

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud härra Tammistu! Te ütlesite, et kootide hind tõusis seoses nende väljatuleku muutumisega. Kas te ei selgitaks, mida tähendab "väljatuleku muutus"? Kas see tähendab, et jalgu jäi vähemaks?

P. Tammistu

Lihakere raieskeeme on pidevalt muudetud. Te teate, et nüüd peab liha müüma väga laias sortimendis. Enne viimast muutust oli pea kogu lihakere lihtsalt liha ja vaid koodiotsad, jalad ja kaelaots oligi see kõik, mida müüdi mitte selle pärislihana. Nüüd on koodiosa lihasema poole arvelt suurenenud ja seda müüakse kallimalt.

A. Paju

Lugupeetud eesistuja! Härra Tammistu! Mind ajendas küsima teie arutlev vastus kolleeg Allikule. Loomulikult, ükski meist ei saa üleöö ingliski, broileritest rääkimata. Kuid kas ei ole siiski ahvatlev niisugustel murdehetkedel end ingliski tituleerida? Mõtlen just seda poes valitsevat hinnavahet, mida kanade kvaliteet ise ei nõua. Kas teil ikka on kohapeal üksused, mis teie käsu järgi kohe kontrollima tormavad? Kas teil nendel murrangulistel aegadel ikka on pidev ülevaade kaubanduses toimuvast? Ja teine küsimus, mis on tulnud Põltsamaa rahvalt. Mis metamorfoos on toimunud 12-kopikase kohupiimaga? Kas tema on kadunud või asendunud millegi kallimaga?

P. Tammistu

Meie piirkondlikud inspektorid töötavad pidevalt. Kui on mingisuguseid probleeme, siis saavad nad kõike kohapeal operatiivselt kontrollida. Ma arvan aga, et praegusel vaevalisel üleminekuperioodil ei pea nad meil olema mitte niivõrd repressiivlülid, kuivõrd just sellised allüksused, kelle käest me saame informatsiooni. Ja selle informatsiooni järgi püüame seada oma edasisi samme. Mis puutub kohupiima, siis selle kohta ma kahjuks ei oska teile vastata.

Juhataja

Suur tänu, härra Tammistu! Enam küsimusi ei ole. Põllumajandusministri asetäitja härra Nigul vastab Eesti Maa-Keskerakonna saadikute fraktsiooni küsimustele lammaste ja lambaliha kokkuostmise kohta. Palun!

E. Nigul

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud saadikud! 15. oktoobril lõppes dotatsiooni maksmine liha- ja piimatööstusele ning viidi läbi jaehindade reform. Eesti Hinnaameti 1990. aasta 28. septembri määrusega nr. 47 kinnitati uued lihasaaduste jaehinnad. Kuna pärast dotatsiooni kaotamist oleks lambaliha jaehind olnud üle 8 rubla, pidas Eesti Hinnaamet õigeks lambaliha hind vabaks lasta. Seetõttu ei olnud võimalik kehtestada ka elus lammaste riiklikku kokkuostuhinda. Eesti Vabariigi Valitsuse 1990. aasta 1. novembri määrusega nr. 220 kehtestati uued piima, veiste, sigade, kanade ning munade riiklikud kokkuostuhinnad. Kuna need on tunduvalt kõrgemad nendest hindadest, mis olid aluseks jaehindade väljatöötamisel, tuli hakata uuesti lihatööstust doteerima. Summade piiratuse ning jaehindade puudumise tõttu jäi lambaliha hind vabaks. Kuna aga kaubandus ei leidnud Eestis kallile lambalihale turgu, hakkasid lihakombinaadid selle eest vähem maksma kui seni või ei võtnud lambaid üldse

vastu. Olukorra operatiivseks lahendamiseks kehtestas põllumajandusministeerium oma 1990. aasta 26. novembri käskkirjaga nr. 117 lammaste kokkuostuhinnad kuni 31. detsembrini k.a. Seejuures lähtuti käesoleva aasta 1. novembrini kehtinud kokkuostuhindadest, see tähendab 3576 rubla ühe eluskaalu tonni eest. Tallinna 1. külmhoonet on vastavalt meie käskkirjale nr. 117 kohustatud lambaliha vastu võtma kujuneva hulgihinna (see on momendil 8 rubla ja 10 kopikat) ning organiseerima selle müümine kaubavahetuse korras Liidu teistesse regioonidesse. Vältimaks samasuguse olukorra tekkimist 1991. aastal, tuleb kehtestada kõikide loomaliikide osas kindlad kokkuostuhinnad või minimaalselt garanteeritud hinnad. Me lihtsalt ei ole valmis üle minema täiesti vabalt kujunevatele hindadele. Ja hindade järsu tõusu vältimiseks on väga vaja leida eelarvest lisaraha liha ja lihasaaduste, ka piima hinnavahe doteerimiseks.

Põllumajandussaaduste uute kokkuostuhindade projekt on valitsusele esitatud meie 1990. aasta 12. detsembri kirjaga nr. 22-5/91. Informatsiooniks toon teile andmed novembrikuu kohta. Eesti lihakombinaatidele laekus pakkumisi 17 355 lamba kohta. Töödeldi 15 464 lammast ehk 1891 vähem, kui pakuti. Detsembrikuu kohta on kõikidele lihakombinaatidele vana stagnaagse kombe kohaselt antud käskkirjaga ülesanne lambaid vastu võtta senise pakkumise ulatuses, s.t. 18 160 lammast. Eeldatavasti need ka vastu võetakse. Analooget viga veiselihaga juhtuda ei või, sest sellel lihal on olemas konkreetsed hinnad nii kokkuostul kui ka väljamüügil. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas saadikufraktsioon on vastusega rahul? Eldur Parder.

E. Parder

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Üldiselt me oleme rahul. Siiski on mul veel üks küsimus. Mitmest maakonnast on tulnud kaebusi ja järelepärimisi lihakombinaatide omavoli kohta. Võtaksin kõik kokku ühes küsimuses, millega käis minu juures Valgamaa volikogu esimees. Mis on takistuseks, et põllumajandussaadusi töötleva tööstuse ettevõtteid, näiteks Valga lihakombinaati ei saa üle anda tootjatele? See lahendaks ometi paljud küsimused. Jõgeva ja Valga maakond on pöördunud selles asjas kõrgemate instantside poole, aga vastust millegipärast ei tule. Kas te mõistate sellele küsimusele vastata? Tänan!

R. Nigul

Me oleme ka ise huvitatud, et tiheneks koostöö loomakasvatussaaduste tootjate ja töötlejate vahel. Viisime ministriumiga kõikides maakondades läbi küsitluse, mida teha liha- ja piimakombinaatidega. Ja saime ka vastused. Tõesti, Valga maakond on nõus liha- ja piimatööstuse üle võtma ja panema selle tööle ühistu vormis. Kahjuks on meil privatiseerimine peatatud. Eile kuulsin, et selles saalis alustati alles kaubandus- ja muude väikeettevõtete privatiseerimise arutamist. Mida kiiremini privatiseerimisseadus välja antakse, seda kiiremini on võimalik ka kohapeal ühistuid moodustada.

Juhataja

Suur tänu, härra Nigul! Rohkem küsimusi ei ole. Ehitusministri asetäitja härra Kana vastab rahvasaadiku Tõnis Metsa küsimusele väikeste eterniitplaatide kohta. Palun!

A. Kana

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud saadikud! Vastuseks Ülemnõukogu saadiku härra Metsa arupärimisele väiksemõõduliste eterniitplaatide tootmise kohta annan teile järgmist informatsiooni.

Nende plaatide tootmine koondises "Eesti Tsement" Kundas lõpetati vana liini amortiseerumise tõttu juba aastal 1979. Kuna selliseid liine ei valmistata Liidus juba aastast 1975, siis mureseti Kunda vana liini asemele suurte eterniitplaatide oma, millel neid plaate valmistatakse tänase päevani, koguses 72 milj. tingplaati aastas.

Ajavahemikul 1983–1985 töötas väiksemõõduliste eterniitplaatide liin veel Lätimaal ja sealt said neid teatud koguses meiegi vabariigi kaubandusorganisatsioonid. Kuid 1987. aastal lõpetati väikeste plaatide tootmine ka naabervabariigis. Eestis ja üldse kogu Liidus valmistatav eterniit, mis baseerub asbestkiul, on tervisele kahjulik ning juba mitu aastat tagasi loobusid lääneriigid ja Põhjamaad selle tootmisest ja tarbimisest. Ehitusministeerium otsis seni võimalusi väikseid eterniitplaate uuesti tootma hakata, kuid nüüd oleme sellest loobunud. Mida aga ikkagi katusele panna? Suuremõõdulisi plaate oleme Kundas võimalised tootma veel selle sajandi lõpuni. Alles möödunud aastal tehti väga põhjalik kapitaalremont. Praegu peame läbirääkimisi Soome firmaga, et alustada asbestivaba eterniidi valmistamist. Kuid sellise tehnoloogilise liini ostmiseks Soome kaudu puudub hetkel valuuta. Otsinguid muidugi jätkatakse. Ajakirjandusest jooksis läbi, et on evitatud kaks betoonkatusekivide liini. Üks annab Mõigu KEK-is 150 000 tükki aastas ja teine käivitati nädalapäevad tagasi Kuusalus. 1991. aastal valmistab see 4 miljonit betoonkatusekivi ja kahe aasta jooksul kasvab tema

võimsus 10 miljonini. Märtsikuu lõpul hakkab Aseri Keraamikatehases tööle Saksa päritoluga maailma tipptasemel keraamiliste katusekivide liin, sealt hakkab tulema 5 miljonit kivi aastas. Kuid kivid ei sobi mitte igale katusele, sellepärast jätkuvad otsingud rullmaterjali tootmiseks. Praegu valmistatav ruberoid, mida tehakse kehvast bituumenist ning raskesti kättesaadavast ja kähku lagunevast kartongist, on oma aja ära elanud. Praegu tahame Balti turu raamides ühiselt leida võimaluse alustada Lätis klaaskiust alusriide tootmist, et sellest ruberoidi teha. Samuti käivad praegu läbirääkimised Soome firmaga, et alustada polümeerse rullkatusekatte tootmist, nii nagu seda tehakse Valgevenes. See on polümeersel alusel ja kautšukilisanditega ning peab kümneid aastaid rohkem vastu. Läbirääkimised käivad praegu ka Sillamäega, sest seal paiknevad kasutamata võimsused ja tootmishooned. Sillamäe juhtkond on hetkel meie poolt pakutu justkui omaks võtnud ja ma väga loodan, et mõne aasta pärast hakkab sealt tulema polümeerne katusekatte rullmaterjal. See oleks kõik.

Juhataja

Suur tänu! Härra Mets, kas te olete vastusega rahul?

T. Mets

Ei ole rahul, sest väiksemõõdulise eterniitplaadi tootmisest mahavõtmine näitab ainult tootja monopolset seisundit. Tarbija huvi ei maksa mitte midagi. On ju meil praegu tuhandeid maju, mis on kaetud väikeste plaatidega ja see probleem jääb edaspidi veel kauaks ajaks püsima. Kuid nüüd on küsimus veel selles, kui suur kogus praegusest toodangust läheb Eestist välja. Küsin seda sellepärast, et praegu on eterniidivajadus maal teravam kui kunagi enne. Ja inimesed nurisevad väga praeguse jagamissüsteemi üle.

A. Kana

Jaa, ma ainult rõhutan, et teie rahulolematusel on kindel põhjus: kogu Liidu ehituspoliitikal oli säärane suund, et kõik väike ja kõik suur, mis peaks nagu tööviljakuses võitu andma, veeti sisse. Nõnda nende väikeplaatide liinide tootmine 12 aastat tagasi lõpetatigi. Nüüd eterniidist. Eterniit ja tsement on aastate jooksul olnud liiduliselt jaotatavad tooted ning on ka tänavu. Liidu plaanikomitee on neid asju aastaid suunanud, ikka nii, et 5000–6000 tonni asbesti Uuralite tagant Eestisse ja seejärel jämedalt 40% kogutoodangust Eestist välja. 1991. aastal viib jaotamist läbi materiaalse ressursside ministeerium. Meie "Eesti Tsement" on kogu oma toodangu andnud materiaalse ressursside ministeeriumi jagada. Mis puutub otseselt talunikesse, siis vastavalt valitsuse otsusele käesoleva aasta 18. maist on neile sellel aastal

eraldatud täiendavalt 3,4 miljonit tsinkplaati. Selle otsuse täitmist kontrollisime mõned nädalad tagasi ja praegu tehakse kõik, et talunikud uueks aastaks need kogused kätte saaksid. Selle eest vastutavad põllumajandusministeerium, ETKVL, vabariigi materiaalsete ressursside ministeerium ning n.-ö. omale jagada jäetud eterniidi osas otseselt "Eesti Tsement". Võib arvata, et järgmisel aastal võimaldab meie kaubavahetuslik bilanss teiste vabariikidega jätta Eestisse eterniiti suurema koguse kui senini, sest tootmist me hulgaliselt ei vähenda.

J. Telgmaa

Mul ei ole küsimus, lugupeetud kolleegid. Ma tahaks lihtsalt ütelda, et see, mis juhtus väikeste eterniitplaatidega, on täiesti tüüpiline alatu maarahva mõnitamine. See kuulub samasse ritta igasuguste taskulambipatareide, tööriiete, kalosside ja ma ei tea mille veel ärakadumisega. Loomadele ja inimestele lastakse rahulikult vesi kaela joosta ja lahendust ei tule. Ei tea kelle kulul pakutakse mingeid plaane ei tea kui kauges tulevikus. Ma tänan selle eest!

A. Paju

Härra Kana! Ma ei tahaks, et te niisuguste sajatuste saatel siit saalist ära läheksite, võtab võib-olla jõulutuju ära. Ma suunaksin küsimuse natukese teisele lainele. Tähendab, rõõmustav on teada, et meie katustele, eriti väikeste majade katustele hakkavad ilmuma säravad kivid. Aga läbi aegade on ju eesti mehe katuseks olnud sindel, laast, pilbas. Kas need tuleb nüüd kasutusest täiesti maha kanda või on ehitusministeeriumil ka selles osas mingi perspektiiv?

A. Kana

Võimalus pilpa, sindli, ka rookatuse juurde tagasi tulla on. Me ju ei dikteeri enam ettevõtetele, asutustele, maakondadele, mida nad tegema peaksid. Saame nüüd kord kvartalis maakondade juhtidega, maavanemate ja nende ehitusala asetäitjatega kokku. Oleme ette valmistanud kataloogid ja nõuanded just kohaliku ehitusmaterjali tootmiseks. Seda väikeses mahus ja väheste mehhanismidega. Oleme teinud ka ettepanekuid pilpakatuste materjali valmistamiseks, aga seda peaksid hakkama tegema kohalikud metsamajandid.

(Hääl saalist)

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ministri asetäitja! Meil oli ühendus ühe Värskä kandi külanõukogu esimehega. Mees ütles, et tal oli oma rahvale väga raske ära seletada, miks ühel

päeval läks sealt Värskast läbi vabariigist välja 16 koormat väikeplokke, aga oma rahvale vallavanemal midagi anda ei ole. Kuidas on meil järgmiseks aastaks ehitusmaterjal maa ja linna vahel jaotatud ning kui palju läheb vabariigist välja? Ja kes jagab maainimestele eraldatut – kas taarabaas, ETKVL, EPT või mõni muu asutus? Aitäh!

A. Kana

Küsimus on sisuliselt õige, kuid adresseeritud täiesti valesti. Ehitusmaterjali jagamisega pole ehitusministeerium ega ka endine ehituskomitee juba aastaid tegelnud.

Et te aga mingi vastuse saaksite, annan teile teada need andmed, mis minul olemas on. Ehitusmaterjali – väikeplokid, tellised, seinamaterjal kõik kokku – protsendid on järgmised: Leedu ja Läti saavad 18% kogutoodangust, Eesti 40%. Kui nüüd liita ühe taluniku vajadused (talumaja ja kõrvalhoonete seinamaterjalid), ühe keskmise individuaalmaja vajadused, lisaks kõikvõimalikud garaažid, suvemajad, saunad, aiamajad, siis võib saadud arvu korrutada kolmega, ja ikkagi jääks meie turufondist materjali üle. Niikaua kui Eestis ei saada korda piiri, tolli ja jagamist kaubandusorganisatsioonides, niikaua kui tõesti ei suudeta garanteerida, et materjal satuks eraehitaja ja mitte tema asemel kooperatiivi, väikeettevõtte kätte, kes selle sularahaga arveldajatelt ära ostab, niikaua vabariigis korda majja ei saa. Aga väikeplokke hakkame tootma iga aasta üha rohkem. 1987. aastal 170 000 m³, 1989 250 000, tänavu 300 000, järgmise aasta lõpuks tahaks jõuda võimsuseni 400 000. See teeb natuke rohkem kui kolme aastaga kasvu kaks korda. Toormaterjal on olemas – kasutamata tuhk ja liiv – pluss Liidu tipptehnoloogia. Ma tahan veel öelda, et koostöös energeetikutega sai väga kiiresti kokku uue aktsiaseltsi "Silbet", kes hakkab tootmisbaasi välja ehitama. Aasta jooksul peab sealt saama 160 000 m³ väikeplokke veel eelöeldule lisaks. Teises etapis lisandub 1994. aastaks veel sama palju. Tahan veel kord rõhutada: jagamine, turg, müümine korda, siis jätkub igale individuaalehitajale ka juba täna neid seinamaterjale.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud härra Kana! Probleem on äärmiselt tõsine. Mul näiteks on niisugused andmed, et 18 000 elanikuga Võru linn sai eelmisel aastal individuaalmajade jaoks 600 tahvlit eterniiti. Individuaalmaja omanikke aga on 1300 ja saadud kogusega ei kata isegi hädapärase remondi vajadust. Sama lugu on ka punase tellisega. Kui aga ahi ja katus lagunevad, siis lihtsalt ei ole võimalik enam edasi elada. Vaat selle minimaalse vajaduse katmine on äärmiselt vajalik. Samas, kui eterniiditahvel maksab mustal turul ja väljaspool Eestit 5 või 6 ja rohkemgi rubla, siis on täiesti loomulik, et mingid piirid ei aita, see veetakse

välja. Kuid mul on niisugune küsimus: harva on liikunud ka säärast kattematerjali kui bemiit, kas selle tootmine ei ole meil võimalik? See materjal on eterniidiga täiesti võrdväärne ja kuluks talunikele väga ära. Ja miks ei ole senini maal kas või immutatud sindlit või midagi muud niisugust tootma hakatud? Tänan!

A. Kana

Härra Tupp! Pean oma vastustega tahes-tahtmata hakkama ennast kordama. Juba kolmandale küsimusele pean vastama, et jagamine kuulub materiaalsete ressursside ministeeriumi kompetentsi, maapiirkondades käib see ka ETKVL-i kaudu, kui "Eesti Taara" baas puudub.

Teiseks: turufond on piisav, aga kaup ei jõua sinna, kus seda enim vajatakse. Bemiit, kui aus olla, on oma aja ära elanud materjal, kuid tema tootmist me ei ole katkestanud, seda valmistatakse Tallinnas silikaaditehase ühes tsehhis samas koguses, nagu teda on kogu aeg tehtud. Sindlit peaksid hakkama tegema metsamajandite töökojad ja kõik need muud väikesed puidutöökojad, mida on kogu Eestimaa täis.

R. Tamme

Härra aseminister! Eterniidiga on lugu kahjuks nii, nagu ta on. Katusekive ka ilmselt ei jätku, pealegi pole nad kergete konstruktsioonide puhul kasutatavad. Nüüd äratas mu tähelepanu see, et on tekkinud väljavaade toota polümeerselt või klaaskiu alusel pehmet katusekattematerjali. Kas sellel alusel toodetavat katusekatet on kavas hakata väljastama ka tükkmaterjalina? Sellisena saaks seda just nimelt individuaalehitusel kergete konstruktsioonide puhul väga hõlpsalt ja efektselt kasutada. Teiseks küsiksin, kas areneb edasi kuivsegude idee. See on ka individuaalehitajatele ja eriti taludele väga vajalik. Aitäh!

A. Kana

Jah, rullkatusekattematerjali evitamisel oleme ette näinud ka tükkmaterjali tootmist. Praegu tuuakse seda veidi Valgevenest. See on punaka ja rohelise tooniga ning katusele jätab see kalasaba mulje. Praegu on üks kooperatiiv ja väikeettevõtte hakanud ka midagi sellist ruberoidijäätmetest välja lõikama, aga see ei ole veel see, mida me tahame.

Lihtsalt märkuse korras tahan siiski öelda, et katusekivikogused on ikka väga suured. Praegu me kasutame koduvabariigis 600 000 katusekivi, toodame aga isegi mitu miljonit. Nii et seda jääb meil ülegi ja kuna ta on väga kvaliteetne, on tema vastu võimalik minugipärast kas või Valgevenest nende katusematerjali vahetada. Mis puutub kuivsegudesse, siis see on tõesti väga aktuaalne küsimus. Oleme õnneks saanud Rakke lubjatehase kriisist välja, läheb veel

ehk aasta, kuni ta hakkab väga hästi tööle. Lupja teeb ta juba praegu täiesti sellisel tasemel, millega võiks minna ka Euroopa turule. Kui nüüd need kolm komponenti – lubi, liiv ja tsement – on olemas, siis tulebki mõelda kuivtoodete tehastest. Tahamegi Rakke baasil koos "Silbetiga" sellised võimsused välja ehitada. Projekteerimine käib, mõne lähema aasta jooksul asi ehk laheneb.

Juhataja

Suur tänu, härra Kana! Enam küsimusi ei ole. Lugupeetud rahvasaadikud! Rahandusminister härra Miller vastas ajakirjanduskomisjoni küsimusele rahalise toetuse eraldamisest kirjastus- ja trükifirmale "Põhjarannik" kirjalikult. Härra Veidemann! Kas te olete vastusega rahul? Suur tänu! Haridusminister härra Loik vastab rahvasaadikute Kõo ja Reinsoni küsimustele noorsoopoliitika arengu, noorsoo tervise ja tööhõive korraldamisest. Palun!

R. Loik

Lugupeetud saadikud! On laekunud küsimus, kuidas on korraldatud ja kuidas on kavandatud noorsoopoliitika ja millised on konkreetsed kavad noorte arengu ja tööhõive korraldamiseks. Tõesti, tuleb nentida, et riiklikku noorsoopoliitikat ei ole Eestimaal viimase 50 aasta jooksul aetud. Noorsoopoliitikat on ajanud poliitilised organisatsioonid, eelkõige oli see komsomoli ülesanne. Nüüd on tekkinud tõsine probleem, kes peaks noorsoopoliitikat Eestis kureerima. Vastav ülesanne on ka haridusministeeriumi põhimääruses. On tehtud ettepanek moodustada Eestis spetsiaalne noorsooamet, kes võtaks noorsoopoliitika kureerimise enda peale. Tänapäevani sellist ametit moodustatud ei ole ja võib-olla eelkõige järgmistest põhjustest johtuvalt. Me oleme oodanud, et tekiksid iseseisvad noorsooliikumised. Alles nende tekkimise järel peaks sugenema vajadus nende tööd kureerida. Kui me hakkaksime seda kõike ülevalt otse tegema, võib-olla see ei ole päris õige. On moodustatud Eesti Vabariigi Valitsuse noorsookomisjon, mille esimeheks on määratud haridusminister. See komisjon on pidanud kaks istungit ja arutanud seal küllaltki põhjalikult noorsoo ees seisvaid probleeme. Kolmas istung on planeeritud homseks. Haridusministeeriumi juures on tänaseks registreeritud päris palju noorsoo-organisatsioone. Need on erineva suunitlusega: 15 on üle-eestilised laste- ja noorteorganisatsioonid, 7 organisatsiooni on maakondade omad ja lisaks nendele on 19 üliõpilasliitu ja -korporatsiooni. Selline suur arv demokraatlikult tekkinud noorsooliikumisi annab lootuse, et nad varsti ise moodustavad neid kureeriva juhtorgani. Haridusministeerium on selleks moodustanud ka noorsoo-osakonna, mis on meie koosseisus selle aasta septembrist alates. Tänapäevaks on seal tööl 3 inimest ja nende ülesandeks ongi eelkõige noorsoo-

organisatsioone toetada, muu hulgas ka finantsiliselt. Samuti peab osakond kureerima huviharidust. Lisaks nendele organisatsioonidele on ametlikult tegutsemas viis tehnikamaja, kolm loodusmaja, üks noorte turismimaja ja veel kaks rajoonilist noorte haruklubi. Peale selle on olemas 27 pioneerimajast väljakasvanud huvimaja. Ka nende töö kureerimine on meie maja noorsoo-osakonna ülesanne.

Nüüd ühtsest noorsoopoliitikast. Nimetatud noorsookomisjon arutas oma eelmisel istungil Eesti Vabariigi noorsoopoliitika põhisuundasid. Projekt üldist toetust tol korral ei leidnud, tehti väga palju täiendustepanekuid ja nüüd on olemas uus põhisuundade projekt. Samuti on osakond asunud koostöösse mitme noorsugu sotsioloogiliselt uuriva asutuse ja organisatsiooniga. On esitatud mitu tellimust vastavaks uurimistööks. Ministeeriumi ülesanne ongi vahest selles, et saada uuringute abil kindel pilt tänastest noorsooküsimustest. Samuti, nagu juba ütlesin, koordineerida meile otse alluvate huvi- ja noortemajade tööd ning registreerida ja vastavalt võimalustele ka toetada noorsoo-organisatsioone. Loodan aga, et meil tekib siiski noorsooamet, kes riikliku organina noorsooküsimusi reguleerima hakkab.

A. Kõo

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on paar küsimust. Teatavasti mahuvad mõiste "noored" alla nii need, kes põhiliselt õppimisega tegelevad, kui ka need, kes on õppimise lõpetanud ja juba töötavad. Minu küsimus oleks niisugune: kas haridusministeerium peab ennast kompetentseks, võimeliseks tegelema ka selle teise osa noortega ja kui peab, siis kuidas ta kavatseb neid nende muredes aidata? Teiseks, te ütlesite, et on moodustatud vabariiklik noorsookomisjon. Tahaksin teada, millal see moodustati. Ja kolmandaks, kas on väljatöötamisel mingisugused kavad selle kohta, kuidas edaspidi pakkuda meie õppivale noorsoole töövõimalusi koolist vabal ajal? Ma pean silmas seda, et endiselt on ju koolinoortel väga raske tööd leida.

R. Loik

Kõigepealt: komisjon moodustati 11. märtsil vabariigi valitsuse otsusega nr. 12. Mis puutub õppiva noorsoo töövõimalustesse, siis haridusministeerium ei ole pidanud seda otseselt enda ülesandeks. Ma arvan, et see peaks olema siiski õppeasutuste, eriti kõrgkoolide asi. On ju meil olemas Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev ja Eesti Õpilasmalev. Mõlema nende organisatsiooniga oleme ka kokku puutunud, näiteks õpilasmaleval on praegu väga tõsiseid finantsprobleeme, millele aitame lahendust otsida. Mis puutub tööhõivesse üldse, siis siin on nüüd üks selline uuem moment. Asi on selles, et siiani tegutses Eestis Liidu töökomiteele alluv

kutsesuunitluskeskus. Tänapäevaks on mitme arupidamise tulemusena (muu hulgas ka noorsookomisjonis arutati seda päris põhjalikult) tulnud järeldusele, et kutsesuunitluskeskus peaks kuuluma haridusministeeriumi tegevussfääri. Ma arvan, et pärast keskuse tööle hakkamist peaksid need küsimused leidma professionaalsemat käsitlemist kui seni. Samuti on meil olemas mitu kutseorientatsiooniga tegelevat teadusrühmitust, kelle töö aruannet ka noorsookomisjoni eelmisel istungil arutati, eelkõige Tartu Ülikooli oma. Kui keegi tunneb veel huvi, siis mul on siin kaasas päris paks dokument noorsoopoliitika põhisuundade kohta. Ma arvan, et selle kõigile tutvustamine võtaks liiga palju aega.

A. Paju

Väga austatud minister! Mul on kaks küsimust. Esiteks, kas teil on ülevaadet, kui suure protsendi noorsoost hõlmavad need 15 registreeritud ühingut, mis te nimetasite? Te kõnelesite noorsoopoliitikast. Noorsugu ei ole tulnud tänavale ega tõstnud mässu, selles süsteemis tikuvad mässama õpetajad. Kas teie arvates noorsoopoliitika rahuldab täiesti noori või nad ei ole veel oma suhtumist ümbritsevasse üldse näidanud? Ehk on see veel ees?

R. Loik

Arvan küll, et noorsoo tõsisem aktiveerumine seisab alles ees. Kuid palju noortest need ühingud täpselt hõlmavad, ma ei oska vastata. Meil on üldiselt tegu ju kuni 29-aastastega ja statistika järgi on nii vanu inimesi Eestis 660 000. See on väga suur number. Lisaks ei pea paljud organisatsioonid, mis me oleme registreerinud, üldse liikmelist arvestust, kuna ei pea seda vajalikuks. Üldiselt on tegu väikeste organisatsioonidega ja neisse kuulub kindlalt väiksem osa noortest.

T. Mets

Härra minister! Ma tahaksin puudutada võõrkeeleeõpetuse poliitikat ja just inglise keele õpetajate arvu olulist suurendamist kõrgkoolides. Tegime 50 saadikuga selle kohta avalduse vabariigi valitsusele. Siiani vastust me saanud ei ole. Asja tuum on selles, et tänavu võeti ülikooli vastu ainult 24 inglise filoloogi. Ometi oli sügisel teada, et inglise keele buum on puhkenud ja praegu inglise keele õpetajaid koolides enam peaaegu ei ole. Kas teie näete ette õpetajate arvu ja kõrgkoolide vastuvõtu olulist suurendamist?

R. Loik

Vastaksin niimoodi, et kümneid aastaid oli meil vastupidine probleem: võõrkeeleeõpetajaid koolitati liiga palju, seda fikseeriti ametlikult veel 2 või 3 aastat tagasi. Nüüd on avanenud võimaluste tõttu välisriike külastada tõesti tekkinud tõeline võõrkeelte õppimise buum. Turumajandus on halastamatult sisse löönud ka riiklikku haridussüsteemi ja kooperatiivid on meie õpetajad värvanud märksa kõrgematele palkadele. Tuleb tunnistada, et olukord on kriitiline ja normaalset väljapääsu sellest ma ei näe. Nimetaksin siiski, mida me oleme ette võtnud. Teie ettepanek vastuvõttu nimetamisväärselt laiendada realiseeruks ikkagi alles 5 aasta pärast, kui nood spetsialistid ükskord valmis on. Ja teiseks, arvestused näitavad, et Eestis koolitatakse võõrfilolooge piisavalt palju, lihtsalt praegu on tegemist võõrkeelte õppimise buumiga täiskasvanute seas. Sellest ka nood kooperatiivid. Me oleme filoloogide vastuvõttu viimasel ajal iga aasta suurendanud, mitte küll väga palju. Kui te vaatate eelarve projekti, siis näete, et vabariigi haridus on väga keerulises olukorras ja tervikuna on meile antud ülesanne kõrgkoolis õpilaste arvu vähendada. Seega peame väga täpselt vastuvõttude suurendamist kaaluma. Meile on võõrkeelte õpetamisel abi pakkunud mõningad välisriigid, näiteks Taani. Sealt on pensionäridest õpetajad nõus tulema Eestisse võõrkeeli õpetama, ka inglise ja saksa keelt. Selleks aga peame meie siin tagama neile ainult kohalikus rahas elamisväärsel palga, mis võimaldab süüa osta ja üldse ära elada. Nad on nõus tulema pikaks ajaks. Ma arvan, et ajutise kiire lahendusena on see täiesti mõeldav variant. Vastavad riigid on nõus neile säilitama sealsed sotsiaalsed tagatised selleks perioodiks, kui nad meil õpetavad. Ma loodan ka ja vastavad andmed on mul juba olemas, et keelekooperatiivide buum hakkab üle minema. Mõned õpetajad on juba pöördunud tagasi stabiilsemale tööle, s.o. tagasi kooli. Kui õnnestuks veel õpetajate palk vastuvõetavale tasemele tõsta, siis ma usun, et seda teeksid väga paljud.

L. Arro

Lugupeetud minister! Jutt käib põhiliselt noortest, mina tahan natuke rääkida ka vanadest. Olen kuulnud, et vanadel õpetajatel tahetakse pensioni poole võrra vähendada, kui nad edasi töötavad. Minu meelest see ei kõlba kuhugi. Asi on selles, et tolle koha pealt ei ole midagi kokku hoida. Rääkisime siin keeleõpetuse raskustest, eriti hullud on lood maal. Kui aga vanal õpetajal pensioni poole võrra vähendatakse, siis ei tasu tal enam töötada ja ta läheb koolist ära. Noortele õpetajatele aga kortereid me kohapeal ei leia, kuna majandid enam suuri maju ei ehita. Millisel seisukohal teie selles küsimuses olete? Võib-olla see ei puudutagi ainult teid, vaid ka teisi ministreid. Kas selline informatsioon on üldse õige?

R. Loik

Alus selliseks kartuseks on kahtlemata olemas. Teie käes on järgmise aasta eelarve projekt. Meeleolu õpetajate leiris on ärev, sest nende keskmine palk on väga madal. 300 on vabariigi keskmine, 230 haridustöötajate keskmine. Ja ei ole ka ette nähtud, et see palk võiks teiste omale järele jõuda. Lisaks on ärevuseks tõesti põhjust andnud ka see, et valmistatakse ette uut pensioniseadust. Põhimõtteliselt on eelarves raha napilt ja üks võimalus kokku hoida on see, et töötavatele pensionäridele – kõikidele, see ei puuduta ainult õpetajaid – ei säilitata täit pensioni. Kui rääkida nüüd pedagoogidest, siis tõesti, nii madala palga peale noored, eriti noored mehed kooli tööle ei tule. Eelmise õppeaasta seisuga oli koolis ainult 13% mehi ja see protsent pidevalt väheneb. Ja üldse eelistavad noored nüüd tootmissfääri, mis annab tunduvalt avaramad võimalused. Nii et kui nüüd pensionäridest õpetajad ka koolist lahkuvad, siis jääb viimane tõesti väga raskesse olukorda. Nimetatud sammu peab seega väga põhjalikult kaaluma. Ja sunnib seda astuma ainult eelarve pingeline seis. Pealegi küsimust ei ole ju veel otsustatud, asja alles arutatakse.

V. Jermolajev

Lugupeetud härra Loik! Kas haridusministeerium on valmis esitama uue haridusseaduse eelnõu? Ja teine küsimus. Kas see eile uuesti loodud keeleamet on keeleamet või keelte amet? Mulle pole selge, kas see on mõeldud põhiliselt mitte-eesti elanikkonnale eesti keele õpetamiseks või tegeleb ta üldse keeleküsimustega, keeleõpetusega koolides ja täiskasvanud elanikkonnale? Tänan!

R. Loik

Kõigepealt haridusseadusest. Tõesti, see on üks suuremaid probleeme, mida haridusministeerium praegu lahendab. Tolle seadustiku puudumine on hariduse juhtimisel teatud anarhiat tekitanud. Seda eelkõige vahest seoses valdade tekkimisega. Paljudes maakondades on koolid juba valdadele üle antud, kuid valla rahaasjad on täiesti korrast ära. Ja kuna haridussummad tunduvad vallas esimesel hetkel olevat kõige suuremad, siis on asutud niigi kehvast olukorrast olevate koolide summasid kärpima – raha on ju vaja mitmeks otstarbeks. Just täna helistati mulle Saaremaalt, kus ka teatavasti vallad tekkimas. Helistajaks oli üks kohalik kool, kes palus ministeeriumilt abi valla ebakompetentsete otsuste vastu. Kõik säärasead asjad peaksid paika panema haridusseadustik, mis piiritleks täpselt ka kompetentsi juhtimistasandil.

Tänaseks on seis selline, et eelmise aasta märtsikuus oli haridusseadustik juba valmis.

Valitsus arutas seda ja kiitis heaks. Me ise aga peatasime suvel selle projekti, sest leidsime, et elu on teinud vahepeal nii kiireid käike, et me peame tegema olulisi muudatusi. Täna on valmimisjärgus haridusseaduste pakett. Sinna kuulub 9 seadust, mis baseeruvad Eesti Vabariigi haridusseadustele 50 aastat tagasi, ent nende puhul on arvestatud ka seda haridusseadust, mis meil täna kehtib. See on vastu võetud 1986. aastal, kuid ta on moraalselt nii vananenud, et seda võiks kasutada ainult õpikuna lähiajaloo tundmaõppimisel. Silmas oleme pidanud ka Soome ja Rootsi haridusseadusi. Selle paketiga tahab haridusministeerium valitsuse ette tulla I kvartalis, seejärel jõuab see siis Ülemnõukogusse. Nüüd Keeleametist. Eile määrati ametisse Keeleameti peadirektor Mart Rannut ja tema esimesi ülesandeid on välja töötada Keeleameti põhimäärus. Seda täna veel ei ole ja ma päris täpselt ei saaks selle kohta vastata. Kahtlematult on ameti kõige tähtsamaid ülesandeid jälgida ja organiseerida keeleseaduse elluviimist. Selle mõttega ta just moodustati. Haridusministeeriumi juures oli siiani keelekeskus, mis tegeles Eestis elavatele muulastele eesti keele õpetamise metoodikaga. Probleemid, mis tekkisid kaubanduses ja mujal olmesfääris, näiteks seoses sellega, et meil ei ole enam subtiitritega filme jne. – kõik need ei kuulunud haridusministeeriumi kompetentsi. Selleks ongi nüüd moodustatud Keeleamet. Mil määral ta hakkab tegelema muude keeltega peale riigikeele, see selgub nüüd põhimääruse väljatöötamise käigus.

A. Zöbin

Lugupeetud minister! Mäletan, et keeleseaduse vastuvõtmisel lubati koostada keeleõpetuse programm. Seniajani seda sisuliselt ei ole. Nii et valitsus on tõestanud oma võimetust. Kuna aga asjad kord nii on, siis tuleb teha ettepanek selle seaduse rakendamise kas ära jätta või vähemalt edasi lükata.

R. Loik

Eestis on moodustatud väga laialdane keeleõpetuse võrk, keeleõpetuskeskusi on mitmes rajoonis. Ometi, kui valitsus hiljaaegu arutas keeleseaduse elluviimise käiku, siis nenditi, et väga paljudes Eesti maakondades ja linnades ei ole määratud isikut, kes vastutab keeleseaduse täitmise eest. Maakonnad ja linnad on nüüd kohustatud keeleseaduse täitmist regulaarselt kontrollima. On ette valmistatud hulk materjale keeleõpetuse kergendamiseks. Nii et ma ütlesin, et linnades ja rajoonides käib see töö täiesti aktiivselt. Muidugi on siin omad probleemid ja raskused. Haridusministrina tean eelkõige, et sugugi mitte kõigis üldharidussüsteemi koolides ei õpetata eesti keelt, nii halb, kui see ka ei ole. Põhjuseks on just õpetajate puudumine. Me oleme õpetajaid kiirkorras ette valmistanud ja väga paljud neist on

juba ametis. Ent endiselt on lubamatult palju koole ja klasse, kus eesti keele tunde ei toimu. Ja mingit kindlat programmi meil selles osas ei ole.

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et noorsoo-osakond moodustati haridusministeeriumi struktuuriüksusena. Kas te arvate, et see on kõige otstarbekam lahendus? Ehk oleks parem selline osakond moodustada näiteks hoopiski sotsiaalministeeriumi juurde, nõnda me tunnustaksime noorsugu kui sotsiaalset rühma.

R. Loik

Seda, et noorsoo-osakond on haridusministeeriumi juures, ei pea ma kõige otstarbekamaks lahenduseks. Ma juba ütlesin, et minu arvates oleks kõige arukam luua omaette noorsooamet. Noorsooküsimusi on palju ja neid on vaja tõstatada ka riiklikul tasandil, selleks on vaja suuri summasid jms. Pealegi väga paljud noorsooliikumised, mis täna on tekkinud, põhimõtteliselt ei usalda haridusministeeriumi, nad arvavad, et me oleme võimelised ainult bürokraatlikuks juhtimiseks. Ma ei usu, et oleks targem teha too osakond sotsiaalministeeriumi juurde. Mulle tundub, et viimane ei ole nende küsimustega sugugi mitte piisavalt tegelnud. Ilmselt võiks noorsooamet ise arutada, millise ministeeriumi juurde ta võiks kuuluda, ja väga võimalik, et sellisel juhul otsustatakse näiteks sotsiaalministeeriumi kasuks.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! On äärmiselt raske saavutada meie rahva head kvaliteeti, kui meil ei ole heal tasemel õpetamist. Ent õpetamistase on meil madal ja eriti nimelt füüsikas. Mul tuli endal üks aasta sellega kokku puutuda ja ma tean, et põhjusi on kaks. Üks on see, et pole korralikke õpikuid, ja teine on see, et pole korralikke õpetajaid. Füüsikaõpetajaks naised siiski ei sobi, oleks tingimata vaja mehi. Mida me peaksime siis tegema, et meie noormehed läheksid õppima füüsikateaduskondadesse ja neist saaksid füüsikaõpetajad? Nüüd õpikutest. Mul endal tuli kokku puutuda mehaanikaõpikuga 9. klassile. See on lausa õpilasvaenulik, ta peletab 14–15-aastase endast kaugele eemale. Ja ainult valgusõpetuse osa kohta on praegu mingi uus raamat olemas. Kuidas on võimalik kiirendada meie oma õpikute koostamist ja nende kasutuselevõtmist?

R. Loik

Kõigepealt tahaksin väljendada oma heameelt, et nii palju küsimusi on tekkinud. Haridustöötajad on ju pidevalt kurtnud ministeeriumis ja ka mujal, et parlament ei tunne haridusküsimuste vastu huvi. Võib-olla me lihtsalt ei ole parlamenti oma muredega välja tulnud. Mujal maailmas on haridusküsimused regulaarselt parlamendi huviorbiidis, sest see on üks tähtsamaid valdkondi riigis. Konkreetselt õpikute küsimus on praegu hariduses üks teravamaid, sest väga paljude õppeainete sisu on põhimõtteliselt muutunud. Me oleme paljud õpikud ära keelanud – eelkõige ajaloo- ja kirjandusõpikud, mis on tänases ühiskonnas täiesti lubamatu sisuga. Praegu on erinevas ettevalmistusfaasis 54 õpikut. 54 uut õpikut on praegusele eesti koolile hädavajadus. Meie tavaline tempo on anda aastas välja umbes 6 õpikut. Kuidas sellest olukorrast välja tulla, kuidas asjade käiku kiirendada, see on eelkõige majanduslik küsimus. Füüsika kohta ütlen, et ma olen teiega täiesti nõus, füüsikaõpikud on meil vananenud ja raskepärased kirjutatud. Me oleme üldiselt seisukohal, et õpiku autor peaks olema eelkõige tegevpedagoog, õpik peab olema lapsepärane. Vanasti aga kirjutasid õpikuid põhiliselt teadlased. Füüsikaõpikute konkurss on välja kuulutatud, ent see töö on pikk ja vaevaline. Otsime ka võimalusi õpikuid tõlkida, see aga sõltub jällegi rahast ja muudest võimalustest. Füüsikaõpikut vajab eesti kool ülikiiresti, selles mõttes olen teiega täiesti päri. Mis puutub õpetajate ettevalmistusse ja meesteprobleemi koolis, siis ma juba ütlesin, et see teeb ääretult murelikuks. Praegu on koolis ainult 13% meesõpetajaid ja see arv pidevalt väheneb. Minu arvates on siin peamine põhjus ikkagi väike palk, mis näitab ühiskonna suhtumist sellesse väga vajalikku, tänuväärsele ja raskesse elukutsesse.

H. Viirelaid

Lugupeetud härra minister! Eesti Vabariigi taastamisega tegelevad keskealised ja vanemad põliselanikud. Sageli kuuleme noortelt, et poliitilised probleemid, millega meie praegu tegeleme, neid ei puuduta. Kas on viimasel ajal koolinoorte hulgas läbi viidud uuringuid, selgitamaks noorte poliitilist hoiakut ja aktiivsust? Kui on, siis milline on praegu noorte poliitiline aktiivsus ja meelsus?

R. Loik

Ma pean kahjuks nentima, et vastavaid sotsioloogilisi uuringuid on tehtud vähe. Oleme alles viimasel ajal asunud otsima gruppe, kes võiksid noorte hulgas professionaalseid sotsioloogilisi uuringuid teha. Neid siiski on. Ilmselt tuleks asja tõesti kiirendada, sest poliitilised muutused meie tänases noores põlves on suured. Õpikud on moraalselt vananenud,

õpilased on kalestunud jne. – oleks huvitav teada, kuidas see läbi teadlase pilgu võiks välja näha. See professionaalne kokkuvõte peaks olema iga haridusjuhi töölaual. Täna pean kahjuks nentima, et seda ei ole. Mingeid uuringuid on tehtud, kuid nad ei vasta nendele küsimustele, mis teie tõstasite. Tallinnas tehti vist kaks aastat tagasi sotsioloogiline uurimus kooliõpilaste hulgas ja see puudutas mõnes mõttes ka poliitilisi küsimusi. Päriti, milliseid saateid eelistatakse, kui palju vaadatakse Soome televisiooni ja muud sellist. Teatud suundumuste pildi selle järgi sai, aga puhtpoliitilisi uuringuid ei ole veel tehtud. Aga me tahame selle käsile võtta.

P. Priks

Härra minister! Kas neid töötajaid, kes keeleseaduse järgi peavad varsti oskama kahte keelt, ei innustaks õppima see, kui teatud perioodiks kehtestatakse oskajatele palgalisa, näiteks 5–10%? Ja kui teatud kohal töötaja valdab näiteks kolme või isegi nelja keelt, siis võiks see protsent olla veelgi suurem. Ütleme, 10 aasta pärast sellist asja enam vaja ei oleks, siis lihtsalt ei võetagi teatud töökohale juba inimest, kes keeli ei oska. Aga praeguse keeleõpetuse juures muidu vist läheb alguses kole raskeks. Mis te sellest arvate?

R. Loik

Eestis on praegu terve rida ameteid, kus keeleoskuse eest makstakse lisatasu. Ma arvan, et see on õige ja seda peaks jätkama. Mis puutub riigikeeleoskuse ja keeleseaduse nõuetesse, siis tolles seaduses on kaunis täpselt kirjas, millised elukutsed nõuavad keeleoskust. On moodustatud erikomisjonid, kes võtavad vastu keeleeksami, kes määravad kategooria, kes kui hästi keelt oskab. Ja ma arvan, et tuleks ikkagi tegutseda vastavalt keeleseadusele ja püüda järgida neid tähtaegu, mis kirja on pandud. On lihtsalt elukutseid, kus ilma keeleoskusega tööd ei saa teha.

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus kutseühitluse ja sellesama noorsoo-osakonna kohta. Kas ma kuulsin valesti või sain valesti aru, aga te vist ütlesite oma ettekandes, et teil on ülesanne kõrgkoolis õppurite arvu vähendada. Kas teie arvates noorsoo-osakond suudab kiiresti kutseühitlusesse sekkuda ja midagi ära teha, et kutseõpetus hakkaks vastama meie majanduse vajadusele, et paljusid kõrgkoolilõpetajaid ei ähvardaks oht mitte leida töökohta?

R. Loik

See küsimus nõuab ka sügavalt professionaalset lahendust. Meil oli varasematel aastatel küllaltki jäik süsteem kõrgharidusega spetsialistide vajaduse prognoosimiseks. Too baseerus sellel, et kõikidelt ettevõtetelt korjati sooviavaldused kokku ja summeeriti erialade kaupa. Prognoosimine käis 6–7 aastat ette ja kõik need numbrid kooskõlastati Nõukogude Liidu Riiklikus Plaanikomitees, mitte Eestis. See süsteem oli kahtlemata erakordselt kohmakas ja tänaseks me sellesse enam ei usu. Praegu on spetsialistide vajadust Eestis väga raske prognoosida, eriti veel erialati. Asutused, ettevõtted on oma ettepanekute tegemisel väga ettevaatlikud, õigemini väga paljud isegi ei telli spetsialiste üldse, sest praeguses ebastabiilses olukorras ei osata ära arvata oma vajadust 6–7 aasta pärast. Struktuuri muutused tulevad tohutult suured ja arvestusmeetod peab olema põhimõtteliselt teine. Tingimata tuleb arvestada teiste riikide kogemusi. Kõige sellega tegeldakse, ent mitte küllalt heal professionaalsel tasemel. Me ei saa päris kindlad olla, et need prognoosid on õiged. Oleks normaalne, et me saaksime majandusministeeriumist majanduse arengu struktuurse prognoosi ja seejärel ka sotsiaalministeeriumist tööjõuprognoosi.

Haridusministeeriumi ülesanne oleks siis sellele vastavalt tagada spetsialistide koolitus. Kõrgharidusega spetsialistide arvu vähendamisest rääkisin seepärast, et mitmel erialal on neid ette valmistatud liialt palju. Eelkõige see puudutab mitmeid insenerierialasid ja muu hulgas ka põllumajandust. Ettevalmistamisel on nn. kõrghariduse reform. Järgmise aasta jaanuari-veebruari jooksul pannakse paika uued erialad, mis me tahame Eesti kõrgkoolides juurutada, ja koos sellega määratakse ka vastuvõtu suurus 1991. aasta septembrikuus. Tervikuna, nagu ütlesin, vastuvõtt Eesti kõrgkoolidesse väheneb.

V. Kuznetsov

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Teie vastus Aleksei Zõbini küsimusele riigikeele õppimise programmi loomise kohta tuletas meelde tuntud lugu, mis leidis aset 60 aastat tagasi. Kõrgem juhtkond küsis nimelt põllumajandusjuhtidelt, kuidas külviga lood on. Nood vastasid: me mobiliseerusime. Küsimust korratakse: kuidas siis külviga ikka on? – Me tegime tööd. – Aga kuidas külviga on? – Külvi me ei ole alustanud. Teilegi tuleks võib-olla esitada konkreetne küsimus: kuidas ikkagi riigikeele õpetamise programmiga on? Ja ehk tõepoolest seaduse täitmine edasi lükata, programmi ju seni pole. On loodud Keeleamet, kontrollitakse keeleseaduse täitmist, aga seda kõige vajalikumat kahjuks pole.

Ja teine küsimus: kas 1991. aasta eelarvesse on selle probleemi lahendamiseks planeeritud mingeid summasid? Tänan!

R. Loik

Keeleamet moodustati eelkõige selleks, et ta koordineeriks kõiki küsimusi, mis on seotud keeleseaduse täitmisega Eestis. Eelarves eraldi rahasummat riigikeele õpetamiseks ette nähtud ei ole. Nii palju raha peaks ametkondadel endal olema, et nad oma töötajatele keele õpetamise suudavad tagada. Olen täiesti veendunud, et väga paljudes ametkondades on selleks ette nähtud nimetamisväärsed summad.

Juhataja

Suur tänu, härra minister! Enam küsimusi ei ole. Sotsiaalhooldusminister proua Oviir vastab rahvasaadik Aksinini küsimusele isamaasõjast osavõtnutele pensioni maksmise kohta.

S. Oviir

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Saadik Aksinini küsimus kõlas järgmiselt: kas Suure Isamaasõja veteranide pensionid kuuluvad ümberarvutamisele? Sotsiaalhooldusministeerium on ette valmistanud seadusprojekti pensionäride ainelise olukorra parandamiseks. Loodan, et peale eelarve arutelu saate asuda selle seadusprojekti arutamisele. See projekt hõlmab kõiki sotsiaalhooldusministeeriumi poolt väljamakstavaid pensione, sealhulgas ka neid Suure Isamaasõja veteranide pensione, mida makstakse sotsiaalhooldusosakondade kaudu. Osale sõdalastele makstakse pensioni ju ka kaitseministeeriumi poolt, need selle seaduse objektiks ei ole. Järelikult, kui lugupeetud Ülemnõukogu selle seadusprojekti heaks kiidab, kuuluvad ümberarvutamisele ka Suure Isamaasõja veteranide pensionid. Nüüd teine küsimus: kas lõpetatakse üksikisiku tulumaksu võtmine töötavatelt Suure Isamaasõja veteranidelt? Üksikisiku tulumaksu seaduse on Ülemnõukogu samuti vastu võtnud. Mingisuguseid soodustusi Suure Isamaasõja veteranidele selles ette nähtud ei ole.

N. Aksinin

Lugupeetud proua Oviir! Ma sain aru nii, et kõik see, mis NSV Liidus on seadusandlikult sätestatud pensionide ja nende ümberarvestamise kohta ning tulumaksu kohta, mida Suure Isamaasõja töötavad veteranid 1. juulist maksma ei pea, on teie poolt blokeeritud? Kas ma sain õigesti aru?

S. Oviir

Ma ei saa teie küsimusest päris hästi aru. Valitsus valmistab seadusprojektid ette, Ülemnõukogu võtab nad vastu. Eesti Vabariigis kehtivad Eesti Vabariigi seadused, mis on vastu võetud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt. Mis puutub Liidu seadustesse, siis need kehtivad tema territooriumil.

K. Sergij

Lugupeetud minister! Valijatega kohtudes kuuled pidevalt Suure Isamaasõja veteranide ja teiste pensionäride kaebusi. Peale selle kirjutavad nad kaebekirju igasugustesse instantsidesse. Nädal tagasi sain ka mina valitsusele ja Ülemnõukogule mõeldud pöördumise Liidu valitsuse poolt kehtestatud pensionilisa ja samuti pensionide uuesti läbiarutamise kohta. Üldse arvan ma, et te peate siiski need küsimused vabariigis lahendama. Need inimesed on sõdinud, seejärel kogu elu Eestis töötanud. Nüüd jäetakse nad ilma elementaarsest tähelepanust ja abist. Jutt on sellest 17 rbl. 40 kopikast. Ma lihtsalt ei mõista seda vastuolekut. Nad kirjutasid oma pöördumise, kirjutavad, et on tõepoolest 7–8 aastat sõdinud, seejärel kogu oma elu vabariigile andnud. Nüüd aga on nad jäetud ilma sellest, mis on ette nähtud.

S. Oviir

Eesti Vabariigis on minimaalpensioni määra suurendatud, Liidus kehtib 70-rublane minimaalpension, meil sajab. Nii et siin vist ei ole päris asjakohane ette heita selle 17 rubla saamata jäämist, see on teatud osas kaetud.

Ma rõhutan veel kord: ka veteranide pensioni tõstmine on seadusprojektis ette nähtud. Kui seadus saab vastu võetud, on see küsimus lahendatud. Tõenäoliselt 1. jaanuariks seda muidugi ei jõua. Ent kui seadus vastu võetakse, on tal tagasiulatuv jõud. Lisaprobleem on see, et meie sotsiaalhooldusosakondade kaader on küllaltki juhuslik, sest nende palgad on sotsiaalhooldussfääris kõige väiksemad. Kõik need inimesed saavad nüüd väga suure koormuse, kuna on ette näha ka pensionide indekseerimist. Loodan siiski, et peame selle töökoormuse vastu. Praegu on ministeerium ette valmistanud vabariigi valitsuse määruse projekti, mis ei hõlma ainult sõjaveterane, vaid kõiki pensionäre. See näeb olenevalt pensionil oldud aastate arvust ette pensioni suurendamise 10–50 rbl. Ma ei või teile muidugi kinnitada, et see vastu võetakse, sest kõik seisab meie kehva majandusliku olukorra taga.

N. Aksinin

Lugupeetud proua Oviir! Kas te annate mulle volituse veteranidele teatavaks teha, et NSV Liidu seadusele vastavad pensionid kehtivad üksnes Liidu territooriumil, mitte aga Eestis?

S. Sovetnikov

Lugupeetud proua Oviir! Praegu on seoses pensioniseadusega tõepoolest väga palju telefonikõnesid ja kirjalikke pöördumisi. Kui massiteabevahendid ei anna täna ja homme põhjalikku infot meie vestlusest siin saalis, siis ma palun tungivalt sotsiaalhooldusministeeriumi selle kohta sõna võtta vabariiklike ajalehtede veergudel ja muudes massiteabevahendites. Rahvas peab teadma, et seaduseelnõu on valmis ja tuleb uuel aastal kohe Ülemnõukogus arutusele. Sellega me vähendame pinget, kaovad ülearused küsimused ja kergeneb ka saadikute töö. Tänan!

S. Oviir

Me oleme sellesisulisi artikleid avaldanud, oleme käinud sadades töökollektiivides, kus pensioniseaduse projekt on arutusel olnud, oleme saanud arvamusi nii töökollektiividelt kui ka ühiskondlikelt liikumistelt ja parteidelt. Nii et minu meelest on vabariigi elanikkond kursis, et otsuse projekt on valmis ja et te varsti asute tõenäoliselt seda arutama.

J. Allik

Lugupeetud proua minister! Mind huvitab järgmine probleem. Kas ministeerium on teinud arvutusi, kui suur oleks kokkuhoid, kui ära kaotada personaalpensionid ja need inimesed hakkaksid saama tööpensioni? Ja teiseks: kui palju meil on liidulise tähtsusega personaalpensionäre ja kas see summa tuleb Liidu eelarvest otse või on see vabariigi raha?

S. Oviir

Ma hakkan teisest küsimusest peale. Tänapäeva seisuga on meil 218 liidulise tähtsusega personaalpensionäri. Käisin möödunud nädala lõpus seda küsimust Moskvast veel arutamas ja nüüd võin öelda, et selle summa me saame Liidu eelarvest. Kuid vabariiklikud personaalpensionid kaotakse meie eelarvest. Vabariikliku ja kohaliku tähtsusega personaalpensionäride keskmine pension on praegu 120 ja 130 rubla vahel. Uue pensioniseaduse projekt lähtub esmakordselt teistmoodi arvutusmehhanismist. Printsip on arvestada iga inimese tööstaaži ja tema sissetulekut. Siamaani nõuti ju naistelt 20 aastat, meestelt 25, kui oli üle selle, siis see arvesse ei läinud. Praegu pakume välja, et iga üle

töötatud aasta annab 1,2% keskmisest palgast pensionile lisaks, see stimuleerib pikaajalist töötamist. Järelikult, edasi töötades tuleb pensionimäär suurem ja sellisel juhul on personaalpensionäridel kasulik üle minna vanaduspensionile ja see võimalus neil on. Nende inimeste pension makstakse igal juhul vabariigi eelarvest, välja arvatud, nagu ütlesin, liidulise tähtsusega personaalpensionärid.

K. Sergij

Lugupeetud minister! Palun öelge, millal me võime saada uue pensioniseaduse eelnõu. Meil näiteks pole selle kohta mingit informatsiooni, ja ma ei mõista, kuidas elanikel seda saab olla.

S. Oviir

Kohe, kui eelarve arutelu on lõppenud, jagatakse tõenäoliselt kõikidele saadikutele välja pensioniseaduse projekt, samuti avaldatakse ta ka kohalikus ajakirjanduses. Enne, kui teie ei ole seda kätte saanud, ei ole valitsusel õigust seda ka ajakirjanduses täielikult avaldada. Me oleme uuendusi selgitanud kui projekti, mitte kui seadust, rohkemaks ei ole meil õigust, sest seadust ju veel ei ole. Kui te tulete jõulupuhkuselt tagasi, on seadusprojektid tõenäoliselt teile ka välja jagatud.

N. Aksinin

Lugupeetud proua Oviir! Ma tahaksin teile esitada veel ühe küsimuse. Kuhu te panite 4,5 miljonit rubla, mis teie ministeeriumile üleliidulisest eelarvest üle kanti? Tänan!

S. Oviir

Jah, 4,35 miljonit on see summa, mis vabariigi valitsuse 21. novembri määruse alusel sõjaveteranidele ja rehabiliteeritutele kompensatsiooniks välja makstakse. Summad on IV kvartali eest järgmised: I grupi invaliididele – 250 rbl., II grupi invaliididele – 200 rbl., III grupi invaliididele – 150 rbl. ja lihtsalt vanaduspensionäridele, sh. nii veteranidele kui rehabiliteeritutele – 100 rubla. Sellest me oleme teiega minu arvates juba korduvalt rääkinud.

Juhataja

Suur tänu, proua Oviir! Enam küsimusi ei ole. Rahvasaadikud Peterson, Kostabi, Raud ja Telgmaa said vastuse kirjalikult. Ja lõpuks ma annan sõna riigiminister härra Varele. Palun!

R. Vare

Lugupeetud härra juhataja! Lugupeetud Ülemnõukogu! Mul on teie ees õiendada üks võlg. Nimelt, te olete võib-olla juba tähele pannud, et mõnda aega viibib Ülemnõukogu istungitesaalis üks veetlev daam, kes kõike väga tähelepanelikult jälgib. Alates eelmise nädala valitsuse istungist on ta riigiministri asetäitja, valitsuse ametlik esindaja Ülemnõukogu juures. Tema nimi on Krista Kilvet ja mul on väga meeldiv võimalus teda teile tutvustada. (Aplaus.) Edaspidi palun siis kõikide Ülemnõukogu ja valitsuse vahelise koostöö probleemidega pöörduda tema poole. Ta on enamasti teile kättesaadav siin selles saalis ja ka tema töökabinet on siinsamas majas – nimelt III korrusel teises tiivas ruum 206. Ma tänan teid!

Juhataja

Suur tänu, härra minister! Lugupeetud rahvasaadikud! Sellega on valitsuse ja Eesti Panga infotund lõppenud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumine Eesti Vabariigi elanike, riigi- ja kohaliku võimu organite, kõigi demokraatlikult meelestatud kodanikeühenduste poole

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Eelmisel istungjärgul katkestati liberaaldemokraatliku fraktsiooni poolt esitatud punkti arutelu. See oli Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumine Eesti Vabariigi elanike, riigi- ja kohaliku võimu organite, kõigi demokraatlikult meelestatud kodanikeühenduste poole. Oli ettekanne, olid küsimused, nüüd alustame läbirääkimisi. Kas on sõnasoovijaid? Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Sõltumatud demokraadid on arvamusel, et praegune arutelu on enneaegne. Ütlesin ka eile, et see arutelu tuleb lükata edasi seni, kuni me ei ole saanud täpsemaid andmeid, mis toimub Moskvast. See tuleb lükata ilmselt neljapäeva õhtu peale, kui meie delegatsioon on sealt tagasi saabunud.

Juhataja

Palun esitage oma ettepanek kirjalikult! Rein Veidemann.

R. Veidemann

Lugupeetud eesistuja! Kolleegid! Ma ei jaga sõltumatute demokraatide arvamust, et nimetatud pöördumine on liiga varajane. Teen ettepaneku panna see juba täna vastuvõtmiseks hääletamisele. Minu argumentatsioon toetub lühikesele kõnele, mis lubage mul nüüd esitada.

Me saime eile televisiooni vahendusel teada, et Eesti Vabariigis Võru linnas ähvardavad sõjaväelased võimu üle võtta. Ka saime massiteabekanalite kaudu teada sellest, et Linnahalli ees kaitsesid meie kolleegi Panfilovi mõttekaaslasi sõjaväelased, kes sealjuures kirjutasid ka alla soovile ühineda liidulepinguga. Me teame seda, et Eestis töötab sõjaväe territooriumil alternatiivne raadio. Me teame seda, et alternatiivne televisioon kavatakse luua samuti sõjaväe territooriumil. Meieni on jõudnud sõjaväe ähvardused õhkida meie mälestusmärgid ja kogenud käed on sellega juba ka algust teinud. Kevadel võisime kogeda seda, et regionaalse nõukogu istungeid valvavad sõjaväelased. Millest see kõneleb? See kõneleb sellest, et meie vabaduspüüdlust ollakse valmis murdma jõuga. Nii on see alati olnud.

Juba Eesti Vabariigi sünnist peale valmistus Nõukogude Liit Eesti Vabariiki hävitama. Selle silmatorkavamaid tunnistusi oli 1924. aasta 1. detsembri putšikatse. Hiljuti on seoses USA Riigidepartemangu arhiivide avamisega välja tulnud suur hulk materjale, mis dokumentaalselt tõestavad Nõukogude Liidu seesuguseid kavatsusi ja tegusid. Muidugi ei ole meile see uudiseks, aga me ei saa sellest ka õlakehitusega mööda minna. Kui me eelmisel nädalal arutasime Enn Põldroosi initsiatiivil koostatud ja liberaaldemokraatliku fraktsiooni poolt toetust leidnud projekti, mis on meie ees ka täna, siis saatis selle projekti arutamist mitme meie venekeelse rahvasaadiku homeeriline naer. Kui ma küsisin oma naabrilt Vladimir Lebedevilt ja Sergei Petinovilt, miks nad toetuvad oma tegevuses sõjaväele – ja härra Priidu Priks on selle tunnistaja –, siis vastas Vladimir Lebedev mulle raevunult: "Nüüd me saaksime teiega hakkama ka juba ilma sõjaväeta."

Kolleegid! On jõulueelne vaikne nädal ja me ei peaks ehk sellest kõnelema, ei peaks end ehk laskma ärritada. Ehk peaksime kõigesse sellesse suhtuma nagu ristile naelutatud Jeesus oma parastajatesse ja vaenajatesse: "Isa, anna neile andeks, sest nad ei tea, mida nad teevad." Aga raske on nii öelda, sest need inimesed, kellest mitmed on meie keskel, teavad väga hästi, mida nad teevad ja mida nad tahavad. Nad tahavad Eesti küljest rebida Narva, Sillamäe, Kohtla-Järve, Tallinna, Paldiski. Nad oleksid valmis ära lõikama kolmandiku jao Eestist, mis suurelt jaolt tänu eestlastest maainimeste tööle ka neid endid toidab. Raadiojaam "Nadežda"

pasundab sellest juba mitu korda päevas. Minule isiklikult ei meenuta see 1918. aastat ega isegi 1940. aastat. Mulle meenub hoopis meie kaugem ajalugu, 13. sajand, mil sakslastest kolonistid tükkahaaval hõivasid Liivi- ja Eestimaa territooriumi, kuni viimsed kaitsjad saarlasedki alla heideti.

Jah, härra Panfilov (või kuidas teda nimetama peakski, seltsimees Panfilov) ütles oma toetajatele paar päeva tagasi: "Meie üritus on õiglane!" Ma mäletan, et olen lugenud seda tsitaati lapsepõlvest Stalini kõnedest, kuigi see võib olla ka varasemast ajast pärit. Jah, meid võib tõesti murda toore jõuga ja sellele osutab ka liberaaldemokraatide projekt. Meid on ähvardatud laste ja naiste pisaratega, kuigi need pisarad on ammu valatud küüditamises ja aastakümneid kestnud vaenamises.

Mida ma sooviksin sel vaikselt, ent äreval jõulunädalal? Võib-olla meile kõigile Juhan Aaviku sõnadega: "Jumal, hoia Eestit!" Aga neile, kes meie keskel esindavad siin võõrast võimu, impeeriumi tahet, on mul üks palve – võtku seltsimees Panfilov ette ja mingi koos oma mõttekaaslastega jõululaupäeval Halliste kirikusse. Või võtku härra Lebedev, härra Petinov (kahjuks neid kõiki siin saalis ei ole, aga härra Zahharov on küll), võtku nad ette, mingi Pärnusse, minu kodulinna, Rääma 115-aastasessse kooli, otsigu üles minu 93-aastane õpetaja Akilina Karolin ja tõestagu talle, et on vajalik ühineda selle suure maaga, selle Liiduga, kes ligi pool sajandit pärast sõda oma presidendi suu läbi anub muult maailmalt leiba ja muud toitu. Ja ma tahaksin näha, kas ükskord hakkab nende põskedesse tõusma ka häbipuna.

Ma kutsun oma kolleege, vene saadikuid: avagu nad oma konservikarbid ja tulgu meie juurde, tulgu lahtise käega, avali pilguga, ja nad teavad, et meie vastame neile täpselt sama pilguga. Aga teadku nad üht: vabaduse ja iseseisvuse eest me tingima ei hakka, kõikideks teisteks kompromissideks oleme aga lõpmatult valmis. On veel kord ettepanek see pöördumine täna siin ja praegu vastu võtta.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Võib-olla mu jutt ei ole päris reglemendikohane ja võib-olla ma ei taibanud päris õigesti päevakorrapunkti sisu, aga ma olen kindel, et ta on väga tihedasti seotud sellesama Põldroosi avaldusega. Ma nimelt olen viimasel ajal õhtuti enda kohta erandlikult sageli vaadanud "Vremja" saadet. Ja on üks asi, mis sealt silma on hakanud ja kindlasti on ta silma hakanud ka paljudele teistele.

Mõtlen Balti riikide küsimuses tehtud propagandat, täpsemalt selle iseloomu. Ma ei räägi selle Liidus kõige vaadatavama saate üldisest toonist, mis meile juba mitu aastat tuttav on, ma tahaksin tähelepanu juhtida Balti riikide, s.o. Leedu, Läti ja Eesti erinevale käsitlemisele selles

propagandas. Kui Leedut näidatakse paigana, kus inimesi on nii-öelda poolt ja vastu – jutt on peamiselt liidulepingust –, siis Lätis olevat enam-vähem kõik poolt, ainult mingi kirutud klikk on Läti rahva suure õnne vastu. Muide, vastupidi Rein Veidemanni toodud faktidele on Eestile viimase nädala jooksul jäetud äärmiselt väike ja neutraalne osa. Miks see Eesti puhul nii on, nende oletustega võib muidugi manipuleerida, aga väljaspool kahtlust on see, et läbi üritatakse murda Lätis. Kes viitsib mõtelda pisut strateegiliselt, see saab aru, miks just Lätis. Eile õhtul saavutas õel Läti-vastane propaganda oma senise tipu. Nii-öelda heale üleliidulisele vaatajale demonstreeriti lapseohtu süütut sõdurit, kelle kallal oli tarvitatud ilget vägivalda. Reaktsioon peaks olema "Бей латыша!" Te teate, et enne on pinda ette valmistatud pommiplahvatustega sõjaväe peakorterite ees jne. Meil ei ole muidugi kahtlusi, kes need pommid sinna pannud on.

Kõigi provokatsioonide kõrval käib Lätis ulatuslik majandusliku meelitamise kampaania. Igale lihtsale töoinimesele lubatakse vabakaubandustsooni ja valuutat taskusse, peaasi, et jääda ühtsesse rahvaste paradiisi õlg õla kõrval võitlema välismaa toidupakikeste eest.

Seda olukorda kirjeldab ka Läti Rahvarinde eilse kuupäevaga teadaanne, pöördumine sõjaväelaste poole. Minu ettepanek on läkitada Läti Eesti Ülemnõukogu nimel toetustelegramm, mis oleks seotud Põldroosi ettepannud avaldusega. Kellel on raske, sellel on pisut abi ka moraalsest toetusest. Muud toetust aga ju meil neile eriti pakkuda ei ole. Telegrammi tekst võiks kõlada umbes nii:

"Läti Vabariigi Ülemnõukogu esimees! Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, konstateerides NSV Liidu tagurlike jõudude provokatsioonide ja propagandarünnakute keskendamist Läti Vabariigi vastu, rõhutab taas Balti riikide saatuse ühisust. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu avaldab oma toetust läti rahva õiglastele taotlustele, mis avalduvad Läti Vabariigi seadusliku võimu, tema ülemnõukogu tegevuse kaudu. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu." Kõik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud rahvasaadikud! Meie tänane tööpäev on läbi. Ma teen ettepaneku läbirääkimised lõpetada. Teeme kohaloleku kontrolli. Kohal on 71 saadikut, puudub 34. Lõppsõna saab rahvasaadik Enn Põldroos.

E. Põldroos

Lugupeetud kolleegid! Võib-olla paar sõna selgituseks. Kui me eelmine kord asja arutasime, siis peale härra Uluotsa viimast ettepanekut asi edasi lükata polnud mul reglemendi järgi enam võimalik oma sõna öelda. Asi on selles, et loomulikult ei olnud liberaaldemokraadid

ebaprofessionaalsed, et tulid ettepanekuga lihtsalt välja nagu partisanid metsast. Konsulterisime päris pikka aega enamiku saadikugruppidega ja selle tulemusel muutus projekt tunduvalt. Kuna ühe saadikugrupi initsiatiiv kuulub presiidiumis arutatavate küsimuste hulka, arutati seda ebaametlikult paaril korral ka presiidiumis. Ja loomulikult – arvestades küsimuse delikaatsust –, kui Ülemnõukogu esimees ja peaminister, kes mõlemad olid asjaga kursis, oleksid leidnud, et küsimus pole otstarbekohane, poleks me sellega ka välja tulnud. Aga me arutasime seda küsimust härra Rüütliga mitu korda ja ka härra Savisaar oli ühe varasema redaktsiooniga tuttav. Tema arvamust te kuulsite. Kahjuks reglement ei võimaldanud mul pöörduda härra Rüütli poole ja mul oli väga kahju, et härra Nugis seda tookord ei teinud, kui härra Rüutel oli siin. Igal juhul järgmisel päeval arutasime seda küsimust presiidiumis ja presiidium oli seda meelt, et selle nädala alguses tuleb asi Ülemnõukogu istungil uuesti üles võtta. Ma leian, et küsimus on küllaltki tõsine ja aeg on näidanud, et initsiatiiv oli õigeaegne. Seda tõestavad või Võru sündmused, millest eile televisioonis räägiti. Massiteabe kaudu on meile saanud teatavaks, et ka Ameerika Luure Keskagentuuri direktor prognoosib, et Baltikumis võidakse surve avaldamiseks jõudu kasutada. Me teame, et härra Baker oli härra Ševardnadzele öelnud, et jõu kasutamise puhul demokraatia vastu Nõukogude Liidus võib ohtu sattuda majandusabi. Me teame, mis toimus eile Moskvast Ülemnõukogu istungite saalis. Selletõttu arvangi, et peame siiski praegu sellise avaldusega välja tulema – me lihtsalt ei tea, kas meil järgmist võimalust tulebki. Mis puutub aga sõltumatute demokraatide avaldusse, et nad jäävad hääletamisest kõrvale, siis see on nende südametunnistuse asi. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Sergei Volkov! Kas teil on protseduuriline küsimus? Palun!

S. Volkov

Asi on selles, et kui arutati eelmist, liberaaldemokraatide pöördumist, tegin ma ettepaneku seda toetada. Kuid läks läbi sõltumatute demokraatide ettepanek, mida me kirjalikult näinud pole. Nüüd tuleb jälle mälu põhjal otsus vastu võtta. Ometi on reglemendiga ette nähtud, et muudatusettepanekud peab esitama kirjalikult. Kus on tekst, mille lugupeetud Enn Põldroos esitas?

E. Põldroos

See, mis saadikutele välja jagati, oligi juba see muudetud tekst, millest ma rääkisin. See oli juba paljude saadikurühmadega kooskõlastatud ja peale seda pole teda muudetud.

Juhataja

Suur tänu! Viktor Jermolajev! Kas teil on ka protseduuriline küsimus? Palun!

V. Jermolajev

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud eesistuja! Mul on järgmine küsimus: koos selle dokumendiga, millest me praegu räägime, esitati meile ka alternatiivne, mille esitas võrdsete õiguste saadikurühm. Selles pandi ette teha vastuseks Venemaa parlamendi avaldusele omapoolne avaldus. Kuidas me selles osas hääletame? Tänan!

Juhataja

Ma vastan kohe: see ettepanek ei olnud alternatiivne. Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud juhataja! Teen ettepaneku hääletada liberaalide pöördumist nimeliselt. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud rahvasaadikud? Ma teen ettepaneku läbirääkimised lõpetada. Kes on selle poolt? Palun hääletada! Poolt on 62, vastu 3 ja erapooletuid 2. Seega, läbirääkimised on lõpetatud.

Lugupeetud rahvasaadikud! Sõltumatud demokraadid paluvad selle küsimuse arutelu edasi lükata kuni meie delegatsiooni tagasitulekuni IV kongressilt. Panen selle ettepaneku hääletusele. Kes on selle poolt? Palun hääletada! Poolt on 27, vastu 34 ja erapooletuid 6. See ettepanek ei läinud läbi. Ülo Uluots, palun!

Ü. Uluots

Ma palun enne hääletamist 10 minutit vaheaega.

Juhataja

Meie tööaja lõpuni on 1 minut.

Ü. Uluots

Mul on selleks reglemendi järgi täielik õigus.

Juhataja

Vaheaeg on 10 minutit, koguneme seega 12.25. Kui kauaks me oma tööaega täna pikendame? Vastuvõtmiseni, jah? Kes on selle poolt? Palun hääletada! Poolt on 42, vastu 19, erapooletuid 6. Seega, 10 minutit vaheaega.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 73 saadikut, puudub 32. Priidu Priks.

P. Priks

Härra juhataja! Eelmine kord selle küsimuse arutamisel andsin sisse järgmise kirjaliku avalduse. Ma loen teksti ette, see on järgmine. Teen sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni poolt ettepaneku viia läbi salajane hääletamine. Siis igaüks otsustab oma südametunnistuse järgi, kuidas ta hääletab ja kas ta üldse hääletab. Ja on otsustamisel kõrvalmõjudest vaba. Kõik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma panen ettepaneku hääletamisele. Kes on selle poolt, et teha salajane hääletamine? Palun hääletada! Poolt on 36, vastu 22 ja erapooletuid 14. Hääletamine on salajane.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma panen hääletamisele Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumise Eesti Vabariigi elanike, riigi- ja kohaliku võimu organite, kõigi demokraatlikult meelestatud kodanikeühenduste poole. Kes on selle poolt? Palun hääletada! Poolt on 51. Seega, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumine on vastu võetud. Kalju Koha, palun!

K. Koha

Lugupeetud juhatus! Lugupeetud kolleegid! Tahaksin teha Ülemnõukogule ettepaneku alustada homme, s.o. kolmapäeval, plenaaristungit juba kell 2. Selle istungjärgu põhiprobleem on Eesti riigi eelarve järgneva aastaks ja meil on vaja läbi viia teine ja kolmas lugemine. Et

viimane võib küllaltki pikk tulla, oleks ehk mõistlik plenaaristungite aega pikendada. Siis saab kõike põhjalikumalt arutada. Paluksin siis panna hääletusele ettepaneku alustada homme plenaaristungit kell 2. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma panengi selle ettepaneku hääletusele. Kes on selle poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 61, vastu 3 ja erapooletuid 8. Homme algab plenaaristung kell 14. Sellega on meie töö täna lõppenud. Nägemiseni!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

26. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

19. detsember 1990

Juhataja (Ü. Nugis)

26. istungjärgu töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 57 saadikut, puudub 48.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Enne kui me läheme päevakorrapunkti juurde, oleks mul teile selline ettepanek. Oleme kõik hästi kursis reglemendiga, me oleme hästi kursis ka sellega, kui kaugel on meie tööjärg antud istungjärgul ja millised probleemid meil tervikuna käsil on. Head kolleegid! Mul on teile selline palve. Kes tunneb vajadust avaldada oma arvamust või seisukohta selle istungjärgu töö lõpetamise kohta, tehke seda kirjalikult, siis me ei sega istungjärgu tööd. Kas me lõpetame selle istungjärgu töö õigeaegselt, s.t. homme kell 14.00 ning vastavalt reglemendile ja vastavalt meie riigipühadele puhkame, või me tunnetame vajadust töötada ka lubatud puhkuse ajal või ollakse arvamusel, et me peaksime pikendama istungjärgu töö aega? Lühidalt, probleem on teile arusaadav.

Minul on isiklik seisukoht olemas. Ma võin teile öelda niipalju, et kui Ülemnõukogu seda soovib (juhatus on omavahel konsulteerinud), siis meie oleme suutelised vastu pidama.

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" teise lugemise jätkamine

Juhataja

Ja nüüd päevakorra juurde. Jätkame täna 1991. aasta riigieelarve teist lugemist.

Ei salga, et juhatusel on kava täna teine lugemine lõpetada, loomulikult, kui meie seisukohad Ülemnõukoguga kokku langevad. Lugupeetud Ülemnõukogu! Me konsulteerisime töö korras asjaosalistega ja on ettepanek, et kõigepealt esineb Ülemnõukogu ees ettekandega kaasettekandja Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhatus! Lugupeetud kolleegid! Ma ei palunud juhatuselt sõna mitte kaasettekandeks, ma tahtsin majanduskomisjoni nimel teid pisut informeerida, sest paljud kolleegid on esitanud küsimuse, milline näeks välja meie teine lugemine. Nagu te olete kursis, reglemendijärgselt me loeme eelarvet kolmel lugemisel, kuid lugemise vormi ei ole täpsustatud. Ja majanduskomisjon arutas eile oma koosolekul küsimust, kuidas võiks tehniline käik välja näha, et me saaksime tööd teha võimalikult efektiivselt. Me pakuksime välja oma stsenaariumi ja kui Ülemnõukogu seda aktsepteerib, siis oleksime väga tänulikud. Peale minu informatsiooni vastaks härra Miller küsimustele ning annaks täiendavat informatsiooni majanduskomisjoni märkuste kohta tabelgraafikutes. Ettepanekute esitajad saaksid siis vastavalt sellele reageerida. Ja kui see on lõpetatud, siis saadikud ja komisjonid esitavad oma sõnavõttud. Majanduskomisjon palub, et oma sõnavõttus ettepaneku esitaja nimetaks täpselt ära, kas ta nõuab oma ettepaneku hääletamisele panemist. Siis me saaksime, kui arutelul tekib väike katkestus ja kui läheb teisel lugemisel parandusettepanekute läbihääletamiseks, selles majapidamises luua mingisuguse süsteemi ja järjekorra. See on lihtsalt tehniline palve teile. Ja vastavalt reglemendile peab majanduskomisjon alati andma oma kommentaari, sest kõik ettepanekud puudutavad eelarvet. Nii et tehnilises protseduuris peab majanduskomisjon enne ettepaneku hääletamisele panemist andma omapoolse seisukoha.

See oleks ka lühidalt kõik. Kristlikud demokraadid jäid oma ettepanekutega hiljaks. Läbirääkimised nendega näitasid, et nende ettepanekud on sisuliselt tabelis olemas ja nad ei protesteerid. See on esimene informatsioon. Nii et aitäh!

Juhataja

Suur tänu, Kalju Koha! Ma ütlesin meelega, et tegemist on ettekandega, sest kui saadikutel on küsimusi, siis ettekandjale on neid võimalik esitada, sõnavõtjale mitte. Ma oletan, et Kalju Kohale küsimusi ei olnud. Selles osas on kuvariekraan tühi. Ma tahtsin omalt poolt veel Kalju Kohale öelda seda, et kui me hakkame parandusettepanekuid hääletama, siis mul on palve, et Kalju Koha oleks ise kõnetoolis ja esitaks parandusettepanekud. Selles osas ta abistab mind, me väldime eksitusi ja hääletamise ajaks läheb ta oma kohale hääletama. Jätkame läbirääkimistega. Sergei Sovetnikov. Üks hetk. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Ma esitasin palve, et me kuulaksime praegu ära ka rahandusministri härra Milleri, enne kui läheme kõnede juurde. Aitäh!

Juhataja

Jah. Sergei Sovetnikov, ma vabandan, kuulame ära veel ka rahandusministri ettekande. Härra Miller, palun!

R. Miller

Austatud Ülemnõukogu! Tahan tutvustada teile valitsuse seisukohti teie poolt tehtud ettepanekute suhtes, s.o. nende ettepanekute suhtes, mida on teinud Ülemnõukogu komisjonid või üksikud rahvasaadikud. Kõigepealt maaelukomisjoni poolt tehtud ettepanek suurendada kulutusi põllumajandusmuuseumi osas 0,54 milj. rbl. Valitsuse ettepanek ühtib majanduskomisjoni ettepanekuga suurendada kulutusi 0,32 milj. rbl. s.o. kapitaalehituste osas. Maaelukomisjoni teise ettepaneku osas suurendada eelarveassigneeringuid maaparanduseks 9 milj. rbl. võrra on nii majanduskomisjoni kui valitsuse seisukoht ühine, mitte suurendada assigneeringuid, vaid viia maaparandus läbi oma vahenditest või pangakrediidi alusel.

Teraviljamajanduse arengukava täiustamiseks paluti juurde 2,14 miljonit rubla. Nii majanduskomisjon kui ka valitsus on arvamisel, et seda teha valitsuse reservi arvelt ja eraldada need rahad pärast seda, kui on valitsusele esitatud nende summade kasutamise kava. Põhimõtteliselt me toetame seda, et teraviljamajanduse arendamiseks on täiendavaid vahendeid tarvis eraldada.

Eraldada riiklikule Maa-ametile 0,85 miljonit rubla. Siin on jälle meil ühine seisukoht majanduskomisjoniga, et teha seda valitsuse reservi arvel ning rahad eraldada vastavate tööde tellijatele.

Põllumajandusteadusele taotleti juurde 8 miljonit rubla. Ettepanek on eraldada kokku koos teadusfondiga 6 miljonit rubla, sellest eraldi põllumajandusteadusele 1 miljon rubla teadusfondi.

Ettepanek vähendada 50% tulumaksu majanditele, mis moodustaks kokku 28 miljonit rubla. Selle kohta võin öelda, et valitsus põhimõtteliselt aktsepteerib seda. Eile oli meil põllumajandussaadikutega nõupidamine, kus otsustati moodustada komisjon, kuhu kuuluksid Ülemnõukogu saadikud, põllumajandusministeeriumi esindajad, samuti rahandusministeeriumi esindajad, kes töötaksid välja need kriteeriumid, mille alusel tuleks anda põllumajandusettevõtetele tulumaksusoodustusi. Arvatavasti me suudame need kriteeriumid välja töötada jaanuarikuu esimese poole jooksul.

Ajakirjanduskomisjoni poolt on tulnud kaks ettepanekut. Näha ette dotatsiooni kultuuriväljaannetele ja samuti väljaannetele, mida toimetatakse EKP Keskkomitee kirjastuse kaudu, kokku 2,4 miljonit rubla. Eelarve projektis on ette nähtud eraldada 0,7 miljonit rubla kultuuriministeeriumile ning valitsus on arvamisel, et rohkem ei ole tarvis dotatsiooni eraldada. Samuti on ka majanduskomisjon arvamisel, et tuleks läbi vaadata kulutuste alandamise võimalused, aga kui tarvis, siis läbi vaadata ka üksiknumbrite müügihinnad.

Rahvussuhete komisjoni poolt on tulnud ettepanek anda rahvuskultuuride seltside toetamiseks 190 000 rubla, mis on praegu kirjas kultuuriministeeriumi eelarves, otsesihitusega Eestimaa Rahvuste Ühendusele kui juriidilisele isikule. Ma tahaksin siia juurde lisada veel, et peale selle summade ümberformeerumise on esitatud taotlus Slaavi Kultuuri Seltsilt ning Eesti-Läti Seltsilt, millega kogusummas taotletakse nende mõlemate seltside poolt juurde ligi 3 milj. rbl. Valitsus vaatas esitatud eelarved läbi ja kahjuks peab nentima, et nimetatud eelarve, eriti Slaavi Kultuuri Seltsi poolt esitatud eelarve ei kannata absoluutselt kriitikat. Tooksin ainult üheainsa näite. Näiteks kavatakse läbi viia järgmise aasta suvel suur laulupeoüritus Tallinnas, kus osaleksid ka välismaalt ning Nõukogude Liidu vabariikidest mitmesugused kunstikollektiivid, samal ajal aga eelarvesse tuludepoolele ei ole planeeritud mitte ühtegi kopikat. Nende kulutuste katteks, mis on ette nähtud ka teisteks mitmesugusteks üritusteks, ei ole ühtegi rubla, ühtegi kopikat planeeritud tuludepoolele. Samuti ei ole ette nähtud summasid sponsoritelt. Vaatamata sellele toetab vabariigi valitsus põhimõtteliselt vajadust eraldada raha nii Slaavi Kultuuri Seltsile kui ka Eesti-Läti Seltsile. Eesti-Läti Selts nimelt taotleb raha umbes 300 000 rubla, et Riias luua eesti õppekeele kool, kapitaalselt remontida hoone ning katta õpetajate ülalpidamiskulud. Valitsus on arvamisel, et esialgu võiks eraldada nendele seltsidele kokku 1 milj. rbl. kultuuriministeeriumi eelarvesse ja aasta jooksul vaadata

küsimused läbi täiendavate vahendite eraldamiseks. Sellega oleks tagatud vahendite riiklik kontroll nimetatud summade kasutamise üle kultuuriministeeriumi kaudu.

Haldusreformikomisjon palub võimaluse korral rahuldada Rapla maavalitsuse taotlus suurendada riigieelarvest maakonna eelarvele antavat rahalist toetust 400 000 rbl. võrra haldusreformi läbiviimisega seotud kulude tasumiseks.

Eelarve projekti koostamise käigus eraldati rahandusministeeriumis kõikidele maakondadele täiendavalt (võrreldes varasemate aastatega) valitsemiskulutusi, sõltuvalt sellest, kui suures ulatuses kavatakse läbi viia haldusreformi (100 – 200 000 rbl.) ja praegu on valitsus seisukohal, et nimetatud täiendavad kulutused, mida kavatakse teha, on võimalik katta käibemaksu täiendava määramisega 3% ulatuses, nagu seda võimaldab käibemaksu määrus. Samal seisukohal on ka majanduskomisjon.

Teadus-, haridus- ja kultuuri- ning ajakirjanduskomisjon teeb ettepaneku taastada teadusfondi osas endine summa. Selles osas ma juba märkisin, et 5 milj. rbl. peeti esialgu võimalikuks eraldada teadusfondi ning 1 milj. rbl. põllumajandusministeeriumile erisihitusega. Nimelt, küsimus on siin selles, et meil on kokkulepe teadusfondi juhtkonnaga, et I kvartalis kindlustatakse teaduse finantseerimine käesoleva aasta IV kvartali tasemel. Üheaegselt sellega viiakse teaduses läbi inventuur, et vähendada kulutusi mittevajalikele teemadele, hoida kokku töötasufondi, aga samuti mitmesuguste muude kulutuste arvel ning pärast I kvartalit uuesti tulla teaduse finantseerimise küsimuste juurde tagasi. Ettepanek on tulnud ka suurendada sotsiaalsfääri töötajate palkasid. Sotsiaalministeeriumi arvestuste kohaselt, et tõsta sotsiaalsfääri töötajate palgad vabariigi keskmisele tasemele, s.o. umbes 300 rublale kuus, on täiendavalt tarvis riigieelarvest eraldada koos sotsiaalmaksuga 124 milj. rbl. Vabariigi valitsus on seisukohal ja teeb ettepaneku eraldada esialgu 60 milj. rbl., et me saaksime 1. jaanuarist neid palkasid tõsta. Samaaegselt me peame silmas pidama, et on ettevalmistamisel haridusreformi küsimused, aga samuti ka tervishoiu üleminek kindlustusmeditsiinile, mis toovad mõningaid muudatusi antud valdkondade finantseerimisse. Nii et põhimõtteliselt valitsus aktsepteerib palkade tõstmist, esialgu leides selleks täiendavad vahendid I poolaastaks, mille jooksul viiakse läbi vastavad reformid nii tervishoius kui ka hariduses. Vaatame uuesti küsimuse läbi, kui need reformid on juba küpsed.

Samuti on välja pakutud kärpida teedehitust. Kui suures summas, sellest juttu ei ole. Eile majanduskomisjon vaatas antud küsimuse läbi (ma viibisin ka selles komisjonis) ja teeb ettepaneku, et esialgu teedehituse summasid mitte vähendada.

Samuti on ettepanek vähendada valitsuse reservfondi. Valitsus on arvamisel, et kuna eesootab suur määramatus ning inflatsioonitempod üksikutes majandusharudes on väga erinevad,

siis ei ole otstarbekas reservfondi vähendada, vaid kaaluda veel võimalusi hoopiski reservfondi suurendamiseks.

Väliskomisjon. Vähendada välisministeeriumi halduskulusid. Välisministeeriumil esitada põhjendused uue struktuuri kohta. Meil oli kokkulepe, et välisministeeriumist tuleb siia härra Liimets, kes annaks üksikasjalise ministri asetäitja selgituse selle kohta. Ma kahjuks teda ei näe, aga ma vastaksin teistele küsimustele. Esindaja on siin, nii et palun! Või teeme nii, et ma vastan teistele küsimustele enne ära.

Teine ettepanek. Suurendada Ülemnõukogu eelarvet, eeskätt komisjonide töö tagamiseks finantsvahenditega. Kahjuks siin mingisugust summat ei nimetata ja valitsus ühtib majanduskomisjoni seisukohaga, et küsimus läbi vaadata I kvartali jooksul.

Vabastada Ülemnõukogu liikmed tulumaksust. Ma arvan, et see küsimus on Ülemnõukogu enda kompetentsi kuuluv asi, nii et kui seda tahetakse arutada, siis olge lahked.

Järgmine ettepanek on eraldada valitsuse reservfondist 350 000 rubla ettevõttele "Eesti Näitused". Valitsuse seisukoht on, et põhimõtteliselt isemajandavaid ettevõtteid meie eelarvest ei finantseeri, kuid koos majanduskomisjoniga leidsime, et üleminek täielikule isemajandamisele "Eesti Näituste" osas, kes varem sai kuni miljon rubla eelarvest, on liiga järsk, seepärast peame otstarbekaks toetada 160 000 rubla eraldamist kapitaalmahutuste osas. Edasi. Planeerida 1991. aasta riigieelarvest kaitsekuludeks 25 milj. rbl. on rahvasaadik Korgi ettepanek. Vabariigi valitsusele ja rahandusministeeriumile ei ole esitatud konkreetset eelarvet kaitsekulutuste kohta ja seetõttu on need küsimused jäänud eelarves kajastamata ning tuleks meie arvates läbi vaadata pärast põhjendusarvestuste esitamist kas I kvartali jooksul või hiljem.

Rahvasaadikud Ellik, Põld, Prii, Eller, Tähiste, Ammas, Mets, Reinson, Järvesaar teevad ettepaneku lisada täiendavalt dotatsioone 1991. aasta eelarvest Hiiu maakonnale 2,5 milj. rbl., Lääne maakonnale 0,4 milj. rbl., Pärnu maakonnale 0,3 milj. rbl., Saare maakonnale 5,6 milj. rbl. saarte ja mandri vaheliste transpordikulutuste kompenseerimiseks. Valitsus koos majanduskomisjoniga on ühisel seisukohal, et täiendavalt võiks esialgu eraldada 4 milj. rbl. Peale selle on 3,2 miljonit rubla, mis on ette nähtud eraldada riigieelarvest. Vastavalt tegelikult kujunenud olukorrale tuleks tulla selle küsimuse juurde tagasi uue aasta I poolaastal.

Kolmas ettepanek. Näidata vabariigi eelarves ettevõtete tulumaksu laekumine planeeritava summana maakondade ja linnade lõikes ning jätta kohalikele eelarvetele 35% ettevõtete tulumaksust ja kogu tulumaks, mis laekub üle planeeritud summa. Selle ettepaneku juurde ma teeksin järgmise kommentaari. Nimelt, ettevõtte tulumaksu üksikute linnade ja maakondade

osas ei planeerita ja mingisugust plaani ei kinnitata. On ainult arvestuslikud summad ja ei ühelegi ettevõttele konkreetselt, on see siis "Põhjala" või "Vasar", tulumaksuplaani kui sellist neile ei kinnitata. Sellepärast ei saa ka rääkida tulumaksu plaanilistest laekumistest ja üleplaanilistest laekumistest konkreetsete ettevõtete osas ning sellepärast ei ole juba tehniliselt võimalik neid ettepanekuid täita.

Rahvasaadik Ahven teeb ettepaneku eraldada Eesti põllumajandusassotsiatsioonile 750 000 rubla konstrueerimis- ja katsetamiskulude katteks. Valitsus koos majanduskomisjoniga ei toeta nimetatud raha eraldamist.

Edasi rahvasaadik Alliku ettepanek. Suurendada haridusministeeriumi kulutusi 8,4 miljonit rubla. Sisuliselt on siin tegemist nende summadega, mis vabariigi valitsus eelarve projektis nägi ette kokku hoida seoses õppemaksu kehtestamisega ülikoolis, tehnikumides ja kutsekoolides. Aga samuti ka stipendiumide vähendamisega. Valitsus nõustub härra Alliku ettepanekuga ning toetab ettepanekut, et suurendada eelarveassigneeringuid 8,4 miljonit rubla. Kompenseerida kogu elanikkonnale küttehinna vahe. Vabariigi valitsus vaatas veel kord selle küsimuse läbi ning märgib, et küttepuude, briketi ja turba osas on kütuse hinnavahede kompenseerimine ette nähtud kohalikes eelarvetes kas küttekontorite või siis ETKVL-i kaudu. Küsimus kerkib üles nende majade osas, milliseid köetakse kommunaalsoojusenergia või "Eesti Energia" poolt, kuna seal kehtestati uued tariifid. Meie arvates tuleks ette näha täiendav kompensatsioon 20 miljonit rubla, et kütuse kallinemine ei oleks suur. Seejuures võiks katta "Eesti Energia" poolt köetavate majade osas kütuse kallinemise energeetikafondi vahendite arvel, milline tekib seoses elektrienergia hinna kallinemisega. Selline lahendus on praktiliselt täiesti võimalik.

Edasi, härra Alliku ettepanek. Leida täiendavad vahendid kutselise tuletõrje süsteemile. Nii majanduskomisjon kui ka vabariigi valitsus ei toeta esitatud ettepanekut. Konkreetset ettepanekut ei ole. Valitsus on seisukohal, et kui kutselisel tuletõrjel tekib vajadus saada täiendavalt vahendeid, siis vaadata see küsimus läbi järgmise aasta eelarve täitmise käigus.

Eelarve projektis puudub vastus küsimusele, mis saab pankrotistuvate ja lagunevate majandite riigivõlgade kustutamisest. Majanduskomisjon taotleb valitsuselt vastavate normatiivaktide eelnõude ettevalmistamist. Informatsiooniks niipalju, et pankrotiseadus on majandusministeeriumi poolt ettevalmistamisel.

Härra Allikul oli ettepanek suurendada dotatsiooni ajakirjandusele 2,8 miljonit rubla. Sellest ma juba rääkisin.

Rahvasaadikud Kama, Ammas, Tähiste ja Liim teevad ettepaneku finantseerida Eesti Komitee tegevust riigieelarvest 340 000 rubla ulatuses, mille võrra vähendada Ülemnõukogu

Presiidiumi eelarvet. Eesti Komitee esialgne ettepanek oli suunata nendele eelarvelisi vahendeid umbes 2,1 miljonit rubla. Nii majanduskomisjon kui valitsus ei toeta seda ettepanekut.

Rahvasaadik Kallas teeb ettepaneku toetada haridust, kultuuri ja teadust. Võimalikud tulud perioodilistele väljaannetele lisada igale numbrile, igale kaanele $n + 1 \times 2-5$ kopikat. Põhimõtteliselt me toetame seda seisukohta, aga see küsimus vajab mõningat läbitöötamist.

Rahvasaadik Priks teeb ettepaneku eraldada teadusele 57 miljonit rubla, sellest juba räägiti. Rahvasaadik Made ettepanekud. Avada Eesti Näitustele oma reaga finantseerimine 350 000 rubla suuruses. Seda me juba toetasime 160 000 rubla eraldamisega.

Suurendada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi halduskulusid 480 000 rubla võrra, millest sotsiaalmaks moodustab 80 000. On ettepanek vaadata küsimus läbi I kvartalis.

Avada Eesti Pangale arve valuuta sundostmiseks, milleks eraldada Välismajandusameti arvelt 20 miljonit rubla. Arutasime seda koos majanduskomisjoniga, ja märkin, et Eesti Vabariigi Valitsuse valuutafondi hoidjaks on Välismajandusamet, mitte Eesti Pank. Eesti Pank on vaid valuutavahetamise tehniline teostaja, nii et meie peame õigeks ja oleme seisukohal, et raha on eraldatud õigel aadressil.

Küsimus välisministeeriumist. Sellele saate vastuse veidi hiljem.

Mitte finantseerida Eesti Välisühingute Assotsiatsiooni, säästes sellega 133 800 rubla muuks otstarbeks. Vabariigi valitsus on seisukohal, et Välisühingute Assotsiatsioon, endine Sõprusühing, on teinud märkimisväärset tööd mitmesuguste kultuuri-, spordi- ja teadussidemete loomisel välisriikidega ning peab otstarbekaks jätkata selle finantseerimist. Ühtlasi märgime, et ette on nähtud ainult ülalpidamiskulud, teisi kulusi ette nähtud ei ole.

Edasi, härra Made ettepanek kaaluda võimalust panna turbabriketi, küttepuude ja kivistõkke hinnavahe kompenseerimine kohalikele võimuorganitele, mitte ETKVL-ile. Linnadele ja maakondadele on meil ette nähtud dotatsioonid selle kütte hinnavahe maksmiseks, mida realiseerivad kohalikud küttekontorid. Selle kütte hinnavahe, mida ETKVL realiseerib oma piirkonnas olevatele elanikele, tuleb kompenseerida realiseerijale, s.o. ETKVL-ile, siin ma teist lahendust ei näe.

Mitte nõustuda Eesti Vabariigi Valitsuse reservfondi suurendamisega 75 milj. rublani, vaid teha ettepanek see kinnitada 59 milj. rubl. Vabariigi valitsus palub Ülemnõukogu nõusolekut, et suurendada antud teadmatuse olukorras vabariigi reservfondi kuni 100 miljoni rublani.

Loobuda osavõtust Prudõ killustikutehase ja Kiriši-Pihkva naftatoru ehitamise finantseerimisest. Nii majanduskomisjon kui ka vabariigi valitsus ei toeta härra Made ettepanekut. Lugu on nimelt selles, et Prudõ killustikutehase ehitusest me võtame osa ja juba

praegu saame sealt vabariigile väga defitsiitset ja hädavajalikku graniitkillustikku. Mis puutub Kiriši-Pihkva naftatoru ehitamisse, siis selle kaudu me saaksime endale lähemale nii-öelda heledate naftasaaduste, s.o. bensiini tankimiskohad.

Soovitada valitsusele tema oskamatu majanduspoliitika tõttu tekkinud 150 milj. rbl. suuruse pangalaenu kustutamiseks pidada läbirääkimisi kompetentsete pankadega, et seda võlga oleks võimalik kustutada mitte 1–2, vaid 5 aastaga. Eesti maksumaksjate rahast tulevat eraldada järgmiseks finantsaastaks vaid 30 milj. rbl.

Vabariigi valitsus on arvamusel, et kui on võimalik, siis tuleks võimalused võla kustutamiseks maksimaalselt ära kasutada, arvestades, et Maapank on tõsistes finantsraskustes krediidiressursside puudumise tõttu (möödunud korral ma juba rääkisin sellest).

Edasi, härra Made ettepanek mitte peatada ajutiselt hüvituste väljamaksmist rehabiliteeritud isikutele. Eraldada selleks otstarbeks raha, mis katab seni rahuldamata jäänud 2559 taotluse. Majanduskomisjoni ettepanek oli vaadata küsimus täiendavalt läbi omandireformikomisjonis. Valitsus on ja jääb oma seisukoha juurde, et peatada järgmisel aastal väljamaksmine. Küsimus on nimelt selles ja nimelt põhimõttelist laadi, mida on pikalt ja laialt kaalutud, kas meie või meie lapselapsed peame selle eest hakkama maksma rohkem maksu, et võõras riik kasutas vägivalda, hävitas ära varasid. Ja kui Eesti riigil peaksid tekkima võimalused ja täiendavad vahendid, siis tuleks selle küsimuse juurde tulla edaspidi tagasi.

Ettepanek lõpetada ajutiselt tsiviilkaitse finantseerimine. Ma tahaksin märkida, et tsiviilkaitse finantseerimise osas on eelarve projektis ette nähtud ülalpidamiskulutused I kvartaliks, et ümber formeerida see päästeteenistuseks, mis on ilmselt vajalik, ning kapitaalmahutused informatsiooni- ja sidesüsteemi loomiseks terve vabariigi ulatuses.

Palun valitsuselt täpset nimekirja liidulise alluvusega ettevõtetest, mille ületulekuks vabariiklikku alluvusse kavatakse kulutada 25 milj. rbl. Siin oleksid järgmised ettevõtted: "Eesti Geoloogia" – 6 miljonit rubla, Hüdro meteoroloogia Valitsus – 3,4 miljonit rubla, teedeministeeriumi raudteetehnikum, lastesõimed-aiad, lasteasutuste tsentraliseeritud raamatupidamine – kokku 2,7 miljonit rubla, raudteepoliklinikud Tallinnas, Tartus, Tapal – 1,5 miljonit rubla, raudteehaiglad – sealhulgas lastehaigla Tallinnas ja Valgas – 5 miljonit rubla, spordiühing "Tööjõureservid" – 1 miljon rubla, prokuratuur – 1,2 miljonit rubla, EPA kapitaalmahutused – 4,2 miljonit rubla. Kokku 25 miljonit rubla.

Teha valitsusele ettepanek mitte lähtuda riigiametnike palkade arvestamisel põhimõttest, nagu oleks aastas 15 kuud, vaid tõstes põhipalku, aktsepteerida 12-kuuline aasta. Küsimus on siin nimelt selles, et vastavalt valitsuse määrusele on riigiametnikel õigus saada vähemalt kahe

kuu palk ning puhkusele minnes ühe kuu ulatuses toetust. Ma arvan, et rahvasaadikutele on selge, millest tuleb 15 kuu arvestus palgafondi osas.

Lõpetada alates 1. aprillist 1991 järgmiste keskasutuste finantseerimine. Ehitusministeerium, materiaalsete ressursside ministeerium, Kommunaalamet, Turismiamet, Teraviljaamet, Välismajandusamet –see annaks kokku 1,8 miljonit rubla. Siinkohal pole arvestatud Välismajandusametile valuutaostudeks eraldatud 20 miljonit rubla. Poola restauraatorite finantseerimise ülesanne panna tööstusministeeriumile. Järgmine ettepanek härra Madel on samasisuline: vähendada alates 1. aprillist 1991 kaubandusministeeriumi finantseerimist 300 000 ja majandusministeeriumi finantseerimist 800 000 rubla võrra. Vabariigi valitsus on seisukohal, et käesoleval momendil antud assigneeringuid mitte vähendada, vaid vabariigi valitsus vaatab 1991. aasta jooksul läbi juhtimisstruktuuri ning püüab leida variante ja lahendusi juhtimisstruktuuri lihtsustamiseks ning selle arvel ka vahendite kokkuhoiuks.

Teha valitsusele ettepanek koostada eelarve lisana tabel, milles kajastuksid võimalused eelarve kulude säästmiseks 500 milj. rbl. võrra juhaks, kui tuleb maksta liidumaksu. Vabariigi valitsus on seisukohal, et see küsimus tuleks vaadata läbi eraldi. Meie arvates tuleb vaadata läbi maksukoormuste küsimus ja kogu eelarve struktuuri küsimus ning määrata privileegid, mida finantseerida esmajärjekorras.

Teha valitsusele ettepanek esitada Ülemnõukogule põhimõtted riigiasutuste sotsiaalmaksust vabastamiseks ja vastavate summade eelarvest otse sotsiaalfondi ülekandmiseks. Koos majanduskomisjoniga me ei toeta seda ettepanekut ja see ei ole kooskõlas ka sotsiaalmaksu seadusega.

Nõuda valitsuselt enne eelarve teist lugemist arvutused, kuidas mõjutab naftasaaduste hindade tõstmine tootmisettevõtete ja teenindusasutuste kasumi kujunemist ning kui palju seetõttu vähenevad laekumised eelarvesse ettevõtte tulumaksu maksmisel. Üle minnes vabadele hindadele suurenevad hinnad ning ettevõtte kasum ei pea igal juhul vähenema tootmiskulutuste tõusu tõttu. Samuti võib seda öelda põllumajandusettevõtete kohta, mille kasumit mõjutab kokkuostuhindade tõstmine. Mis aga puutub üksikutesse ministeeriumidesse ja ametitesse, siis ma nimetaksin olulisemaid kulutuste suurenemisi. Transpordiministeeriumi osas kulutused suurenevad 25,7 miljonit, kommunaalsoojusenergia osas 1,8 miljonit, energeetikaministeeriumi osas 1,1 miljonit, sisetööstuse ministeeriumi ettevõtete osas 2,2 miljonit, kalamajanduse osas 19 miljonit, raudteetranspordis 9 miljonit, merelaevanduses 6 miljonit. Need oleksid suuremad summad üksikute ministeeriumide ja asutuste lõikes.

Edasi, härra Made ettepanek tõsta käibemaksu vähemalt 5% ja aktsepteerida, et seda maksu võetakse ainult müüdud kaupadelt. See küsimus vajab põhjalikumat ja täiendavat

läbitöötamist ning valitsus annab seisukoha selles osas mõnevõrra hiljem. Praegu ei ole võimalik enam olemasolevat, väljatöötatud süsteemi 1–2 päevaga muuta.

Härra Põld teeb ettepaneku seada sisse Nõukogude Liidu relvajõudude käsutuses olevailt mailt rendimaks, mitte maamaks, mis peab korvama majanduskäibest väljaviidud maalt saamata jääva tulu täies ulatuses. Ma arvan, see küsimus tõuseb üles liidumaksu maksmise osas ning see saab olla vaid riikidevaheline kokkulepe. Me võime siia sisse kirjutada nii palju, kui me heaks arvame, aga kui seda ei aktsepteeri vastaspool, siis on see vaid tühine summa.

Rahvasaadikud Kass, Arjakas, Lippmaa ja Liim teevad järgmised ettepanekud. Kaotada dotatsioonid elamuekspluatatsioonis. Viia üür kohe vastavusse 1 m² tegeliku maksumusega. Valitsus on seisukohal, et seda küsimust tuleb seostada privatiseerimisprotsessi käiguga.

Ettepanek viia kütte ja soe vesi vastavusse tegeliku maksumusega. Ma toaksin siin ühe näite. Mustamäe kahetoalises korteris, kus praegu makstakse kütte ja sooja vee eest umbes 5 rubla, tuleks uutest tariifidest lähtudes maksta umbes 20 rubla. Meie arvates sellist järsku tõusu ei ole õige praegu sisse viia ja sellepärast näha ette täiendav kompensatsioon 20 miljoni ulatuses.

Ettepanek kehtestada elektri hinnaks kõigile 4 kopikat kW. See on valitsuse poolt määrusega kehtestatud tariif. Vabariigist väljamüüdav elekter müüa ainult kasumiga. Küsimus on läbirääkimiste staadiumis elektrienergia tarbijatega.

Ettepanek kaotada ära lk. 58 olevad pensionid: rea-, seersandi- ja vanemate koosseisu ajateenijatele, nende perekondadele; pensionid ja toetused personaalpensionäridele. Enamus neist on liidulised. See küsimus kuulub lahendamisele pensioniseadusega.

Härra Andrejevi ettepanekud. Pidades silmas, et eelarve on esitatud vanades hindades ühevariantsena, arutada tema täitmise käiku korrigeerimise eesmärgil kord kvartalis. Majanduskomisjoniga oleme ühisel seisukohal, et arutada tuleks seda vastavalt vajadusele.

Kuna riigiettevõtte "Eesti Gaas" on järgmisel aastal kujunemisjärgus ning toimub rea maakondade ja linnade gasifitseerimine, rakendada 1991. aastal soodustatud maksustamist. Vabariiki ostetav gaas maksustada käibemaksuga ainult ostu- ja müügihinna vahena. Tahan Ülemnõukogule teatada, et vabariigis on moodustatud maksusoodustuste komisjon, eesotsas rahandusministriga, kuhu kuuluvad ka kõikide taotluse esitanud ametkondade esindajad, ja see küsimus vaadatakse järgmise nädala jooksul läbi.

Ning viimane ettepanek härra Andrejevilt. Valitsuse normatiivaktis tulumaksu kohta teha järgmine muudatus. Efektiivsete keskkonnakaitsevahendite juurutamise eesmärgil vähendada ettevõtetel, kes soetavad seadmeid vabalt konverteeritava valuuta eest, maksu õhu- ja

veebasseini kahjustamise eest, ümberarvestatult Eesti Panga valuutaaktsjonitel kehtestatud kaubakursile. Ka see küsimus vaadatakse maksusoodustuste komisjoni poolt läbi.

Rohkem minule ettepanekuid ei ole laekunud. Tänan teid tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Tundub, et Ülemnõukogul on palju küsimusi. Kas Nikolai Aksininil on küsimus? On.

N. Aksinin

Lugupeetud spiiker! Lugupeetud minister! Te rõõmustasite mind ja slaavi seltsi, aga ma tahaksin asja täpsustada. Kas 1 miljonist läheb slaavi ning eesti seltsile kummalegi üks miljon? Kas ma sain õigesti aru? Kas need jaotatakse võrdselt või on see kultuuriministeeriumi asi? Kas teie poolt eraldatud raha jääb kultuuriministeeriumi arvele või läheb otse seltside arvele?

R. Miller

Me avame finantseerimise riigieelarvest kultuuriministeeriumile. Kultuuriministeerium, kelle valdkonda kuuluvad antud ühingud, vaatab veel kord läbi nende eelarved ja vastavalt vajadusele täpsustab need. Need rahad kantakse kultuuriministeeriumi kaudu vastavate ühingute arvetele. Aga summa üks miljon on esialgne summa ja nagu ma oma ettekandes nimetasin, kuulub hiljem täpsustamisele.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja ja härra minister! Kõik asjad saavad selgeks nende võrdlemisel. Tahaksin teada, kui suured on eelarvelised assigneeringud kultuuriministeeriumile. Teine küsimus puudutab laulupidu. Selle kulutustest rääkides on mainitud 100 000 või 150 000 rubla. Kui palju kulutati kokku riigi raha selle laulupeo korraldamiseks?

R. Miller

Kultuuriministeeriumi eelarve on teile väljajagatud materjalides olemas. Mis puutub laulupeosse, mis oli käesoleva aasta suvel, siis selle laulupeo eelarve oli kokku 1,2 miljonit, millest riigipoolne dotatsioon oli ainult 150 000.

A. Käärma

Tänan! Härra minister! Kuivõrd valitsus eelarveprojektis oli nõus eraldama põllumajandusteadusele täiendavalt erireaga üks miljon rubla, siis kas te võite öelda, kui suurt kogusummat valitsus peab minimaalselt piisavaks nimetatud teadusele, kuivõrd eraldi reaga siiski üks miljon anti?

R. Miller

Andke andeks, ma ei saanud hästi küsimuse sisust aru!

J. Liim

Kui suurt kogusummat põllumajandusteadusele peab valitsus piisavaks minimaalselt?

R. Miller

Ma ei tahaks sellele vastata ega võtta enda peale funktsioone, mida peaks täitma teadusfondi nõukogu. Aga I kvartaliks me kindlustame 2 miljonit.

J. Liim

Tänan, härra spiiker! Austatud minister! Mul on kaks küsimust spordiameti valdkonnast ja ülalpidamiskuludest. Puudutan varustuse soetamise 201 000 rubla. Kas te oskaks öelda, millist varustust siin on planeeritud, eriti kui arvestada praeguse spordivarustuse ülimat kallidust ja selle võimalikku arvulist kogust 201 000 rubla valguses? Ja teiseks, toetused sportlastele 8000 rubla. Mida see toetus endast kujutab, millise vajaduse korral seda eraldatakse? Kui paljudele inimestele see 8000 rubla on arvestatud? Tänan!

R. Miller

201 000 rubla spordivarustuse soetamiseks on ette nähtud ainult tippsportlaste osas. Ma olen veendunud, et seda on vähe, aasta jooksul me oleme täiendavalt eraldanud. Näiteks käesoleva aasta detsembrikuus eraldasime 65 000 rubla spordivarustuse ostmiseks. Toetused sportlastele 8000 rubla on ette nähtud ühekordsete toetustena nendele sportlastele, kes tulevad kas maailmameistriks või Euroopa meistriks.

H. Kostabi

Lugupeetud härra Ülemnõukogu juhataja! Austatud kolleegid! Lugupeetud härra Miller! Mul on ainult üks küsimus. Kas Ülemnõukogu liikmed kuuluvad ka riigiametnike kategooriasse? Aitäh!

R. Miller

Minu arvates küll.

T. Mets

Härra minister! Arutlusel on Eesti majandustsooni kehtestamine Balti merel. Sellega seoses tekib küsimus praegu Moskva keskvalitsusele alluva Eesti Kalakaitse Inspektsiooni ületoomisest vabariigi alluvusse. Inspektsiooni orienteeruv ülalpidamine läheb maksma umbes 1 miljon rubla. Selle asutuse Eestile allutamine on ülimalt vajalik. Kas rahandusministeerium leiab täiendavalt finantse nimetatud inspektsiooni ületoomisel tema ülalpidamiseks?

R. Miller

Vahendid on võimalik eraldada valitsuse reservfondist.

M. Kolossova

Härra rahandusminister! Ma sain teie vastustest aru, et kütuse dotatsiooni maksmisse suhtutakse positiivselt ja jutt oli 20 miljonist. Kuid see puudutab "Eesti Energiat" ja kommunaalsoojusvõrke. Mul on küsimus: kas arvestatakse ka ametkondlike ja asutuste kütuse kallinemist? Ma mõtlen siinhulgas paljude tööstuste oma küttesüsteeme. Nende taga on majad ja lasteaiad, aga eeskätt maakoolid, haiglad, lasteasutused, maaelamud. Tänan!

R. Miller

Koolide, haiglate ja teiste eelarveliste asutuste osas on arvestatud 15%-lise inflatsiooni kasvutempoga. Mis puudutab ametkondlikku elamufondi, siis selle osas ei ole neid küsimusi eelarves lahendatud.

J. Kass

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Nagu ma aru sain teie vastusest, maksavad elanikud praegu sooja vee ja kütte tarbeks ainult 25% nõutavast, tähendab, dotatsioon on

75%. Ma ei saanud teie vastusest ikkagi aru, kui suures ulatuses seda dotatsiooni nüüd kaotatakse, kuna 100%-list elanikkond lihtsalt ei kannataks välja, see oleks 20 rubla kuus kahetoalise korteri eest. Lugu on selles, et osa elanikkonda maksab 100%-liselt oma kütte eest, kuid teine osa elanikkonda (kellest enamus on migrandid), saab 75% dotatsiooni. Sotsiaalne ebavõrdsus on ju suur. Dotatsioone maksude näol maksab ju ka see, kes ise kütab. Minu küsimus ongi, kui suures osas dotatsiooni te sel aastal mõtlete kaotada. 100%-list, nagu ma aru saan, ei kannata lihtsalt välja.

R. Miller

Dotatsioonide kaotamist näeme ette umbes 6–7 miljoni rubla ulatuses.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Ülemnõukogul rohkem küsimusi ei ole. Kuulame nüüd ära ka välisministeeriumi seisukohad. Härra Meister!

V. Meister

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Välisministeerium pöördus valitsuse poole, et talle kinnitataks järgmiseks aastaks eelarveliselt 855 000 rubla. Praegu on kinnitatud meile 681 700 rubla ja valitsus on leidnud, et see eraldatav summa on siiski liiga suur. Mis on selle põhjus, et me oleme küsinud sellisel hulgal raha? Esiteks on muutunud ministeeriumi funktsioonid. Nagu paljud asutused, nii oli ka välisministeerium pikki aastaid Nõukogude Liidu Välisministeeriumi Eesti osakonna funktsioonis ja talle dikteeriti, mida tuleb nn. ministeeriumil teha. Praegu on ministeerium taastamas neid funktsioone, mis igas riigis on välisministeeriumile pandud. Toimub välisministeeriumi ülesehitamine. Tulenevalt funktsioonidest muutub välisministeeriumis töötavate inimeste arv. Käesoleva aasta 1. juuli seisuga töötas välisministeeriumis 23 inimest. Käesoleval hetkel töötab välisministeeriumis 37 töötajat. Kui arvestada seda, et selle aja jooksul on töölt lahkunud või vabastatud juba 7 inimest, siis on tööle võetud ministeeriumi 21 inimest. Käesoleva aasta lõpuks me planeerisime tööle võtta 49 töötajat. Järgmiseks aastaks, tulenevalt vajadustest, mida seab meie ette elu ja kohustused vabariigi ees, oli planeeritud meil tööle võtta kokku 94 töötajat. Oluliselt suurenevad ministeeriumi majandus- ja ülalpidamiskulud. Juba meie ministeeriumi ühe kuu majanduskulutused on ligi 24 000 rubla. Sellest olulise osa moodustavad telefoni, teleksi ja telefaksi maksumused, kõnede maksumused. Paraku ei ole meie vabariigil ühtegi diplomaatilist esindust. Küll on olemas valitsuse esindused Leedus, Moskvast, homme

avatakse Kopenhaagenis Balti Informatsioonikeskus, kus hakkab tööle ka üks meie vabariigi esindaja. Seetõttu, et meil puuduvad otsekanalid, sidekanalid, mis on iga riigi välisministeeriumis olemas, tulebki kasutada väga palju teleksi-, faksi- ja telefonisidet. Telefaksi kasutamise maksumuse ajab kalliks ka asjaolu, et väga paljude asutuste ja ettevõtete küllakutsed Liidu saatkondadesse ja konsulaatidesse üle maailma nõuavad välisministeeriumi kinnitust.

Ja arvestades kõiki neid kulutusi, tulimegi sellise ettepanekuga välja. Paraku ei saanud valitsus, tulenevalt oma kitsast rahakotist, meie palvet rahuldada. Tegelikult kõige suurem mure on meil hoopis ruumidega, sest kahjuks ei ole meil enam varsti nendesse kitsastesse oludesse võimalik inimesi tööle võtta. Mis puudutab välisministeeriumile kohase maja ja ruumide saamist, siis me arvame optimistlikult, et selleks läheb veel 2 aastat. Valitsusele esitatud kulutustes ei ole kulutusi, mis lähevad välisajakirjade, -ajalehtede ja raamatute ostmiseks. Järgmiseks aastaks on meil planeeritud selleks 15 000 Rootsi krooni. Seda me ilmselt vabariigi valitsuselt küsima ei hakka ja püüame leida sponsoreid, kes on nõus kulutused tasuma.

See olekski praegu võib-olla lühidalt kõik nendest kulutustest ja muredest, mis on seotud eelarveliste küsimustega.

Juhataja

Tundub, et on vähemasti üks küsimus. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Härra minister! Tahaksin teada saada, millised on teie plaanid järgnevas aastaks. Kuivõrd Eesti Vabariik kavatseb laiendada oma esindatust, s.t. millistesse riikidesse tulevad esindused. Kui palju inimesi on ministeeriumis ametis näiteks viie aasta pärast, kui kavatsetakse suurendada sellist esinduste arvu maailmas?

V. Meister

Meie arvestused ja kokkulepped teiste riikidega näitavad seda, et me järgmisel aastal avame oma esindused, s.o. kultuuriinformatsioonikeskused, majandusesindused 15 välisriigis. Viieks aastaks on seda raske planeerida, ma ei julge seda arvu teile praegu välja pakkuda, ma usun, et see ületab meie ootused. Paraku selles eelarves, mis me välja pakkusime, ei ole üldse arvestatud meie välisesinduste kulutusi. Homme avatakse Taanis Balti kultuurikeskus. Teile võrdluseks niipalju, et Taani Kuningriik on oma pindalalt ainult paar tuhat ruutkilomeetrit

väiksem meist, kuid tema välisministeeriumis töötab üle 1200 ametniku, meie planeerime järgmiseks aastaks 64.

Juhataja

Suur tänu, härra Meister! Rohkem ei ole Ülemnõukogul küsimusi. Jätkame läbirääkimistega. Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Kõrgesti austatud spiiker! Lugupeetud kolleegid! 12. detsembril avaldati "Päevalehes" ülevaade Eesti Vabariigi siseministri Olev Laanjärve pressikonverentsist. Vestluses ajakirjanikega ta ütles, et loodab saada oma ministeeriumile 1991. aastal eelarve projektis ettenähtud 54,1 miljoni asemel 98 miljonit rubla. Olev Laanjärv ütles, et praegu on miilitsatöötaja keskmine palk 447 rubla, aga politseiniku palk peaks olema vähemalt 650 rubla. Oleks tore, kui valitsus hoolitseks nii ka õpetaja, arsti, kultuuritöötaja eest. Meie segasel ajal ei hakka ju keegi vaidlema vastu sellele, et on vaja tugevdada õiguskorda ning järelikult tõsta politseiniku töötasu ja suurendada tema töö prestiiži. Ent ei saa samal ajal mööda minna neist, kes aitavad luua tõeliselt kõrge kultuuritasemega riiki. Vaevalt et keegi meist aru saaks, kui me püüaksime seletada, et kõrge kultuuritasemega õigusriiki on meil Eestis võimalik hakata rajama alles pärast seda, kui on läbitud politseiirigi staadium. Ma ei taha selle sõnaga kedagi isiklikult ja teenimatult solvata.

Kallid kolleegid! Praegu peame lõplikult otsustama, millist riiki me hakkame rajama, arutades selle eelarvet ja finantseerimist 1991. aastal. Mulle näib, et me peame looma riigi, kus kõige lugupeetavamaks inimeseks on õpetaja, riigi, kus teadust, haridust, kultuuri ja tervishoidu ei finantseerita mitte jääkpõhimõttel, vaid kui esmatähtsaid rahvamajandusharusid.

5.–6. detsembril Moskvas NSV Liidu Ülemnõukogus toimunud rahvussuhete komisjonide esimeeste nõupidamisel rääkis NSV Liidu Teaduste Akadeemia sotsioloogiliste uuringute keskuse juhataja Toštšenko kolmest põhjusest, mis teravdavad rahvussuhteid meie maal. Esiteks, sügav majanduskriis, teiseks, võimude vale tegutsemine ja, kolmandaks, elanikkonna madal kultuuritase.

Minu arvates on nimetatud põhiliselt õiged põhjused. Kuid esikohale seaksin mina elanike madala kultuuritaseme ja harimatuse kui rahvussuhete teravnemise peapõhjuse. Seda tõendab ka rahvussuhete areng Balti liiduvabariikides. See, et meil pole juhtunud seda, mis Karabahhis, Sumgaitis, Ferganas ja Adižanis, et pole tekkinud nn. Moldaavia variant, seletub minu meelest just meie elanikkonna kõrgema kultuuri- ja haridustasemega. Ma räägin inimese

sisemisest kultuurist, mida hakatakse kujundama lapsepõlves kodus ja mida arendab edasi õpetaja koolis. Olen sügavalt veendunud, lugupeetud kolleegid, et tõeliselt kultuurne ja sügavalt haritud inimene on eelkõige hea töötaja, aus tööinimene. Ta ei hakka ei töödistsipliini ega avalikku korda rikkuma, ta ei alanda kunagi teisest rahvusest inimest ega tõsta end kõrgemale nn. prioriteetse rahvuse põhimõttel. Tõesti tahaks luuletaja Vladimir Solouhhini sõnadega öelda, et see, kel on käes lilled, ei saa halba teha.

Ühesõnaga, kui me lahendame meie vabariigis hariduse, teaduse ja kultuuriga seotud küsimused, siis saame edukalt lahendada ka kõik meie põhilised majanduslikud, sotsiaalsed, poliitilised ja rahvustevahelised probleemid.

Olen kindel, et siis pole ka meie lugupeetud siseministril härra Olev Laanjärvel vaja paluda lisaraha koosseisude ja oma ametkonna töötajate töötasu suurendamiseks.

Võttes arvesse ülalmainitut, aga samuti meie vabariigi eesti ja vene õppekeele koolide õpetajate suurt rahulolematust, haridustöötajate ettevalmistatavaid streike ning eelkõige kooliõpetaja suurt koormust ja väga madalat palka, lubage mul teha Eesti Vabariigi Valitsusele ja teile, austatud rahvasaadikud, konkreetsed ettepanekud hariduse finantseerimise kohta eelseisval 1991. aastal.

Eesti haridustöötajate ametiühingu andmeil oli haridustöötajate keskmine palk 1990. aastal 230,8 rubla (aga selle sisse on arvestatud ka ülenormatiivne töö poolteise-kahe kohaga, klassijuhatamine jms., mis vähendab tunduvalt pedagoogilise töö kvaliteeti). Mulle näib, et õpetaja keskmise palga määratlemisel oleks õigem olnud lähtuda töötasu alammäärast (130 rubla) ja ülemmäärast (170 rubla). Sellisel juhul on keskmine töötasu 150 rubla kuus. Ja seda 70–80-tunnise töönädala puhul! Seega on haridustöötajate keskmine palk tunduvalt madalam vabariigi keskmisest, mis on 300 rubla kuus. Tootmissfääri töötajate keskmisest töötasust on see veel palju madalam.

Seoses sellega teen järgmised ettepanekud.

1. Kehtestada alates 1. jaanuarist 1991 haridustöötajatele vabariigi tööstussfääri töötajate keskmisest töötasust kõrgem palk, kusjuures edaspidi tuleb seda tõsta, arvestades hindade indekseerimist. (Järgmisi punkte, mida ma loetlen, 1, 5, 7 ja 8 toetavad täielikult meie saadikurühmad "Koostöö" ja "Virumaa".)
2. Säilitada täielikult pension töötavatele pensionäridest õpetajatele.
3. Säilitada 25-aastase tööstaaž eest saadav pension tööd jätkavatele õpetajatele.
4. Säilitada ka edaspidi klassijuhatajatasu, et parandada kasvatustöö kvaliteeti.
5. Suurendada 1991. aastal assigneeringuid haridusele vähemalt 80 miljoni rubla võrra. (Projektis on ette nähtud, et raha antakse 1990. aastaga võrreldes 41,8 miljonit rubla rohkem.)

6. 1991. aasta esimeses kvartalis võtta Ülemnõukogus vastu haridusseadus, noorsooseadus ja pensioniseadus.

7. Et viia edukalt ellu Eesti Vabariigi keeleseadust, määrata äsjaloodud Keeleametile vabariigi eelarves 1991. aastaks vähemalt 800 000 rubla eesti keele õpetamiseks mitte-eestlastest elanikele.

8. Kehtestada maksusoodustused kõigi majandusharude ettevõtetele, organisatsioonidele ja asutustele, kes mahutavad osa kasumist hariduse arendamisse.

Toetan täielikult Eesti hariduse innovatsiooni fondi nõukogu liikmete läkitust majandusjuhtidele, mis avaldati k.a. 14. detsembril "Päevalehes".

9. Revideerida 1991. aasta jooksul (see on puhtal kujul minu ettepanek) kõik kandidaadi- ja doktorikraadid ning määrata kindlaks teadusliku kraadiga spetsialistide töö tasustamise vastavus nende tegelikult teaduslikule panusele teadusse, haridusse ja tootmisse.

Sellised on minu ettepanekud hariduse arendamise valdkonnas meie vabariigis 1991. aastal.

Sama palju probleeme on seotud ka meie kultuuri arenguga. Sellest peavad rääkima ja selle eest hoolitsema kultuuritöötajad, meie rahvasaadikud. Tänan tähelepanu eest!

A. Sirendi

Austatud spiiker! Austatud saadikud! Arutatav riigieelarve on põhilise poliitilise suuna poolest sotsiaaldemokraatlik, küllalt kiiresti kasvavad sotsiaalkulutused, kusjuures on teada, et tootmise mahud ja ühiskondlik produkt tõenäoliselt kahanevad.

Riigieelarve on lahendusviisilt inflatsiooniline – kõigi täiendavate kulutuste kate tuleneb raha juurdepaiskamisest käibesse, mis saadakse tagasi hindade tõusu arvel. Ka Ülemnõukogu ettepanekud on suurendanud seda sotsiaaldemokraatlikku ja inflatsioonilist suunda, sest ettepanek käibemaksu kasvatamiseks viib uue hindade tõusuni. Nii on see pensionide tõusu puhul, kus senise pensionide tõusu on juba ära söönud hindade tõus. Selline on ka palkade tõusu saatust nähtavasti juba lähitulevikus. Riigieelarve on sisult defitsiitne, sest rida vajalikke kulutusi ja peale selle ka võimalik liidumaks (mida ma ei pea vajalikuks) on eelarvest väljas ja neile pole katteallikaid ka reservis. Rida ettepanekuid, mida siin saalis ja kuluaarides on välja öeldud, on jätnud riigieelarve põhijoontes samaks. Neid on võimalust mööda arvestatud uues, parandatud eksemplaris või ettekandes. Kuna keegi meist ega ka kusagil mujal pole paremat riigieelarvet pakkuda osanud, siis tuleb seda pidada parimaks võimalikest ning seepärast tuleks ju vastu võtta põhiliselt sellisel kujul, nagu ta meie ees on.

Eilne arutelu lugupeetud härra peaministri ja härra rahandusministriga andis veel kord kinnitust valitsuse konstruktiivsest hoiakust sellesse eelarvesse täiendavate muudatuste

sisseviimisel, eelarveväliste vahendite otsimisel. Koostöö on väga vajalik ja koostöö puhul on võimalik ka kõik tekkivad vead alati parandada.

Teen ettepaneku lisada teadusfondi rida – 48,690 miljonit, selle alla kirjutada rida: sealhulgas põllumajandusteaduse nõukogu jaotusega 8 milj. rbl. Peale eeltoodu eraldada põllumajandusministeeriumile teaduslike lepingute tellimiseks 1 milj. rbl. Sellest oli ka siin juttu, et seda kasutab põllumajandusministeerium nii põllumajanduse teadusasutuste kui ka teiste teadusasutustega lepingute sõlmimiseks eriti aktuaalsetes ja uudsetes arenguvaldkondades, nagu energiamajanduse autonomiseerimine, põllumajanduskeemia tööstuse, sotsiaalse arengu ja teistes küsimustes, mis ei ole lahendatavad vaid põllumajanduse teadusasutuste poolt. Seda lahutamist on võimalik üksikasjalikult põhjendada, kui tahetakse. Aja kokkuhoiu mõttes ma ei hakka seda siin põhjendama. Ma loodan, et te, lugupeetud saadikud, selle parandusettepaneku poolt hääletate. See peaks jääma ilmselt nii ainult 1991. aastal, hiljem on integratsioon Teaduste Akadeemiaga võimalik. Niisiis hääletame läbi parandusettepanekud ja võtame eelarve vastu. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Praegu laekuvad parandusettepanekud nõuavad eraldi kommentaari, mille juurde me tuleme veel. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Lugupeetud härra rahandusminister või ministeeriumi esindaja (ma ei näe, kas saalis üldse kedagi on) ja lugupeetud kolleegid! Ma esineksin kõigepealt Ülemnõukogu ajakirjanduskomisjoni nimel. Palun tähelepanelikult kuulata, sest see on probleem, mis kõige lähemal ajal puudutab igaühte meist, kes me oleme ajakirjandusväljaannete tellijad või nende igapäevased ostjad. Praeguse seisuga on Eesti ajakirjandus, tähendab, ajalehed ja ajakirjad järgmise aasta arvestuste kohaselt defitsiidis 3,3 miljoni rubla ulatuses. Kui see defitsiit säilib, tähendab see seda, et ajakirjandusväljaanded üksteise järel lõpetavad lihtsalt eksisteerimise. Algul koondavad toimetusi, siis lähevad üle värvitrükist mustvalgele trükile ja lõpuks lõpetavad lihtsalt ilmumise. Kõik nad on tellitud, üks suuremal, teine vähemal määral, ja tellimisraha tuleb sel juhul maksta tagasi. On tehtud ettepanekuid. Ülemnõukogus eelarve esimesel lugemisel tegin ma ettepaneku tõsta dotatsiooni ajakirjandusele 2,8 miljoni võrra, praegu on valitsus ette näinud 700 000 sellest 3,3 miljonist. Ajakirjanduskomisjon tervikuna oli mõnevõrra tagasihoidlikum ja palub tõsta dotatsiooni kuni 1,5 miljonile, millega kaetaks kahjumid kultuuri- ja lasteväljaannete osas.

Praegu valitsuse poolt planeeritud 700 000 ei kata kahjumeid ka kultuuriväljaannete osas, mis vajaksid dotatsiooni 1,14 miljonit. Härra Miller vastas valitsuse nimel, tsiteerin: "Valitsus on arvamisel, et rohkem dotatsiooni pole vaja, tuleks läbi vaadata kulutuste alandamise teed ja üksiknumbrite müügihinnad."

See härra Milleri vastus on enam kui kummaline. Ajakirjanduskomisjon on küsimusega põhjalikult tegelnud, me oleme ära kuulanud kirjastuste direktorid, oleme ära kuulanud "Ajakirjanduslevi" juhataja ja toimetajad. Ajakirjanduse kulude vähendamise esimese teena pakub valitsus kulutuste alandamist. Kulutustest ligi pooled moodustavad kulutused ajakirjanduslevile, mille maksumus tõusis sel aastal 25-kordselt. Ajakirjanduslevi kulud on kindlaks määratud valitsuse poolt, rahandusministeeriumi ekspertiisist läbi käinud. Kui seal on võimalik midagi alandada, siis oleks rahandusministeerium pidanud seda tegema siis, kui ta ekspertiisist sellised kulutused läbi lasi, ajakirjandus ise neid kulutusi alandada ei saa. Ülejäänud kulutuste tõus on toimunud seoses paberi hinna tõusuga ja trükikulude tõusuga. Nüüd teine probleem: hinnad läbi vaadata. Hinnaamet on määranud kindlad hinnad, kusjuures, nagu te mäletate, 31. juulil vabariigi valitsus seiskas hindade tõusu ajakirjanduses, pidades 10 kopikat ajalehtede eest liiga paljaks. See jäi lihtsalt hüüdjaks hääleks kõrbes. Valitsuse sellel sammul mingeid tulemusi ei olnud, hinnad jäid endiseks, kusjuures Hinnaamet on määranud kõigile vabariigi ajakirjandusväljaannetele müügihinna alla omahinna. Põhimõtteliselt võib valitsuse seisukohta toetada. Kuid kui määrata hindu alla omahinna, siis igasuguse loogika järgi tuleb määrata dotatsioon, vastasel korral ta turumajanduse tingimustes lihtsalt sureb välja, millise kurva fakti ees me järgmisel aastal võimegi olla. Toon teile mõningad arvud kahjumi näitamiseks ja juhin tähelepanu, et kuna hinnad on määratud alla omahinna, tähendab see seda, et iga lisaeksemplar, iga lisatellimus praegu ainult kasvatab kahjumit, mis on ka turumajanduse tingimustes täiesti ebanormaalne nähtus.

Seetõttu on väga suures kahjumis kõige suurema tiraažiga väljaanne, nimelt, "Eesti Naine" 155 000 rubla, ja mida rohkem teda ostetakse, seda suurem on kahjum. Teistest kahjumitest puht näidetena: "Õpetajate Leht" 142 000, "Looming" 233 000, "Põllumajandus" ja "Maakodu" 134 000, "Eesti Loodus" 122 000, lasteajakiri "Põhjanel" 124 000 rubla. Nii et kui nüüd vaadata arvutusi, siis selleks, et kultuuriväljaanded tuleksid ots otsaga kokku, oleks vaja 1 140 000 juurde. Kui me lisame veel lasteväljaanded 308 000 rubla, siis oleks see summa 1,5 miljonit, mida pakub ajakirjanduskomisjon. Kuid ajakirjanduskomisjoni ettepanek oli tehtud siis, kui eelarve oli veel väga pingeline, nüüd me kuulsime, et käibemaksu tõstmisega ühe protsendi osas me saame 90 miljonit juurde, selle pangavõla kustutamise

edasilükkamisega 150 miljonit juurde. Minu isiklik seisukoht on, et küsimus tuleks lahendada üheselt, tõsta sellele 700 000-le juurde 2,8 miljonit. Siis oleks kaetud kogu ajakirjanduse kahjum 3,4 miljoni ulatuses ja küsimus oleks vähemalt järgmiseks aastaks päevakorrast maha võetud. Teine tee – minna levilt üle alternatiivsele süsteemile. Tähendab, mitte "Ajakirjanduslevile" maksta, vaid luua aktsiaselts, kes hakkab meile ajalehti-ajakirju koju tooma. Seda me komisjonis arutasime, seda ei tee ühe ega kahe kvartaliga. See suund võib-olla leiab tõesti fanaatikuid, kes sellega tahavad tegelda. See vajab ju ettevalmistust nii transpordi leidmisel kui selle võrgu väljaarendamisel. Loodame, et ajalehed-ajakirjad ise lähevad seda teed ja teevad järgmisel aastal selle asja ära, kuid nii kiiresti, ühe kvartali jooksul meie arvates ei ole seda teha võimalik. Seetõttu on meil ettepanek panna hääletusele maksimumvariant 2,8 miljonit, mis on minu ettepanekuna siin sees, ja kui see läbi ei peaks minema, siis panna hääletusele ka ajakirjanduskomisjoni miinimumvariant, mis tähendaks 800 000 juurde ja kataks kultuuri- ja noorsooväljaannete kulu.

Oma ettepanekute osas ma nõustun valitsuse seisukohtadega, mis puudutavad tuletõrjet. Kõigepealt, ma ei ole selle ala suurim spetsialist Ülemnõukogus. Need on Viljandi maakonnavalitsuse ettepanekud, mida ma siin edastasin. Tuletõrje osas ja pankrotti minevate majandite osas vastus rahuldab. Mis puutub küttehinna vahe kompenseerimist elanikkonnale, siin ma olen teisel seisukohal kui härra Kass, kes nõuab kogu küttehinna elanikkonna tasku peale panemist. Siin ma pean küll kaitsma otseselt oma valijate huve. Viljandis me praegu kompenseerime nii puidu- ja briketiküttega kui ka keskküttega elamud. Kui me läheme üle süsteemile, et dotatsioon jätkub ainult puidu- ja briketiküttele, siis minu meelest me paneme elanikkonna sotsiaalselt ebaõiglasesse olukorda. Ei ole ju nii, et keskküttega korterites elavad rikkamad ja puiduküttega korterites elavad vaesemad inimesed. Viljandis elab siiski suur osa inimesi keskküttega korterites. Seal elab küllalt palju pensionäre, küllalt palju madalapalgalisi elanikke, kellele see pauk oleks küll üldise hinnatõusu juures liiga suur. Sest kui härra Milleri arvutus õige on (ta ütles 20 miljonit rubla), kui me oletame, et 500 000 inimest vabariigis elab õli- ja elektriküttega majades, see tähendab 40 rubla inimese kohta, umbes 200 rubla pere kohta aastas büdžetile juurde. Olen täiesti kindel, et praeguse üldise hinnatõusu juures oleks see minu valijate seisukohast selline löök, mis paneks karika üle ajama. Seetõttu ma teen ettepaneku minu ettepanekut põhimõtteliselt hääletada, see on oluline küsimus väga suurele osale meie valijatest. Aitäh!

J. Jõerüüt

Härra spiiker! Lugupeetud rahandusminister ja kolleegid! Ma ei tule teie ette suurte uudistega, küll aga on meeldiv tõdeda, et minu mõtted lähevad suurel määral kokku härra Sovetnikovi poolt esitatuga ja väga suurel määral toetan ka seda, mida Jaak Allik siit puldist rääkis.

Algatuseks ütlen Ülemnõukogu teadus-, haridus- ja kultuurikomisjoni lühikese seisukoha ühes positsioonis. Ma ei pea nimelt põhjendatuks, et teadusele on komisjoni poolt ette pandud 54,7 miljoni rubla asemel pakutud valitsuse poolt peale esimest lugemist 49,3 miljonit rubla (kui mu arvutus õige oli). Kui me ei jõua teisel lugemisel läbirääkimiste käigus rahulikult kokkuleppele, siis soovib komisjon, et Ülemnõukogus pandaks hääletusele eelarves teadusele eraldatava summa tõstmine 54,7 miljoni rublani. Selle puuduva 5,4 miljonit me paneme ette eraldada järgmiselt: 2 miljonit planeeritavast valitsuse reservist ja 3,4 miljonit planeeritavast maanteede ehitusest. Lisan juurde, kui soovitakse leida mõni muu katteallikas, näiteks majanduskomisjon tuleb välja mõne muu väga hea katteallikaga, siis me ei ole ka selle vastu, kuid summa suurendamist 54,7 miljonini palume me panna hääletusele igal juhul.

Siiski peab kommenteerima seda kõike jälle ja uuesti. Kurb küll, aga milles on siis asi. Esiteks, me ei ole mingid põhimõttelised teedeehituse vastased, küll aga äratas kerget imestust see, kui ootamatult on väga intensiivselt ilmunud lagedale soovitused revideerida teadust, et mitte anda talle juurde. Seda nüüd juba mitte nii pingelise eelarve juures, suhteliselt tühised 5 miljonit. Samal ajal ma ei kuule ka ühtegi vihjet sellele, et võiks revideerida maanteede ehituse senist praktikat, mille kohta mööda Eestit ringisõitnud inimestel, kes te kõik olete, on ju kaukast näiteid võtta ja küsimärke võib kirjutada iga teeristi peale.

Samal ajal on väga ilus öelda, et süsteemides on vigu, loomulikult on. Issand jumal, kust me tuleme! Kuid kultuuris, hariduses, teaduses soovitatakse väga äkiliselt ja tugevasti revideerida praegu kõike ja leida sisemisi reserve. Muide, ootamatult tuleb sotsiaalministeeriumi poolt niisugune väga intensiivne soovitus. Ma olen ühe dokumendiga tutvunud, aga sellest mõni teine kord, see läheb juba pikemaks ja väga keeruliseks teemaks.

Julgen meelde tuletada ühe banaalse võrdluse abil, et meil on tegemist aastakümnete jooksul pingestunud ja ülekuumenenud süsteemiga (teadus ja haridus eriti). Aga kes läheb ülekuumenenud mootorit remontima, see põletab näpud, ja ka mootor jääb remontimata – ütleb isegi minusugune autovõhik.

Inventuur, kui see on rahulikus seisundis tehtud struktuurimuutus, siis on see üks asi, aga pinge all tehtult on see hoopis midagi muud. Kes natukenegi mõtleb, leiab silmapilk, et täna teadust n.-ö. nurkadest lihtsalt lõikama hakates tekib niisugune olukord: minema lähevad

need, keda me kõige rohkem vajame, kõige võimekamad kaovad vaateväljast ja pärast ei ole midagi enam teha.

Paar sõna veel õpetajate seisust. Põhimõtteliselt on seal tegemist juba niisuguste suurusjärgudega, et põhimõtteliselt me jääme rahule sellega, mis praegu toimub. Kuid muidugi selle küllalt normaalse klausliga, millest ka härra Miller on siin rääkinud ja mis on nendes tabelites sees, et aasta algul kohe tulla tagasi uute vahendite allikate otsimise juurde ja rääkida I kvartali lõpus võib-olla juba uute arvudega.

Me jääme oma komisjoniga seisukohale, et see esimene õpetajate palga tõus on minimaalne. Samuti ütlen juba ette ära, et õpetajate pensionide puhul jään täpselt samale seisukohale, mida härra Sovetnikov siin ütles: õpetajate täispensionid tuleb säilitada nende tööl olles. Aga selle juurde me tuleme tagasi pensioniseaduse puhul. Ma ütlen lõpuks, et tänan ka härra Millerit selle meeldiva suhtlemise eest nii keerulise, meie jaoks ju uudse, kõigi jaoks uudse ja väga pingelise eelarve arutamise juures. Niimoodi me vist saame tööd päris hästi edasi teha. Aitäh!

H. Peterson

Lugupeetav juhataja! Lugupeetavad kolleegid! Pärastsõjaaegset Eestimaad tunti NSV Liidus ja kaugemal kolme kuulsuse pärast. Need olid Paul Keres, Georg Ots ja Eestimaa kõrgetoodanguline kari. Kahte esimest ei ole enam ka ja kui me tekitame kaose või jääme oma arengus seisma, pole enam karja, kellega teiste eest uhkeldada või silma paista.

Küsite, miks ma teile seda räägin. Aga nimelt sellepärast, et praegu on käsil eelarve arutamine ning me peame eraldama põllumajandusteadusele raha, millega kindlustada põllumajandusteaduse tulevikku.

Miks meil oli kõrgem toodang, kas ainult sisseostetud tõupullide ja lehmamullikate tõttu või meie tööka maarahva hoole tõttu? Eks ole ju NSV Liit ostnud tõuloomi enamgi. Tegelikult on siin oma osa ka põllumajandusteadusel ja -haridusel. Ilma oskusliku tõuaretuseta, ilma karjaaretusplaanideta, paaride valiku või maailma tasemel kunstliku seemendamiseta lõpetades embrüosiirdamisega ei oleks me praegu sellisel tasandil. Me ei oleks siis nii oskuslikult oma nappi sisseostetud vara – seemet, loomi ja kõike muud – paljundanud, et me võiksime sellises ulatuses toota. Potentsiaali poolest võiksime toota mitte 4000 kilogrammi piima lehma kohta, vaid 6000–7000, aga siin on põhjuseks teised, loomade pidamisest tingitud tegurid.

Samu näiteid võiks tuua sordiaretuse kohta või ükskõik mis põllumajandusteaduse alal. Muidugi on ka vajakajäämisi, puudusi, kuid see on juba poliitika ala. Arvestades 15-protsendilist inflatsiooni, mis tegelikult tuleb järgmisel aastal märksa suurem, siis vajaks

järgmisel aastal põllumajandusteadus 12,4 miljonit. Meie põllumajandusteaduses ja hariduses on enam kui viimasel paaril aastal tehtud ettevalmistusi ümberkorraldusteks. Oleme lähtunud Rootsi mudelist. Oleme käinud seal vaatamas ning nüüd on käsil selle ellurakendamine. Nagu te teate, allus Eesti Põllumajanduse Akadeemia Moskvale, kohalikud teadusuurimise asutused – Maaparanduse ja Maaviljeluse Teadusliku Uurimise Instituut Sakus ja Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituut Tartus aga kohalikule ministeeriumile, samamoodi ka kutsekoolid ja tehnikumid. Meie esmane eesmärk oleks muuta põllumajandusteadus ülikoolikeskseks. Vaja oleks ühendada Eesti Põllumajanduse Akadeemia õppejõudude-teadlaste kaader uurimisinstituutide teadlaskaadriga, et enamikul teadlastel oleks kokkupuude üliõpilastega ja tihe seos praktikaga. Teiseks, põllumajandusharidus ja selle erinevad astmed-etapid on omavahel orgaaniliselt seotud. Nagu te teate, hakkab see peale tehnikumist, kutsekoolist, peale seda on Eesti Põllumajanduse Akadeemias ette nähtud 4-aastane nn. esimene etapp, pluss veel kaks aastat n.-ö. kõrgemat astet, kus juba valmistatakse ette kitsama erialaga inimesi ja teadlasi. Siia võiks lisada veel mitmel tasandil ümberõpe, sest paljud inimesed ja ametikohad vabanevad seoses ümberkorraldustega. Kolmandaks, õppejõudude ja teadlaste kaader on üpris vana ja pensionile minemas või on aastat 10 ja enam töötanud pensionil olles. Aspiranditasu on olnud pikka aega ainult 125 rubla, seega viis korda väiksem kui põllumajandusspetsialistil, ja alles viimasel 3–4 aastal on põllumajandusteadus saanud omale rida andekaid, ettevõtlikke noori aspirante – 30-aastasi mehi ja naisi, kes tahaksid põllumajandusteadusele pühenduda, ning vahetaks välja pärastõppiaegse teadlaskaadri. Seega me ei tohiks praegu löögi alla panna neid tublisid noori inimesi, kes on aspirantuuris või alustanud teadustööd. Vastasel korral võetakse nad äritegevusse ja meie ajupotentsiaal langeb veelgi. Püüdsime põllumajandusteaduse finantseerimisel olla realistid, arvestasime 20%-list koondamist, s.t. iga viienda inimese errusaatmist. See ei ole kerge ülesanne, kuid elu sundis meid sellele minema.

Kõikidele kaalutlustele tuginedes on põllumajandusteadusel reaalselt vaja 8 milj. rubl. pluss 1 milj. põllumajandusministeeriumi poolt. Oleme arutanud seda ka eelarve- ja majanduskomisjonis.

Ma ei poolda põllumajandusteaduse monopoliseerimist, vaid seda tuleks tellida, ja tellida sellelt, kelle teadust hinnatakse, missugused teemad on vajalikud ning millest on kasu.

Mul on palve teile kõigile ja eriti eelarve- ja majanduskomisjonile, et me saaksime sama positiivselt lahendada selle küsimuse, nii nagu me saime 3,2 milj. põllumajanduslikule kutseharidusele. Suur tänu selle eest!

Sooviksime, et kui Eesti Põllumajanduse Akadeemia tuleb tagasi Eestimaale, Eesti alluvusse (ta on praegu poolel teel), et ta ei satuks mitte kuuse alla ning et noored põllumajandusteadlased saaksid kinni makstud. Kõik tuleb teha selleks, et meil tulevikus oleks võimalus minna sööklasse ja osta klaas piima.

Mul on ettepanek anda 8 milj. rbl. eraldi sihitusena teadusfondi põllumajandusteadusele ja kui see pole võimalik, siis usaldada see 8 pluss 1 milj. rubla põllumajandusministeeriumile, kes siis tellib ja finantseerib teadust, mida Eestimaa vajaks. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Kuidas te suhtute sellisesse ettepanekusse, et me peale Mart Laari sõnavõttu lõpetaksime läbirääkimised ja peale läbirääkimiste lõppemist peame nõu vaheaja üle?

Saal on kuidagi tuimaks jäänud, kutsume rahva sisse ja otsustame läbirääkimiste lõpetamise küsimuse ära.

Kontrollime kohalolekut. Kohal on 63 saadikut, puudub 42.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised peale Mart Laari sõnavõttu? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 55 saadikut, vastu 1, erapooletuid 6. Läbirääkimised lõpetada.

Jätkame kuni kokkulepitud ajani. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja! Mul on hea meel, et just enne minu sõnavõttu tegime niisuguse nõksu, et saadikud tuppä kutsusime. Ma tahtsin põhiliselt pöörduda just linnameeste poole oma sõnavõttuga. Ja natukene rääkida põllumeeste poolt. Siit puldist mõni päev tagasi ütles meile Rein Taagepera, et poliitika käib kõhu kaudu ja arvatavasti on see ka õige – tühja kõhuga inimene on tige, ei suuda tööd teha ja asjad ei ole normaalsed. Ma tahaksin natukene juhtida Ülemnõukogu tähelepanu põllumajanduse maksustamise kohta üldse. Minu arvates ei sobi põllumajanduse maksustamine, nagu ta praegu tehtud on, üldiselt sellisesse maksusüsteemi. Lõime kõike ühe vitsaga, nii tööstust, põllumajandust või ükskõik mis tootmisharu. Igas arenenud riigis antakse tegelikult põllumajandustootmisele dotatsiooni, sest see tootmisharu on eriolukorras. Oleneb ju põllumajanduse tootmine ilmastikust, aeglasest raharinglusest ja paljudest muudest tingimustest. Kui näiteks sukkpükse või sokke võib täna toota ja homme letti panna, põllumajanduses aga siga kasvab 6–7 kuud, pull oma poolteist aastat, raha on kinni. Statistika toob välja, et põllumajandustootmine on kõrge rentaablusega, aga see ei ole

üldse õige metoodika. Tegelikult on tööstuse rentaablus tootmisfondide suhtes võrreldes põllumajandusega 4 kuni 5 korda kõrgem. Praeguseni on asi veel nii – kuni meil pole loodud tööjõulisi valdasid, peavad majandid hoolt kandma oma rahva elu-olu kõikide tahkude eest. Näiteks pole ju linnas tööstuse direktoril mingit muret, kuidas tema töötaja lapsed saavad kooli või lasteaeda või kuidas tema töölised tööle saavad – selleks on linnatransport, kommunaalkahjud, lasteaedade ülalpidamine, koolide ja kultuurimajade remont jne., jne. Tegelikult on kogu sotsiaalsfääri kulutused praegu majandite rahakoti peal. Aga see rahakott on viimasel ajal jäänud väga väikeseks. Ja seoses uute hindadega – jõusööda hinna tõusuga, kütte hinna, elektri, masinate, ehitusmaterjalide kallinemisega jne. – jääb see kott päris tühjaks. Samal ajal aga on eelarve järgi planeeritud vähendada maksukoormust tööstusel võrreldes käesoleva aastaga, põllumajandusel aga suurendatakse maksukoormust 2,5 kuni 3 korda. Kus on siis loogika? Kas ei ole siin tegemist tahtliku majandite laialiajamisega? Aga kas selline poliitika on praegu õige? Võtame kas või aasta 1940 või 1950. Mitte kõik inimesed ei läinud küüditamise hirmu pärast kolhoosi, aga taludele pandi peale sellised maksud, et oli vaja müüa ära kõik loomad, et tasuda makse. Ja siis mindi kolhoosi. Aga mis toimus? Kahe aasta pärast tõstisime lehma jalgadele nõõridega. Praegu meil ka ei ole veel talud võimalikult arenenud, ei ole materiaalselt baasi. Me peame pikkamööda, normaalselt, mõistusega üle minema taludele ja säilitama seda tootmissfääri, mis meil on. Seepärast ma palun Ülemnõukogu toetada neid tagasihoidlikke põllumehe taotlusi, mida siit puldist on tehtud. Ma avaldan tänu majanduskomisjonile, rahandusministeeriumile mõistva suhtumise eest põllumajandusse.

Majanduskomisjon on teinud ära väga suure töö selles keerulises situatsioonis ja leidnud enam-vähem õiged lahendused. Seepärast võiks eelarve mõningate parandustega esitada kinnitamiseks. Ma toetan siit Jaak Jõerüüdi, Sergei Sovetnikovi ettepanekuid hariduse ja kultuuri suhtes. Pole mõtet vist siin väga vaielda, ma arvan, et lähtudes meie majanduslikust olukorrast tuleb see eelarve veel järgmise aasta I poolel uuesti läbi vaadata. Tänan!

U. Anton

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid. Ma tahaks kõigepealt tänada majanduskomisjoni väga tõsise suhtumise eest maaelukomisjoni poolt esitatud ettepanekutesse, sest enamik neist leidis heakskiitu. Kuid üks mure siiski maameeste südamel on. Ja see on mure maaparandustööde jätkamise pärast meie külas. Sest ettepanek maaparandustööde täiendavaks finantseerimiseks 9 miljoni rubla võrra ei leidnud toetust. Mis see endaga kaasa toob, kui me praegu maaparandustöödeks eraldatud summasid oluliselt vähendame ja mis siis meie

põldudel toimub? Praegu väga kitsal ajal ei seagi maamehed eesmärgiks laialdast uute maade kasutuselevõtmist, peamine probleem on juba olemasolevate kuivendussüsteemide eksploatatsioonis hoidmine ja vajaduse korral rekonstrueerimistööde tegemine. Viimase 15 aasta jooksul on maaparandustööde maht vähenenud enam kui kaks ja pool korda. 1975. aastal tehti Eestis maaparandust 41 000 hektaril, 1989. aastal 17 000 hektaril ja tänavune loodetav täitmine kujuneb 12 000 hektari piires. Raha selleks on tänavu ette nähtud 32 miljonit rubla. Järgmiseks aastaks on planeeritud summa 26 miljonit, mis sunnib töid ka selle praeguse napi mahu juures veelgi kärpima ja mis eriti ohtlik – see seab tõsisesse ohtu maaparanduseks vajaliku süsteemi funktsioneerimise. On täiesti reaalne, et protsesside sellise jätkumise korral nii töölisel kui tehnika lähevad üle teistesse majandusharudesse. Ja siis on edaspidi väga raske maaparandustööde senist mahtu taastada. Rahapuudusel on nagunii vähenenud mitmete maal tehtavate tööde mahud, mida siiani finantseeriti ka maaparanduse realt, näiteks põldude lupjamine, melioratiivturba ja ka alusturba tootmine. Nende tööde vähenemine ei mõjuta alati kohe taimekasvatustingimusi, lupjamine on vajalik eriti Lõuna-Eestis, kuid ka seal on seda tehtud viimase paari aastakümne jooksul 2–3 korda, ja kui nüüd see ring pikeneb aasta-kahe võrra, siis sellega ei kaasne kohe kõikjal mullaviljakuse langus. Kuid on selliseid probleeme, kust king hakkab kohe pigistama. Püüan siin selgitada. Maaparandustööde kõrgperiood oli aastatel 1965–1975, seega praegu juba väga paljud objektid on olnud eksploatatsioonis üle 20 aasta. Meie teadlaste uuringud näitavad, et selle perioodi jooksul дренаaži efektiivsus mõnedel muldadel väheneb 50% võrra, jällegi eriti Lõuna-Eestis. 1988. aasta esimese jaanuari inventariseerimise andmetel oli Eestis selliseid rekonstrueerimist vajavaid pindasid 74 000 hektarit, arvestused näitavad, et 1995. aastaks võivad maaparandustöödeks kavandatud summade juures rekonstrueerimist vajavate kõlvikute pind kasvada 250 000 hektarini ehk veerandini olemasolevast haritavast maast.

Lugupeetud saadikud! Eelolevatel aastatel toimuvad külas suured muudatused. Kuid ükskõik, kas maal on suurmajandid või talud, maaparandus on ühteviisi vajalik mõlemale. Et Eestimaa näeb välja just selline, nagu ta näeb, on põhiliselt maaparandajate teene. Ja maaparanduseks kulutatud raha pole kunagi olnud asjatu. Sellest sõltub kõige otsesemalt meie toidulaud. Härra Miller koos majanduskomisjoniga tegid ettepaneku, et maaparandust võib teha ka laenu ja omavahendite arvel, kuid ma kardan, et see ettepanek, arvestades meie küla tegelikku finantsmajanduslikku olukorda, ei leia praegu toetust ja ei ole reaalne, sest neid omavahendeid praegu lihtsalt ei jätku maaparandustöödeks. Teame, et 1/3 majandeid on praktiliselt pankrotistunud. Teine kolmandik suudab suure hädaga säilitada praeguse palgataseme ja võib-olla finantsmajandusliku olukorra poolest ehk ainult 1/3 suudaks midagi

kapehituse ja sealhulgas maaparandustööde jaoks omavahendite arvel teha, kuid sellises keerulises ja ebastabiilses majanduslikus olukorras muidugi ei hakata maaparandustöid tegema. Täna tähelepanu eest!

M. Laar

Austatud spiiker! Austatud Ülemnõukogu! Kristlikud demokraadid arutasid samuti Eesti Vabariigi 1991. aasta eelarve projekti ning leidsid, et võrreldes eelmise aasta eelarvega on selles loomulikult toimunud rida positiivseid muudatusi – dotatsioonide ärajätmine tööstusele ja muu selline. Ometi ei saa kristlik-demokraatlik saadikurühm loomulikult täielikult selle eelarvega rahule jääda, sest tegemist on oma olemuselt sotsiaaldemokraatliku või pigem lausa sotsialistliku eelarvega, kus eeskätt lüüakse kokku kulutused ja siis hakatakse vaatama, kust tulusid saada. Ja just see tulude pool äratas meis üsnagi tugevaid kahtlusi. Kas need tulud ikka tõesti kokku saadakse? See on isegi normaalses olukorras minu meelest natuke kahtlane, rääkimata sellest võimalusest, et liidumaksu võtmisega need tulud ikkagi vähenevad. Ma tuletaksin seoses sellega meelde 1990. aasta suvel toimunud arutelu, kus samast kõnetoolist sai avaldatud kahtlust küsimuses, et kuidas selle liidumaksu maksmisega jääb, ja nii saal kui ka valitsus üksmeelselt kinnitas, et mitte mingil juhul ei maksta, see raha jääb meil alles jne. Me kõik teame, mis juhtus pärast seda. See raha läks ära ja, mis veel kõige hullem, meie enda otsusega. Ja ma vähemalt kutsuksin Ülemnõukogu üles meele pidama, et me ükskord oleme ühtemoodi otsustanud ja pärast teistmoodi. Ja kui me nüüd jälle esimest moodi otsustame, et me siis vähemalt aru saame, mida me teeme. Ja sellest lähtudes, et see tulude pool on meie meelest ebakindel, peavad kristlikud demokraadid vajalikuks eelarves siiski mingeid teatavaid muudatusi läbi viia ja seda kulude osas. Esiteks on meie tähelepanu ärritanud valitsuse reservfondi tormiline kasv, mis kasvas võrreldes möödunud aastaga 3,8 miljonilt 75 miljonile. Me juba kuulsime härra Milleri ettekandest, et valitsuse meelest on seda veel vähe ja ta tahab määramatus olukorras seda veel juurde saada, kuid ausalt öeldes on meile jäänud ikkagi arusaamatuks, miks on seda valitsusele tarvis. Kas mitte selleks, et mängida head onu, maakondadele vajaduse korral ühte või teist asja kompenseerides, selleks et sõnakuulmatuid maakondi või omavalitsusi lihtsalt lõa otsas hoida. Ja meile jääb arusaamatuks ka see väide, et seda raha on vaja selleks, et kuidagi kompenseerida Nõukogude Liidus edenevat inflatsiooni. Ma tahaks küll näha, kuidas me seda inflatsiooni peatada suudame, olgu see valitsuse reservfond 3 või 4 korda suurem. Ma kardan, et meil oleks tunduvalt vajalikum võtta siiski see raha Ülemnõukogu kontrolli alla eelarve kaudu, ja mitte jääda maailmas kaduva süsteemi juurde, kus kogu võim on tsentraliseeritud valitsuse kätte. Ja seetõttu teemegi konkreetselt

ettepaneku panna hääletusele eelarve vastuvõtmisel kõigepealt küsimus, kas põhimõtteliselt vähendada valitsuse reservfondi, ja kui vastatakse sellele küsimusele jaatavalt, siis hääletada, kui palju vähendada. Meie ettepanek on vähendada 30 miljonile, see oleks isegi märgatav kasv. Ja kui see ei lähe läbi, siis me paluksime hääletusele panna härra Made ettepaneku, kes teeb ettepaneku seda vähendada 50 miljonile rublale.

Järgnevalt vaatlesime valitsemiskulude kasvu, mis on olnud ka üsnagi selge, ja sellega seoses teevad kristlikud demokraadid ettepaneku vähendada valitsemiskulusid 1990. aasta eelarve tasemele, s.o. 1,6 protsenti eelarvest ja see on siis ca 7 miljoni rubla võrra.

Samuti vaatasime me läbi rahvamajandust koordineerivate ministeeriumide ja keskasutuste eelarved. Paraku need erinevad näiteks mitmete normaalsete riikide eelarvest, kus kõik kulutused on lahti jaotatud, kui see saadikutele kätte jagatakse. Siin see paraku nii ei olnud. On toimunud koosseisude vähendamine, kuid meile ei tundu see vähendamine siiski piisavana, eriti praeguses raskes olukorras. Palume samuti panna hääletusele ettepanek vähendada veel 10 protsendi võrra ministeeriumidele ja keskasutustele minevaid kulusid ja seda just koosseisude koondamise teel.

Samal ajal toetame majanduskomisjoni ettepanekut järgneval aastal pangavõlgnevust mitte täielikult kustutada, vaid maksta ära selle protsendid. Loomulikult sooviksime siia kohapeale tõesti saada ka panga esindajaid, kelle arvamusele on mitmelt poolt viidatud, kuid kelle enda seisukohta ei ole siia maani otseselt kuulnud.

Kui nüüd hakata eelarvet veel üksikute ministeeriumide ja ametite lõikes vaatama, on seal küsitavusi veelgi. Näiteks ei saanud kristlikud demokraadid kuidagi aru, mispärast tuleb moodustada valuutareserv just vabariigi valitsuse juurde (mitte aga Eesti Panga juures), annetades 25 miljonit rubla Välismajandusametile. See küsimus jäi meile täiesti arusaamatuks ja ma arvan, et seda võiks ka läbi vaadata.

Mis puutub nüüd kultuuriministeeriumi eelarvesse, siis mulle tundub, et kultuuriministeerium võiks ka neid rahasid natukene paremini läbi vaadata ja kasutada. Kuigi olen teatavasti vahest kõige rohkem Jakob Hurta propageerinud, siis avastades sealt eelarvest uue Jakob Hurda monumendi (praegusel ajal 200 000 rubla kulutusartiklina), tundus see mulle, vaatamata oma sügavale austusele Jakob Hurda vastu, olevat liig mis liig. Arvan, et kultuuriministeerium saaks seda raha tunduvalt mõistlikumalt kasutada. Ja neid probleeme on eelarves teisigi.

Kui nüüd minna nende punktide juurde, kus me sooviksime eelarves suurendamist, mille toetamist kristlikud demokraadid peavad vajalikuks, siis on need elualad, mis suunduvad tulevikku. See on haridus, teadus, transport, side. Seetõttu toetame me teadusasutuste, teaduse finantseerimist eelmise aasta eelarve tasemel, haridusele kulutuste tõstmist, selleks et viia nii

haridus- kui sotsiaalsfääri palgad Eesti keskmise tasemele, ning samuti ei ole me nõus transpordile minevate kulutuste vähendamisega. Olen küll teadlik, kuidas toimub meie teedehitus ja palju raha raisatakse, kuid see ausalt öeldes ei õigusta meid lõikama vähemaks teedehituse summasid. Peame ilmselt võtma selle küsimuse arutluse alla, et neid summasid mõõdutundetult ei raisataks, kuid teid ja paremaid sidesüsteeme on Eestile vaja. Kui me ei pane oma tehnilist infrastruktuuri korda, siis jääb meie üleminek turumajandusele vaid kauniks sõnaks.

Kristlikud demokraadid paluvad need oma ettepanekud hääletusele panna eelarve vastuvõtmise käigus. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Mul jääb ainult Jüri Rätsepa ees vabandada, sest läbirääkimiste lõpetamise kohta on otsus vastu võetud. Kuidas? (Hääl saalist.) Reglemendi järgi on asjad kõik korras. Kui Ülemnõukogu soovib oma otsust muuta, siis see võimalus on olemas. Praegu kehtib Ülemnõukogu otsus selle kohta, et läbirääkimised lõpetada ja viimane sõnavõtja on Mart Laar. Jüri Rätsep esitas oma sõnavõttusoovi peale haamrilööki. Kui Ülemnõukogu soovib oma otsust muuta, siis loomulikult spiikril eriarvamust ei ole. Olgu see lihtsalt ainult meeldetuletuseks, et tuleb natukene varem selgusele saada, kas sõna võtta või mitte. Praegu on Ülemnõukogu oma otsuse vastu võtnud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Parandusettepanekuid laekub. Ma juhin tähelepanu sellele, et teisel lugemisel uusi parandus- ja täiendusettepanekuid võib teha vaid nendes küsimustes, kus seaduseelnõu tekst on kahe lugemise vahel muutunud. Ma ise ei pea antud juhtumil arvet, ma palun seda teha majanduskomisjonil, kes mulle õigel ajal ütleb ette, milline parandusettepanek on esitatud korrektset ja milline mitte. Tõenäoliselt oleks vaja komisjonil tööd teha, kuid kuulame arvamust. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Kolleegid! Kõigepealt ma toetaksin siiski härra Rätsepa nõudmist, et ta saaks esineda parlamendi ees eelarve küsimustes. Me oleme varunud endale selleks aega ja pikendame oma tööaega, et kõik asjaosalised, kes tahavad eelarve arutelul osaleda, ikkagi saaksid ära rääkida. Võib ju vaielda, kas härra Rätsep vajutas nupule siis, kui haamer oli olnud jne. Ma teeksin ettepaneku, et härra Rätsep võiks esineda.

Teiseks, ma paluksin kõikidel komisjoni esindajatel, vähemalt esimeestel, kes täna ei võtnud sõna, et nad oma taotlused ütleksid ära, et me paneme nad siis hääletusele või ei pane. See

oleks tehnilise töö kergendamiseks. Peale seda, kui sõnavõttud on lõpetatud, siis sisuliselt läheme neid ettepanekuid läbi vaatama ja kaaluma. Need, mis täna teisel lugemisel tulid, on küll vastuolus meie reglemendiga. Kuid ettepanekud, mis siin kõlasid, on nii-öelda sisuliselt samaväärsed, erinevus võib olla redaktsiooniline ja numbrites. Need on sisult samaväärsed ettepanekud, mis on tegelikult tabelites juba kirjas. Põhimõtteliselt me vaatame need ettepanekud kõik läbi ja tuleme siis korrastatud reaga teie ette hääletamisele. Ja ma paluksin härra Rätsepa küsimuse Ülemnõukogu poolt ümber otsustada! Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu on oma õigused, kuid ma mõtlen, et vaidluse haamrilöögi üle me võtame nüüd päevakorrast maha. Selles osas oli küsimus selge. Ma pakun ühe kompromissi, et me ei paneks Ülemnõukogu uuesti hääletama. Minu teada härra Rätsep on ühe fraktsiooni liige ja võib-olla ta esineb fraktsiooni nimel koos lõppsõnaga 3 minuti jooksul. Sobib niimoodi? Jah. Suur tänu!

Nüüd oleks vaja Ülemnõukogu otsust, õigemini eelarve- ja majanduskomisjoni seisukohta selle kohta, kas soovitakse vaheaega. Või võime me alustada kohe parandusettepanekute hääletamist? Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meie põhimõtteliselt vajaksime enesele tööaega, aga Ülemnõukogu võiks jätkata teiste päevakorrapunktidega. Selles mõttes, et me ei katkestaks Ülemnõukogu tegevust, Ülemnõukogu töötaks teiste päevakorrapunktidega edasi, meie lihtsalt teeksime tehnilise töö ära. Selleks on meil aega vaja, vaheaega aga meie ei taotle, et terve Ülemnõukogu peaks vaheaega pidama.

Juhataja

Aitäh! Samal ajal me oleme üle 2 tunni töötanud, õigupoolest vist oleks väikest vaheaega Ülemnõukogule vaja. Kuidas Ülemnõukogu arvab? Mul on selline ettepanek, et lõppsõnad, sealhulgas fraktsioonide poolt, tuleksid peale vaheaega. Komisjon võib vaheajal loomulikult tööd teha. Samal ajal on mul olemas ka sellised luureandmed, et on kavatsus käesoleva istungjärgu päevakorda lülitada täiendav kiireloomuline küsimus. Kui see niimoodi on, siis sellisel juhtumil ma pakuksin sellise järjekorra. Kõigepealt teeksime 10-minutilise vaheaja, kuulaksime ära lõppsõnad, asuksime parandusettepanekute juurde siis, kui komisjon on oma tööd teinud. Kui selleks ajaks komisjon veel ei ole oma töö lõpetanud, me oleme valmis

katkestama teist lugemist ja võtame vahele kiireloomulise küsimuse. Ning jätkame teise lugemisega peale kiireloomulises küsimuses otsuse vastuvõtmist. Kas sobib niimoodi? Vaheaeg. Istungjärgu töö jätkub kell 16.25.

V a h e a e g

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Istungjärgu töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 72 saadikut, puudub 33.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Enne kui me jätkame päevakorraga, lubage mulle siiski üks minut mõningate selgituste edasiandmiseks. Võimalik, et see aitab meid meie töös.

Minule laekunud ettepanekutes käesoleva istungjärgu töö kohta on saadikud oma suhtumises reglemendiga ette nähtud puhkusesse valdavalt ühel meelel, nimelt, et tuleb viljakalt töötada käesoleval istungjärgul, vajaduse korral ka pikendada tööpäevi. Ning valdavalt ei toetata Ülemnõukogu töö organiseerimist reglemendiga ette nähtud puhkuse ajal.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meil on kõikides tähtsates küsimustes olemas otsuse projektid. On olemas otsuse projektid nii maareformi kui omandireformi kohta. On täiesti alust arvata, et me võiksime täna lõpetada eelarve teise lugemise ja homme kolmandal lugemisel vastu võtta. Ning siia kõrvale võiks isegi mahtuda Eesti Pangaga seonduv küsimus. Kui Ülemnõukogu soovib viljakalt töötada, nii et iga sõnavõtt oleks sisukas, iga küsimus oleks järele mõeldud, siis selleks on reaalsed eeldused olemas. Minule on laekunud mitmed ettepanekud saadikutelt vajaduse korral tänast ametlikku tööpäeva pikendada. Selle ettepaneku esitan ma teile, kui kell on kuus.

Nüüd jätkame eelarve teist lugemist. Vastavalt meie reglemendile on nüüd võimalus esineda lõppsõnaga ettekandjal, kaasettekandjatel ning 3 minuti jooksul fraktsioonide esindajatel. Kas ettekandjad soovivad esineda lõppsõnaga? Ei soovi. Nad on praegu majanduskomisjonis ja tegelevad parandusettepanekute süstematiseerimisega. Ma teen sellest järelduse, et nad ei soovinud lõppsõna. Kes soovib fraktsioonide nimel 3 minuti jooksul oma arvamust avaldada? Jüri Rätsep.

J. Rätsep

Austatud eesistuja ja lugupeetud kolleegid! Ma resümeeriksin nüüd oma lühiesinemise paari näitega, mis ilmestavad vajadust valitsuse reservfondi järele. Selle põhimõttelise küsimuse

puhul on olnud dispuut kõige sisulisem, minu arvates on valitsuse reservfondi olemasolu ja ulatus saanud küllalt korraliku kriitika osaliseks. Ma siiski tootsin paar näidet õiguspraktikast, sealt, mida ma lähemalt tunnen, ja ma usun, et need paar näidet kinnitavad, et ekstreemses olukorras on küllalt olulist reservfondi vaja. Kõigepealt, üks näide tuleneb eelarve projekti sellest reast, mis justiitsministeeriumi allüksusena reguleerib määratud korras antava õigusabi suurust. See summa võis mõnele tähelepanelikule kriitikule isegi liiga suur tunduda, seal on planeeritud 320 000 rubla, see on määratud kaitse tarbeks. Sealjuures ma nimetaksin selgituseks, mispärast see summa on niisugune, ja mispärast ta ikkagi on liiga väike. Asi on selles, et kohtumenetluse, kriminaalmenetluse demokratiseerimise tingimustes, mis tegelikult algas möödunud aastal, on märgatavalt tõusnud kaitse osavõtt, sellele lisaks, seoses kinnipidamiskohtade olukorda kontrolliva valitsuskomisjoni tegevusega on tohutult kasvanud advokatuuri töömaht. Täiesti selge on, et 320 000-st eeldatav kaitsekulu kaetud ei saa ja kõik ülejäänud (taotletud ja kalkuleeritud miljon) tuleb ilmselt katta valitsuse reservfondist.

Ja teine näide. 1980. aasta viimasel päeval, 31. detsembril andis tolleaegne valitsus Valter Klausoni allkirjaga täiesti ebaseadusliku korralduse tolleaegselt spetsiaalselt tehnoloogia- ja konstrueerimisbüroolt "Desintegraator" kinni pidada 4,2 miljonit rubla. See vaidlus on praegu menetluses. Ta on meie õiguskomisjonis arutlusel, samuti konsulteerimisel ülemkohtus. Seal on olemas väga soliidseid õigusekspertiisi hinnangud ja see valitsuse tolleaegne korraldus on tunnustatud ebaseaduslikuks koos sellest tulenevate tagajärgedega. Ma eeldan, et õiglase lahenduse puhul ka see 4,2 miljonit rubla tuleb valitsusel maksta reservfondist. Nende kahe näite varal ma oleksingi rahva-keskfraktsiooni esindajana praegu toetamas nii valitsuse reservfondi olemasolu projekteeritud ulatuses kui ka eelarvet tervikuna. Täna väga!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Kas me katkestame eelarve teise lugemise? Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja! Kallid kolleegid! Mul on ettepanek katkestada teine lugemine seniks, kuni majanduskomisjon on materjalidega valmis saanud. Mitte üle poole tunni, et me jõuaksime täna kõik need asjad ette kanda.

Juhataja

Suur tänu, Ants Veetõusme! Ega me vaheaega selleks puhuks ei tee, me võtame ühe küsimuse vahele. Nüüd on raske öelda, kas see on pool tundi või läheb kokkulepitud ajast natukene üle. Kolleegid! Mängime lahtiste kaartidega. Meil on praegu käes maareformi ja omandireformi otsuse eelnõud. Tutvuge paralleelselt ka nendega. Tõenäoliselt on nad kõlblikud vastu võtta veel sellel istungjärgul, kas täna või homme. Täna me peame lõpetama teise lugemise, homme me peame kolmandal lugemisel eelarve vastu võtma. Oleks hea, kui me saaksime teisel lugemisel vastu võtta nii omandireformi kui maareformi. Kui me väga sügavalt järele mõtleme, siis ega nende otsuste eelnõude üle enam suurt targutada ei ole. Ja see oleks täiesti reaalselt võimalik, kui me ütleme ära seda, milles on sõnum, ja esitame neid küsimusi, milles ei ole paljalt pelgas uudishimu. Mul on niisugune ettepanek, et katkestada praegu teine lugemine, siis kuuleme, millised on Ülemnõukogu ettepanekud. Kui kiireloomulisi küsimusi ei ole, siis ma arvan, et me võiksime kas maa- või omandireformiga edasi minna. Ja vajaduse korral ka katkestada. Kuid ei hakka ennustama, mulle tundub, et täiesti reaalne oleks teisel lugemisel üks nendest reformidest isegi täna vastu võtta.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 77 saadikut, puudub 28. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada riigieelarve teine lugemine ja jätkata käesoleval istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 6. Teine lugemine on katkestatud.

Kolleegid! Ma lubasin oma eelmises avalduses endale ühe või täpsemalt kaks ebakorrektsust. Nii maa- kui omandireformi kohta on olemas otsuse projektid, nii et jutt ei ole mitte lugemisest, vaid otsuse vastuvõtmisest.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu omandireformi alustest teise lugemise jätkamine

Juhataja

Kas alustame omandireformist?

A. Junti

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Meie ees on Ülemnõukogu otsuse projekt "Omandiõiguse järjepidevuse taastamisest". Selle redaktsioon on valminud kuupäevaliselt küll 18-ndal, aga

kätte jagatud nii, nagu selle projekti all on – 19-ndal, see on siis tänasel kuupäeval. Kui me mäletame, siis ligi kaks nädalat tagasi katkestati antud otsuse projekti lugemine, kuna komisjonile lisati veel nii majandus- kui õiguskomisjoni esimehe näol redaktsiooni läbitöötamiseks kaks isikut. Ma arvan, et ma ei pea enam peatuma nendel asjaoludel, mida me siin selle kuu vältel omandireformi, sh. ka maareformi arutlemisel oleme endale selgeks teinud, milles me oleme kokkuleppele jõudnud, milles mitte. Probleemid on minu arvates nii läbi arutatud, et välistab minu pikema sissejuhatava sõnavõtu. Seetõttu ma peatuksin ainult nendel momentidel, mis on muutunud, võrreldes 4. ja 5. detsembri projektidega, sest 4. ja 5. detsembril esitatud redaktsioonid ei kutsunud esile vastuväiteid, välja arvatud kummagi projekti punkt 4, mis 5. kuupäeva projektis omas veidi teistsugust sisulist kallakut. Seetõttu ma peatun käesoleva 19. kuupäeva projekti tekstil ja võrdlen seda mõlema, nii 4. kui 5. kuupäeva omaga. Ja muutused on järgmised. Esiteks, preambulas on täpsustav parandus: 8. mai 1990. aasta seadus ei ole mitte Eesti Vabariigi oma, vaid Eesti NSV seadus. Samuti on võetud välja teisest lõikest sõna "ebaseaduslik", sest moodustatud redaktsioonikomisjoni arvates see viitab teatud õiguslikule regulatsioonile, mis siin antud tekstis ilmselt võib tekitada küsitavusi. Samuti on preambula viimases lõikes asendatud sõna "korrastada" sõnadega "ümber kujundada". Need ongi kõik preambula muudatused.

Enne kui regulatiivosa juurde minna, tahan ma öelda seda, et me juhendusime redaktsioonikomisjonis eelkõige sellest, et ei kaotaks midagi sisuliselt, kuid samal ajal kogu otsuse tekst oleks maksimaalselt ja absoluutselt üheselt mõistetav, sest see on tekst, mis ei pea hiilgama niivõrd oma juriidilise elegantsi poolest, kuivõrd ta peab olema absoluutselt arusaadav igale inimesele, igale elanikule, sest ta tõepoolest puudutab praktiliselt igapäevast elu.

Tulles nüüd regulatiivosa juurde, siis punktis 1 on järgmine muudatus. Otsustasime redaktsioonikomisjonis välja võtta viite "Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi 31. oktoobri 1940. aasta seadlusele" ja seda kahel põhjusel. Esiteks, piirduda ainult Riigivolikogu, see on siis Ülemnõukogu eellase aktidega, ja teiseks, kui me nimetame ka muid akte, kui nimetame ka Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi akte, siis neid oli natukene rohkem kui üks ja siis võib tekkida küsimus, miks neid siis ei nimeta. Et niisuguseid küsimusi vältida, me formuleerisime nii, nagu projekt teie ees on, s.o. viitega tekstiliselt kõikidele teistele aktidele. Punkt 2 ei muutunud, võrreldes 5. kuupäeva projektiga. Teisega võrreldes ta muutus, kuid ainult redaktsiooniliselt. Punkt 3 on muutunud, ja põhiline muutus on ühes sõnas. Nii neljanda kui viienda kuupäeva tekstis on sõnad "tagastama", 19. kuupäeva tekstis ei ole. Jõudsin niisugusele järeldusele, et põhimõtteliselt omandiõiguse taastamisel vara tagastamine on

tõenäoliselt erandjuhus. Suurem erand saab olla maa puhul, maa omandiõiguse taastamisel, kuid ka siin me saame seda nimetada ikkagi kompenseerimiseks, sest selge on see, et sama maad, samas kohas, samasuguse väärtusega üsnagi suure tõenäosusega tagasi anda ei saa. Järelikult ka isegi samaväärse, isegi samal kohal asuva maatüki tagastamine on ikkagi kompenseerimine, mitte sellesama vara tagastamine. Seetõttu leidsime, et kui me nüüd hakkame arutama ka maaseaduse aluseid, maa omandiõiguse taastamise aluseid ja kui tulevikus teisi omandiõigusi käsitlevaid akte käsitleme, siis kompenseerimise mõiste lahtikirjutamisel on meil täielikult vabadus mingis osas, kui me vajalikuks peame tagastamise mõiste lahti kirjutada. Nii et sellega me endid mitte ei piira, aga samal ajal välistame ikkagi ka need tõusetuda võivad küsimused ja pretensioonid ning välistame ehk ka eufooria, mis võiks sellest sõnast iseenesest tulla.

Punkt 4. Kui te mäletate eelmisest arutelust, õigemini katkestatud arutelust, on punkt 4 esitatud Riigivaraameti peadirektori härra Kamratovi poolt ja ettepanek on formuleeritud nii, nagu teie ees projektis kirjas on. Seejuures ma ütlen siin kohe ära, et ilmselt redigeerimisel või trükkimisel on sisse lipsanud viga. Sellele juhtis tähelepanu ka härra Kama, et esimeses lõikes "ja nende pärijate ringi kindlaksmääramiseks", "ringi" järel peaks olema "ning kompenseerimise korra". Nii et tekst kõlaks järgmiselt: "ja nende pärijate ringi ning kompenseerimise korra kindlaksmääramiseks". Minu arvates samalaadse, kuigi sõnaliselt veidi erineva ettepaneku on teinud ka härra Uluots. Kui härra Uluots nõustub sellise formuleeringuga, nagu ma ette lugesin, et tema ettepanek on sellega arvestatud, siis oleks mul väga hea meel. Punkt 5 osas on võrreldes 4. ja 5. detsembri redaktsiooniga muudatus. Samuti on härra Kama poolt siin esitatud minu arvates tõsine ja aktsepteerimist vääriv ettepanek sõnastada 5. punkt täpsemalt ja sõnastada selliselt, et peale sõnu "kontrolli punktis 3 märgitud varaga sooritatavate tehingute üle" järgneks: "teostatakse Eesti Vabariigi Valitsuse poolt". Ma arvan, et see Kama pakutav formuleering on täpsem ja vastab ka meie eesmärgile. Ja mul oleks ettepanek hääletada nende kahe muudatusega koos. Aga enne ma küsiksin, kui härra juhataja lubab, kas härra Uluots on minu sellise trakteeringuga nõus. Kui ei, siis me peaksime panema ta eraldi hääletusele. Ja eraldi hääletusele minu arvates peaksime panema ka ettepaneku, mis tehti eelmisel katkestusel (see oli küll suuline ettepanek, ma ei tea, kas seda kirjalikult juhatajale esitati). See oli ettepanek tunnistada tühiseks 1940. aasta 21. juuli deklaratsioon nõukogude võimu kehtestamisest Eestis. Redaktsioonikomisjon ei pidanud selles otsuse projektis vajalikuks sellist täiendust teha, sest antud dokumendi iseloom on teine ja sellele deklaratsioonile viitamine antud otsuse projektis ei ole selle iseloomu arvestades

kohane. Aga kuna see ettepanek oli esitatud, siis ma arvan, et see tuleks ilmselt hääletusele panna.

Juhataja

Suur tänu! Arvo Junti! Mul on siiski ettepanek, et me seda otsuse projekti arutaksime nii, nagu reglement ette näeb. Praegu me arutame otsuse projekti omandiõiguse järjepidevuse taastamisest (19. detsembrist). See on teil praegu esimest korda käes, seda otsuse projekti me ei ole arutanud.

A. Junti

Oleme küll. Selle otsuse projekti arutelu katkestati eelmisel nädalal.

Juhataja

Ja selle kohta on praegu olemas põhjalikud parandusettepanekud?

A. Junti

Selle otsuse uus redaktsioon on 19. detsembri redaktsioon, mille kohta on esitatud kaks redaktsioonilist parandust. Ma lugesin need siin ette ja teeksin ettepaneku need sisse võtta.

Juhataja

Kas need on selles dokumendis sees või ei ole?

A. Junti

Ei ole.

Juhataja

Need parandusettepanekud on veel läbi hääletamata?

A. Junti

Need on hääletamata, ma lugesin ainult ette.

Juhataja

Kõigepealt kuulame ära Ülemnõukogu küsimused. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Meil on käes praegu kaks otsuse projekti, üks on maareformi alustest ja teine on omandiõiguse järjepidevuse taastamisest. Ja mulle tundub, et nende projektide vahel on olemas väga põhimõtteline vastuolu. See vastuolu seisneb just selle omandiõiguse taastamises. Nimelt, viimases versioonis, mis tuli redaktsioonitoimkonna poolt või omandi- ja maareformi komisjoni poolt, on taastamine välja jäetud. Me kuulsime ainult põhjendust. See põhjendus ei saa meie fraktsiooni kuidagi rahuldada ja sellisel kujul ei saa vastu võtta. Samal ajal maareformi aluste projekt rõõmustab, seal on toodud sisse, et maaõigust võidakse taastada. Mul on küsimus: mis poolest erineb õigustühiseks kuulutamine, mis on maareformi alus (deklaratsioon maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks tunnistatakse õigustühiseks), sellest formuleeringust, mis on omandiõiguse järjepidevuse taastamise otsuses, kus räägitakse normatiivaktide vastuvõtmise ja rakendamise ebaseaduslikkusest? Kas ei võiks selgelt, ühemõtteliselt panna sisse õigustühiseks tunnistamise mõiste ja minna ikkagi omandiõiguse taastamise juurde?

A. Junti

Õigustühiseks tunnistamise küsimus on kõige keerulisem ja kõige raskem küsimus. Ja ta on eelkõige raske selle tõttu, et õigustühiseks tunnistamine toob kaasa automaatsed tagajärjed, millist protsessi me ei suuda enam kontrollida. Kui me tahame sellist protsessi ja kui me tahame Eesti ühiskonnas tekkinud ja olemasolevaid pingeid veel mõõtnatult suurendada, siis on kindlasti paslik võtta vastu otsus, et tühistada need aktid ja lasta protsessil kohe vallanduda. Ja kõik inimesed, kes tunnevad vajadust endale kunagi kuulunud objekti tagasi saada, on ka õigustatud seda saavutama nii oma tegudega kui kohtu kaudu. Me leidsime, et antud dokumendis me seda teha ei saa, sest niisugusele otsustusele peab kohe järgnema mehhanism, peab järgnema protsessi kirjeldus, kus on ära määratletud, kellele järgmisel hetkel kogu see vara kuulub või missugune siis selle kompenseerimise või tagasisaamise kord on. Praeguse otsuse juures niisugust otsustust teha ei saa, sest see vallandaks protsessi, mille regulatsioonimehhanismi meil ei ole.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Loomulikult on kahe otsuse projekti puhul selgelt tuntavad paralleelid, kuid praegu me arutame omandiõiguse järjepidevuse taastamist, nii et küsimused käivad selle otsuse projekti kohta.

A. Junti

Ma võib-olla lisaksin ühe märkuse mõne küsimuse ennetamiseks. Nimelt aitab selle otsuse vastuvõtmine minu meelest ainult kaasa maaomandi taastamise, maaomandiõiguse taastamise projekti arutelule ja tema kiiremale käivitumisele. Me loome siin kindla aluse ja võtame kindla suuna sellele, et tõepoolest omandiõigus saab kaitstud olema. Ja ka endist omandiõigust hakatakse kaitsma ja kompenseerima kaotatud vara.

Juhataja

Suur tänu! Jätkame küsimustele vastamist. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Lugupeetud kolleegid! Ma olen vist juba mitu korda öelnud, et alates Junti komisjoni esimesest tööpäevast ma taotlesin vara koosseisu mõiste sissetoomist sinna dokumenti. Ja olge nüüd nii head, võtke 4. punkti esimese lõike viimane rida, kus on sõnad "pärijate ringi". Minu ettepanek (mis on ka Junti käes) oleks nii: "pärijate ringi ja nende õiguste ja vara koosseisu kindlaksmääramiseks". Junti pakub praegu välja, et "ning kompenseerimise korra". Minu arusaamise järgi tuleb tingimata sisse viia mõiste "vara koosseisus". Ja ma palun mind toetada.

Juhataja

Kas see on kirjalikult esitatud?

J. Kass

See on Junti käes.

V. Kois

Lugupeetud härra Junti! Minu küsimus puudutab ka neljandat punkti ja Kaido Kama parandusettepanekut. Asi on selles, et arvatavasti saab pärijate ringi kindlaks määrata siin mainitud tähtajaks, kuid vaevalt et valitsusel on võimalik selleks ajaks kompensatsioonide kord välja töötada. Lihtsalt tuleb pärijate ring lõplikult kindlaks teha, registreerimine aga toimub alles järgmise aasta lõpus. Teie aga nõuate juba praegu kompenseerimise korda. Esialgu on arvatavasti vaja kindlaks määrata selle vara suurus, mis kuulub kompenseerimisele, ja alles pärast seda saab rääkida sellest, millised on kompenseerimise tingimused. Ma arvan, et Kama parandus ei ole päris kohane.

A. Junti

Ma vastan. Esiteks, pärijate ringi kindlaksmääramiseks esitas majandusministeerium ise oma kuupäeva. Ta küll pakkus välja kaks nädalat hilisemat kuupäeva, kuid redaktsioonikomisjon arvas, et juba tehtud eeltööd võimaldavad toime tulla 1. märtsiks. Mis puutub kompenseerimise korrasse, siis sellega on tööd juba alustatud ja vastav seaduse eskiis, n.-õ. kondikava, on ka olemas. Seetõttu me arvame, et rohkem kui kolm kuud, mis on jäänud, on selleks täiesti piisav, et see kord ka välja töötada. Ja kolmandaks. Ilmselt on vajalik, et nii pärijate ring kui ka kompenseerimise kord oleks üheaegselt olemas, vähemalt projektide kujul. Ja et oleks ka teada, milline vara ja millises ulatuses läheb kompenseerimisele. Nii psühholoogilises kui ka õiguslikus mõttes oleks hea, et need käiksid koos. Ja ma arvan, et tähtajad on reaalsed.

Juhataja

Suur tänu! Ma vabandan järjekordse pealetükkivuse pärast, kuid selguse huvides on see vajalik. Oleks ettepanek käituda käesoleva päevakorrapunktiga selliselt. Me kuulame ära küsimused ettekandjale ja sõnavõttud ning kui laekub parandusettepanekuid, siis paluksin esitada kirjalikult lisaks nendele, mis on juba Arvo Junti käes. Enne parandusettepanekute hääletamisele panekut me katkestame selle küsimuse ja jätkame eelarvega. Ollakse nõus? Suur tänu! Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Hallastel on siin tõesti õigus. Kui dokumendis puudub sõna "taastamine", siis tekib küsimus, kas üldse hakatakse tegelema taastamisega või võetakse aluseks ainult kompenseerimise suund. Ma pakuks lahendustee järgmisena. Antud projektis punktis 3 panna kolmandasse ritta see sõna "taastamine" juurde. Sest selles projektis tõepoolest puudub sõna "taastamine" täielikult. Aga on ju olemas juhtumeid, kus on tõesti võimalik taastada. Nii et see sõna võiks ju sees olla.

A. Junti

Siin on pakutud, et võõrandatud vara kompenseerimine hakkab toimuma vastavalt Eesti Vabariigi seadustele.

J. Kass

Aga ma pakuksin juurde, et võõrandatud vara taastamine ja kompenseerimine hakkab toimuma vastavalt seadustele. Et meil oleks siiski ka aluslik dokument selliseks tegevuseks nagu taastamine.

A. Junti

Ilmselt peab selline ettepanek olema esitatud kirjalikult. Ja ma kordaksin veel seda, mida komisjonis otsustati. Et kompenseerimise all me saame täielikult vaadata ka seda üsnagi piiratud (ilmselt saab see olema üsnagi piiratud) tagastamise valdkonda. Sest nagu ma ütlesin, ilmselt kõige suurem vara, mis tagastamisele kuulub, on maa. Sedasama maad, mis oli 1940. aastal, ei saa ilmselt keegi tagasi, sest kui midagi muud ei ole muutunud, siis maa ise, tema väärtus on alati muutunud. Järelikult on tegemist mitte tagastamisega, vaid maa puhul ligi 100%-lise kompenseerimisega, isegi kui on tegemist sama maaga. Mis puutub muusse omandisse, siis tõenäoliselt selleks võivad olla (see on minu isiklik arvamus) ehk kõige rohkem elamud ja võib-olla ka muud, aga seda vähesel määral. Ka õiguskomisjoni esimehe arvamusel kohaselt on kompenseerimisega hõlmatud ka tagastamine ja sõna "kompenseerimine" ei loo meile piiranguid selle piiratud tagastamise arvestamiseks nii maaomandi õiguse taastamisel kui ka muudele objektidele omandiõiguse taastamisel. Aga kui selline ettepanek on, siis on otsustuse asi, kas lisada või mitte, komisjon otsustas seda mitte lisada. Aga kui selline ettepanek on, siis peame hääletama, kas panna juurde või mitte.

K. Arjakas

Austatud ettekandja! Juhiks tähelepanu väikesele, muidugi ka väheolulisele nüansile, mida võiks siiski parandada. On märgitud, et võetakse arvele kuni 31. detsember 1991. Ja 31. detsember on teisipäev. Lähtudes viimaste aastate praktikast päevi ümber tõsta võib see juhtuda ka täiesti vabaks päevaks. See kuupäev võiks võib-olla olla 27. detsember, mis lõpetaks kindlalt nädala ära. Need paar päeva siia- või sinna poole ei muuda enam midagi.

A. Junti

Ma arvan, et selle ettepanekuga võib nõustuda.

Juhataja

Suur tänu! Samas ma palun mitte minu peale pahandada, aga praegu esitatakse küsimusi. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Need viis punkti tekitavad mulje, et mägi on sünnitanud hiire. Me kirume järjekordselt Nõukogude Liitu kui okupanti, mõtleme, et Riigivolikogu ei teinud seda, mis vaja, ja väidame siis, et me mingil moel tagastame kõik, ehkki riiklik akt ei näita, kuidas tuleb tagastada, ja ainult üks, 4. punkt räägib sellest, et mingiks tähtjaks tuleb esitada selle vara nimekirjad, mille kohta on pretensioone. Kuid kuidas hüvitada jne., seda pole täpsustatud. Kas teile ei näi, et see dokument on teatud mõttes sisuvaene ja ei anna inimestele midagi? Me deklareerisime ju juba ammu, et riiklike aktide alusel tagastame selle vara. Ma ei näe praegu erilist vajadust selle dokumendi järele. See ei reglementeeri ju tegelikult mitte midagi, ainult räägib sellest, kuidas koostada varaomanike nimekirjad, ja selline eriline kiirustamine tekitab arusaamatust. Või on siis olemas mingisugused varjatud põhjused selle dokumendi esitamiseks. Inimene, kes selle läbi loeb, saab aru, et vara tagastatakse talle, aga millal, selle kohta pole midagi öeldud. Tänan!

A. Junti

Ma alustan lõpust. Kui ma õigesti aru sain, me oleme järjekordselt liiga kiirustanud. Minu arvates me oleme jäänud hiljaks ja selle aruteluga oleme juba liiga kaua venitanud. Seda esiteks. Teiseks, me oleme mitmeid kordi rääkinud selle dokumendi tähtsusest ja miks üldse selline dokument sündis. Ma kordan lühidalt üle. Nimelt, probleem puudutab praktiliselt meid igaüht. Probleem on äärmiselt keeruline ja kui ma ütlen, et on tegemist omandiga, mille pärast tavaliselt puhkevad sõjad, siis saab igaüks aru, et me peame 1940. aastal üsna kiiresti (poole aastaga) segamini paigatud struktuuride taastamisele minema väga pikkamööda ja väga kaalutletult. Selline taastav protsess, tervendav protsess ei saa kunagi olla ühe ropsuga, ühe hüppega. Me peame minema sellele ilmselt lühikeste, kuid seejuures kindlate, vaidlusi mittetekitavate sammudega. Ma vaataksin selliselt.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid, kuid lepime nüüd kokku. Praegu on küsimustele vastamine ja reglemendi järgi sellele protseduurile ei tohi kulutada rohkem kui 2 minutit. Kui keegi tahab arvamust avaldada, siis võib seda teha kohapealt sõnavõtuga ja selleks on aega 2 minutit. Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Täna, härra spiiker! Ma tõepoolest pärast võtan sõna, aga mul on lühikene küsimus. Kas ettekandjal on mingisugune konkreetne arvestus tehtud, miks ta arvab, et maa läheb peaaegu 100%-liselt kompenseerimisele?

A. Junti

Võib-olla ma väljendusin antud küsimuse kontekstis teisiti. Ma vastasin konkreetsele küsimusele ja tõin näiteks maa tagastamise. Ja ütlesin, et kui see läheb tagastamisele, siis minu arvates saab teda ainult kompenseerida, mitte tagastada, sest sellist maad, nagu 1940. aastal oli, enam kusagil ei ole. Maa on oma väärtuses juba nii palju muutunud, et sedasama maad nagu tagastada ei saa.

P. Priks

Härra Junti! Kas teil on ka venekeelne tekst seal? Kui on, siis vaadake, palun! Venekeelse teksti 4. punktis on vist viimane lause ära jäetud. Eesti keeles on öeldud: kehtestada, et endiste omanike ja nende pärijate taotlused võetakse arvesse kuni aasta lõpuni, vene keeles seda üldse ei ole.

A. Junti

Täiesti õige märkus. Ma ei ole venekeelset teksti vaadanud, usaldasin tõlget ja paljundust. Tõepoolest, need, kes oma arvamust avaldavad venekeelse teksti järgi, siis punkt neljandal on olemas ka teine lõik: kehtestada, et endiste omanike ja nende pärijate taotlused võetakse arvele kuni 31. detsember 1991. See on tõepoolest venekeelsest tekstist välja jäänud, aga originaal on meil eestikeelne ja eestikeelses tekstis on see olemas.

P. Priks

Ma juhin tähelepanu, et 1. lõigus on venekeelses tekstis aastaarv ka vale.

A. Junti

Ja peab olema 1991, mitte 1990. Ma tänan! Õiged märkused. Ma palun neid, kellel on venekeelne tekst, need parandused teha!

A. Sirendi

Suur tänu! Kas kompenseerimine on sama mis hüvitamine ning kas tagastamine ja heastamine ja korvamine on kompenseerimise viisid?

A. Junti

Komisjonis arutelul leidsime, et kompenseerimine üldmõistena hõlmab kõiki ega loo meile takistusi selle konkreetse korra väljatöötamisel ühegi võimaluse rakendamiseks.

Juhataja

Suur tänu, Arvo Junti! Ma annan praegu mulle laekunud parandusettepanekud üle ja hakkame läbirääkimisi pidama. Kui me peale katkestamist jõuame otsustamiseni, siis mul on ka palve, et härra Junti oleks mul assistent. Kas Jaak Jõerüüdil on küsimus või sõnavõtt? Avame läbirääkimised. Mart Laar.

M. Laar

Austatud härra spiiker! Austatud Ülemnõukogu! Ma tahaks loota, et tänasest väga tõsisest tööpäevast ei ole me liig väsinud selleks, et arutada väga tõsist ja võib-olla üht olulisemat otsust, mida Ülemnõukogu viimasel ajal üldse vastu võtab. Just nimelt see otsus omandiõiguse järjepidevuse taastamisest määrab kõige selgemalt ära, kuhu me tegelikult hakkame minema, millise majandusstruktuuri, millise mõtteviisi poole. Ja seetõttu ma kutsun kõiki saadikuid üles arutama seda tõsiselt ja, mis kõige tähtsam, mitte venitama selle otsuse vastuvõtmisega. Venitatud on sellega lubamatult palju. Mulle tundub, et need erinevad seisukohad on küllalt selgelt välja toodud ja juba küsimustest tulid nad täna selgelt välja. Niisiis paluksin võtta ükskord ometi selles küsimuses otsus vastu. Me oleme tõesti lubamatult hiljaks jäänud.

Nüüd kristlike demokraatide seisukohast esitatud projekti suhtes. Nagu ma juba ette ütlesin, põhimõtteliselt me pooldame vastava otsuse vastuvõtmist omandiõiguse järjepidevuse taastamise kohta, kuid samal ajal oleme põhimõtteliselt vastu mitmetele punktidele selles. Ja tahaksime sisse viia järgmised parandused. Kõigepealt, esimene otsustuse punkt: tunnistada Eesti NSV Riigivolikogu deklaratsioonid ... ja neile järgnenud teiste omandisuhteid muutnud normatiivaktide vastuvõtmine ja rakendamise ebaseaduslikkust. Meile tundub see lõige ebapiisavana, eriti kui me vaatame maaelukomisjoni poolt esitatud projekti, kus on need kuulutatud õigustühiseks. Ja siis härra Junti hirmutas Ülemnõukogu sellega, et puhkevad tohutud vastuolud, kriis ja ei tea mis veel, kui see õigustühiseks kuulutada. Ma ei tea, kas

maaelukomisjoni liikmed tunnevad maaelu tõesti niivõrd hullusti või halvasti, et nad ei tea, mis võib sellele järgneda, et nad meile on välja pakkunud sellise otsustamise, mis läheb praegu küll põhimõtteliselt lahku omandireformi komisjoni poolt pakutust. Mulle tundub see kartus, et meil algab suur anarhia ja kodusõda, asjatuna. Omandiõiguse järjepidevuse taastamise otsuse kolmandas punktis öeldakse, et sellest meie tänasest otsusest tulenev hakkab toimuma Eesti Vabariigi seadustega määratavas korras. Järelikult mitte mingisugust anarhiat, et keegi läheb kellegi talu ära võtma, ei saa toimuda. Seda me täna siin otsustame sellesama seadusega. Ja selline väide, et sel põhjusel ei saa õigustühiseks kuulutada, on demagoogiliste näidete valdkonnast. Seetõttu teevad kristlikud demokraadid ettepaneku tunnistada nimetatud deklaratsioonid ja neile järgnenud teised omandisuhteid muutnud normatiivaktid õigustühiseks.

Ja järgmine, mille kohta juba korduvalt väiteid ja küsimusi esitati, on punkt 3. Kompenseerimine ja tagastamine. Me leiame, et ilmtingimata peab olema seal sees väljend "võõrandatud vara tagastamine või kompenseerimine". Ma saan küll aru, et härra Junti poolt juhitud komisjonil on väga õilis eesmärk muuta see deklaratsioon, nagu öeldi siit kõnetoolist, selliseks, et igaüks sellest aru saaks ja et see oleks üheselt mõistetav. Paraku ma leian, et selline sõnastus, nagu praegu on meile esitatud, muudab selle olukorra tõeliselt ebaselgeks. Need arutlused selle maa tagastamisest, mis polevat siiski seesama maa, meenutavad mulle filosoofilisi arutlusi selle üle, et me ei saa astuda kaks korda samasse jõkke või midagi sellelaadilist. Ma kardan, et rahvas saab sellest küll kõige vähem aru. Ja et see asi oleks selge ja tõesti üheselt mõistetav, tuleb sinna panna "võõrandatud vara tagastamine või kompenseerimine".

Punkt 4. Mulle tundub, et on võib-olla ülearune sundida valitsust 1. märtsiks välja töötama kompenseerimise korda, sellepärast et siis hakkab see niikuinii venima. Võib-olla tõesti ühineda härra Uluotsa ettepanekuga ning jätta sinna see vara koosseisu mõiste sisse. Ja samal ajal on selles punktis veel üks kahtlane küsimus. Nimelt, siin pole ikkagi kehtestatud, millal Ülemnõukogu selle otsuse peab vastu võtma. Kuna meie Ülemnõukogu on valitsust kohustanud teatavasti esitama igasugusteks tähtaegadeks väga palju seadusandlikke akte ja, nagu elu näitab, keskmine hiline mine on vähemalt kuu-poolteist, võib-olla isegi rohkem. Sellele järgneb veel Ülemnõukogu enda vastuvõtmise aeg, mis võib venida ka ei tea kui kaua. Ja järsku me enne suvevaheaega seda vastu ei võta. Kehtestada aga niivõrd jäigalt praegu, et endiste omanike ja nende pärijate taotlusi võetakse arvele kuni 31.12.1991, s.o. siis aasta lõpuni, kui me võib-olla selle sügisel alles saame vastu võtta, tundub mulle natuke ohtlikuna.

Me võime selle asjaga sattuda äärmiselt ohtlikku olukorda. Ja mulle lihtsalt tundub, et vastuolu ületamisele aitaks kaasa, kui seda sõnastust natukene kohendada.

Mis puutub viimasesse punkti, siis ma toetaksin Kaido Kama ettepanekut kohendada selle teksti. Ma paneksin veel kord südamele seda asja tõsiselt kaaluda, arutada ning täna vastu võtta ning nimelt just rääkida õigustühiseks kuulutamisest ja võõrandatud vara tagastamisest. Kui me seda ei tee, siis võime preambulast vabalt välja võtta 5. punkti, kus räägitakse, et me tunnustame omandi puutumatuse põhimõtet, sest kui me neid kahte asja sisse ei pane, siis me mingist omandi puutumatusest tegelikult ei räägi. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Parandusettepanek kirjalikult nagu ikka. Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin jälle teie tähelepanu juhtida mõnele asjaolule, mis pisut ehk võiks soodustada otsuse tegemist. Pangem tähele, et me oleme jällegi sundseisus, vette visatud olukorras, kus ümbrust ei taju, ei valda teemat, millega me peame tegelema. Meil ei ole õigupoolest ühtegi uuringut tehtud selle kohta, millised tagajärjed võiksid olla ühel või teisel vastuvõetud otsusel 10–15 aasta pärast, kes õigupoolest ja kui palju kannatab ühe või teise otsuse puhul, kui suur on see Eesti elanikkonna hulk, kelle elutingimused lähevad halvemaks või paremaks ühe või teise variandi korral. Aga me peame juba otsustama.

Ma usun, et aastate pärast ehk vaadatakse ka tagasi sellele, kuidas see protsess alguse sai. Ilmselt on aasta või kaks tagasi antud lubadused selle sotsiaalpsühholoogilise protsessi vallandanud ja on jõudnud juba ka füüsiliste tagajärgedeni. Maaelu kipub seisma jääma, omandisuhted juba tekitavad mõõtmatul hulgal konflikte. Nende lahendamisega me ei saa kuidagimoodi hakkama, sest meil tõepoolest puudub normistik, mille alusel neid reguleerida. Ja nüüd me peame otsustama, teadmata, mida üks või teine otsus kaasa toob. Küll aga vehkleme päris julgelt argumentidega, millel tegelikult puudub ikkagi kate. Samal ajal me ei näita üles ka erilist entusiasmi õppida tundma nende maade kogemust, kus eraomandiga on järjepidevalt kogemusi saadud juba mitusada aastat katkematult, mitte nii nagu meil, kus me oleme korduvalt uuesti alustanud nullist. Ja me ei saa ju väga palju tugineda ka kogemustele, mis olid meil 50 aastat tagasi (20 aastat riiklikku reguleeritud kogemust). Kuid üsna põgusadki tähelepanekud või üritused sügavamalt ettekujutust saada sellest, mis probleemides ollakse Soomes, Rootsis või mujalgi, näitavad, et eraomanduse iseenesliku arenguga

kaasnevad päris olulised tupikud, päris rängad probleemid, millega seal ka praegu on raske hakkama saada.

Mulle näib, et meil praegu tegelikult on antud šanss teha midagi paremini, kui tehti seal 100 aastat tagasi ja meil 70 aastat tagasi. Me peaks tahtma üritada vigu vältida, aga me praegune arutluskäik küll sellele ei viita.

Mulle näib, et meie otsus peaks vihjama ennekõike sellele, et Eesti elanikkonna esinduskogu tajub hästi probleemi keerukust ja aktuaalsust, paraku nüüd juba annab endast parima, aga ei ürita samal ajal hüpata üle oma varju, mis võiks küll tänapäeval mõnele nimele populaarsust lisada, aga võib-olla 10 aasta pärast needsamad nimed manatakse maa põhja. Või 20–25 aasta pärast, mis ka nii kaugel ei ole. Ja seetõttu mulle tundub siiski, et praegune projekt vastab küllaltki hästi sellistele nõuetele. Ma möönan küll, et tõenäoliselt mõned formuleeringud nõuaksid väikseid parandusi, samal ajal kõik parandusnõuded ilmselt ei ole päris põhjendatud. Mulle isiklikult tundub, et sedasama tagastamise küsimust juriidiliselt võib-olla tuleks toetada, aga sisuliselt ei ole tõepoolest tegemist tagastamisega füüsilises mõttes, see on nii või teisiti ikkagi kompenseerimine, korvamine, heastamine. Me võime taastada, tagastada õigust, aga mitte füüsilist vara. Peaks selle formuleerima nii, et see oleks üheselt mõistetav, mitte teisiti. Mina soovitaksin põhimõtteliselt toetada projekti sellisel kujul. Me peame otsuse tegema, me ei saa sellega tõesti viivitada, aga see otsus peaks jätma meile ümbertegemise ruumi, et me ei peaks enam põhimõtteid muutma, sest neid me tõesti enam niipea muuta ei saa. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Head kolleegid! Kuidas te suhtute sellesse, kui me peale Nikolai Zahharovi sõnavõttu lõpetaksime läbirääkimised? Järgmisena saaks sõna kohapealt Jaak Jõerüüt, siis edasi juba kõnetoolist. Olete nõus?

Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 saadikut, puudub 35. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised peale Nikolai Zahharovi sõnavõttu päevakorra teemal? Palun hääletada! Jaak Jõerüüt saab järgmisena sõna. Selle ettepaneku poolt on 63 saadikut, vastu on 2, erapooletuid on 3.

Läbirääkimised lõpetatakse peale Nikolai Zahharovi sõnavõttu.

J. Jõerüüt

Härra eesistuja! Kallid kolleegid! Ma teen lühidalt. Esiteks ja kõige tähtsam: ma olen täiesti seda meelt et me ei tohiks enam venitada ja peaksime täna pärast hääletamisi otsuse vastuvõtmisega jõudma ühele poole.

Teiseks toetan ma Ülo Uluotsa tehtud täiendust vara koosseisu sissevõtmise kohta.

Kolmandaks. Niivõrd oluline on otsuse kolmanda punkti 4. rida, et ma räägin selle siiski veel kord üle. Johannes Kass juba sõnastas, kuid pisut-pisut vigaselt. Nimelt, tegemist pole taastamise, vaid tagastamisega, see on ju eesti keele täpsuse küsimus, aga nii olulises otsuses me peame väga täpsed olema. Ja ikkagi viin ma Arvo Junti kätte ka kirjaliku ettepaneku, et see rida tuleks sõnastada: "võõrandatud vara tagastamine või kompenseerimine". Ja veel pisut selgitust selles lõputus vaidluses. Nimelt, üks komisjon, näiteks meie Ülemnõukogu komisjon võib täna tõlgendada kompenseerimist nii- või naamoodi, kuid keeleloogika jääb igaveseks ja kompenseerimine tähendab sisuliselt eesti keeles ikkagi ainult hüvitamist ja asendamist. Niisiis, mõni teine komisjon tõlgendaks kompenseerimise sõna teisiti, ja me oleksime omadega käpuli. Ma vabandan banaalse väljenduse pärast, aga mõte jääb samaks. Aga teiselt poolt sellise parandusettepaneku vastuvõtmine (tagastamine või kompenseerimine) sisaldab tõepoolest kõik võimalused. Ja palun siiski peale juriidilise loogika mitte ära unustada keeleloogikat, sest see reedab ennast silmapilk, kui me tõlgime vastava otsuse algkeelest teise keelde. Ja kui te vaatate venekeelset tõlget, rääkimata siis juba inglise- ja saksa keelsetest võimalikest tõlgetest, saab asi veel selgemaks. Teisiti öeldes, ärgem proovigem selles seaduses korruga kokku leppida, et selles seaduses on mees tegelikult naine, aga muidu on ikkagi vastupidi.

V. Kois

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Alustan sellest, et tahan härra Laarile vastu vaielda. Ta pidas mõnevõrra demagoogiliseks härra Junti arvamuse avaldust, et on võimatu kuulutada õigustühiseks deklaratsioon maa ning pankade ja muu omandi natsionaliseerimise kohta nende vastuvõtmise hetkest alates.

Asi on selles, et juba on püütud kujundada omandireformi läbiviimise loogikat just sellest lähtudes, et me täielikult tühistame need deklaratsioonid nende vastuvõtmise hetkest alates. Seda püüdis teha just Junti komisjon. Ta pakkus varianti, et tühistame need deklaratsioonid täielikult, aga vara, mida me kohe tagastada ei saa, jätame ajutiselt riigi käsutusse. Valitsus töötab välja mingisuguse ajutise vara valdamise korra ja mõne aja möödudes otsustab, kas anda see vara seaduslikule omanikule tagasi või mitte.

Tegelikult kujuneb välja järgmine stsenaarium: 1940. aastal me natsionaliseerisime või tollane Eesti juhtkond natsionaliseeris selle vara, 1990. aastal natsionaliseerime me selle ajutiselt ja kui me ei saa seda tagastada, siis 1991. või 1992. aastal natsionaliseerime selle lõplikult. Seda olukorda võib piltlikult kirjeldada nii, et kassil raiuti omal ajal saba maha, siis tunnistati see ebaõiglaseks ja õmmeldi saba uuesti külge, nüüd aga hakatakse seda tükikaupa maha raiuma. Selles pole mingit loogikat. Ma ei arva, et sellel omanikul, kellel oli omand 1940. aastal, on sellest kergem, kui nüüd veel kaks korda natsionaliseeritakse see ükskord juba natsionaliseeritud omand. See tähendab, et teie parandus ei ole juriidiliselt õigustatud.

Tahaksin tulla ka 4. punkti juurde. Taas pragmaatilistest seisukohtadest lähtudes esitasin endale küsimuse, kuidas oleksin mina toiminud. Enne kui anda ülesanne valitsusele, on vaja kindlaks määrata pärijate ring ja nende kompensatsiooni määramise kord. Me oleksime pidanud alguses üldse püüdma kokku arvata, kui suur on see pärijate ring ja millisele varale ta pretendeerib. See tähendab, et mitte meie ei määra, milline vara ja kellele tagastada tuleb, vaid nemad esitavad oma taotlused. Ja alles pärast seda saame vabariigi võimalusi arvestades otsustada, kui suures ulatuses me saame kompenseerida. Kuid see saab võimalikuks alles pärast seda, kui 31. detsembriks 1991 on koostatud pärijate register ja välja selgitatud nende soovid.

Seepärast teen ettepaneku 4. punkti esimene osa ära jätta. Täna tähelepanu eest!

N. Zahharov

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kõigil Ülemnõukogu otsustel ja meie poolt vastuvõetud seadustel on suur emotsionaalne, psühholoogiline ja eelkõige poliitiline tähtsus. Antud otsus kätkeb endas kaht tähtsat aspekti. Üks neist on poliitiline ja suunab meie vabariigi sotsialistlikult orientatsioonilt kodanlikule orientatsioonile. Mõistes meie vabariigi rahva suveräänsustaotlusi, tuleb muidugi tunnistada, et progressi edendamiseks ja majandusliku olukorra muutmiseks on vaja vastu võtta omandiseadus. See seadus peaks reguleerima omandisuhteid ning tagama selle, et vabariigis funktsioneeriksid võrdsetel alustel riiklik, era- ja kollektiivne omand ning muud omandivormid. Praegu aga võime selle seadusandliku aktiga asetada nii Ülemnõukogu kui ka kogu meie vabariigi rahva küllaltki keerulisse majanduslikku olukorda, mis eelarve arutamisel ei paista sugugi roosilisena. Võtame näiteks sellised suured tootmisettevõtted nagu "Kreenholmi Manufaktuur", "Balti Laevaremonditehas", Krulli tehas, "Volta", Tartu telefonivabrik, mis juba enne 1940. aastat olid aktsiaseltside või eraomanduses. Vaatamata nii pikale ajavahemikule võib leiduda konkreetseid pärijaid, kes hakkavad oma pärandit nõudma. Esmapilgul ei näi selles midagi

kohutavat olevat. Kui aga arvestada inimeste meeleolusid nendes töökollektiivides, siis me suurendame veelgi ebakindlust ja võib-olla ka poliitilist ebastabiilsust nendes suurtes ettevõtetes, kes annavad tähtsa osa meie vabariigi rahvatulust. Peale selle on teada, et talude rajamisse Eestis ei suhtu kõik sugugi mitte ühtemoodi. Tegelikkus näitab, et maal on elu- ja konkurentsidiigis igasugustel omandivormidel. Seda toetavad kõik rahvasaadikud ja rahvas. On teada, et kolhoosid, eriti tugevad majandid, tahavad oma tegevust endises vormis jätkata. Samasugusel seisukohal on enamus stabiilseid ja tugevaid riigimajandeid sovhoose. Kuid praegu on juba näiteid selle kohta, et on välismaal elavaid omanikke, kes pretendeerivad nendele maadele, millel praegu asuvad nende majandite põhilised tootmisfondid. Ka see probleem tuleb lahendada läbimõeldult ja komplekselt, tegutsedes seejuures järjekindlalt ja argumenteeritult. Seejuures ei tohi rahvas ja majandus kannatada. Peale selle on veel kaks tegurit – sisemine ja väline. On vaja kaaluda, mis on meile praegu tähtsam – kas tagada 1991. aastal meie vabariigi rahvale stabiilne majandus või pärijatele antavate teatud realiseerimata lubaduste arvel luua endale sellise vabariigi autoriteet, kes tagastab 1940. aastal vägivaldselt äravõetud vara. See on ka väga tähtis tegur, mida me peame arvestama selle otsuse vastuvõtmisel.

Ülalmainitust lähtudes tahaksin siiski soovitada Ülemnõukogul tähelepanelikult vaagida neid tagajärgi, mida otsuse vastuvõtmine võib endaga kaasa tuua. Võib-olla võiks tänast asjalikku diskussiooni arvestades teha komisjonile ettepanek töötada otsuse projekti ideesid ja siin tehtud ettepanekuid arvestades välja kompleksne Eesti Vabariigi omandiseadus. Ühtlasi teha valitsusele ülesandeks koostada paralleelselt selle seaduse realiseerimise konkreetne plaan. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Läbirääkimised on meil lõppenud. Arvo Junti poolt juhitud komisjon peaks analüüsima kõiki parandusettepanekuid enne hääletamisele panekut. Mul on ettepanek katkestada antud päevakorrapunkti arutamine ja tulla selle küsimuse juurde siis, kui komisjon on oma analüüsi lõpetanud. Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 saadikut, puudub 30. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutamine ja jätkata käesoleval istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 65 saadikut, vastu 2, erapooletuid on 4. Arutelu on katkestatud.

Jätkame päevakorraga. Kas Aldo Tamm teab, mis päevakorras järgneb? Päevakorraliselt me praegu ei pea õigeks rääkida. Aldo Tamm.

A. Tamm

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja! Arvestades seda, et ka maareformi arutelul võib tekkida üsna asjalikke ettepanekuid, teen ettepaneku koheselt omandireformi järel võtta vastu otsus maareformi küsimuses ja ühtlasi pikendada tänast tööpäeva vastavalt vajadusele. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Mulle on laekunud päris mitmelt saadikult ja saadikurühmalt ettepanekud tänase tööpäeva pikendamise kohta, mida ma oleksin pannud hääletamisele mõnevõrra hiljem. Või on kogunisti praegu õige aeg. Siiski, lugupeetud Ülemnõukogu, olen ma natukene teist meelt, ma oleks pannud pikendamise palve Ülemnõukogu ette selliselt, et Ülemnõukogu pikendaks täna ametlikku tööpäeva kuni eelarve teise lugemise lõpetamiseni ja omandireformi vastuvõtmiseni. Homme saaksime maareformiga ühele poole ning kolmandal lugemisel kinnitaksime eelarve. Ma kardan, et kui me alustame ka maareformiga, siis võivad täna lihtsalt jõud enne otsa saada, kuid juhatuse taha asi pidama ei jää. Kas Ülemnõukogu on valmis pikendama ka sellise arvestusega, et me maareformiga seostuva viime täna otsuseni? Ollakse valmis? Sellisel juhtumil me teeksime mõned vaheajad või ei soovita? Lugu on niimoodi, et otsuse vastuvõtmiseks on vaja kvalifitseeritud häälteenamust, kaks korda rohkem poolt kui vastu. Ja kui me teeme pakkumise liiga kõrge ja sellega alt läheme (ma nüüd kasutan ka võib-olla liialt literatuurseid väljendusi), siis me oleme mängu ära rikkunud. Aldo Tamm.

A. Tamm

Austatud kolleegid! Maareformi küsimus on meie päevakorda püüdnud mitmel korral pääseda ja ikka on olnud see n.-ö. 24. tunnil, kus arutelust midagi välja ei tule. Seetõttu, eeldades teie täiendavaid ettepanekuid, oleks otstarbekas praegu see lugemine teha. Maaelukomisjon võiks need ettepanekud kas või järgnevatel öötundidel läbi töötada ja homme siis juba asjalikult ette kanda läbitöötatud materjali. Aitäh!

Juhataja

Ettepanek on loogiline. Ain Tähiste.

A. Tähiste

Aitäh! Kutsun üles toetama Ülemnõukogu juhatuse ettepanekut täna maareformi probleemistikuga mitte tegelda. Aitäh!

Juhataja

Võtame siis kokku niimoodi, et viimast hea nõu võtame kuulda Arvo Sirendi käest. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja! Küsimused on nii tõsised, et neid tuleks minu arvates siiski lahendada värske peaga. Meil on veel kaks tööpäeva, homme hommikust õhtuni ja ülehomme ka hommikust õhtuni. Seega on aeg piisavalt, isegi laupäeval võib-olla on vaja seda teha. Seepärast teen ettepaneku piirduda täna siiski kuue tunniga, homme aga töötada 8 tundi, täistööpäeva, ja ülehomme ka.

A. Sirendi

Lugupeetud kolleegid! Me ei ole maareformi päise päeva ajal seni arutanud, ikka – niihästi kevadel, suvel, sügisel kui talvel – oleme seda arutanud öösel või ületundidel. Teeme üks kord nii, et võtame aega selle asja arutamiseks ja teeme asja korda siis, kui meil on aega kaks päeva või kolm päeva. Tänan!

Juhataja

Ma siiski paneks hääletusele juhatuse palve, tuginedes paljude saadikute ettepanekule, pikendada tänast tööpäeva oma esialgses redaktsioonis. See oleks eeldanud eelarve teise lugemise lõpetamist ja omandireformi otsuse vastuvõtmist. Ma meelega ei nimeta konkreetselt pealkirja, sellepärast et saadikud on teinud ettepaneku ka otsuse pealkirja muutmiseks.

Kontrollime kohalolekut. Kohal on 75 saadikut, puudub 30. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada tänase istungi ametlikku tööaega kuni 1991. aasta eelarve teise lugemise lõpetamiseni ja omandireformi otsuse vastuvõtmiseni? Palun hääletada! Kaks korda rohkem poolt kui vastu. Selle ettepaneku poolt on 55 saadikut, vastu 9 saadikut, erapooletuid 7. Tänase istungi tööaega on pikendatud. Kolleegid! Kas ei oleks õige teha praegu üks 10-minutiline vaheaeg? Lepime kokku niimoodi, et istungi töö jätkub kell 18.05.

V a h e e g

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" teise lugemise jätkamine

Juhataja

Istungjärgu töö jätkub, kontrollime kohalolekut. Omandi- ja maareformi komisjon, palun registreerida kohalolek! Kohal on 67 saadikut, puudub 38.

Jätkame päevakorraga. 1991. aasta riigieelarve arutamine. Läbirääkimised on lõppenud, lõppsõna on kuulatud. Võtame seisukohad parandusettepanekute suhtes.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Ma loodan, kellelgi ei ole selle vastu midagi, kui Kalju Koha majanduskomisjoni poolt assisteerib mind parandusettepanekute läbihääletamisel. Nii me väldime vigu. Palun lülitada sisse kõnetooli mikrofoni!

K. Koha

Lugupeetud juhatus! Lugupeetud kolleegid! Mõni sõna sissejuhatuseks. Majanduskomisjon otsustas vaheajal järgnevalt. Kuna tänaste sõnavõttudega midagi sisuliselt uut juurde ei tulnud (märgiti ära, kas protestitakse või ei protestita, milliste ettepanekute hääletamist nõutakse) ja majanduskomisjoni seisukohad on väga lakooniliselt kirjas ka nendel tabelitel, siis otsustasime, et need parandusettepanekud, mis tulevad hääletamisele, panen ma siis ritta. Juures oli ka valitsuse esindaja härra Miller, nii et loodame, et üheskoos saame need parandusettepanekud paika panna. Täna esitasid parandusettepanekuid härra Mart Laar kristlik-demokraatide poolt ja härra Sovetnikov. Reglemendi järgi ei peaks nende ettepanekuid arvestama, kuid need sisaldasid neidsamu mõtteid, mis on meil kõikidel siin paberite peal kirjas ja ettepanekute hääletamise juures ma märgin need ka ära.

Kui nüüd minna konkreetsete ettepanekute juurde, siis alustaksime eelarveseaduse § 2-st, sest, kordan veel kord, me arutame Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta". Kogu jutt käib ainult sellest. Enne kui me saame oma kulutuste poolt hakata paika panema, peame kokku leppima, kas me suurendame riigieelarve tulusid. Ja nimelt on tehtud ettepanekuid suurendada riigi tulusid käibemaksu osas. Sellise ettepaneku on teinud sotsiaalkomisjon, maaelukomisjon, teadus-, haridus- ja kultuurikomisjon ning ajakirjanduskomisjon ja ka majanduskomisjon on sellele ettepanekule toetuse andnud. See tähendaks seda, et me peaks suurendama tulusid käibemaksu osas 90 milj. rbl. võrra,

seejuures Ülemnõukogu saadik härra Made on teinud ettepaneku suurendada riigi tulusid käibemaksu osas 450 milj. rbl. võrra. Ettepanek on tehtud konkreetselt, võin ette lugeda.

Maaelukomisjon on teinud ettepaneku anda soodustusi, see tähendab seda, et me vähendame riigi tulusid ettevõtte tulumaksu osas ca 28 miljonit. Selles suhtes peab Ülemnõukogu tegema oma otsuse, siis saaksime järgnevaid muudatusettepanekuid hakata läbi vaatama, muidu ei ole sellel lihtsalt mõtet.

Nii et, härra spiiker, me peaksime alustama kõigepealt riigieelarve tuludest ja lubage mul siis ette lugeda ettepanek, mida ma nimetasin.

Juhataja

Jah. Mul on üks protseduuri küsimus ka veel eelnevalt teatada. Kui me jõuame Kaido Kama ja Ammase, Tähiste ja Liimi ettepaneku juurde, mis puudutab Eesti Komitee finantseerimist, siis asjaosaliste poolt on ettepanek viia läbi nimeline hääletamine. Me paneme siis hääletamisele, kes on nimelise hääletuse poolt. Ja nüüd formuleerib Kalju Koha ettepaneku, mida me paneme hääletusele.

K. Koha

Formuleerin parandusettepaneku järgmisena. § 2. Suurendada riigieelarve tulusid käibemaksu osas 90 milj. rbl. võrra.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru, mida me paneme hääletusele? Saab aru. Ma ei korda teist korda ettepaneku formuleeringut.

Kohaloleku kontroll. Nüüd ma palun saadikuid jääda saali, sest meil tuleb terve voor ja ma ei tee vooru iga konkreetse hääletusprotseduuri järel kohaloleku kontrolli.

Kohal on 72 saadikut, puudub 33. Ja nüüd veel viimast korda, Kalju Koha.

K. Koha

Suurendada riigieelarve tulusid käibemaksu osas 90 miljoni rubla võrra.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on nimetatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 56 saadikut, vastu 8, erapooletuid on 5. See parandusettepanek leidis toetust. Järgmine.

K. Koha

Nüüd me suurendasime oma riigitulusid, kuid on ka ettepanek vähendada riigitulusid. Maaelukomisjon teeb rahandusministeeriumile ettepaneku teha maksusoodustusi põllumajandussaadusi tootvatele ettevõtetele. Seda probleemi valgustas teile siin juba härra minister Miller. Ettepanek kõlas selliselt: vähendada riigieelarve tulused ettevõtte tulumaksu osas 28 miljoni rubla võrra. Palun vaadake eelarve seaduse projekti. § 2 on ettevõtte tulumaksuks kirjutatud 195 milj. 300 000 rubla. Maaelukomisjon palub maksusoodustusi, sellele on valitsus põhimõtteliselt vastu tulnud, see tähendab, meie ettevõtte tulumaksust laekuvad tulud väheneksid arvestuslikult 28 milj. rubl. Me peame seaduseelnõus ära märkima, et me oleme sellega põhimõtteliselt nõus, et tuludepool ettevõtte tulumaksust väheneb. Parandusettepaneku sisu on selles, et hääletades läbi poolt või vastu, me kas aktsepteerime või ei aktsepteeri seda. Meie tulevane number on siis 195 miljonist väiksem. Ma loodan, et Ülemnõukogu sai aru. Praegune arutelu on riigieelarvest, see lihtsalt tuleneb antud situatsioonist. Ma loodan, et Ülemnõukogu sai aru. (Hääled saalist). Ma saan asjast niimoodi aru, et kui Ülemnõukogu peaks selle ettepanekuga soostuma, siis ei ole garantiid, et see oleks just põllumajandusettevõttele.

Juhataja

Kuidas see oli parandusettepaneku autoril?

K. Koha

Ma loen ette originaalteksti. Teha ettepanek Eesti Vabariigi Rahandusministeeriumile anda 1991. aastal põllumajandussaadusi tootvatele ettevõtetele ettevõtte tulumaksu osas maksusoodustusi 50%. Arvutuste kohaselt on see 28 miljonit. Kui me neid arvestuslikke tuluseid ei saa, siis § 2-s seda 195 miljonit meil kirjutada lihtsalt ei ole võimalik, seda tulu ei ole oodata. Ettepanek, mille majanduskomisjon välja pakub selles mõttes, et vähendada riigieelarve tuluseid 28 miljoni rubla võrra. Kui me oleme seda aktsepteerinud, siis on meil teada, mitu miljonit meil järel on, ja siis läheme edasi. Või ei saa seda praegu hääletusele panna?

Juhataja

Ülemnõukogu saab aru? Ülemnõukogu saab aru. Küsime nüüd üle, kes ei saanud aru? Spiiker juba sai.

K. Koha

Me peame siin ära hääletama, eelarve on ju üks.

Juhataja

Kas Ignar Fjuk sai aru? Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja! Ma muidugi ei saa aru sellisest hoolitsemisest, aga see selleks. Ma tahaksin küll küsida härra Koha käest, millised on komisjoni arvamused selle parandusettepaneku suhtes. Sa nimetasid valitsuse seisukohta, aga milline on komisjoni seisukoht?

K. Koha

Põhimõtteliselt maksusoodustuse andmine kuulub rahandusministeeriumi pädevusse. See on komisjoni poolt siia ka kirjutatud ja ma ei saa komisjoni konkreetset seisukohta selles suhtes öelda. Isiklikult ma toetan, et ettevõtte tulumaksu põllumajanduse osas vähendatakse, tehakse soodustusi, nagu me käitusime üksikisiku tulumaksu § 6 lõike 14 foonil. Ma ikkagi pöördun riigieelarve juurde tagasi. Arutame ühte küsimust. Ma kordan ettepanekut.

Juhataja

Ma enne vastan Ignar Fjukile: minu hoolitsus tulenes sellest, et ta taotles sõna vahepeal. Viimast korda formuleerime, siis paneme hääletamisele.

K. Koha

Aitäh! Vähendada riigieelarve tulusid ettevõtte tulumaksu osas 28 miljoni rubla võrra.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 46 saadikut, vastu on 12 saadikut, erapooletuid on 9. Parandusettepanek on vastu võetud.

K. Koha

Maaelukomisjon on teinud terve hulk ettepanekuid, kaks neist oleme põhimõtteliselt juba läbi hääletanud. Punkti 3 all on ettepanek eraldada maaparanduseks täiendavalt 9 miljonit rubla ja

teine punkt on selles põllumajandusteadus, millest rääkisid ka härra Peterson, härra Sirendi. See tähendab, et me peame läbi hääletama maaelukomisjoni taotluse. Kas me finantseerime täiendavalt 9 miljoni rublaga maaparandust? Majanduskomisjon seda ettepanekut ei toeta. Kuna reglemendi järgi on kohustus eelarvet puudutavates küsimustes anda meiepoolne n.-ö. kommentaar, siis meie lähtusime põhimõttest mitte anda dotatsiooni, mis ei allu kontrollile, kus raha saaja ja töö tegija on üks isik. Ei ole võimalik kontrollida, kuhu see 9 miljonit läheb. See ei tähenda seda, et me maaparandusmahtu peaksime vähendama, vaid see raha laekuks sellele, kes konkreetse objekti endale tellib, et ta maksaks ise selle raha. Me doteeriksime konkreetset tellijat, kuid mitte töötegijat. Sellepärast me maaelukomisjoni ettepanekut ei toetanud. Kui seda raha üldse anda, siis anda tellijale, mitte tegijale, seepärast ei saa ma rohkem midagi lisada. Nüüd on teil, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed, vaja otsustada, kas te toetate maaelukomisjoni taotlust või ei toeta. Nii et seda ettepanekut saab formuleerida selliselt, nii nagu ta on kirjas selles tabelis: näha 1991. aasta eelarves vabariigi põllumajanduse tarbeks täiendavalt ette maaparanduseks 9 miljonit rubla. Nüüd saab ainult küsida, kes on selle poolt.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma tahaksin siin natuke täpsustada selles mõttes, et maaparanduse raha ei anta maaparanduse teostajale. Maaparanduse raha antakse maaparanduse valitsusele, aga tööd teostab EPT ja need ei ole üks ja sama süsteem.

Juhataja

Kas see muudab parandusettepaneku sisu?

J. Telgmaa

See muudab põhjendust. Põhjendus oli ebaadekvaatne.

Juhataja

Kas formuleering jääb samaks?

K. Koha

Kas lubate majanduskomisjoni poolt uuesti? Meie mõte oli selles, et see raha läheks konkreetsele tellijale, s.o. mitte põllumehele, kes seda maad harib, olenemata ettevõtluse vormist, aga maaparanduse valitsusele. Ma räägin meiepoolsest seisukohast. Majanduskomisjonis oli ka eriarvamusi. Aga küsimus jääb teie otsustada.

J. Telgmaa

Asi on ju selles, et me ei saa siin ümber teha maaparanduse senist korraldust. Kui on olemas maaparanduse valitsuste süsteem (erinev maaparandustöö teostajast), siis maaparanduse valitsus jagabki raha sellele konkreetsele töö tellijale, on ta majand või talunik või kes tahes. See ei klapi praeguse olukorraga, et antakse mingile EPT-le, kes siis kaevab kraavi.

Juhataja

Ärme nüüd hakkame arutama, kuidas maad parandatakse. Arutame nüüd seda, kas võtame vastu või mitte. Aleksei Zõbin.

J. Telgmaa

Sel juhul ma teen ettepaneku panna see lugu nimelisele hääletamisele.

Juhataja

Kuulame ära Aleksei Zõbini repliigi.

A. Zõbin

Lugesin tähelepanelikult läbi taluseaduse. Seal on juttu sellest, et vabariigi valitsus kohustab taastama heinamaad, mis 30 või 40 aastaga on võssa kasvanud ja kus ainult metssead ringi jooksevad. Võib-olla seda peetaksegi silmas, et on vaja eraldada raha nende karjamaade taastamiseks. See käibki melioratsiooni alla, tähendab, tuleb silmas pidada neid summasid, mis on ette nähtud.

K. Koha

Ma arvan, et meil ei ole mõtet diskussiooni arendada. Mõlemad pooled, nii maaelukomisjon kui majanduskomisjon on oma seisukohad välja öelnud. Lugupeetud Ülemnõukogul on vaja otsustada.

Juhataja

Ma arvan ka, head kolleegid, ei maksa laskuda praegu põllutöö peensustesse. Juhan Telgmaa tegi ettepaneku selle parandusettepaneku hääletamine viia läbi nimelisena. Selleks on vaja kolmandiku Ülemnõukogu liikmete toetust. Kohaloleku kontroll. Kohal on 65 saadikut, puudub 40. Kolleegid! Kas see saab õige olla, meil oli ju alles mõni minut tagasi 10 saadikut rohkem. Meil on täna vaja vastu võtta ju omandireformi otsus. Täna ei saa ära minna. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et maaelukomisjoni parandusettepanek viia läbi nimelise hääletamisega? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 14 saadikut, vastu 35, erapooletuid 14. Nimeline hääletus ei leidnud toetust. Formuleerime veel kord.

J. Telgmaa

Näha 1991. aasta eelarves vabariigi põllumajanduse tarvis täiendavalt ette maaparanduseks 9 miljonit rubla.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 26 saadikut, vastu 27 saadikut, erapooletuid on 12. See ettepanek ei leidnud toetust.

Kohaloleku kontroll. Tühistan eelmise hääletusvooru. Kohal on 61 saadikut, puudub 44. Me teeme uue kohaloleku kontrolli. Kohal on 67 saadikut, puudub 38. Kalju Koha, loeme veel ette.

K. Koha

Näha 1991. aasta eelarves vabariigi põllumajanduse tarbeks täiendavalt ette maaparanduseks 9 miljonit rubla.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 27 saadikut, vastu 31 saadikut, erapooletuid on 7. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Lugupeetud Ülemnõukogu! Teraviljamajanduse ja Maa-ameti küsimuses on esitatud protest, siin lahendatakse küsimus valitsusega. Punkt 6, põllumajandusteadusele 8 miljonit. Võib-olla

olete nõus, et lahendame need ettepanekud koos, kui me jõuame teaduse küsimusteni. See on üks kompleks küsimusi. Ma loodan, et Ülemnõukogu on sellega nõus. Ja läheksime edasi. Maaelukomisjoni kaks punkti, 2 ja 3, on meil põhimõtteliselt juba läbi hääletatud. Riigikaitsekomisjon ei protestinud ja ei nõua oma ettepanekute hääletamisele panemist. Nüüd ajakirjanduse komisjon. Siin tuleb meil viia läbi põhimõtteline hääletus. Siin on sama küsimus: ajakirjanduse doteerimine riigieelarvest. Härra Allik andis siin väga põhjaliku ülevaate. Majanduskomisjon samuti ei ole seda ettepanekut toetanud põhimõttel, et doteerimine ei ole see mudel, mille järgi me peaksime elama. Härra Alliku formulatsioon oli: suurendada dotatsiooni ajakirjandusele 2,8 miljoni rubla võrra. Põhimõtteliselt peaks panema hääletusele põhimõtte, kas doteerida ajakirjandust või mitte. Kui oleme selle poolt positiivselt hääletanud, siis peaksime otsustama ära, kui suures summas me riigieelarvest dotatsiooni anname. Loodan, et nii oleks vist kõige õigem meie hääletus läbi viia.

Juhataja

Jaak Allik täpsustab.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Kuna valitsuse poolt ettepanekud projektis on ajakirjandust doteeritud 700 000 võrra, siis minu meelest ei ole mõtet seda küsimust hääletada, kas üldse doteerida. Kui hääletamistulemus on negatiivne, siis me võtame selle 700 000 kah veel maha, millega valitsus ja majanduskomisjon nõus on.

K. Koha

Aitäh, härra Allik! Teie märkus on õige ja me saame ainult arutleda praegu numbri ümber. Ja paneme siis hääletusele maksimaalvariandi 2,8 miljonit.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 29 saadikut, vastu 20 saadikut, erapooletuid 14. Ettepanek on vastu võetud.

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! Nüüd on konkreetselt teadus-, haridus- ja kultuurikomisjon teinud ettepaneku finantseerida haridust minimaalselt 68,4 miljonit rubla. Ja kultuuriministeeriumi

täiendavalt 23 miljonit rubla. Samas on valitsus teinud ettepaneku, ja me peaksime valitsuse ettepaneku siiski panema esimeses järjekorras hääletusele, kuna valitsus on põhiline rahakotihoidja. Paneksin hääletusele ettepaneku eraldada riigieelarvest I etapi palgatõusureformi läbiviimiseks 60 miljonit rubla.

J. Jõerüüt

Ma vabandan, aga siin on vist üks täpsustus veel vajalik. Põhimõte on ilmselt selge meile kõigile, kuid siiski, kui see täpsustus jääb siin saalis läbi rääkimata, siis võib tuleval aastal segadusi tekkida. 60 miljonit on ilmselt mõeldud ajaliselt kuidagi piirata. Millise ajaga on tegemist?

K. Koha

Esimene poolaasta. Me peame kõik need küsimused läbi vaatama, mis sellega kõik kaasneb. Paneme siis hääletusele ettepaneku finantseerida riigieelarvest 60 miljonit rubla töötasude tõstmiseks.

Juhataja

Ants Paju täpsustab veel.

A. Paju

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on veel küsimus. Kui me esimeses voorus hääletasime kõik põhimõtte poolt, siis nüüd oleks vaja rehnutti. Te pakute 60 miljonit. Kas 60 miljoniga saame selle põhimõtte realiseeritud, mida me just hääletasime?

K. Koha

Esimesel poolaastal saab realiseerida, nii väitis rahandusminister.

A. Paju

Ajaline faktor peab siin saama märgitud, see on esimese poolaasta oma, jah?

K. Koha

Kommentaariks. Nii või teisiti hakkame me I kvartali jooksul tegelema eelarvega. Kõik need küsimused, mis me täna otsustame ja arutame, tulevad uuesti läbivaatamisele. Me hakkame seda eelarvet arutama päris põhjalikult järgmisel aastal.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru, mida me paneme hääletusele? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Poolt on 58 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 6. Parandusettepanek on vastu võetud.

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! Enne teadusele eraldatava raha juurde minemist veel haldusreformi komisjoni ettepanek, mis on kirjas järgnevalt: võimaluse korral rahuldada Rapla Maavalitsuse taotlus suurendada riigieelarvest maakonna eelarvele antud rahalist toetust 400 000 rubla võrra haldusreformi läbiviimisega seotud kulude tasumiseks. Härra Miller andis selles suhtes täiendava informatsiooni ja ka majanduskomisjon oli nende põhimõtetega nõus, kuid haldusreformi komisjoni esimehe käest ma täpsustasin seda küsimust ja ta nõuab selle küsimuse hääletamisele panekut. Nii et Ülemnõukogu saab siin ainult otsustada, kas me doteerime täiendavalt Rapla maakonda, selleks et nad saaksid läbi viia oma haldusreformi. Väite kohaselt on nad teistest maakondadest tükk maad ees ja sealt oleks nagu õppida, kuid seisukohad on teada, teil jääb ainult üle otsustada.

Juhataja

Ülemnõukogu saab aru ettepaneku sisust. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on esitatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 11 saadikut, vastu 33, erapooletuid 16. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Nüüd siis läheme ühe raskema probleemi juurde. Teadusfondi finantseerimise juurde. Seda küsimust on siin väga valusalt üles tõstatatud. Kommentaarid. Valitsus vähendas Teaduste Akadeemial 20% esialgsest kokkuleppest, see on 54,7 miljoni rubla. Majanduskomisjon arutas seda küsimust ja põhimõtteliselt toetas seda taasfinantseerimist 6 miljoni rubla võrra, kuid sealjuures märkusega, et I kvartali finantseerimine on samaväärne, nagu praegu on IV kvartalis. Eile oli ka Teadusfondi ühe esindaja härra Viktor Palmiga omavaheline jutt. Oli kartus, et kui IV kvartali finantseerimine on I kvartalis ja kui me kinnitame ära summa suurusjärgus 49 miljonit, siis esimene kvartal sisuliselt sööb selle raha ära, sest IV kvartali suurus on suurem. Selles küsimuses täpsustasime reeglit ja jäi seisukoht, et kolm kvartalit jääb nii, nagu aasta ära jagada neljaga. Siin on teine probleem veel. Põllumajandusteadus. Siin on tehtud ettepanekud, et Ülemnõukogu määratleks ära Teadusfondi eelarves (selles mõttes, mis

me riigi poolt anname) eraldi reaga 8 miljonit. Kuid nii Ülemnõukogu kui ka valitsus ei sõanda Teadusfondi põhikirja tungida. Teadusfondi raha üle otsustab Teadusfond. Seal ei ole nii Ülemnõukogul kui ka valitsusel oma kompetentsiga midagi teha. Meie küsimus on ainult otsustada, kui suures summas me anname Teadusfondile raha. Ettepanekut näidata eraldi reana, sealhulgas põllumajandusteadusele ei tohi me põhimõtteliselt vastu võtta. Siis me rikume seadust.

Nüüd tuleb see probleem meil lahendada. Esiteks, taastada Teadusfondi esialgne finantseerimine, s.o. siis 54,7 milj. rbl., selline ettepanek on tehtud. Samas tuleb meil lahendada ära ka põllumajandusteaduse finantseerimise küsimus. Kas panna see raha Teadusfondi või kelle kätte anda? On tehtud ettepanek anda põllumajandusministeeriumi valdkonda. Ja siin ei jää mul mitte midagi muud üle kui lugeda ette konkreetsed ettepanekud ja Ülemnõukogu teeb otsuse. Maaelukomisjoni ettepanek on selline: finantseerida Teadusfondi 54,7 milj. rbl. Siin rohkem kommentaare ei ole. Kes on selle poolt või kes on selle vastu?

Juhataja

Ülemnõukogu saab aru? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on esitatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 42 saadikut, vastu 6, erapooletuid 13. Ettepanek leidis toetust.

K. Koha

Tähendab, meie oleme siis Teadusfondile andnud eelarvest 54,7 milj. rbl.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Teisena oli alternatiivina välja pakutud, et põllumajandusteaduse raha hoidjaks jääks põllumajandusministeerium. Mis te ütlete selle hääletamisele paneku kohta? Või jäi 8 miljonit ikkagi sinna Teadusfondi sisse?

K. Koha

Härra Peterson! Minul ei ole mitte mingit õigust Teadusfondi rahas n.-ö. sobrada. Minu kui saadiku õigus on otsustada, kas Teadusfondile anda riigieelarvest raha või mitte. Mis Teadusfond sellega teeb, seda ei ole minul õigust öelda. Kuid konkreetselt härra Petersoni ja maaelukomisjoni ettepanek eraldada põllumajandusteadusele 8 miljonit rubla põllumajandusministeeriumi käsutusse. See on konkreetne sihtsuunitlusega ettepanek. Ma

loen ette, mis siia on kirjutatud. Maaelukomisjoni tekst on järgmine: näha vabariigi põllumajanduse tarbeks täiendavalt ette põllumajandusteadusele 8 miljonit rubla põllumajandusministeeriumi eelarvesse. See on maaelukomisjoni seisukoht, mis oli majanduskomisjonis arutlusel. Majanduskomisjon osaliselt arvestas seda selles mõttes, et see raha nähakse ette Teadusfondi kaudu. Kas Teadusfond otsustab seda või ei otsusta, seda mina ei saa öelda.

Kuid nüüd on teinud ka härra Peterson täiendavalt 8 + 1 miljonit. Minu meelest tuleb meil kõigepealt põhimõtteliselt ära otsustada, kas me anname põllumajandusteadusele eraldi raha põllumajandusministeeriumi käsutusse. Otsustame selle põhimõtte ära, siis hakkame edasi rääkima miljonitest.

Juhataja

Kuulame enne ära Aldo Tamme repliigi.

A. Tamm

Mul on lugupeetud ettekandjale küsimus. Millega on põhjendatud see väide, et Teadusfondi ei või eraldada riigieelarvest sihitusega raha, pretsedent on näiteks Talufondi puhul samas eelarves, kus Talufondi eraldatud raha on sihitusega. Nii ja nii palju asundustalude maaparanduseks, nii ja nii palju talude krediteerimiseks jne. On sihitusega. Aitäh!

K. Koha

Ma jään siin kommentaari võlgu. Härra Miller tuleb siia, täpsustab seda küsimust.

R. Miller

Talufondi osas ma tahaksin kommenteerida järgmiselt, et see näitab ainult meie arvestusi, aga Talufondil on Talufondi nõukogu ja temal on õigus teha ka vastavaid muudatusi. Analoogiline lugu on ka Teadusfondiga. Teadusfondi osas on meil ka esialgsed eelarved tehtud, see näitab seda arvestuste alust, millest koosneb Teadusfondi kogusumma. Aga Teadusfondi nõukogu, nii nagu Talufondi nõukogu, otsustavad selle fondi kogusumma jaotuse.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Kasutan võimalust küsida, selleks et selgeks saada, mida hääletada. Kas see 8 miljonit, millest jutt on, on selle 11 miljoni sees, mida me juba hääletasime, või räägitakse eraldi summast?

K. Koha

Te mõtlete Teadusfondi raha? Seda küsimust arutati pikalt. Majanduskomisjon sai informatsiooni, et ei usaldata, et Teadusfond garanteeriks põllumajandusteadusele selles ulatuses raha. Meie saime probleemist selliselt aru, et ei ole usaldust, et see raha sealt garanteeritakse. Sellepärast tehti ettepaneku, et anda see raha põllumajandusministeeriumi käsutusse, et nad kindlasti kasutavad seda siis põllumajandusteaduse otstarbeks. Nii sai majanduskomisjon aru. Hääletustulemusi ei mäletagi peast täpselt, aga päris ühest seisukohta meil ei olnudki. Meie arvamused läksid majanduskomisjonis lahku, nii et see tuleb Ülemnõukogus ära lahendada.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja ja ettekandja! Küsimus ei ole usaldamises, vaid terve põllumajandusteaduse süsteem, mis oli Üleliidulise Põllumajandusteaduse Akadeemia alluvuses, ei tulnud Eesti Teaduste Akadeemia süsteemi üle. Sellepärast oli palve, et üheks aastaks me paneksime suunitlusega. Ja kui me arvestame põllumajandusministeeriumi raha, siis ma ei hakanud nõudma seda hääletamist sellepärast, et härra Koha lubas tulla selle küsimuse juurde, kui me hääletame Teadusfondi raha. Igas riigis on isegi iga dotsendi, professori palk ükskõik mis alal täpselt ära näidatud. Aga põllumajandusteadus on eraldi suur ala. Mul on palve, et ikkagi põllumajandusministeerium jääks selle raha hoidjaks. Ja tema tellib siis selle käest, kes on võimeline ja oskab seda teadust pakkuda. Aitäh!

K. Koha

Lugupeetud härrased ja daamid! Paneme selle põhimõtte kõigepealt hääletusele. Ülemnõukogu otsustab ja siis räägime edasi konkreetsetest rubladest, mitte miljonitest. Kes on selle poolt, et põhimõtteliselt eraldada põllumajandusteadusele raha põllumajandusministeeriumi käsutusse?

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Üks hetk. Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Vabandust, kuid ma ikkagi tahaks, et öeldaks selgelt välja, kas härra Milleri minu arvates täiesti selge seletus fondide kasutamise kohta on arusaadav kõigile või mitte, ja et öeldaks selgesti välja, kas me tahame seda raha, kui palju seda ka ei ole, nüüd tagasi võtta

Teadusfondist või tahame võtta hoopis kusagilt mujalt eraldi. Lihtsalt õhtu on, kõik on väsinud ja inimesed hakkavad erinevaid asju hääletama. Ma tahaksin, et selgelt öeldaks, mida ja kust.

K. Koha

Tähendab, mina saan asjast niimoodi aru, et põllumehed ei pretendeeri Teadusfondi rahale. On nii? Täiendavad assigneeringud eelarvest, ma saan nii aru.

Juhataja

Kuulame veel härra Millerit, pingutame tähelepanu.

R. Miller

Austatud rahvasaadikud! Härra Koha minu arvates esitas väga selge ettepaneku. Kokku teadusele, sealhulgas põllumeestele, eraldati Teadusfondi 54,7 milj. rbl. Kokku, sealhulgas põllumajandusele. Nüüd kerkib üles küsimus, kas eraldada sellest ära 8 miljonit põllumajandusministeeriumile põllumajandusministeeriumi all oleva teaduse finantseerimiseks. See tähendab seda, et 54,7 miinus 8. On arusaadav?

Juhataja

Üks hetk, kuulame ära ka Jüri Reinsoni, võib-olla saab ka härra Miller siin abi anda.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et maaelukomisjon on esitanud täiesti põhimõttelise, selge ettepaneku 1 leheküljel ja ma lootsin, et see pannaksegi hääletusele. Ma arvan, et ilus ja õiglane on täpselt nii, nagu ettepanekud on esitatud, nad ka hääletusele panna.

Juhataja

Põllumajandusharidusele 3,2 milj. rbl. See läheb põllumajandusteaduse eelarvesse.

R. Miller

See on Teadusfondi kaudu, aga nemad tahavad eraldi saada. Kui nüüd võtta Teadusfond sealt maha, siis nad on saanud selle kätte.

J. Reinson

Aga kui ei võta?

R. Miller

Siis jääb Teadusfondi.

Juhataja

Senini on meie teadmised sellised, et see 8 miljonit rubla võetakse 54,7-st maha.

R. Miller

Nii et kõigile on nüüd arusaadav?

Juhataja

Aga meil on veel täpsustusi. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Kallid kolleegid! Probleem on selles, et praegu nii EPA-t kui põllumajandusteadust finantseeritakse Moskva kaudu. 1. jaanuarist või tuleva aasta algusest tuleb nii EPA kui ka põllumajandusteadus Eesti alluvusse. Nüüd on põllumeestel tekkinud hirm, et sellisel juhul nemad Teadusfondist raha ei saa. Minul isiklikult seda hirmu ei ole. Kui EPA tuleb meie alluvusse, tuleb ka põllumajandusteadus meie alluvusse. Sellepärast ma ei toetaks seda, et võtta ära ja anda põllumajandusministeeriumi kätte Teadusfondist eraldi põllumajandusteadusele. Põhimõte on selles, et ta on tulemas Eesti alluvusse.

K. Koha

Ma arvan ka, et hakkaksime hääletama.

Juhataja

Ma olen ise täpselt seda meelt. Kuulame ära veel Aavo Möldri repliigi.

A. Mölder

Austatud juhataja! Ettekandja! Mul oleks ka soov, et kui öeldakse välja majanduskomisjoni arvamus, võiks ka öelda häälte vahekorra. Praegu on siiski lubatud põllumajandusteadusele ju 6 milj. rbl., keegi pole ütelnud, et see 8 on. Ma väga toetaks, et see hääletamisele panna.

K. Koha

Ma ei oska enam kommenteerida sedagi, et hääletustulemused läksid lahku, eriarvamust ei olnud. Ettepanek on olemas, nüüd tuleb hääletada. Ainult Ülemnõukogu otsustab.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Liia Hänni, palun!

L. Hänni

Selline probleem ikkagi, kas see esialgne kokkulepe 54,7 milj. rbl. Teadusfondile sisaldas ka põllumajandusteadust?

K. Koha

Sisaldas küll. Ainult et meie ei otsustaks seda raha. Teadusfond ise otsustab, kuhu ta selle raha annab. Aga kui me nüüd otsustame põllumajandusteadusele, siis me võtame selle raha maha. Ja siis Teadusfond sellega ei tegele enam. On asi klaar?

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Me paneme hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! 54,7 miinus 8. Selge. Selle ettepaneku poolt on 23 saadikut, vastu 34, erapooletuid on 7. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Teaduse poole pealt on siis nüüd kõik ettepanekud. Härra Priks tegi ka oma ettepanekud, aga tema ei nõua hääletusele panekut. Ja nüüd on meil veel jäänud ainult väliskomisjon. (Hääled saalist.) Tähendab, meil tuleb siis läbi hääletada põhimõte, et kas me anname n.-õ. operatiivtellimuse jaoks põllumajandusministeeriumi käsutusse 1 milj. rbl. riigieelarvest. On arusaadav? Valitsus tegi ettepaneku. Ministeerium saaks teha otsetellimuse. (Hääled saalist.)

Juhataja

54,7-st 1 milj. põllumajandusele või peale selle? Peale selle.

K. Koha

Peale selle. Ülemnõukogu sai nüüd aru.

Juhataja

On selge. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Üks miljon täiendavalt. Selle ettepaneku poolt on 50 saadikut, vastu 4, erapooletuid on 5. Ettepanek on vastu võetud.

K. Koha

Kas ma võin jätkata või tahab härra Paju?

Juhataja

Ants Paju tahab sõna. Palun!

A. Paju

Austatud juhataja ja lugupeetud ettekandja! Olge hea, võib-olla ma üksinda ei saanud aru, aga minul on niisugune tunne, et me lõikasime äkki praegu näppu. Või ei lõiganud? Tähendab, ikka selle Teadusfondiga. Nüüd, kus me ära hääletasime. 54,7 jäi sisse. Me hääletasime vastu 8-le eraldi põllumajandusministeeriumi rea peale, eks ole. Nüüd, kas selle 54,7 sees jääb Teadusfondi ikkagi 8 miljonit, mis on antud põllumajandusele või ei jää? Seda otsustab fond. (Hääled saalist.)

K. Koha

Võivad anda ka rohkem, siin ei ole probleemi.

A. Paju

Oodake, lugupeetud kolleegid! Kui me niimoodi praegu teeme, siis me minu arvates teeme olulise vea. Kui me järgmiseks aastaks näeme ette 34 miljonit rubla toidunisu sisseostmiseks, kui me näiteks sordiaretusekski eraldi raha ei pane, siis me jääme ju teisipidi nälga.

Juhataja

Kolleegid, head kolleegid, lugupeetud Ants Paju! Ülemnõukogu oma arvamuse parandusettepaneku kohta on öelnud. Kas Heldur Peterson tahab ka tagantjärele anda nõu?

H. Peterson

Lugupeetav juhataja! Ettekandja! Tõesti, me lõikasime omale näppu ja rääkida, et Teadusfondi sees 8 miljonit on põllumajanduse jaoks olemas, see jutt ei maksa mitte midagi.

Põllumajandusteaduse raha on oraste peal, ei tea üldse, kas saab, palju saab. Räägime ausalt, asi on praegu selline, sest mitte keegi ei saa garanteerida. Ja kui siin saalis on üks inimene, kes lubas ja kui palju lubas Teadusfondist, see on iseasi, aga praegu me mitte midagi sellest ei tea.

K. Koha

Läheme edasi. Väliskomisjon. Siin tuleks panna hääletusele selline ettepanek – suurendada Ülemnõukogu eelarvet eeskätt komisjonide töö tagamiseks finantsvahenditega. Komisjon leidis, et me ei või täna sellist otsust langetada. See küsimus tuleks veel läbi vaadata I kvartalis järgmisel aastal. Nad ei ole konkreetselt summat pannud, nii et kui Ülemnõukogu põhimõtteliselt toetab, siis vaatame need küsimused, mis puudutavad Ülemnõukogu enda finantseerimist, läbi järgmise aasta I kvartalis. (Hääled saalist.) Siin ei ole ju kirjutatud väliskomisjoni poolt. Meil on muidugi Ülemnõukogu enda presiidiumi poolt täiendavad taotlused. (Hääled saalist.) Nii et me põhimõtteliselt vist seda hääletamisele ei pane. Kuid nõustume sellega, et vaatame need küsimused läbi järgmise aasta I kvartalis.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu on nõus? Nõus. Läheme edasi.

K. Koha

Nüüd peaks olema komisjonide poolt kõik. Komisjonid, olge head, andke märku, kui ma kuskil olen midagi kahe silma vahele jätnud. Nüüd läheksime järgmise tabeli juurde. Meie lugupeetud saadikud on andnud siin palju ettepanekuid. Kõige suurem hääletuse voor toimub meil rahvasaadik härra Made poolt esitatud ettepanekute osas. Kuna temaga ei saa täna kontakti võtta objektiivsetel põhjustel, siis tuleb meil kõik tema poolt esitatud ettepanekud, mis ma teile ette loen, läbi hääletada. Et härra Made ei saaks protestida, et me oleme ignoreerinud saadiku tahet. Seesama mõte käib ka härra Korgi kohta, ja me peame, nagu öeldakse, Ülemnõukoguga otsustama. Ma hakkaksin siis otsast peale. Ettepanek nr. 1 rahvasaadik härra Toomas Korgilt kõlab järgnevalt: planeerida Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarvest kaitsekuludeks 25 milj. rbl. See on härra Korgi poolt tehtud ettepanek. Majanduskomisjon on seisukohal, et me vaataksime nimetatud küsimuse läbi eelarve täitmise käigus, kui tehakse ka põhjendused ja arvutused ja valitsus esitab selle meile. Nii et me peame selle ettepaneku lihtsalt läbi hääletama, et Ülemnõukogu annaks oma selge otsuse ja saadik ei saaks protestida. Kes on härra Toomas Korgi poolt esitatud ettepaneku poolt? Palun!

Juhataja

Kes on esitatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 9 saadikut, vastu 37, erapooletuid 16. Ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! Nüüd vaataksime ettepanekut nr. 6, sest vahepealsete ettepanekute suhtes ei ole nõutud hääletamist. Ettepanek 6 on härra Alliku ettepanek kompenseerida kogu elanikkonnale küttehinna vahe. Lubage mul, kolleegid, anda väikene kommentaar sellele asjale. Oma erialalt olen ma energeetik. See probleem on küllaltki lai. Kui me sellise kompenseerimise nüüd ette võtame, siis nõuab see väga põhjalikku analüüsi. Hoonete kütmine nii kaugküttevormis kui ka ahjudega ei toimu mitte ainult linnas ja suuremates asulates, kus on "Eesti Energia" soojusvõrk ja katlamajad, toimub kogu Eestimaal nii külades kui alevites, kus paljud katlamajad kuuluvad ka ametkondadele, mis müüvad sooja ka elanikele. Nad müüvad reeglina seda sooja endise hinnaga 5 rubla, kusjuures tootmisomahind on praegu ca 15–20 ja on veelgi kasvamas, olenevalt kütuse hinnast. Nii et see probleem vajaks tegelikult põhjalikku analüüsi ja läbitöötamist Eesti valitsuse poolt. Kas me oleme siis seisukohal, et me kompenseerime korterite ja elamute soojuskulud või läheme üle põhimõttele, et see, mis kulub, tuleb kinni maksta tarbijal, s.o. elanikel? Ja seepärast majanduskomisjon seda mõtet nagu ei toeta, sest ta on ju poolik, toores. Me annaksime selle küsimuse lahendada Eesti Vabariigi Valitsusele, et see ei hõlmaks mitte ainult linna, vaid kogu Eestimaa soojustarbijaid. Sellele probleemile tuleb leida lahendus. Ja härra Miller pakkus esialgseks variandiks: 20 milj. rbl. selle küsimuse lahendamiseks riigieelarvest. Aga sellest muidugi ei jätku. Või härra Miller kommenteerib? Nii et konkreetselt oleks ikkagi ettepanek, et valitsus selle küsimuse läbi võtaks. Siis saame seda asja arutada.

Juhataja

Täpsustame, aga teeme hästi lühidalt. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Ettekandja! Mu väike sõnavõtt on nagu protesti moodi. Sellisel viisil kompenseerida (kui ei ole juurde lisatud tegelikke kulutusi ja tegelikke saajaid) me eelarve puhul üldse ei tohiks. See on ju propagandistlik hääletamine. Ma leian, et seda ei tohiks üldse hääletada. See asi on toores.

K. Koha

Ma olen Ignar Fjuki mõttega nõus. Aga härra Allik nõuab selle ettepaneku hääletamist.

Juhataja

Reglemendi järgi ei ole võimalik eraldada, mis on propagandistlik, mis mitte. Jaak Allik.

J. Allik

Kõigepealt, lugupeetud kolleegid, et asjaga kiiremini edasi saada juhin ma tähelepanu, et reglement lubab sisuliselt sõna võtta autoril, komisjoni esimehel, tähendab, esindajal härra Kohal ja härra Milleril – ülejäänud võivad küsida, et aru saada, mida hääletatakse. Mis puutub ettepanekusse, siis on mõeldud muidugi kompenseerida kõigile neile, kellele praegu kompenseeritakse, mitte laiendada. Kuid kui majanduskomisjoni esindajana härra Koha võtab endale vastutuse, et see küsimus läheb valitsusele edasi ja tuleb meile läbitöötatud kujul uuesti, siis muidugi võtame ettepaneku praegu maha.

K. Koha

Ma leiaks küll, et see oleks mõistlik. See küsimus tuleb täielikumalt läbi töötada. Me ei saa ainult teatud osa elanikkonnast doteerida. Me peame mõtlema kogu rahvale, kes seal elab. Anname selle küsimuse valitsusele lahendada. Seda me ei saa siin ühe hooga ära lahendada. See on väga põhjalik küsimus.

Juhataja

Jaak Allik tahab kinnitust saada. Jaak Allik.

J. Allik

Härra Koha! Palun olla täpne, eelarvet vastu võttes me teatud osa ju kompenseerime, neid, kes saavad puid või briketti. Nii et küsimus on kas terviklikult või osaliselt. Kogu asi võiks siis minna valitsusele ja tulla meile uuesti, alates puudest ja briketist. Minu taotlus on ainult selles, et me praegu viime sisse ebaõigluse kehtiva korraga võrreldes, mitte milleski muus.

K. Koha

Ükskõik, mismoodi me seda asja lahendame, ebaõiglus jääb. Mis nüüd saab? Kas me paneme hääletamisele?

J. Allik

Anname valitsusele. Mina võtan maha, kui valitsus esitab kogu selle probleemi komplekselt.

K. Koha

Härra Miller! Kas ei soovi siin kommentaari? (Hääled saalist.) Meil on valitsuse esindaja informatsioon praegu olemas, nii et me saame teha oma järeldused.

Juhataja

Meie diskussioon võib tarbetult aega raisata. Võib-olla härra Ants Veetõusme võtab selle kohustuse oma peale majanduskomisjoni nimel ja esitab selle ettepaneku või taotluse valitsusele. Läheme edasi.

K. Koha

Härra Allik võttis oma ettepaneku maha. Üheksas, härra Alliku poolt esitatud ettepanek on meil läbi hääletatud ja vastu võetud. Nüüd on kümnes ettepanek.

Juhataja

Enne 10. ettepanekut tuleb protseduuri küsimus. Asjaosaliste poolt on nimelise hääletamise nõue, kolmandiku toetust on vaja. Kohaloleku kontroll. Kohal on 64 saadikut, puudub 41. Nii et 32 saadikut peaks poolt olema.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et 10. parandusettepaneku otsustamisel viia läbi nimeline hääletamine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 16 saadikut, vastu 24, erapooletuid 22. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Lugupeetud Ülemnõukogu! Eelneva informatsiooni kohaselt paluti mul lugeda ette härrade Ammase, Kama, Tähiste ja Liimi kirjalik ettepanek originaaltekstis. Ma loeksin selle ette ja siis räägiksime edasi.

Ettepanek riigi 1991. aasta eelarve juurde. Vastavalt Eesti NSV Ülemnõukogu otsusele 30. märtsist 1990, millega Ülemnõukogu tunnustas Eesti Kongressi kui Eesti Vabariigi seaduslikku riigivõimu taastavat Eesti Vabariigi kodanike esinduskogu, finantseerida Eesti Komitee tegevust riigieelarvest 340 000 rubla ulatuses ning vähendada selle summa võrra Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi eelarvet, seega jääb Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi eelarve ca 3 milj. 400 000 rubla. Eesti Komitee eelarve moodustab sellest 10%.

Nüüd ma peaksin teile asja pisut laiemalt rääkima, mispärast majanduskomisjon ei toeta. Eesti Komitee saatis Eesti Vabariigi Ülemnõukogusse kirja, kus paluti finantseerida ca 2,1 milj. rubl. ulatuses ja esitati küllaltki täpne eelarve kulude lõikes. Majanduskomisjon arutas seda kirja ja leidis, et kuna meie riigieelarve on väga pingeline ja on väga olulisi valdkondi, mida tuleb finantseerida, siis seda raha ei ole võimalik eraldada. Nüüd tuli härradelt saadikutelt ettepanek finantseerida Eesti Komitee tegevust 340 000 rublaga ja selle võrra vähendada Ülemnõukogu eelarvet. Komisjon leidis, et seda ettepanekut ei ole võimalik toetada. Selle 340 000 rubla kohta puudub eelarve. Kuhu ja milleks see raha kulub, seda komisjon ei tea. Rohkem ei saa ma majanduskomisjoni nimel kommenteerida, sest rohkemast ei olnud juttu.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru, mida me paneme hääletamisele? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on nimetatud ettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 17 saadikut, vastu 32, erapooletuid on 13. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Lugupeetud saadikud! Läheme edasi. Hakkame läbi vaatama meie kolleegi Tiit Made poolt tehtud ettepanekuid. Numbriga 13 on kirjutatud järgmist: avada Eesti Näitusele oma reaga finantseerimine 350 000 rubla suuruses. Samalaadse ettepaneku tegi ka väliskomisjon. Majanduskomisjon arutas seda küsimust ja te kuulsite ka härra Milleri vastust. Leidsime, et oleks võimalik toetada 160 000 rubla ulatuses. Tuleb panna siis hääletamisele parandusettepanek number 13. Kes on selle poolt, et 350 000 rubla ulatuses? Majanduskomisjoni seisukoht on 160 000 rubla ulatuses.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Jaak Allik, kas pult ei tööta?

J. Allik

Lugupeetud härra Koha! Kas te käsitlete seda küsimust nii, et need, kus on majanduskomisjoni ja rahandusministri aktsept, lähevad eelarve lõpp-projekti automaatselt?

K. Koha

See tähendab, et 160 000 läheks automaatselt sisse. Põhimõtteliselt küll, sest valitsus on aktsepteerinud. Me peame küsima, kas Ülemnõukogu on nõus Made ettepanekuga. Valitsus on aktsepteerinud majanduskomisjoni seisukohta.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on esitatud ettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 2 saadikut, vastu 47, erapooletuid 11. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Lugupeetud saadikud-kolleevid! Läheme järgmise ettepaneku juurde, mis on märgitud numbriga 14 (see on juba aktsepteeritud, valitsus on nõus ja ka majanduskomisjon on nõus). Järgmise ettepaneku sisu me põhimõtteliselt vaatasime siin läbi, kuid et olla järjekindel härra Made suhtes, vaatame tema ettepanekud kõik konkreetselt läbi. Suurendada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi halduskulusid 480 000 rubla võrra, millest sotsiaalmaks moodustab 80 000. Majanduskomisjoni seisukoht on vaadata antud küsimus läbi järgmise aasta I kvartalis. Sellega on nõus ka valitsus. Palun Ülemnõukogul otsustada!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Härra Madet praegu kohal ei ole, võib-olla me siis ei kommenteeri, vaid paneme hääletusele 14, 15 jne. Kes poolt, kes vastu.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on 14. parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 7 saadikut, vastu 36, erapooletuid 19. See ettepanek ei leidnud toetust. Ettepanek 15.

K. Koha

Avada Eesti Pangale arve valuuta sundostmiseks, millest eraldada Välismajandusameti arvele 20 miljonit rubla. Sama ettepanekut on toetanud ka kristlik-demokraatlik liit. Küsimus on selles, et reglemendi järgi on majanduskomisjonil kohustus kommenteerida. Kui me otsustame ümber, siis ma ei kommenteeri. Majanduskomisjon ei toeta.

Juhataja

Kas võib hääletamisele panna? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on 15. parandusettepaneku

poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 23 saadikut, vastu 32, erapooletuid on 7. Ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Järgmine ettepanek on 16. Majanduskomisjon on seisukohal, et välisministeerium on iseseisvas riigis väga oluline organ, ja ta peab arenema välja nii, nagu on iseseisvale riigile kohane. Nii et härra Made ettepanekut majanduskomisjon ei toeta.

Juhataja

Kas on selge Ülemnõukogule? Kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Poolt on 10 saadikut, vastu 42, erapooletuid on 9. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Järgnevalt ettepanek 17. Siin andis härra Miller teile vastavalt majanduskomisjoni nõudmisele täiendava informatsiooni, nüüd on teie otsustada, kas me finantseerime 133 800 rubla ulatuses Välisühingute Assotsiatsiooni või ei. Või soovite härra Milleri käest veel küsida?

Juhataja

Kas on meeles või on vaja veel värskendada mälu? On meeles. Võib hääletusele panna? Paneme. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on 17. parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 15 saadikut, vastu 22, erapooletuid ka 22. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Ettepanek 18 jääb vahele. Järgmine ettepanek on nr. 19. Vähendada valitsuse reservfondi. Siin on tehtud ettepanek vähendada see 50 miljonini, kinnitada sellises suurus. Kristlikud demokraadid on teinud ettepaneku, et võiks olla ainult 30 miljonit. Majanduskomisjon on seisukohal, et järgmise aasta majanduse määramatus on küllaltki suur ja valitsusel on vaja väga operatiivselt tegutseda võimalikes situatsioonides, mis võivad tekkida ja see raha peab valitsuse tagataskus olema. Nüüd Ülemnõukogu otsustab, kas me jätame 75 miljonit. Palun vabandust, härra Miller!

R. Miller

Valitsusel oli ettepanek suurendada valitsuse reservfondi kuni 100 miljoni rublani.

K. Koha

Siin me peame natukene läbi rääkima.

Juhataja

Küsimus on selles, kas Made ja Laari ettepanek tuleb eraldi panna. Kuulame enne Mart Laari, siis Enn Tupp.

M. Laar

Me teeksime ettepaneku panna hääletamisele põhimõtteline küsimus, kas vähendada. Ja kui see vastus on jaatav, siis hakata vaatama, kui palju vähendada. Ja kui siis valitsus soovib panna hääletusele ettepaneku, et suurendada, siis võib seda selle järel loomulikult teha. Aitäh!

K. Koha

Kui nüüd olla täpne, siis härra Made kirjutab niimoodi: mitte nõustuda Eesti Vabariigi Valitsuse reservfondi suurendamisega.

Juhataja

Kuulame ka Enn Tupi ära.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja! Ma pöördun esimese ettepaneku juurde tagasi, mis oli tehtud härra Korgi poolt. Riigikaitsekomisjon peab silmas, et 25 miljonit, mis riigikaitse kuludeks mõeldud on, oleks reservfondist. Nii et sel juhul, kui see 25 miljonit seal sees on, on riigikaitsekomisjon nõus, et suurendada valitsuse reservfondi. Tänan!

K. Koha

Majanduskomisjon on ka niimoodi aru saanud, et teatud kulutused, mida me ei suuda täna ära määratleda ja mis järgmisel aastal võivad tekkida, oleks reservfondist võimalik katta. Seejuures vabariigi valitsus esitab meile selle kohta täpse aruande. Siin ei jää mitte midagi saladuseks.

Juhataja

Kas võib hääletusele panna?

K. Koha

Kas kõigepealt tuleb valitsuse ettepanek hääletusele panna?

Juhataja

Valitsuse ettepanekut siin ei ole. Kus see kirjalikult vormistatud on?

K. Koha

Härra Miller peab ettepaneku kirjalikult vormistama.

Juhataja

Ettekandes oli olemas? Siis ma ei saa aru, kust see 75 miljonit tuleb.

K. Koha

Projektis on 75 miljonit. Valitsus on oma seisukohta muutnud ja teeb ettepaneku 100 miljonit reservfondi.

Juhataja

Tähendab, projekt on 75.

K. Koha

Esialgne projekt, mis on saadikutel käes, aga valitsus teeb ettepaneku, et hoopis 100 miljonit oleks reservfondis. Made ettepanekuga samalaadse ettepaneku on teinud ka teadus-, kultuuri- ja hariduskomisjon ning ajakirjanduskomisjon.

Juhataja

Selge. Siis niimoodi panemegi hääletusele. Kõige esimesena valitsuse 100. Kas Ülemnõukogu saab aru?

K. Koha

Valitsuse reservfondi 100 miljonit.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle ettepaneku poolt (valitsus taotleb 100 miljonit reservfondi)? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 33 saadikut, vastu 17, erapooletuid 9. Ettepanek vastu võetud. Kas võiks teha vahepeal vaheaja?

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! Ega meil palju enam jäänud ei olegi. Teeme need asjad ära, siis läheme vaheajale.

Juhataja

Võtame kõik ettepanekud läbi, siis läheme vaheajale.

K. Koha

Võib-olla veel 10 minutit, mitte rohkem. Me oleme juba nii paljuga hakkama saanud. Ja ma arvan, et siis on nagu ühes laines, muidu läheb meil asi viltu. Punkt 20. Härra Made teeb ettepaneku loobuda osavõtust Prudõ killustikutehase ja Kiriši-Pihkva naftatoru ehitamise finantseerimisest. Majanduskomisjon seda ettepanekut ei toeta, härra Miller andis selles küsimuses päris pika ülevaate, nii et paluks hääletada.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on 20. parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 3 saadikut, vastu 41, erapooletuid 9. Ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Nüüd on nr. 21, kus härra Made ütleb, et soovitada valitsusel tema oskamatu majanduspoliitika tõttu tekkinud 150 milj. rubla suuruse pangavõla kustutamiseks pidada kompetentsete pankadega läbirääkimisi, et seda võlga oleks võimalik kustutada mitte 1–2, vaid 5 aastaga.

Eesti maksumaksjate rahast oleks järgmiseks finantsaastaks eraldada vaid 30 milj. rbl. Seda küsimust arutas ka Kristlik-Demokraatlik Liit. Majanduskomisjoni kommentaar on siin kõrval. Kuid me peaksime selles küsimuses olema suhteliselt ettevaatlikud. Meie kommentaar põhines selles, et me arutasime seda küsimust Eesti Maapanga juhataja osavõtul. Härra Miller ütles täna seda, et Maapangal ei ole krediidiressurssi. Kompromiss oleks selles, et me katsuksime seda võlga nii palju, kui meil võimalik on, maksta tagasi. Kui meil õnnestub 102

milj. maksta, maksame 102 miljonit, nii palju kui valitsus on planeerinud. Ühesõnaga, et see summa ei oleks meil täpselt ära määratletud, kui palju me täpselt maksame. Võib-olla härra Miller kommenteerib.

R. Miller

Austatud rahvasaadikud! Mul on teile selline ettepanek. Täna õhtul, pärast muudatuste hääletamist me läheme veel tööle ja püüame viia kõik muudatused eelarve seaduse projekti sisse, siis lööme tulud ja kulud kokku. Mul on selline palve, et jätta rahandusministeeriumile võimalus viia eelarve tulud ja kulud tasakaalu nimelt selle kirjaga. Homme me esitame teile siis konkreetsete arvud, et tulud ja kulud oleks tasakaalus ja kui palju raha jääb järele pangavõlgnevuse kustutamiseks. Mul oleks teile selline ettepanek.

K. Koha

Ma paluksin ka, et Ülemnõukogu toetaks härra Milleri ettepanekut. Nii et me ei panegi seda ettepanekut praegu hääletusele.

Juhataja

Ei, ei, me paneme hääletusele Made ettepaneku, Ülemnõukogu otsustab.

K. Koha

Made ettepanek on konkreetsetl kirjas, nii et palun selles küsimuses siis Ülemnõukogul avaldada oma arvamust.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on 21. parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 2 saadikut, vastu 42, erapooletuid 11. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Järgmine ettepanek, nr. 22: mitte peatada ajutiselt hüvituste väljamaksmist rehabiliteeritud isikutele. Eraldada selleks otstarbeks raha, mis katab seni rahuldamatat jäänud 2559 taotlust. Valitsus ütles härra Milleri kaudu oma seisukoha. Majanduskomisjon taotleb selle küsimuse läbivaatamist omandireformi komisjonis. Paneme Made parandusettepaneku hääletamisele.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on 22. parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 22 saadikut, vastu 19, erapooletuid 16. See ettepanek leidis toetust.

K. Koha

Järgmine ettepanek, nr. 23.

R. Miller

Austatud rahvasaadikud! Selle ettepaneku rakendamine tähendaks minu arvates vähemalt kuskil 100 miljonit rubla. Seejuures me peaksime välja maksma ka rehabiliteeritute lastele või lastelastele. Mul on teile selline kompromissettepanek välja pakkuda. Maksta hüvitust rehabiliteerituile, neile, kes vahetult ise on kannatanud, aga mitte lastele ja lastelastele.

K. Koha

Rehabiliteeritud isikud on väga konkreetsed isikud. Need ei ole lapsed, lapsi ei rehabiliteerita, kuna nad ei olnud repressseeritud. Ma isiklikult oskan selle juurde niipalju öelda, et see küsimus tahab põhjalikku arutamist, siin ei saa ühe hooga otsustada. Läheme järgmise ettepaneku juurde.

Juhataja

Üks hetk. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kui ollakse väsinud, siis tuleb teha vaheaeg. Me peaks küll oma avalduse tegema kõnetoolist, kuid jäägem praegu ikkagi saadikuteks, kes arutavad eelarvet, ärge lähtuge oma poliitilistest sümpaatiatest. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Ma teen ettepaneku teha vaheaeg 10 minutit.

P. Lutt

Lugupeetud juhataja! Ma tahaksin tähelepanu juhtida rehabiliteerimisele. Praegu olemasoleva seaduse järgi rehabiliteeritakse ka need, keda ei küüditatud ja keda ei repressseeritud. Ka nende lapsed, kes olid nendes nimekirjades, kuuluvad rehabiliteeritute hulka. Nii et see rehabiliteeritute ring on küllaltki suur. Sinna ei kuulu ainult need, keda viidi ära. Aitäh!

Juhataja

See on nüüd tagantjärele tarkus. Ma vabandan, ma peaksin minema kõnetooli, kuid ma siiski juhin tähelepanu, et peale vaheaega hääletame edasi kui saadikud, mitte kui fraktsioonide esindajad. Aavo Mölder.

A. Mölder

Austatud juhataja! Ma tahaksin täpsustada. Härja Made poolt esitatud arv 2559 hõlmab kõiki praegu registreeritud taotlejaid, mitte ainult represseeritud.

Juhataja

On jäänud veel kaks parandusettepanekut, võib-olla teeme enne vaheaega ära.

K. Koha

Ülemnõukogul on veel kaks ettepanekut läbi vaadata, teeme ära. Number 23. Lõpetada ajutiselt tsiviilkaitse finantseerimine. Majanduskomisjon ei toetanud seda ettepanekut.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja! ma pean seda ettepanekut täitsa populistlikuks, sest praegu on lahendamisel päästeteenistuse loomine.

Juhataja

Ma praegu enam läbirääkimisi ei pea. Kes on poolt, on poolt, kes on vastu, on vastu. Korjake kokku kõik oma veendumused ja mõistus.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on 23. parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 2 saadikut, vastu 47, erapooletuid on 10. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Lugupeetud saadikud! Viimane punkt, mis läheb nüüd Ülemnõukogus hääletamisele, see on nr. 27. Vähendada 1. aprillist 1991 kaubandusministeeriumi finantseerimist 300 000 ja majandusministeeriumi finantseerimist 800 000 rubla võrra. Majanduskomisjoni seisukoht on edastada valitsusele ettepanek jätkata juhtimisstruktuuride täiustamist. Nii et see on valitsuse küsimus ja kuulub valitsuse kompetentsi. Selles mõttes me ei toetanud härja Made ettepanekut.

Juhataja

Kas on selge Ülemnõukogule? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on esitatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 11 saadikut, vastu 36 saadikut, erapooletuid on 10. See ettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! Need ettepanekud, mis olid mulle laekunud ja mille kohta oli protest esitatud, on nüüd kõik läbi hääletatud. Kas ma pean nüüd küsima, kas kellelgi on vastuväiteid? Siis ma saaksin öelda vaid niipalju, et vastavalt reglemendile tuleks täna teine lugemine ära lõpetada.

Juhataja

Tänan! Ettepanek teine lugemine ära lõpetada, selle juurde me tuleme peale vaheaega. Ma küsin ka kindluse mõttes üle, lugupeetud saadikud, ega kellegi parandusettepanekut ei ole ära unustatud? Mikk Titma.

M. Titma

Mul oleks ettepanek enne vaheaega hääletamine ära teha.

I. Fjuk

Võib-olla enne seda, kui me selle vooru lõpetame, ütleks härra Koha, kuidas nende rehabiliteeritute jäi, palju see summa siis on, palju me hääletasime sisse.

K. Koha

Mina sain härra Milleri jutust 100 miljonit. Majanduskomisjon taotles, et seda küsimust vaadatakse läbi omandireformi komisjonis. Me ei saanud öelda konkreetset ettepanekut, kas 100 miljonit või vähem. Sest selle taga on ka muud probleemid. Kusjuures ma juhin tähelepanu reglemendi § 11 lõikele 9: "Teise lugemise järel uusi parandusettepanekuid ei esitata. Kolmandal lugemisel võib seaduseelnõu kohta sõna võtta vaid iga saadikurühma või alatise komisjoni esindaja, projekti autor ja juhtivkomisjoni esindaja. Nende nõudmisel võib teisel lugemisel seaduseelnõus tehtud muudatused panna uuesti hääletusele." Nii et meil on ikkagi aega mõelda nende asjade peale. Saan ma asjast õigesti aru, härra Allik ei lükka minu väidet ümber? Me saame rahulikult analüüsida ja oma ettepanekud läbi mõelda.

Juhataja

Ma juhin siiski tähelepanu sellele, et läbirääkimised on lõppenud. Andrei Prii.

A. Prii

Mul on küsimus punkti 2 kohta. Ma sain aru, et nüüd see 8,8 miljonit jääb sisse. Aitäh!

K. Koha

Andke andeks! Ma ei saanud aru, mis punkt 2.

A. Prii

Punkt 2, kus on meretranspordikulutused saartele.

K. Koha

Lugupeetud härra Prii! Ma sain sellest asjast niimoodi aru, et valitsus aktsepteeris põhimõtet. Seda küsimust arutati ka eile transpordiministri ja ka rahandusministri osavõtul, et doteeritakse segaregiooni sihitusega, sihtkapitaliga või sihtrahaga, et just praamivedusid osta. See põhimõte, mis siin ettepanekus on, on aktsepteeritud valitsuse poolt ja valitsus töötab selle küsimuse põhjalikult läbi, nii et see probleem saab lahendatud ja sellepärast ei nõutud selle ettepaneku hääletamisele panekust. Nii ma sain asjaosalistest aru. Aitäh!

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Ma soovitaksin enne kolmandat lugemist läbi lugeda reglemendi § 11 punkt 9, et igaüks teaks oma õigusi ja kohustusi. Teiseks juhin ma tähelepanu, et teist lugemist ei lõpetata üldse hääletamisega. Kui ei ole küsimusi või pretensioone, siis ongi teine lugemine läbi. Üks lause veel represseeritute kohta. Valitsusel on võimalus ja ongi korrektne esitada uus kord selle küsimuse lahendamiseks (mitte niivõrd eelarvega).

K. Koha

Nõus. Nii et kui mingit protesti ei ole, siis me saame ...

Juhataja

Ei. Kaljo Ellik.

K. Ellik

Lugupeetud kolleegid! Ma saan aru, et nr. 22 hääletamisega me läksime nagu kergelt endast välja. Kõik ei olnud asjaga kursis. Ja teen ettepaneku seda punkti uuesti hääletada, sest sellel 100 miljonil ei ole ju katet, nagu ma aru saan. Aitäh!

Juhataja

Mis Ülemnõukogu arvab? Selliseid pretsedente on küll olnud. Kuulame kõigepealt Jaak Allikut.

K. Ellik

Ei. Ma ei ole nõus sellega. Rahulikult tuleb teha.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Sellise võimaluse me reglemendist küll likvideerisime, et lihtsalt hääletame ümber. Võib teha homme, vastavalt reglemendis ettenähtud korrale. Ja ma veel kord kordan, et õige oleks, kui valitsus esitaks kogu probleemi sisuliselt meile läbivaatamiseks, siis me saame need miljonid ka tagasi.

K. Ellik

Ma arvan ka, et see oleks mõistlik.

Juhataja

Kas kõik on reglemendi põhjal tutvunud, millised on õigused või kuidas käitutakse kolmandal lugemisel? (Hääled saalist.) Kuvaril ei ole enam ühtegi saadiku nime. Ma loen teise lugemise lõppenuks.

Head kolleegid! Sõltumatud demokraadid on teinud ettepaneku, et nad sooviksid nõu pidada omandiõiguse järjepidevuse küsimuse üle. Nad oleksid tahtnud võtta vaheaega, kuid arvavad, et siis tööpäev venib pikaks, ja paluvad see küsimus edasi lükata homme hommikuks. Mina ei saa sellega nõustuda. Kui me jätame omandireformi homseks, siis me maareformi enam ei tee. Ja kui me ei võta täna ikkagi omale selget sihti, et me lõpetame istungjärgu töö homme kell 14.00, siis me võime venitada veel rahumeeli terve nädala. Minul on ettepanek praegu vaheaeg teha ja siis tulla omandireformi juurde. Istungjärgu töö jätkub 20.15.

V a h e a e g

Juhataja

Asume töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 56 saadikut, puudub 49. Head kolleegid! Kui veel keegi on kuskil peidus, kutsume sisse ja teeme uue kohaloleku kontrolli. Seda nimekirja palun ma Anu Laidol ja teistel homme tutvustada hommiku-, õhtu- ja päevalehtedes ja kõikides muudes lehtedes ka valijatele.

Ülemnõukogu näitab tähelepanelikkust üles nende kolleegide suhtes, kes veel on ravis. Kohaloleku kontroll. Kohal on 59 saadikut, puudub 46. See nimekiri jääb meile aluseks.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu omandireformi alustest teise lugemise jätkamine

Juhataja

Nüüd ma palun, head kolleegid, vajutage veel korra nuppudele, et me saame kuvari puhtaks ja jätkame päevakorraga, arutame Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsust omandiõiguse järjepidevuse taastamisest. Palume jälle kõnetooli komisjoni nimel Arvo Junti!

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Ülemnõukogu liikmed! Ma ei hakka peatuma neil emotsionaalsetel ettepanekutel, mis minu arvates antud ülitähtsise projekti arutamise juures ei ole kohased, sest teema on selleks liiga oluline, liiga tähtis, et hetkel tekkinud emotsionaalse otsustuse ajendil teha ettepanekuid nii ülitähtsasse dokumenti. Tahan öelda seda, et teile ette pandud formuleeringud on sündinud mitte täna hommikul või eile õhtul, need on sündinud mitmete nädalate arutelude tulemusena ja tõepoolest on püütud ette näha kõiki võimalusi ja püütud vältida kõiki ohte. Nende sõnadega asuksin ma, kui juhataja lubab, konkreetsete parandusettepanekute juurde. Eelmisel vaheajal oli koos ka komisjon, esitaksin ka komisjoni arvamuse.

Juhataja

Ülemnõukogu ei pane vist pahaks, kui me teeme samasugust koostööd nagu Kalju Kohaga.

A. Junti

Kõigepealt, esimene parandusettepanek algab pealkirjast pihta. Härra Reinson paneb ette nimetada otsuse projekt ümber "Sundvõõrandatud vara kompenseerimisest". Komisjon seda ettepanekut ei toeta põhjusel, et tegemist ei ole vara kompenseerimise otsusega, vaid omandiõiguse järjepidevuse taastamisega. Kuna aga komisjoni poolt aktsepteeritav parandus läheks, nagu mina aru saan, automaatselt ka teksti sisse, tuleks komisjoni poolt mittetoetatav otsus ilmselt panna hääletamisele.

Juhataja

Äkitselt Jüri Reinson on valmis oma ettepaneku tagasi võtma? Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma olen tagasi võtma nõus küll, kui parandusettepanekuna läheb sisse sõna "tagastamine".

A. Junti

Siis me võime seda hääletada lõpus.

Juhataja

Kui Jüri Reinson on nõus, hääletame lõpus. Paneme praegu kõrvale.

A. Junti

Teine ettepanek puudutab otsustava osa punkti 1. Mart Laar on ettepaneku autor. Ettepanek on punktis 1 mitte tunnistada aktide vastuvõtmise ja rakendamise ebaseaduslikkust, vaid tunnistada nad õigustühiseks. Komisjoni seisukoht on siin selline, et seda ettepanekut ei toetata, kusjuures komisjoni liikmetest 2 jäid erapooletuks. Kommentaariks niipalju, et see oli üks põhilisi punkte, mida me ligi kahe kuu jooksul oleme nii- ja teistpidi kaalunud ja arutanud. On läbi viidud ka õiguslik ekspertiis. Kui me sellise otsustuse teeksime, siis peab olema kohe kõrval kogu selle protsessi toimemehhanism, võib-olla isegi ühe haamrilöögiga vastu võetud. Vastasel juhul me vallandame selle protsessi, aga ei kontrolli seda. Järelikult, kuna komisjon ei toeta, siis läheb ettepanek hääletamisele.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru Mart Laari parandusettepanekust? Saab. Lugupeetud

Ülemnõukogu, kes on esitatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Antud ettepaneku poolt on 8 saadikut, vastu 36, erapooletuid on 12. See ettepanek ei leidnud toetust.

A. Junti

Järgmine ettepanek puudutab punkti 3. Selle kohta on esitanud oma ettepanekud Jõerüüt, Kass, Järlik ja Mart Laar. Mul on küsimus kõikidele autoritele. Sisuliselt on tegemist ühelaadse ettepanekuga, mida võib kokku võtta kahte sõnasse, panna neljandasse ritta "võõrandatud vara" järel sõna "tagastamine", edasi jätkuks "kompenseerimine". Kui kõik esitatud ettepaneku autorid on sellega nõus, siis me ei peaks nelja eraldi hääletama, sest sisuliselt on tegemist ühe ettepanekuga. Komisjoni arvamust siinjuures ei ole. Komisjon läks oma poolt- ja vastuhäältega pooleks ja seetõttu kuulub antud küsimus otsustamisele Ülemnõukogus.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on 4 saadiku parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 45 saadikut, vastu 10, erapooletuid on 3. See ettepanek leidis toetust. Mul on samal ajal ettepanek kompuutriteestele vaadata, kas ikkagi päevakorrapunkti pealkiri on õige. Seal jooksis riigieelarve.

A. Junti

See vist on jah natuke vale.

Juhataja

Selle asemel tuleb omandireform. Loeme edasi.

A. Junti

Järgmised parandusettepanekud on punkti 4 kohta. Kuna need on erinevad, siis ma alustan ettepanekust, kus tehakse ettepanek punktis 4 lõige 1 välja jätta. Komisjon seda ettepanekut ei toeta.

Juhataja

Asi läheb hääletamisele. Kas Ülemnõukogu saab aru? Saab aru. Lugupeetud Ülemnõukogu,

kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt ei ole ühtegi saadikut, vastu on 54 ja erapooletuid on 4. Ettepanek ei leidnud toetust.

A. Junti

Järgmine on härra Sovetnikovi ettepanek punkti 4 kohta. Ma loen vene keeles, kui te lubate: "... и иных нормативных актов, а также их наследников". Härra Sovetnikovi arvates peaks tingimata olema "прямых наследников". Ja teine härra Sovetnikovi parandus on, et "не позднее 1. марта" asemel peaks olema "не позднее 1. января". Tähendab, siis kaks parandust: otsesed pärijad ja 1. märtsi asemel 1. jaanuar 1992. Siin proua Aaskivi juba ütleb ette. Komisjon arvab täpselt samuti, et seda siia sisse ei saa tuua, ei toeta toodud ettepanekut. Pärijate ring ongi siin punktis 4 ette pandud, valitsusel on selline kava välja töötatud, et Ülemnõukogule esitada.

Juhataja

Ega Sergei Sovetnikov seda esimest ettepanekut ei taha tagasi võtta? Paneme siis hääletusele.

A. Junti

Ma lihtsalt kommenteerin, et need küsimused, see pärijate ring tuleb just määramisele selle seadusega, mida me tahame valitsuselt saada.

Juhataja

Sergei Sovetnikovi esimene parandusettepanek. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Sergei Sovetnikovi 1. parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 2 saadikut, vastu 47, erapooletuid on 5. Esitatud ettepanek ei leidnud toetust.

A. Junti

Kui lubate, ma kommenteerin ettepanekut. See on valitsuse enda poolt, täpsemini majandusministeeriumi ja Riigivaraameti poolt pakutud kuupäev. Neil oli küll 2 nädalat hiljem, aga me otsustasime, et võib olla ka 1. märts, see on sisuliselt nende ettepanekul vastu võetud.

Juhataja

Sergei Sovetnikovi 2. parandusettepanek. On arusaadav? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on

Sergei Sovetnikovi 2. parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 6 saadikut, vastu 42, erapooletuid 8. Teine ettepanek ei leidnud toetust.

A. Junti

Järgmine ettepanek härra Kamalt: lisada 4. punkti 1. lõike viimases reas "ja nende pärijate ringi" järele "ning kompenseerimise korra". Antud formuleeringut komisjon ei toetanud ja härra Kama ka loobus oma ettepaneku hääletusele panemisest. Järelikult me võime edasi minna. Sama punkti ja sama lõike juures on härra Uluotsa parandusettepanek samasse kohta, kus härra Kama oma ettepanekust loobus, sõnade "pärijate ringi" järel "nende õiguste ja vara koosseisu". Komisjon seda ettepanekut ei toeta. Poolt oli 1 komisjoni liige ja sellise põhjendusega, et kuna siin on tegemist täiesti uute, mitte lihtsalt mõistete, vaid uute tähenduste sissetoomisega, siis tuleks seda punkti hakata täiesti uuesti analüüsima ja kogu selle õiguste ja vara koosseisu küsimused on lahendatavad ja kuuluvadki lahendamisele teiste aktidega, eelkõige omandireformi aluste seadusega. Komisjon ei toeta ettepanekut.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru? Paneme hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on esitatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 11 saadikut, vastu 34, erapooletuid on 11. See ettepanek ei leidnud toetust.

A. Junti

Järgmine parandusettepanek: punkt 4 2. lõikes härra Arjakas pakub kuupäeva 31. detsember 1991 asemel 27. detsember 1991. Komisjon ei vaidle sellele vastu ja sellisel juhul vist hääletamist ei toimu.

Juhataja

Ei toimu.

A. Junti

Ja eelviimane ettepanek punkti 5 osas härra Kamalt – formuleerida punkt 5 ümber selliselt, et peale sõnu "tehingute üle" tulevad sõnad "tagatakse Eesti Vabariigi Valitsuse poolt". Kogu tekst oleks: "Kontroll punktis 3 märgitud varaga sooritatavate tehingute üle tagatakse Eesti Vabariigi Valitsuse poolt." Komisjon nõustub härra Kama poolt esitatud formuleeringuga. Mul on nüüd ainult küsimus: kuna ettepanekute pakk on nii ulatuslik, ega ma mõnd

ettepanekut ei jätnud märkimata? (Hääled saalist.) Ja kuna Reinson seadis tingimuseks, et ainult siis hääletada, kui "tagastamise" sõna ei võeta sisse, siis järelikult on tema ettepanek tagasi võetud. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, Arvo Junti! Ülemnõukogul parandusettepanekute pretensioone ei ole. Kõik on arvesse võetud.

A. Junti

Komisjon teeb ettepaneku nimetatud otsuse projekt otsusena vastu võtta.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kristlikud demokraadid Mart Laari isikus on teinud ettepaneku see otsus vastu võtta nimelisel hääletamisel. Nii et viime läbi kohaloleku kontrolli. Kas Uno Anton tahab öelda midagi? Heldur Peterson tahab öelda midagi? Kohal on 59 saadikut, puudub 46. Kas mõni osutus mitteregistreerituks? Ants Veetõusme. 60.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu otsus omandiõiguse järjepidevuse taastamisest nimelisel hääletamisel? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 39 saadikut, vastu 8, erapooletuid 10. Hääletamine on nimeline.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Asugem otsust vastu võtma. 53 häält on vaja. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus omandiõiguse järjepidevuse taastamisest? Palun hääletada! Hääletamine on nimeline. Selle ettepaneku poolt on 56 saadikut, vastu on 1 saadik, erapooletuid on 2. Otsus vastu võetud.

Kolleegid! Mõned mõtted homse kohta. Palun üks minut kannatust! Rein Veidemann.

R. Veidemann

Aitäh! Härra juhataja! Äsja võisime raadiost kuulda, et kindral Jazov tunnistas üles, et armee on õhkinud need mälestusmärgid, mis praegu lõhutud on. Niisiis, mõtlemist meile. Gorbatšov lubas ka Balti riikides kehtestada erikorra. Viimased teated raadiost. Tänan!

Juhataja

Ega ta vist ei üllata kedagi, seda oli arvata. Homse päeva suhtes on niisugused ettepanekud. Me alustame maareformiga, maareformi parandusettepanekute ettevalmistamise käigus kas võtame kiireloomulise küsimuse või läheme eelarve kolmandale lugemisele, vastavalt sellele

siis järjekorda. Kõige viimaseks jätame panga varad ja lõpetame homme kell 14.00. Siis me saame minna täiesti puhta südametunnistusega jõulupuhkusele. Tänaheks head öhtut!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

26. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

20. detsember 1990

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu! Jätkame istungjärgu tööd. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 62 saadikut, puudub 43.

Head kolleegid! Vastavalt reglemendile peaks olema täna viimane plenaaristung päev. Nii sellel istungjärgul kui ka enne jõulupuhkusele minekut. Vastavalt reglemendile peaks olema täna ka vaba mikrofon, mida ma väga tungivalt paluksin, head kolleegid, mitte kasutada. Ma väga tungivalt palun seda mitte kasutada!

Head kolleegid! Päevakord on põhjalikult läbi kaalutud ja meil on reaalne võimalus lõpetada täna õigel ajal, kell 14.00. Julgen teile pakkuda juhatuse nimel sellist lahenduskäiku, et me alustame kõigepealt maareformiga seonduvaga. Ja kui me oleme jõudnud sellesse faasi, kus kõik parandusettepanekud on laekunud ja komisjon tahab analüüsida laekunud parandusettepanekuid enne hääletamisele panekut, me võiksime katkestada selle päevakorrapunkti. Ning siis alustaksime riigieelarve kolmandat lugemist. Kõik te olete ilmselt tutvunud reglemendis kolmanda lugemise protseduuriga. Kes veel ei ole jõudnud, tehke seda praegu. Samas te kõik mäletate, et eelarvet arutatakse vastavalt paragrahvile 16 kiireloomulise küsimusena. Ning tahaks loota, et me ilma eriliste sekeldusteta kolmandal lugemisel Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kinnitaksime. Sellele peaks järgnema kiireloomulise küsimusena immigratsioonikvoodi kinnitamine. Nii on ka ette nähtud selles protseduuris, et immigratsioonikvoot käib koos eelarve kinnitamisega. Kui need küsimused on läbi arutatud ja ära otsustatud, siis me peame nõu, kas me võtame kiireloomulise küsimusena veel Läti poole pöördumise ja läheme siis panga varade jagamise juurde või võtame panga varad enne ja kiireloomulise küsimusena võtame lõpus Läti poole pöördumise. Kui me selliselt käitume, et

meie igas sõnavõtus on sõnum, iga parandusettepanek enne esitamist on sügavalt järele mõeldud ja kui me küsimusi ettekandjatele ei esita puhtalt uudishimust, vaid ikkagi selleks, et selgust saada, peaksime tulema ajakavaga välja.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus maareformist

Juhataja

Alustame. Lugupeetud Ülemnõukogu! Selle istungi esimene päevakorrapunkt on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Maareformi alustest" projekti arutamine. Ettekande teeb komisjoni esimees Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Kui me räägime maast, siis igaühe hinges midagi liigub ja seetõttu selle teema saalitulek jõulumuusika sissejuhatusega vist on mõnevõrra sümboolne. Aga meil tuleb oma asi ajada ikkagi ära ratsionaalselt ja külmalt, nii et tulemuseks oleks aluse tekkimine meie maaelu uuesti korrastamisele ja meie maaelu lagunemise peatumine.

Viimati arutasime maareformi aluseid 12. detsembril. Mäletatavasti kulges arutelu siis rahulikus õhkkonnas, põhimõttelisi muudatusi siis ei pakutud, kuid vahepeal on mõni hea ettepanek ikkagi laekunud, mida on nüüd arvestatud. Põhiline erinevus on siiski vormiline. Kui enne pakkusime maareformi aluseid osana üldisest omandireformist, siis nüüd on tegemist eraldi dokumendiga. Loomulikult on ka nüüd tegemist dokumendiga, mis peab ära mahtuma üldise omandireformi raamesse. Arvame, et see nii ongi. Vähemalt eile vastuvõetud otsusesse "Omandiõiguse järjepidevuse taastamisest" ta mahub ja vastuolusid me siin ei näe. Omandireformi aluste puudumine meie asjaajamist veidi muidugi takistas, kuid sellest on juba juttu olnud. Vahemärkusena meenutan siin kaunis teravas toonis mõttevahetust maaelukomisjonis, kus me neid aluseid kangesti tahtsime saada. Minu poolt ületas see korrektsuse raamid ja ma palun vabandust, kolleeg Junti! Kuid nüüd oleme küsinud spetsialistide arvamust ja meie ees olev eelnõu on üle vaadatud põllumajandusministeeriumis. Selle tulemusena on tekst mõnevõrra konkretiseerunud. Kuid siiski palun kõigepealt sisse viia üks eile õhtul laekunud parandus. Pöörake endale ette punkt 1 ja lugege selle lõpulauset

sellisena: "Seni on praegused maakasutajad kohustatud jätkama maa sihtotstarbelist kasutamist." See sõnastus oli tõesti räige ja selle paranduse tegi meile kaunis kolleeg Lehte Hainsalu. On ka märkusi venekeelse tõlke kvaliteedi kohta. Nähtavasti tuleb ka see asjatundjatel veel kord üle vaadata.

Lõpetuseks kordan veel kord. Tegemist on maareformi alustega, mis määravad maareformi mängumaa kogu laiuse. Millised arendused ja millised piirangud või nende aluste põhjal koostatud maaseadust võib tegelikult kehtestada ja võimaldada, sellest rääkisid eelmisel korral kaasaruanadjad Aldo Tamm ja Heldur Peterson. Ja rohkem ei olegi mul täna lisada. Meenutan veel kord, et arutluse all olev otsuse eelnõu põhineb Eestimaa Talupidajate Keskliidu ja Eesti Maa-Keskerakonna poolt pakutud ning Heldur Petersoni poolt pakutud eelnõudel ja kujutab sisuliselt nendevahelist konsensuslikku kompromissi.

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi ettekandjale? Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Kas te võiksite ette lugeda teise punkti, venekeelses tekstis seda ei ole?

J. Telgmaa

Vist tegemist on eksemplariga, mis paljundamisel on ära nihkunud. Punkt 2 kõlab nii: "Käesolev otsus maareformi aluste kohta määrab kindlaks maareformi läbiviimise lähtepositsioonid ja on aluseks maareformi teostamiseks vajalikele õigusnormidele."

Juhataja

Ma paluksin Aleksei Zõbinile toimetada kvaliteetne venekeelne eksemplar! Jüri Reinson.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus punkti 8 kohta. Siin on kinnisvaradest jutt ja nende väärtusest maa väärtuse suhtes. Kas siin on mõeldud kogu maa väärtust, tähendab, talude maa väärtust? Või ainult neid ruutmeetreid, mis on konkreetse kinnisvara all?

J. Telgmaa

Siin on mõeldud ikkagi kogu seda maatükki, sest see kinnisvara mõiste ongi toodud selle mõttega sisse, et maad saaks käsitleda mingi tervikuna või sellise kompleksse tootmisüksusena kas või näiteks taluna või mingisuguse ühistuna või millegi taolisena. Et maareformi käigus ei lõhuks neid üksusi ära. Et siin punktis 8 on see nii sees, see tuleneb sellest arutuse käigust.

J. Kass

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siin on olemas mõiste "pärija". Mind huvitab, kui suur on see pärijate ring. Milline see oli 1940. aasta seisuga? Kas see läheb läbi tütre väimeheni välja? Ma teekski ettepaneku, et see ring võiks olla ära määratud, et väga laiali ei läheks.

Teine küsimus on see. Kui suur on maaomaniku õiguse absoluutsuurus? Ma mõtlen seda, kuidas ta oli 1940. aastal, kas maad saab müüa isikute vahel täiesti vabalt. Või kui maaomanik kadus või loobus maast, kas see muutus siis riigiomandiks või kuidas need lood olid? Kaks sellist küsimust. Aitäh!

J. Telgmaa

Kui kolleeg ei pahanda, siis ma esimesest küsimusest hiilaksin kõrvale sellega, et me ei plaaninud maareformi alustesse üldse pärijate ringi määratlusi, see peaks tulema omandireformi seaduses. Seal peaks pärijate ring saama ära määratletud ja võtaks sealt siis ka maaomandi suhtes aluseks samad põhimõtted. Mis teise küsimusse puutub, siis minu arust on vastus siin olemas. Sellessamas otsuse projektis. Näiteks punkt 10. Kui omanikku või pärijat pole, siis läheb maaomandiõigus riigile. Ja veel mõnes punktis. Aga mingit absoluutse suurusega piirangut me nende alustega ette ei näe. Võib-olla maaseadus näeb need ette. Ei oska ütelda praegu. Maaseadusele jäävad siin vabad käed.

V. Andrejev

Lugupeetud Juhan Telgmaa! Teatavasti on maa mittetaastuv loodusressurss ning järelikult omandiobjektina spetsiifiline kaup. See tähendab, et maa eraomandus peab olema teistsugune kui näiteks kaupluse või juuksla omamine. Kogu maailmas reguleerib riik maaomandust väga täpselt mitmesuguste piirangute ja ettekirjutiste abil. Kas selliseid piiranguid leidub ka teie pakutud maareformi alustes ja milles need seisnevad?

J. Telgmaa

Me jagame oma komisjoniga täiesti teie seisukohti ja maa peab tsiviilkäibes kahtlemata olema piiratud. Kuid siin on jälle nii, et need otsused määravad ära ainult maaseaduse mängumaa, aga tegelikkuses võivad need võimalused väga kitsaks osutuda, kuidas maad ühtedest kätest teise anda. Ja nii ongi otsuse punktis 13 määratletud, et maaomaniku ja maakasutuse õigusi võidakse piirata Eesti Vabariigi seaduses sätestatud korras piirkonna ja riigi huvides. See annab võimaluse piirata. Seda me ette näeme, et maa ei saa samasuguseks kaubaks nagu mis tahes ese, millega inimene võiks vabalt ümber käia.

A. Tähiste

Mulle tekitab tõsiseid probleeme punkt 14 selles otsuses. Esiteks, ma olen küll õppinud õigusteadust, võib-olla mitte nii tähelepanelikult kui mõned teised meie seast, aga termin "ühtse kinnisvara instituut" jääb mulle arusaamatuks. Selle mõiste avamist oleks tarvis. Minu meelest on üldse tegemist uue terminiga. Teine asi, minu meelest oleks tähtis: kas punktiga 14 taotleb maaelukomisjon, et nüüdses Eesti Vabariigis hakkab ka maavara olema maaomaniku omand? Kuna siit võib niimoodi välja lugeda. Aitäh!

J. Telgmaa

Mis puudutab väljendit "ühtse kinnisvara instituut", siis ega meie komisjon ka täpset selgust selles asjas ei oma. Kuid kui see sõna ei kõlba, siis oleks hea, kui lugupeetud kolleeg võtaks oma juriidilise hariduse kokku ja pakuks parema sõnastuse, aga põhimõtteliselt me mõtleme seda, et maa liiguks teatud tervikuna. Sõnastus on võib-olla natuke halb. Me lihtsalt ei leidnud paremat. Aga mis puutub maavaradesse, siis meil eelmises variandis olid ka maavarad kinnisvaras sees, aga me jätsime nad välja, sest oli arvamusi (eriti keskkonnakomisjoni poolt), et ei maksaks nii selgelt seda asja määratleda. See küsimus on liiga keeruline, et maareformi aluste otsusega lõplikult paika panna, mismoodi me suhtume maavaradesse, nii et siin on tegelikult täiesti lahtine valdkond praegu. Peavad tulema seadused, mis reguleerivad maavaradega ümberkäimist, maavaradesse suhtumist, ja seda lihtsalt siin maareformi alused ei määratle. Kui te olete seisukohal, et maareformi alused peaksid mingisugused piirangud ka maavarade suhtes kehtestama, siis paluks selle kohta ettepanekuid.

Juhataja

Suur tänu! Jüri Reinsoni teine küsimus.

J. Reinson

Lugupeetud ettekandja! Ikka sellesama punkti 8 kohta. Neljandas lõigus on: taotletaval maal elavad inimesed. Ma paluks täpsustada, kes need inimesed on. Ja siis on sulgudes "kodukohaõigus ja muu sarnane". Mis on see "muu sarnane"?

J. Telgmaa

Küsimuse esimesest poolest ma ei saanud aru. Taotletaval maal elavate inimeste all on mõeldud ikka neid inimesi, kes antud maalapil elavad, aga tuleb välja, et see maalapp on kellegi teise oma. Uue maareformi alusel ta peaks olema kellegi teise oma. Need on need inimesed, kes elavad sellel maal, ja ei saa seda maatükki nii lihtsalt tagasi anda endisele omanikule.

J. Reinson

Ma tahaksin täpsustada siis. Kas sellel maalapil asuvates elamutes elavad inimesed?

J. Telgmaa

Nad on nii sellel maalapil elavad inimesed kui ka need, kes omavad võib-olla mingeid suuri hooneid seal, sellepärast on see "jms.". Aga see on üks küsimusi, mida tuleb reguleerida vastavate seadustega. Ilmselt tuleb arvestada ka nende inimeste õigusi, kes on teinud suuri mahutusi mingile maalapile, mis nüüd osutub kellegi teise omaks. Nad on hea usu sees seda teinud, mitte kurja kavatsusega.

J. Liim

Ma puudutan peaaegu sedasama, kuid mul on kolm küsimust. 6. punkt: tagastatakse talle kuulunud maa täielikult või osaliselt, arvestades nii endiste kui praeguste maakasutajate õigust kodukohale. Minu arusaamise järgi jääb sellisel juhul sellel taotlejal see koht saamata ja me läheme vastuollu ju alles eile vastuvõetuga. Ja punkt 7: kompenseeritakse see rahaliselt või muul viisil. Mis asi on "muul viisil"? Ja punkt 8 lõik 2: endised omanikud või nende pärijad ei ole nõus tasuma maal enne sundvõõrandamist lasunud võlgasid. Minu arusaamise järgi tuleb sellisel juhul taotleja endisele omanikule tasuda aastakümnete jooksul maksmatajäänud kasum või rent tema maade kasutamise eest. Või vastasel juhul, kui me seda ei tee, siis see punkt üldse välja lülitada. Tänan!

J. Telgmaa

Siin on punktis 6 jälle viidatud sellele, et õigus võib olla kuskil vahepeal. Õigluse taastamisel, et mitte tekitada uut ebaõiglust, peab tasakaal olema kuskil vahepeal, uue ebaõigluse ja endise ebaõigluse tekitamise ja õigluse taastamise vahel. Sellepärast on see punkt niimoodi formuleeritud. Kuidas konkreetsed seadused seda reguleerivad, see on üks raskemaid küsimusi. Aga teha tingimusteta omanikuks endine omanik ja kaotada tingimusteta selle inimese õigused, kes on 20 või 30 aastat seal elanud – komisjon on teisel arvamusel.

7. punkt. Rahaliselt või muul viisil. Võib tulla kõne alla mingi muu viis. Kui on tegemist kolhoosilt tagasisaadava maa või millegi taolisega, siis võib-olla ta võtab kolhoosilt näiteks 5 lehma selle maa eest. Võime selle välja lülitada, aga see ei ole piirang, see annab lihtsalt võimalusi juurde, selles mõttes ei ole vist kahjulik, kui ta siin sees on.

Kui endised omanikud ja nende pärijad ei ole nõus tasuma. See ei tähenda seda, et nad sellest maast peaksid ilma jääma, sel juhul nad võivad seda maad näiteks edasi rentida. See ei tähenda ju maa pealt minema ajamist. Küsimus ikkagi jääb. Peab ju olema erinev suhtumine nendesse, kelle talu oli täielikult välja ostetud, kelle maal ei olnud mingeid võlgasid, ja nendesse, kellel olid võlad. Loogika on selline, võib-olla sõnastus ei ütle täpselt ära, aga seda on siin mõeldud.

R. Järlik

Austatud ettekandja! Lugupeetud kolleegid! Maareformi aluste otsuse projektis on tunnistatud õigustühiseks Eesti Riigivolikogu 23. juuli 1940. aasta deklaratsioon maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks. Otsuses "Omandiõiguse järjepidevuse taastamisest", mille me eile vastu võtsime, on nimetatud lisaks sellele deklaratsioonile veel teisi omandisuhteid muutnud normatiivakte, mida maareformi aluste otsuse projektis nimetatud aga ei ole. Just need järgnenud aktid muutsid eriti maaomandit ja ei tulenenud otseselt Riigivolikogu 23. juuli deklaratsioonist. Näiteks Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus nr. 380, millega sundvõõrandati sakslaste käsilasteks tunnistatud talunike maad, ja Ministrite Nõukogu määrus nr. 790, millega võõrandati bandiitlikeks majapidamisteks või perekondadeks tunnistatute maad. Kuidas on nende maade omandiõiguse taastamisega? Aitäh!

J. Telgmaa

Me arutame otseselt maareformi aluseid. Kui maareform tugineb omandi järjepidevusele, nagu me eile vastu võtsime, siis peaks tegelema kõigepealt selle momendiga, mis omandi järjepidevuse ära kaotas. Ma ei näe siin selles eelnõus vastuolu, et neid asju, mida teie praegu

välja pakkusite, ei võiks edaspidi klaarida. Liiatigi siin on ka need maad nimetatud, mis on sundkollektiviseerimise käigus läinud. See pole põhjuseks tagastamisest keeldumisele. Ma arvan, et siin ei ole mingeid piiranguid, et see ebaõiglus likvideerida, see on lihtsalt järgmise etapi küsimus.

A. Labassov

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on mitu küsimust, püüan need kompaktselt esitada. Esiteks, öelge palun ausalt, kas praegused maakasutajad hakkavad pärast selle otsuse läbilugemist maad kehtestatud korras sihtotstarbeliselt edasi kasutama, nii nagu nad enne tegid? Teiseks, võib-olla on siin tõlkeviga, aga 3. punktis on öeldud, et Eesti Vabariigi maaomand võib esineda eraomandi või eraisiku omandi näol. Ma ei saa aru, mille poolest need terminid teineteisest erinevad, eraomand ja eraisiku omand. Ja lõpuks – kas teile ei tundu, et 8. punkti viimane lõik ja 9. punkt satuvad omavahel vastuollu? Ma pean silmas viimast lõiku: maal, mille kohta on esitatud taotlus, elavad inimesed, kel on kaaluv jne. Ja punkt 9, kus te jätate kolhooside liikmed ja sovhooside töötajad tegelikult täielikult ilma normaalse maakasutamise võimalusest ja maaeraomandist, kui nad moodustavad uued koondised, ühistud jne. Tänan!

J. Telgmaa

Esimeses küsimuses olen mina ka samal seisukohal, et praegu ei ole mitte midagi, mis sunniks seda praegust maakasutajat heaperemehelikult maad kasutama, kui on oht, et see maa niikuinii tema käest ära läheb. Sellepärast tulebki võimalikult kiiresti need seaduse asjad korda saada, et see olukord ära lõpeks. Praegu see just toimubki. Mis puutub p. 3, siis siin on venekeelses tekstis viga. Siin on "tšastnoi sobstvennosti", peab olema "sobstvennosti juriditšeskogo litsa". Siin on mõeldud juriidilist isikut. Viimane küsimus puudutas 8. ja 9. punkti. Küsimus on siin selles, et punktis 9 on tegemist just nende juriidiliste isikutega. Juriidiline isik on mingisugune kollektiiv, mitte isikliku omandiga, aga punktis 8 on kõne all isiklik omand. See tähendab, et see maa, mis praegu on kolhoosi käes, ei saa mitte kolhoosi omandiks, vaid ikka konkreetse kolhoosniku omandiks, kes seal elab ja kellel ta võib olla juba 1940. aastast saadik on. Tähendab, üldisel alusel kõigi selle omandiõiguse taotlemisega. Nii et siin vastuolu ei ole. Ma ei tea, kuidas venekeelses tekstis on, aga eestikeelses tekstis on niimoodi. Ühes punktis on tegemist füüsiliste isikutega, teises punktis juriidiliste isikutega.

P. Grigorjev

Lugupeetud härra Telgmaa! Mind huvitab see, kes hüvitab kahju Narva veehoidla alla jäänud maade omanikele.

J. Telgmaa

Sellele küsimusele jään mina sisuliselt vastuse võlgu. Selleks et seda maareformi üldse läbi viia, tuleb nähtavasti üldse teha üks kaunis tugev ametkond. Võib-olla seesama Maa-amet, kuid see peab palju tugevam olema, kes suudab kõik need asjad ära lahendada, sealhulgas need asjad.

V. Andrejev

Lugupeetud Juhan Telgmaa! 9. punkti järgi ei saa maaomanikeks olla juriidilised isikud, kes on saanud maakasutajaiks maa sunniviisilise võõrandamise tagajärjel, sealhulgas kolhoosid ja sovhoosid. Aga kui selle võõrandamise tulemusena on nüüd Eesti Vabariigis majanduslikult väga heal järjel olevaid kolhoose ja sovhoose, kas siis riik ei või anda maa majandile kui kollektiivsele juriidilisele isikule rendile või tema omandusse? Tänan!

J. Telgmaa

Loomulikult võib riik anda selle maa rendile, põhimõtteliselt võib sellest saada juriidilise isiku omand, ehkki me oma komisjoniga ei pea otstarbekaks tootmisotstarbel anda maad välja juriidiliste isikute omandiks. Needsamad füüsilised isikud, kelle omand see maa on, kes on näiteks kolhoosi liikmed, võivad oma maa ju ühendada, kuigi nad jäävad kõik ikkagi oma maatüki omanikuks, nii et takistusi siin ei ole mingeid.

L. Hänni

Lugupeetud ettekandja! Mul on täpsustav küsimus punkti 8 kohta, kus on näidatud need juhud, kui maad ei kasutata ja maa jääb riigi omandusse. Ei ole mingit põhjust, et maa jääks riigi omandusse, kui sellel maal elavad inimesed, kellel on mõjuvad põhjused maaomandiõiguse taotlemiseks. Kas siin on lihtsalt redaktsiooniline ebakõla või sisuline mõte?

J. Telgmaa

Mul on tunne, et siin on sõnastusest tulenev väärarusaamise võimalus, sõnastus ei ole korrektne. Me oleme samal seisukohal mis teiegi. Sellele protsessile ei ole mõtet teha mingeid takistusi.

T. Anton

Lugupeetud ettekandja! Kas on võimalik öelda, kes valitsuse esindajatest osales antud projekti koostamisel või kas valitsuse poolt on antud projekt heaks kiidetud? Ja teiseks, kes spetsialistidest osales otsuse projekti koostamisel ja kas Ülemnõukogu Presiidiumi spetsialistid on selle otsuse projekti heaks kiitnud?

J. Telgmaa

See viimane paber, mis meil praegu laual on, on käinud läbi põllumajandusministeeriumist. Seal oli selle asja pealäbiviija Pajo. Teine küsimus on siis põhjendatud, kui te olete avastanud põhimõttelisi lahkuminekuid sellest paberist, mis meil oli laual 12. detsembril, sest 12. detsembril laual olnud paber sai lõpliku kuju maaelukomisjoni istungil, millest võtsid osa ekspertidena Paul Varul, Rein Tiivel, Liia Hänni, Vilma Kelder.

T. Anton

Küsimus on ajendatud sellest, et antud projekti 14. paragrahv ei kõnele sellest, et seda oleksid sõnastanud juristid.

J. Telgmaa

Täitsa võimalik, sellest oli siin juttu ka, nähtavasti me peame seda kohendama. Kui sa, lugupeetud kolleeg, aitaks meid selles asjas juristina, siis oleks väga kena, kui sa pakuksid parema formuleeringu. Ma näen, et selle põhimõtte vastu, millest on siin juba juttu olnud, ei ole vist kellelgi midagi. Aga kindlasti on vaja seda korrektsemalt sõnastada.

Juhataja

Suur tänu! Tõepoolest, parandusettepanekuid võib esitada ka küsimuste esitamise ajal. Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Telgmaa! Mul on järgmine küsimus. Kas on vähemalt 3–5 aasta peale ette prognoositud, millised tagajärjed toob endaga kaasa sellise seaduse vastuvõtmine? Seaduse 4. ja 6. paragrahvis figureerivad "muud õigusjärglased", need õigusjärglased on kaua maast eemal olnud, nad on juba unustanud, mida tähendab maa. Ja kui me tõepoolest müüme või anname maa üle nendele õigusjärglastele, siis väheneb ilmselt mitu korda meie põllumajanduse tootlikkus. See on muidugi minu diletantlik arvamus, aga ma näen ette, et just nii juhtub. Mida me siis selle seadusega taotleme? Kas tahame põllumajanduse laostada või selle taset mitmekordselt tõsta? Tänan!

J. Telgmaa

Kui alustada lõpust, siis loomulikult tahame maareformiga maal olukorda parandada. Ja see ei tähenda üldse, et me oma komisjoniga teiega nõus ei ole, vastupidi, oleme täiesti nõus. Ma juhin tähelepanu sellele, et me ei aruta praegu maaseadust, see on otsus maareformi alustest. Nagu ma enne ütlesin, see otsus kehtestab maareformi mängumaa, kuid kuivõrd seda mängumaad kasutatakse, seda juba ütleb konkreetne maaseadus või mõni teine seadus. Mis puutub pärijate ringi, siis sellest oli täna juttu. Me arvame, et selle pärijate ringi peaks määrama omandireformi seadus, mitte maaseadus eraldi. Nii et see pärijate ring võib vägagi kitsas olla.

Juhataja

Suur tänu, Juhan Telgmaa! Ülemnõukogul ei ole rohkem küsimusi.

J. Telgmaa

Kui on ettepanekuid, siis paluksin kohe täna kirjalikult, siis me jõuaks need täna läbi töötada. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meil ei ole kaasettekandjaid, avame läbirääkimised. Aldo Tamm.

A. Tamm

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja! Austatud kolleegid! Maaelukomisjoni esimees härra Telgmaa vastas üsna põhjalikult teie küsimustele. See viimane küsimus härra Sovetnikovilt oli seotud teatud kahtlustega nende õiguste suhtes, mis on endistel maaomanikel, nende

pärijatel või tulevikus nendel maataotlejatel, kes on saanud maaomanikeks. Selle otsuse koostamisel on just see kartus väga tihti üles kerkinud. Ma tahan teile siia kõrvale tuua teise aspekti. Iga õigus seostub kohustusega ja talu taastajana võin öelda, et kõigi nende valitsuse ja ka eelmise nõukogu poolt kehtestatud soodustuste juures, mis talumeestel on, ei tunneta siiski mingisugust õiguste üleküllust, vastupidi, järjest rohkem tuleb juurde kohustusi. Ja kogu selle reformi käivitamise eesmärgiks ongi kõik tootjad siduda konkreetsete kohustustega. Ja nende alustega tahame anda seaduste koostajatele teatud suunised, teha n.-õ. poliitilise otsuse, nagu me oleme siin rääkinud. Samas tahame ka maataotlejatele anda mõista, millega nad endid seovad ja millised kohustused, tingimused kaasnevad maa võtmisega.

Ja siit edasi härra Liimi küsimus endiste võlgade suhtes. Me ei saa nendest mööda minna. Ma toon näitena ühe valla suhtarvud, kus endistest mõisataludest olid ligemale pooled talud võlgades, kus alla poole põlistaludest olid võlgades, kus üle 90% asundustaludest olid võlgades. Võlakoormused olid erinevad talu suurusjärgude kaupa jne., aga me ei saa neid unustada. Kui inimene tahab taastada maaomaniku staatust, peab ta tahes-tahtmata võtma kaasa võlad. See võrdsustab meid kõiki, võrdsustab seda inimest naabrimehega, kelle esivanemal ei olnud maad ja kes peab nüüd hakkama kas renditalumeheks või siis maad välja ostma. Nii pika aja jooksul, kui seadusandja selle kehtestab. Ma arvan, et siin on just vastupidi püütud lähendada neid erinevaid huvisid, mis meil on.

Nüüd kodukohaõigus. Kodukohaõigust me oleme käsitlenud kahest aspektist. Esiteks juhul, kui endine taluomanik või ka tema pärijad ei tahagi talu taastada, aga nende kindel soov on nende põlispuude all taastada kas väikene harrastustalu või kas või n.-õ. perekonna suvila. Ja kui see ei lähe muude parameetritega vastuollu, siis miks mitte talle seda lubada. Kui praegu selle endise talu territooriumil elav inimene ei taha taastada talu, aga tahab oma majavaldust seal säilitada, võib-olla ka natukene suuremat aiamaad saada, kui praegu ettekirjutatud võimalused lubavad, või hoopistükkis oma abimajapidamise jaoks sealtsamast maja ümbrusest saada heinamaad, karjamaad, põllumaad kas 3, 4 või 5 hektari ulatuses, siis tuleb see võimalus talle anda. Arvan, et siin on ka arvestatud just meie erinevaid huvisid.

Eile õhtul oli juttu teatud ettepanekutest ja ka kinnisvara instituudist. Tõesti sooviks väga, et õiguskomisjon eesotsas Tõnu Antoniga püüaks anda võib-olla parema sõnastuse. Mõeldud on seda, et (nii nagu on öeldud ka punktis 8) samal maa-alal võivad olla kapitaalsed ehitused jne. ja me peame arvestama seda võimalust, et nad lähevad selle maavaldusega koos ühest valdusest või omandusest teise. Ja edaspidi on väga tähtis, et talu ei saa tükeldada pärijate vahel, et me ei hakkaks n.-õ. lauta pooleks saagima jne. Seda on siin silmas peetud. Ja kuna see dokument võib osutuda siiski edaspidises tegevuses üsna konkreetseks aluseks, siis võib-

olla tõesti punktis 8 oleks vaja täpsustada alapunktid (8.1, 8.2, 8.3 ja 8.4). Sama kehtiks ka punkti 16 osas. Ja siis oli veel eile juttu punktist 15, kus on toodud termin "asustusalane planeering". Seda võib tõesti üsna laialt mõelda ja osa küsijaid nagu arvestas termini "asundusalane planeering" laialivalguvust. Ma pakuksin siia "asundusalane planeering" (ümberkruntimine), siis ta täpsustab oluliselt seda terminit. Rohkem mul härra Telgmaa ettekandele lisada ei olekski. Aitäh!

A. Ristkok

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma pean tunnistama, et ma tunnen ennast seda otsust tehes ja hääletama asudes taas ebamugavalt, nii nagu eilegi. Ja ma usun – mõned kolleegid tunnevad ennast samuti. Pangem tähele, et me jällegi otsustame asju, mis panevad aluse väga inertsetele pikaajalistele protsessidele, mille aluseid edaspidi paljude aastate vältel muuta ei ole võimalik. Seetõttu me peaksime olema väga ettevaatlikud ja jätma endale mänguruumi juhuks, kui me saame targemaks ja võiksime mõned asjad hiljem täpsemalt fikseerida. Mul on ka mõned ettepanekud selle projekti kohta. Ma annan need komisjonile. Detailsemaid ettepanekuid ma praegu ei puudutaks, aga kahest punktist ma tahaksin küll rääkida. Üks ja mitte vähetähtis on, kuidas me fikseerime võimalike maaomanike ringi, et vältida edaspidiseid ummikseise. Me peaksime lähtuma tervest mõistusest. Ja kui me mõtleme, mis on ühe ühiskonna puhul püsivat, mis ei muutu ajas: tõenäoliselt alatiseks jäävad isikud, selle ühiskonna liikmed, eraomandi üksikisikuline subjekt, ja riik, mis ka tõenäoliselt ei kao, kuigi meie kommunistidest sõbrad seda aastakümneid lubasid. Aga see osutus muinasjutuks, vähemalt mõõdetava ajaskaala piires. Ja ma arvan, et need kaks omanikku võiksid olla fikseeritud. Munitsipaal- ja juriidilised omanikud – need tekivad ja kaovad ja praegu neid siia ritta lisades me loome ilmselt sellise olukorra, mida me hiljem väga raskesti suudame ohjata ja reglementeerida. Meil on ju tegelikult juriidilisi isikuid, kes üldse ei allu Eestile. Kuidas me siis suudame valitseda maad, mis nad omandavad? Meil on haldusüksusi, kes on deklareerinud, et neil pole midagi ühist Eesti asjaga. Kuidas jääb sel juhul maaga, mida nad valdavad? See on ohtlik! Selles mõttes ma teen ettepaneku piirata eraomanike ringi üksikisikute ja riigiga. Juriidilised isikud omavad maad nende juriidilise isiku osanike kaudu või rendivarana, mis on ka mujal maailmas tõenäoliselt niimoodi. Arvan, et see on tähtis. Ja lubamatu oleks praegu võimaldada munitsipaalomandit ja juriidilise isiku omandit maa näol. Munitsipaalorganid võiks hallata maad, riik võib anda kõikvõimalikud piirid haldamiseks, rentimisõigusest ja raha kasseerimisest selle oma äranägemisel kasutamiseni välja. Ja tõenäoliselt nii tulekski see asi lahendada haldusüksuste tasandil.

Teine küsimus, mis tekitab minus kõhedust, on kompenseerimine. Me anname taas välja veksleid, millel pole mingit tagatist, et me suudame neid lunastada. Mitte mingeid arvestusi, kui ruttu, kelle arvel, kas üleüldse või kui mitte varem, siis 100–200 aasta pärast kindlasti me suudaksime seda. Selles mõttes peaks minu arvates ka 11. punkti korrigeerima. Ma arvan, et on parem, kui me vähem täpsustame kompenseerimise korda ja jätame võimaluse teha seda hiljem, võib-olla üsna varsti, võib-olla juba tuleval aastal, aga mitte praegu, kui me ei tea, kuidas ja mil moel meil seda teha õnnestub. Siin oleks mul ka küsimus, mida ma enne ei jõudnud küsida. Kas selle otsuse tegijad on pidanud silmas ka seda, et mitmed punktid tähendavad päris suuri kulutusi järgmisel aastal maareformiga seoses? Kas seda eelarve üldse silmas peab? Näiteks registrite moodustamist, mis võib osutuda väga kulukaks, maakorraldustööd. Eelarve me täna kinnitame, aga kulutusi me selleks ette ei näe. Veksli me anname välja, aga lunastada sel juhul ei suuda. Kas eelarve reservfondidest selleks piisab? Need olid põhimärkused, ülejäänud ma annan härra Telgmaa kätte, siis saab neid arvestada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Head kolleegid! Kas kompuutri mälus on veel sõnasoovijaid peale Jüri Liimi? Andres Tarand on veel. Mul on ettepanek, lugupeetud Ülemnõukogu, et me piirduksime läbirääkimistel Andres Tarandi sõnavõtuga, mis oleks viimane. Kas Heldur Peterson soovib ka? Mart Laar soovib? Aleksandr Labassov on viimane. Viime läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 62 saadikut, puudub 43. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised antud päevakorra teemal sellise arvestusega, et viimane sõnavõtja oleks Aleksandr Labassov? Andres Tarandi nimi on kompuutri mälus, teised kõik on teie ees kuvaril. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 56 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 3. Läbirääkimised lõpetatakse Aleksandr Labassovi sõnavõtuga. Järgmine sõnavõtja on Aleksei Zöbin.

A. Zöbin

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tahaksin avaldada oma arvamust selles küsimuses. Olen maalt pärit ja seepärast on ehk minu mõtetest kasu nendel komisjonidel, kes nende probleemidega tegelevad. Esiteks tahaksin öelda, et nendest dokumentidest oleks soovitatav välja jätta propagandistlikud punktid, mis viitavad 1940. aastale. Kõik 1940. aastal tehtud otsused on sama õiguspädevad, kui näiteks olid omal ajal Eesti kodanliku valitsuse otsused parunite mõisate kohta pärast võitu Landeswehri üle. Olen korduvalt vestelnud

Venemaalt pärit inimestega, kes läksid elama Lääne-Saksamaale. Siin külas käies on nad kinnitanud, et vähemalt Lääne-Saksamaal valmistavad paljud nende parunite järeltulijad ette dokumente mõisamaade tagasisaamiseks. Arvamusi on mitmesuguseid ja iga põlvkond lahendab need küsimused omamoodi. Paljud räägivad sellest, et maal on eriline tähtsus. See on tõepoolest nii. Maaga on seotud terve moraalsete, eetiliste ja etniliste probleemide kompleks, inimeste mälestused. Samal ajal on maa ka inimtegevuse saadus, sest selle kvaliteet oleneb sellest, kuidas inimene maasse suhtub ja seda harib. Hoolikas peremees hoolitseb maa eest hästi, aga juba enne sõda oli käibel väljend, et rentnik on maa surm. Eestis ei suhtunud omal ajal rentnikesse eriti hästi, sest need inimesed üldiselt ei hoolitsenud eriti maa eest, vaid püüdsid sellest ainult rohkem kasu saada. Maa eest kandis rohkem hoolt ikka selle omanik. Seepärast on antud juhul muidugi kasulikum, kui maa kuulub inimesele, kes selle eest hästi hoolt kannab. Ent kui me nüüd kuulutame, et maa läheb eraomandusse ja seda saab ilma igasuguste piiranguteta osta, kusjuures juriidilistel isikutel sellele maale õigust ei ole, siis võib juhtuda, et maad hakatakse kokku ostma. Sellega seoses tahaks välja öelda järgmise mõtte. Me ei tohi mitte mingil juhul lubada, vähemalt paari lähema aasta jooksul, et kolhoosid ja sovhoosid laiali saadetakse, sest tahame me seda või mitte, aga see annab ennast tunda! Praegu loodavad talud, kus pole veel masinaid ja hooneid, ilmselt ei suuda kompenseerida toodangut, mida annavad ühismajandid. Seepärast ei tohi neid nii kiires tempos lammutada. Kui oleks minu otsustada, siis lubaksin kõigil inimestel, eriti neil, kes on maal töötanud, maad saada, kui see on võimalik (Narva veehoidla alla jäänud maid muidugi tagasi ei saa). Kui kunagisi maid pole võimalik tagasi saada, siis võib saada asemele teise maatüki. Piiramatu kasutamisoigus koos pärandamisoigusega erineb minu meelest vähe omandioigusest, kui see kõik on seadusega tagatud. Põlvkonnad vahetuvad ja kunagi võib taas tekkida mingi segane olukord, mille tagajärjel maa natsionaliseeritakse, seepärast on küsimus õiguses, seaduslikkuses. Kui me kehtestame tähtajata kasutamise õiguse koos pärandamisoigusega, siis on see kindel alus selleks, et maa võtaksid need, kes tahavad seda harida, aga mitte ostumüügi objektina kasutada. Kui aga ilmneb, et sellest ei piisa, siis võib ju 5–10 aasta pärast vastu võtta seadused maa eraomandusse ülemineku kohta. See on asja üks külg. Teine puudutab küsimust, kui palju ja kuidas maksta maa eest. Kui me anname inimestele üle maa, mille peale neil on õigus, siis minu meelest tuleks seda teha tasuta või minimaalse hinnaga ja seepärast pole mõtet rääkida sellest, kui palju see maa maksab ja kuidas seda hinnata, sest kõik oleneb ju maa seisukorrast, kvaliteedist ja asupaigast. Ja mulle näib, et igasugune maa üleandmine, isegi eraomandusse andmine, peab toimima tasuta ja väljaostmiseta. Minu meelest on see seadus, nagu ka omandiseadus, nudi. See jätab paljudele küsimustele vastuse

andmata. Minu meelest on taluseadus praegu piisav. Selles on ju öeldud, et järgmise aasta lõpuni on neil, kel endal või kelle sugulastel oli maa, õigus esitada avaldus ja see maa tagasi saada. Tähendab, õigus sellele maale on tagatud. Ja kui me oleme selle õiguse juba taganud, siis 1992. aasta alguses võib kõigile, kes soovivad, selline õigus tagada, seda enam, et selle aja jooksul saab arvele võtta kõik, kes tahavad sellel maal töötada. Seepärast lisab tänane päev taluseadusele minu arvates tegelikult vähe.

Üldiselt olen maa kohta kõik öelnud, tahaksin vaid üht tähtsat asjaolu veel puudutada. Selle seadusega me sõna otseses mõttes muudame maakasutuse struktuuri. See on kahe otsaga asi. Maa eraomandus on palju tähtsam kui näiteks kinnisvara või tootmisvahendite jne. eraomandus. Seepärast tuleb olla ettevaatlikum. Olen täiesti nõus meie presidendiga, kes rahvasaadikute kongressil esinedes ütles, et kogu Nõukogude Liidus ja kõigis vabariikides oleks siiski vaja korraldada referendum, et välja selgitada inimeste suhtumine maakasutusõigusesse. Olen siiski seisukohal, et inimesed peavad sellises tähtsas küsimuses ise otsuse tegema. Tänan tähelepanu eest!

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Ülemnõukogu liikmed! Maareform ja meile tänaseks arutada antud dokument on järgmine samm, mis oma sisult tuleneb otseselt meie eilsest otsusest omandiõiguse järjepidevuse taastamise kohta. Maa on meie kõikide suur rikkus, maa on see, mille pärast ilmselt võib kõige rohkem probleeme tekkida ja seetõttu on ka maaküsimuste lahendamine tõenäoliselt meie jaoks kõige suurem pähkel ja selles vigu teha me lihtsalt ei või. Seetõttu ma arvan ka, et meie peame neid küsimusi arutama ja lahendama maksimaalse kiirusega, kuid ka ruttamine peab toimuma läbikaalutult ja läbimõeldult. Ma pakuksin ettekandjatele ja Ülemnõukogu liikmetele arutamiseks järgmisi mõtteid seoses selle otsuse projektiga.

Kõigepealt ma küsiksin juba ette, kas me nende küsimuste lahendamiseta saame asuda konkreetsete otsuse punktide formuleerimisele ja sellise otsustuse vastuvõtmisele? Kõigepealt, kas enne maareformi konkreetsete probleemide juurde asumist ei pea me lahendama kolhooside ja sovhooside, s.o. ühistatud vara edasise saatuse, kas me ei pea otsustama kolhooside ja sovhooside, üldse ühistatud vara kui riikliku reguleerimise objekti saatuse? See on esimene probleemide ja mõtete ring, mis kerkib maareformi aluste üle arutledes. Nimetatud küsimused ja probleemid kerkisid üles ka omandireformi üldküsimuste lahendamisel ja seetõttu on meil teatud analüüs olemas ja on olemas teatud kogemus ka arvamustest, mis on erinevates ministeeriumides ja ka maakondades avaldatud. Teine minu

küsimus oleks, kas me eeldame, et pärijal saab kindlasti olema õigus saada tagasi maad või kompensatsiooni ilma igasuguste tingimusteta? Küsimus tekib mul sellepärast, et see mõte on projekti saajaprotsendiliselt kodeeritud, sest kui selline lahend saab olema, siis kerkib järgmine probleem. Kuidas püüda tasakaalustada tekkivat sotsiaalset ebaõiglust, kus ühed saavad maa tagasi suurepärasel kõrge hindepalliga linnalähedastel maadel, teised aga jäävad samaväärsest ilma, kuna tema maadel on vabrik, suurfarm, veekogu jne.? Praegusel juhul selline konfliktioht on olemas, selline ebaõiglus on projektis sees. Ma ei taha öelda, et me peaksime ja saame vältida saajaprotsendiliselt kõiki tekkivaid ebaõigluse momente, kuid ma tahan öelda, et me peaksime maksimaalselt vältima ebaõiglust ühiskonna sotsiaalse taluvuse piirini. Kas meil on olemas analüüs, millist sotsiaalset konflikti ühiskond välja kannatab, või ei ole? See on teine ja minu meelest väga oluline küsimus selle maareformi arutuse juures üldse.

Ja nüüd konkreetsete sätete juurde. Esiteks. Antud projekt oli ette valmistatud enne eile õhtu kella 9-t, kui me võtsime vastu otsuse omandiõiguse järjepidevuse taastamisest, seetõttu loomulikult on siin sees need punktid, mis on juba eilse otsusega lahendatud. Konkreetsetelt on nendeks punktideks 1 ja 5. Need tuleb siis välja jätta või need ümber formuleerida vastavalt eilsele otsusele. Teine moment, tuleks kindlasti viia tasakaalu või õigemini likvideerida sisemised vastuolud, mis minu arvates on praegu punktides 3 ja 9 olemas. Nimelt punkti 3 lõige 2 ütleb, et maareformi käigus määratakse kindlaks eraomandusse, juriidiliste isikute omandusse ja munitsipaalomandusse üleantav tagastatav maa. See tähendab seda, et punkt 3 eeldab juriidiliste isikute poolt maa tagasisaamist ja see on imperatiivne, tingimusteta järgmist nõudev norm. Minul on üldse kahtlus, kas juriidilised isikud peavad tingimusteta maa tagasi saama. Ära öelda, et juriidilised isikud kindlasti hakkavad ka maad omandusse saama, on praegu küsitav. Ja teiseks: vastuolud §-ga 9. § 9 ütleb vastupidiselt § 3 teisele lõikele, et omanikeks ei saa olla juriidilised isikud, sealhulgas kolhoosid ja sovhoosid ja nende baasil moodustatud ühistud. Ma ei julgeks nii kategooriliselt öelda, sest ma ei ole sugugi kindel, et näiteks mingid ühistud juriidilise isikuna ei võiks ka kunagi mingil moel maad omandada. Ühesõnaga, kolmandas ja üheksandas on sisuline vastuolu. Kolmas moment – mõisteaparaat ja terminoloogia antud otsuse juures. Siin on väga mitmeid terminoloogilisi küsimusi, ma peatuksin ainult punktil 14, millele viitas ka härra Anton. Nimelt ei ole meil minu arvates veel määratletud mõisted nagu "kinnisvara instituut", "kinnisvara liikumine". Ja üldse ei ole meil seadusandlusesse võetud kasutusele vallas- ega kinnisvara mõistet. Seetõttu nende mõistete (need on vanad mõisted) kasutusele võtmisel me peame määratlema nende mahu ja ka sisu. Järgmine moment. Punkt 15 ütleb, et maa tagastamisel ning maa uuele omanikule või

kasutajale andmisel tuleb eelnevalt läbi viia asustusalane planeering ning maa- ja metsakorraldus. Omandireformi dokumentide ettevalmistamise käigus pidin uurima ka antud küsimust ja selle kohta ma sain spetsialistide (minu arvates Maa-ameti mehed on selles asjas spetsialistid) niisuguse hinnangu, et kui me sellise momendi sisse toome, siis tähendab see seda, et me maareformi jätame aastatepikkuseks protsessiks ja see ei hakkagi toimima, sellepärast et maa- ja metsakorraldus ei ole ühe-kahe kuu, isegi ühe-kahe aasta protsess, see on aastakümneid kestev protsess. Pealegi, maakorraldus ja maa asustusalane planeerimine ei lõpegi kunagi ära. Nii et selline formuleering ülepea paneb väga tõsiselt mõtlema. Sama probleem on ka punktis 6, mis sisaldab maakatastri nõude. Maakatastriga on täpselt samasugune lugu, seda saab küll kiiremini koostada, kuid selle koostamiseks on vaja väga pikka aega.

Seega, lõppkokkuvõttes minu arvates vajab tekst analüüsi, nii sisuliselt kui juriidilist formuleeringute analüüsi, sisemist kooskõlastatust. Sellele vihjas muuseas ka ettekandja ise. Kas seda jõutakse teha veel täna, kas peame selleks oma istungjärku pikendama, ma ei oska selle kohta arvamust avaldada, kuid ma arvan, et kui valitsuse esindajad, kes peavad antud otsust hakkama ka otseselt täitma, oma arvamuse annavad, siis suudame ka formuleerida otsustuse, kuidas edasi töötada. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid! Ma panen teile veel kord südame peale, et kõnet peetakse kuni 7 minutit. Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Lugupeetud kolleegid! Rühma rahvasaadikute poolt on tulnud niisugune kiri: "Palume, et maareformi aluste otsuse projekti kohta ütleks tingimata oma arvamuse valitsus või valitsuse poolt selleks volitatud esindaja." Valitsusel on ettepanek selles küsimuses ära kuulata justiitsminister härra Jüri Raidla.

Juhataja

Palume kõnetooli härra Jüri Raidla!

J. Raidla

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud saadikud! Väga põhjalikku seisukohavõttu 5–7 minuti vältel on üsna raske teha. Mis puudutab omandireformi ja nüüd ka siis maareformi projekti,

siis muutuste tempo on sageli üks või kaks projekti ühe või kahe päeva jooksul. Ka praegu teile väljajagatud projekt, nagu ettekandja teile informatsiooni andis, on tegelikult sünteesprojekt ja ta on redaktsiooniliselt ja juriidiliselt läbi teinud üsna mõjusad muudatused, võrreldes 12. detsembri projektiga. Ilmselt on selle projektiga valitsusel praegu võimalik käituda kahel viisil. Esimene variant – panna projekt valitsuses kõigepealt arutuse alla ja siis tagastada valitsuse kollektiivse seisukohana Ülemnõukogule. Teine variant – asuda uuesti nii-öelda töö korras siin Ülemnõukogus ja tema komisjonides töötleva, et ta saaks korrektse väljenduse. Kuid peale selle on olemas veel kolmas variant ja võib arvata, et see variant tundub paljudele vastuvõetava lahendina. Nimelt langetati eile otsus omandireformi põhimõteteliste küsimuste suhtes. Nii või teisiti on maareform omandireformi suhtes erinorm. See tähendab seda, et omandireform sätestab üldnormid, maareform arendab neid üldnorme erinormide tasemel edasi. Ainuüksi sellest johtuvalt vajab väga põhjalikku analüüsi ka see projekt, kui seda projekti hakata vastu võtma. Kuigi mul ei ole kasutada ega ka mitte käsutada eile õhtul vastuvõetud otsuse lõplikku redaktsiooni, vähemasti esialgse projekti esialgselt otsusest, punktid 1 käesolevast otsusest ja tollest otsusest kokku ei lange. See näitab iseenesest seda, et järjepidevust ei ole vaja mitte ainult omandi suhtes, järjepidevust on vaja ka õiguslikes tekstides, sest midagi pole teha, maareform tuleneb omandireformi üldlähtealustest. Seetõttu ainuüksi see märkus kinnitab seda, et käesolev projekt vajab läbitöötamist selle nimel, et seda vastu võtta. On olemas seesama lahendus, millele ma põgusalt praegu vihjasin – praegusel hetkel maareformi suhtes otsust üldse mitte vastu võtta, kuivõrd omandireformi suhtes otsus on langetatud. Põhimõttelised suunad see omandireformi otsus kätte ka annab ning need küsimused, mis siin on praegu vist sageli siiski ekspromptkorras formuleeritud, saaksid lahenduse sel juhul juba maaseadusega ja maakorraldusseadusega. Selline on üks võimalik lahendusvariant, mida Ülemnõukogul kahtlemata tasub kaaluda. Valitsuse esindajana, justiitsministrina positiivset õiguslikku hinnangut sellele projektile ma kahjuks anda ei saa.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Võib-olla ka mina peaksin minema kõnetooli, kuid ehk te annate mulle andeks. Kuni tänase hommikuni jäi vähemasti minul selline mulje tehtud töö põhjal, et Ülemnõukogu soovib seda otsust täna vastu võtta. Otsustades suure hulga sõnavõtusoovijate järgi ja sõnavõttude sisu järgi, tekib mul kahtlus. Sellega seoses on mul palve. Me niipalju targad küll, me oleme juba nii hästi kokku töötanud, et me tunnetame seda fluidumit, seda õhustikku, mis saalis valitseb. Kui Ülemnõukogu ei ole täna valmis seda otsust vastu võtma,

siis katkestame selle punkti arutamise. Kui oleme, siis läheme edasi, ja sellisel juhtumil mul on väga suur palve: avaldame oma seisukohad ikkagi kirjalike parandusettepanekutena ja hääletamise teel. Kell on just parasjagu nii palju, kui ta on. Ivar Raig.

I. Raig

Austatud spiiker! Austatud rahvasaadikud! Teatavasti omandi- ja maareformi seaduste hilinemine on süvendanud meie inimestes ebakindlust ja mõnes mõttes aidanud kaasa ka majanduslikule allakäigule. Sellepärast on väga tervitav, et me eile võtsime vastu otsuse omandiõiguste taastamise kohta. Ja ma arvan, et maarahvas ootab jõuludeks, enne uut aastat ka otsust maareformi alustest. Sellepärast meil oleks vaja täna see otsus siiski vastu võtta. Me peaksime täna aega kokku hoidma, katkestama praegu lugemise, panema tööle omandi- ja maareformi komisjoni, lülitama sinna härra ministri, härra Raidla, kes võiks operatiivselt võrrelda kahte teksti, mis võeti vastu eile ja mis on täna vaja vastu võtta, et need oleks omavahel kooskõlas. Peale täienduste ja paranduste sisseviimist panna antud küsimus hääletamisele. Ma motiveeriks oma seisukohta järgmiselt. Esiteks, härra Telgmaa poolt esitatud variant on tõepoolest paljuski kompromissvariant, mis on erinevate poliitiliste jõudude poolt juba ammu läbi arutatud. Sellisele seisukohale on jõudnud ka Eesti erakondade esindajad oma nõukojas. Kujunenud olukorras on vaja maareformi ettevalmistav otsus vastu võtta tingimata sel aastal selliselt, et järgmise aasta kevadeks, 1. aprilliks oleks vastu võetud ka maaseadus. Kui me täna ei saa vastu võtta poliitilist otsust, siis lükkub järgnevalt edasi maaseaduse ettevalmistamine. Meil tuleb vaheaeg, juristid ei saa asuda tööle ja see võib lükata maareformi läbiviimise edasi veel aasta võrra. Ja seda meile arvatavasti ei andestata. Ja lõpuks on mul veel üks ettepanek selle otsuse kohta. Nimelt ei ole selles otsuses selgelt fikseeritud, et maa võiks olla ostu-müügi objektiks. Paragrahvis 11 on öeldud, et "riigile kuuluvate maade ostu- ja rendisuhete" jne. Kuid maa võib kuuluda ka kodanikele ja sellepärast on mul ettepanek (ma esitan selle ka kirjalikult) paragrahv 12 panna hääletamisele järgmises redaktsioonis: "Maa võib olla ostu-müügi ja rendisuhete objektiks vastavalt Eesti Vabariigi seadustele". Senine paragrahv 12 ütleb, et maa on ainult rendisuhete objektiks, aga peab olema ka ostu- ja müügisuhete objektiks.

Lõpuks ma jagan härra Ristkoki ja härra Junti kahtlusi selles suhtes, et maaomand võib esineda ka juriidiliste isikute omandina. Paragrahv 1 ütleb selgelt, et kuni vastavate seadusandlike aktide vastuvõtmiseni on maa ainult Eesti Vabariigi omanduses. Otsuses võiks olla sätestatud kodaniku eraomand maale ja ülejäänud juhtudel maa antakse kasutamisele. Erisätetega võib taastada omandiõigused nendele juriidilistele isikutele, kes omasid maad

Eesti Vabariigi ajal. Pean silmas näiteks kirikuid, kuid üldreeglina peaks riik andma maa juriidilistele isikutele kasutada, mitte jätma selle omandiks. See läheb kokku ka meie 1988. aasta iseseisvusdeklaratsiooni sätetega. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Peame natukene nõu. On tehtud ettepanek katkestada praegu selle otsuse projekti arutamine, et komisjon saaks tööd teha. Sõnavõtusoovijad on teie ees. Võib-olla sel ajal, kui komisjon töötab, sõnavõtusoovijad mõtlevad ehk järele, äkitselt on nad nõus kirjalikult andma oma seisukohad. Kas ma võiksin panna praegu hääletamisele päevakorrapunkti katkestamise? Mul on üles kirjutatud kõik sõnavõtusoovijad ja järjekord. Koos ettepanekuga katkestada antud päevakorrapunkti arutamine on teinud Ivar Raig ka ettepaneku oma fraktsiooni nimel lülitada komisjoni koosseisu Jüri Raidla. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas me suhtume asjasse väga range bürokraatiaga ja arutame läbi või arvame niimoodi, et Ülemnõukogul ei ole selle vastu midagi, kui Jüri Raidla töötab koos komisjoniga? Kohaloleku kontroll. Kohal on 68 saadikut, puudub 37.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutelu ja jätkata veel käesoleval istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 55 saadikut, vastu 3 saadikut, erapooletuid on 5. Arutelu katkestatakse.

Lugupeetud kolleegid! Mul on kohustus anda edasi teile üks õiendus. Olid suured probleemid maareformi otsuse projekti tõlke kvaliteediga. Palutakse edasi öelda, et seda eelnõu ei tõlkinud Ülemnõukogu kantselei tõlgid, seda süüd nad oma hinge peale ei võta.

Nagu öeldud, head kolleegid, sõnavõtusoovijate järjekord on märgitud, nii et ma paluksin praegu kuvarilt tellimused maha võtta. Paluksin enda juurde Juhan Telgmaa.

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta" kolmas lugemine

Juhataja

Jätkame päevakorraga. Eesti Vabariigi riigieelarve 1991. aasta riigieelarve kolmas lugemine. Ettekandeks saab sõna seaduseelnõu autor rahandusminister härra Miller. 10 minutit.

R. Miller

Austatud Ülemnõukogu! Teile on välja jagatud 1991. aasta riigieelarve seaduseelnõu uus projekt, kuhu on sisse viidud muudatused vastavalt eile toimunud teise lugemise hääletamise tulemustele, aga samuti ka teisel lugemisel valitsuse poolt tehtud ettepanekutele. Lubage mul lühidalt tutvustada neid muudatusi.

Kõigepealt, tulude osas: § 2 – võrreldes eelnevaga on suurendatud käibemaksu 90 miljonit rubla, aktsiisimaksu seoses tubakahindade tõstmisega 40 miljonit rubla ning ettevõtete tulumaksu on vähendatud 28 miljoni rubla võrra. Seega kokku on tulusid suurendatud 102 miljonit rubla. Sama summa võrra on suurendatud ka kulusid ja eelarve on esitatud kinnitamiseks tulude ja kulude tasakaalus.

Edasi, kulude muudatustest. Ülemnõukogu Presiidiumi kulutusi on suurendatud 4,66 miljoni rubla võrra seoses Rahvusraamatukogu toomisega Ülemnõukogu alluvusse ja sama summa võrra on vähendatud kultuuriministeeriumi kulutusi. Haridusministeeriumi kulusid on suurendatud 8,4 miljoni rubla võrra, taastades õppemaksu ja stipendiumide arvel varem maha võetud summad. Teadusfondi on suurendatud 11,1 miljoni rubla võrra. Kultuuriministeeriumil on vähendus kokku 1,05 miljonit rubla. See tuleneb järgnevast. Vähendus seoses 0,19 miljoni rubla üleandmisega Eestimaa Rahvuste Ühendusele. Rahvusraamatukogu ma juba nimetasin. Suurendatud on 2,8 miljoni rubla võrra seoses ajakirjandusele eraldatud dotatsioonide suurendamisega, 1 miljon rubla on suurendatud seoses assigneeringute eraldamisega kultuuriseltsidele. Põllumajandusministeeriumil on suurendus kokku 4,52 miljonit rubla. See koosneb järgnevast: suurendus õppeasutuste kuludeks 3,2 miljonit rubla, suurendus muuseumi kuludeks 0,32 miljonit rubla ja suurendus teaduse finantseerimiseks 1 miljon rubla. Edasi on suurendatud Eesti Näituste kulusid 0,16 miljonit rubla, Eestimaa Rahvuste Ühendusele 0,19 miljonit rubla, sotsiaalsfääri töötasude tõus koos sotsiaalmaksuga moodustab 60 miljonit rubla, mis on toodud välja eri reana. Täna me veel ei oska selle jaotust öelda, kuid ministeeriumid töötavad selle läbi ja lähiajal me jaotame selle summa ära üksikute ministeeriumide vahel, aga samuti ka linnade ja maakondade vahel. Saarte veokulud moodustavad 4 miljonit rubla, mille me jaotame samuti koos vastavate maakondadega üksikute maakondade vahel ära. Valitsuse reservfondi on suurendatud 25 miljonit rubla ning eelarve tasakaalustamiseks pangavõlgnevuse kustutamist on vähendatud 17,55 miljoni rubla võrra. Toetusi kohalikele omavalitsustele on suurendatud 2 miljoni 570 000 rubla ulatuses, millest oli ettekandes teisel lugemisel ka juttu. Ühtlasi ma palun vabandust ja palun teha seaduseelnõu § 8 redaktsiooniline parandus: "majanduskomisjon" tuleb lugeda "eelarve-majanduskomisjoniks".

Ma tahaksin kõiki saadikuid tänada põhjaliku arutelu eest teisel lugemisel asjalike ettepanekute eest! Rahandusministrina ma tunnen seda, et need ettepanekud olid väärt ettepanekud, mis tehti ja mis ka enamuses kõik vastu võeti. Ühtlasi ma tahaksin kasutada võimalust ning teha ettepanek panna kordushääletusele härra Made ettepanek mitte peatada rehabiliteeritutele väljamaksmist. Ma tahaksin paari sõnaga veel täiendavalt olukorrast informeerida.

Praeguseks on välja makstud 148 miljonit rubla, see on nii möödunud aastal kui ka selle aasta 11 kuuga. Sellel aastal 80,7 miljonit rubla. See on kõik liidulise eelarve vahendite arvel. Alates järgmisest aastast tuleb need summad tasuda meil enda eelarvest, see on kõigi meie maksumaksjate vahendite arvel. Eile, kui see küsimus üles kerkis, ma intuiitiivselt pakkusin, et see võib meil maksma minna 100 miljonit rubla. Hiljem ma kontrollisin seda arvestust ja see summa võib järgmisel aastal tõesti selleni ulatuda. Tahaksin veel juhtida tähelepanu ühele asjaolule. Nimelt, Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 19. veebruarist k.a. kohtuväliselt represseeritud ja alusetult süüdimõistetud isikute rehabiliteerimiseks on vastavalt §-le 5 ette nähtud, et valitsus peab välja töötama käesoleva seaduse alusel rehabiliteeritud isikutele kahju hüvitamise korra. Vabariigi prokuratuuri andmeil on toimikute arv, mis läheksid selle seaduse alusel rehabiliteerimisele, 28 000. Ühes toimikus võib olla mitme isiku, mitme kodaniku materjalid. Me tegime väga ligikaudse arvestuse, et meil tuleks hüvitada umbes samal määral, nagu on praegu keskmiselt hüvitatud massirepressioonide läbi kannatanutele, mis moodustab 15 900 rubla keskmiselt ühe kohta, see summa tuleks juba 400 miljonit rubla, nii et sellist raha ilmselt lähiaastatel meie vabariigis ei teki. Mul on tõepoolest selline palve, et rahvasaadikud tõsiselt mõtleksid järele. Praktiliselt me lõpetame selle aasta eelarvevõlaga 150 miljonit rubla, täiendavaid tulusid eriti meil loota ei ole, ees seisab veel pensioniseaduse arutelu, mille I etapp nõuab koos sotsiaalmaksuga täiendavalt umbes 180–190 miljonit rubla. Palun rahvasaadikuid veel kord seda küsimust tõsiselt kaaluda ja teen ettepaneku veel kord läbi hääletada härra Made ettepanek selles küsimuses. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Seaduseelnõu autor on teinud ettepaneku uuesti läbi vaadata üks eile vastu võetud parandusettepanek. See on kooskõlas reglemendiga ja see võetakse vastu (kui võetakse) lihthäälteenamusega kolmandal lugemisel, kuid parandusettepanekud pannakse hääletamisele juhtivkomisjoni nõusolekul. Juhtivkomisjoni esindajana tuleb meie ette Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Kallid kolleegid! Seaduseelnõu autor – valitsus – teeb meile ettepaneku panna hääletusele härra Tiit Made ettepanek ja see on ka ainus nõudmine, mis on praegu esitatud. Ja vastavalt reglemendile peab juhtivkomisjon andma omapoolse hinnangu, seepärast palub eelarve-majanduskomisjon 10 minutit vaheaega, et ta saaks seda küsimust uuesti komisjonis läbi vaadata ja kanda teile ette omapoolse seisukoha. Nii et ma paluks juhatusel kuulutada välja 10-minutiline vaheaeg, et me saaksime jätkata tööd.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Reglemendi järgi oleks meil ette nähtud 20-minutiline vaheaeg kella 12-st. Kuidas suhtutakse sellesse, kui me teeksime selle vaheaja praegu, aga mitte 20-minutise, vaid veerandtunnise? Ivar Raig, kas on teine arvamus?

I. Raig

Ma toetan ettepanekut teha praegu korraline vaheaeg majanduskomisjoni jaoks. Tahtsin ühtlasi lisada, et maa-keskerakonna saadikurühma liikmetel paluks samuti jääda koosolekule siiasamasse saali.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Istungjärgu töö jätkub kell 11.55. Palun olla hästi täpsed!

V a h e a e g

Juhataja

Jätkame istungjärgu tööd. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhatus! Kallid kolleegid! Eelarve-majanduskomisjon pidas vaheajal nõu ja otsustas järgmist: toetada seaduseelnõu autorit, s.o. valitsust, panna härra Made tehtud ettepanek uuesti hääletusele. Majanduskomisjon on seisukohal, et meie Eesti riigi eelarvest ei ole võimalik kinni maksta seda ebaõiglust, mida tegi meile naaberriik, kuid valitsusele tehti ka ettepanek töötada nimetatud probleemiga edasi, mitte lugeda seda küsimust lõpetatuks. Kõik. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Me paneme selle parandusettepaneku uuesti hääletamisele, nii nagu näeb ette reglement. Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Lugupeetud rahvasaadikud! Ma lisan sellele juurde, et mõni päev tagasi arutati sama küsimust ka valitsuse istungil. Me püüame leida niisugust kompromissi, et valitsuse reservi arvel teatud osale, s.o. esimesele ringile, kes ise olid represseeritud, kes on praegu kõrges eas inimesed, ikkagi võimalused leida, aga teise ja kolmanda ringi osas tõenäoliselt edasi lükata. Selline oli meiepoolne kompromiss, mille kallal me praegu valitsuses töötame: püüda leida võimalused nende jaoks, kes olid ise represseeritud, kes praegu on vanemas eas.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Selle parandusettepaneku vastuvõtmiseks oleks vaja lihthäälteenamust, kuid seaduseelnõu vastuvõtmiseks oleks vaja absoluutset häälteenamust nimestikulisest arvust. Sellepärast ma paluksin, et keegi läheks ja otsiks üles, kus asub maareformi komisjon. Kuni puuduvad komisjoniliikmed saabuvad istungite saali, ma paluksin teil võtta ette 1991. aasta riigieelarve seaduseelnõu kohta esitatud Ülemnõukogu liikmete ettepanekud ja järjekorranumbri 22 all on Tiit Made ettepanek mitte peatada ajutiselt hüvituste väljamaksmist rehabiliteeritud isikutele ja eraldada selleks otstarbeks raha, mis katab seni rahuldamata jäänud 1559 taotlust. See parandusettepanek, nagu te kõik mäletate, sai teisel lugemisel vastu võetud. Täna tuleb see uuesti ümberhääletamisele, mis tähendab, et vastavalt reglemendile kolmandal lugemisel on selleks vaja lihthäälteenamust. Igaüks on nüüd järele mõelnud, kas ta hääletab poolt või vastu. Varume natuke kannatust, kuni saabuvad puuduvad kolleegid. Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 saadikut, puudub 36. Panen parandusettepaneku hääletusele. Loen viimast korda ette: Mitte peatada ajutiselt hüvituste väljamaksmist rehabiliteeritud isikutele, eraldada selleks otstarbeks raha jne. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Tiit Made parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 2 saadikut, vastu 60 saadikut, erapooletuid on 5. Parandusettepanek ei leidnud toetust.

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! Rohkem lahkavamus ei ole eelarve-majanduskomisjonile esitatud ja seepärast teeb eelarve-majanduskomisjon ettepaneku võtta vastu Eesti Vabariigi seadus "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta".

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus "Eesti Vabariigi 1991. aasta riigieelarve kohta"? Palun hääletada! 53 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 63 saadikut, vastu 3 saadikut, erapooletuid on 2. Eelarveseadus on vastu võetud, eelarve kinnitatud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus 1991. aasta immigratsioonikvoodi kohta

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meil on vaja langetada otsus ühe kiireloomulise päevakorramuudatuse kohta. Valitsus on teinud ettepaneku lülitada käesoleva istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusena ühe otsuse vastuvõtmine. Otsuse projekt on teil käes – Eesti Vabariigi 1991. aasta immigratsioonikvoodi kohta. Vastavalt §-le 15 paneme hääletamisele. Kolleegid! Enne kui te lähete, paluksin sellest hääletusest veel osa võtta! Kontrollime kohalolekut, tegemist on uue päevakorrapunktiga. Kohal on 66 saadikut, puudub 39. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada täiendavalt käesoleva, 26. istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt "Immigratsioonikvoodi kohta 1991. aastaks"? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 58 saadikut, vastu on 1 saadik, erapooletuid on 3. Päevakorda on täiendatud. Päevakorraküsimuses teeb ettekande Migratsiooni ameti peadirektor härra Kollist.

A. Kollist

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Ülemnõukogu! Kommentaariks immigratsiooniseaduse senise toime kohta. Selle seaduse vastuvõtmise järel tekitas see seadus vastuseisu Narvas, Kohtla-Järvel, Sillamäel ja Tartus. Ja seal kippus asi minema nii kaugele, et kohalikud volikogud tahtsid peatada selle seaduse toimet oma territooriumil. See protsess on senini

suudetud ära hoida. Tekkis selline olukord, kus ühelt poolt püüti Migratsiooniametiga läbi rääkida, et kvooti juurde saada, teiselt poolt asuti aga siiski seda seadust rikkuma, samal ajal immigratsiooni leigelt ka pidurdades. Migratsiooniamet korraldas selles olukorras terve hulga nõupidamisi. Meie seisukoht kujunes selliseks, et üldiste anarhiliste meeleolude taustal tuleks hetkel pidada väga drastilist immigratsiooni piiramist teatud regioonides siiski ebareaalseks ja meie seisukohalt on mõistlikum nn. kriitilistes punktides kvooti mõnevõrra suurendada ja kehtestada suurem kvoot 1991. aastaks. Meie arvates tagaks see immigratsiooniseaduse ühtse täitmise kogu Eesti Vabariigi territooriumil, looks võimaluse paremaks kontrollimiseks ja immigrantide arvestamiseks. Reaalses elus tähendaks see seda, et Kirde-Eesti regioon, hakates loodetavasti immigratsiooniseadust täitma, juurutaks selle seaduse enda territooriumil. Nagu näitavad meie andmed ja prognoosid, tähendaks see reaalselt seda, et umbes 700–1000 immigranti need volikogud ja kohalikud võimud ise tõrjuksid tagasi. Väga oluline on ka see, et sellisel juhul ei tekiks olukorda, kus Eestisse saabuksid illegaalsed immigrandid keskvõimude seisukohalt, kuid kohalike võimude poolt leiaksid nad aktsepteerimist. Me peaksime siin silmas pidama asjaolu, et riik võiks olla ühtepidi kas siis summa ühes suunas tegutsevatest kohalikest võimudest või, teisipidi, keskvõim, kes n.-ö. mittealluvates regioonides oma tahte lihtsalt peale surub. Ilmselt on meie tee praegu esimene tee. Taustana on oluline teada ka seda, milline on kujunenud või õieti kujunemas 1990. aasta immigratsioonisaldo. Nagu te kõik hästi teate, "parimatel aastatel" oli see umbes pluss 10 000. 1988. aastaks langes immigratsioonisaldo umbes 1000-ni ja on lootus, et 1990. aasta on siis peale Teist maailmasõda esimene aasta, kus immigratsioonisaldo Eesti Vabariigis kujuneb negatiivseks. Tõenäoliselt ei saa seda muidugi panna immigratsiooniseaduse arvele, siin on mitmed objektiivsed protsessid, mis seda tingivad, kuid kahtlemata võib öelda, et immigratsiooniseadusel ja immigratsiooni piiravatel otsustel üldse, eriti Tallinna linna puhul, kus Tallinna volikogu on võrdlemisi palju selliseid otsuseid vastu võtnud, on ka ilmselge efekt olemas.

Nüüd kommenteeriks ma teile väljajagatud otsuse projekti. Kõigepealt tahaks ma tänada õiguskomisjoni ja Tõnu Antonit, kes on selle projekti läbi vaadanud ja siia ka mõned märkused teinud. Punktis 2 on juttu sellest, et migratsioonisaldo nendes paikades, kus ta oleks suurem kui 0,1% sealsest püsirahvastikust, peab olema vabariigiväline migratsioonisaldo negatiivne. Siin on toodud sisse mõiste lisakvoot ja Tõnu Anton tegi ettepaneku see mõiste siit välja võtta. Ma arvan, et see olekski mõistlik nii teha ja seega sõnastada punkt 2 järgmiselt: Kohtla-Järve, Narva, Tartu ja Sillamäe linnades peab olema tagatud nende linnade

negatiivne vabariigiväline migratsioonisaldo. Ja sellega seoses viia parandused sisse ka tabelis, kus oleks ainult kvoot kokku ja kvoot kvartalite kaupa.

Punkt 3 käsitleb seda, et immigratsioonikvoot jagatakse IV kvartali vahel võrdselt. Selle asja mõte on selles, et ei tekiks, esiteks, olukorda, kus mõni regioon juba poole aastaga kulutaks terve aasta kvoodi ära ja pärast hakkaks seda siis juurde küsima, tuues tõesti objektiivseid põhjendusi (et on reaalseid inimesi, kellele nagu peaks vastu tulema), aga kvooti enam ei ole. See võimaldaks viia selle asja normaalsesse tsükklisse. Samuti võimaldaks see paremini korraldada eelistuste süsteemi rakendamist.

Punkti 4 on viidud sisse n.-õ. sanktsioon, et kui kohalikud omavalitsused immigratsioonikvoote rikuvad, siis tuleb kanda nende kohalikust eelarvest riigi eelarvesse üle 100 000 rubla iga kvoodiväliselt elama asunud inimese eest.

Punkt 7 käsitleb nn. Lääne välismaalasi või neid, kes tulevad meile väljaspool Nõukogude Liidu piirivalve kontrolli olevatelt territooriumidelt. Siamaani on nad immigratsiooniseaduse alt välja jäänud ja nüüd viiakse nende viibimine Eesti Vabariigi territooriumil vastavusse immigratsiooniseadusega. Meie ettepanek on, et nendele võiks Migratsiooniamet, kui nad soovivad viibida siin pikema aja, kui viisas on ette nähtud, anda tähtjalisi elamislubasid ilma kvoodita ja vastavalt sellele siis välispassiosakond pikendab nende viisat.

Punkt 8 käsitleb hooajatöölisi. Siin on arvamused järgmised. Tegemist on maaregioonides näiteks hutsuulide ja lõuna poolt tulnud ehitajatega, aga ka Tamsalu teraviljakombinaadi rekonstrueerijatega ja sellistega, kes tulevad siia hooajatöödele. Nendele me paluksime võimalust anda töötamisload ilma neile elamisluba andmata. Ja siin on Tööturuameti arvamus selline, et teatud määral oleks meil selliseid inimesi vaja. Majandusministeerium prognoosib küll tööpuudust, kuid teisipidi leiab, et meie maameestele teatud olukordades selliste brigaadide palkamine (kes on isevarustavad, mehhaniseeritud ja suhteliselt odav tööjõud) on siiski igati otstarbekas.

Punkt 9 käsitleb sõjaväelaste viibimist Eesti Vabariigi territooriumil. Immigratsiooniseaduses on punkt, et nende viibimist käsitletakse ja reguleeritakse eraldi lepetega. Seni neid leppeid kahjuks ei ole. Maakondade poolt on saabunud ka tungivaid ettepanekuid. Sõjaväge me kvoodi alla panna ei saa, see ei sõltu meie soovist. Aga teeksime siis niimoodi, et annaksime nendele tähtjalised elamisload, s.t. seda, et algusest peale on ka selge, et nende viibimine on seotud Eesti Vabariigi territooriumil siiski mingi kindla tähtjaga ja teisipidi me saaksime selle protsessi siiski mingisuguse kontrolli alla, mitte nii, et see toimub lihtsalt iseenesest.

Ja punkt 10 on mõeldud selleks, et anda teatav hulk selle poolaasta lisakvoot Narvale, Kohtla-Järvele, Tartule, Tallinnale ja Sillamäele. Põhjused on siin erinevad. Narvas ja Kohtla-Järvel

on seotud eeskätt pererändega, kusjuures rändesaldo on enam-vähem tasakaalus. Tallinna puhul korterivahetustega, kus tegelikult lahkub korterivahetuste tõttu rohkem inimesi, kui saabub. Aga me ei saa neid korterivahetusi praegu lubada, kuna ei ole kvooti. Tartus on tegemist õpilastega, eeskätt üliõpilastega.

Lõpuks tahaks ma veel öelda seda, et immigratsiooni piiravad otsused on sellised, mis peaksid kõrvale jääma n.-ö. hetke poliitilistest kirgedest, nende mõju ulatub võib-olla kümnete aastate taha. Ja teatud tasakaalukam tegevus ilmselt annab parema lõppresultaadi. Seega paluks ma Ülemnõukogu toetust esitatud otsuse projektile, paluks usaldada Migratsiooniametit tema tegevuses! Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, härra Kollist! Ettekanne oli selge, kuid mõned küsimused on. Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! Ma ei saa siiski rahul olla punktiga 9, mis annab Migratsiooniametile õiguse anda välja sõjaväelastele ja nende perekondadele ajutisi lubasid. See on kontrollimatu jõupositsioonil liikuv kontingent. Neid küsimusi Migratsiooniamet siiski ära ei lahenda, see kontingent on väga suurearvuline. See on riikidevaheline küsimus ja ma leian, et siit punktist peab see kontingent väljas olema. Tänan!

A. Kollist

See on täiesti õige, see on küllaltki suur kontingent ja senini kontrollimatu. Meie ettepaneku sisu ongi eeskätt selles, et ta oleks kontrollitav. Esimene asi. Ja teiseks, et oleks algusest peale selgelt öeldud, et need elamisload, kui nad need ka saavad, on ajutise iseloomuga. Et pärast ei tekiks vaidlusi, et on asunud siia nagu alaliselt elama ja püütaksegi erru jäädes Eestisse elama jääda.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid! Praegu me esitame küsimusi. Vladimir Kuznetsov.

V. Kuznetsov

Lugupeetud ettekandja! Nagu ma tean, te eelnevalt arutasite seda projekti kohalike omavalitsustega. Ent ma ei näe selles tabelis seda lahtrit, kus oleks märgitud, millist kvooti

nõudsid kohalikud omavalitsused. Seoses sellega palun öelge mulle, kui te mäletate, kui suurt kvooti tahtis Narva 1991. aastaks. Tänan!

A. Kollist

Narva palus pärast pingelisi läbirääkimisi kvooti 500. Läbirääkimised lõppesid sellega, et see kvoot on praegu kirjas, on nendega kokku lepitud.

T. Mets

Lugupeetud Migratsiooni ameti esindaja! Pean märkima, et kvoodi suurendamine ainult süvendab rahvuspingete kasvu. Kvoodi suurendamine on lubamatu. Toome sisse järjekordselt keelt, kombeid ja tavasid mittetundvaid ja Eestisse vaenulikult suhtuvaid Panfiloveid, Lössenkosid jt., kellele on võõrad meie sõltumatuspüüded. Kvoodi suurendamine on täiesti lubamatu.

Juhataja

Ma juhin tähelepanu, et praegu esitatakse küsimusi. Sõnavõttud järgnevad. Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja! Lugupeetud härra Kollist! Minule jääb arusaamatuks punkt 7. Kui me ise võtame vastu niisuguse seaduse, kui arutame projekti praegu, siis punktiga 7 me justkui seame kedagi kvoodiväliseks. Kes see on, keda te mõtlete? Ma ei saa sellest hästi aru.

A. Kollist

Punktis 7 on käsitletud inimesi, kes saavad välisviisadega, vana mõiste järgi välismaalasi lääneriikidest. Need on olnud siia maani immigratsiooniseadusest täiesti väljas. Nüüd viib meie välispassiteenistus oma tegevuse vastavusse immigratsiooniseadusega. Ja see tähendab seda, et kui keegi Läänest tulnud ärimees soovib näiteks Eesti Vabariigis viibida rohkem kui 1 kuu ja tal viisat rohkem ei ole, tahab viisat siin pikendada, siis ta peab pöörduma Migratsiooni ameti poole, et saada tähtajaline elamisluba. Kvoodid on isegi väga pingelised ja võtta Tallinna kvoodist veel nendele maha tundub olevat üsna ebareaalne. Järelikult ei jää meil muud üle kui sellist punkti mitte panna, muidu ei saa me Läänest tulnud ärimehel lihtsalt viisat pikendada.

P. Priks

Härra Kollist! Kuidas teie teenistus tagab, et ei oleks võimalik sellest seadusest mööda hiilida? Kas on tagatud täpne kontroll kvootide üle?

A. Kollist

Tulevast aastast on meie plaan järgmine. Kõikidele, kes Eesti Vabariiki sissekirjutuse saavad, peab olema Migratsiooni ameti poolt antud elamisluba. Kaasa arvatud sõjaväest tulnud poisid. Me oleme seda asja pikalt kaalunud ja jõudnud arusaamisele, et see tuleb arendada välja totaalselt, ühtegi sissekirjutust ei toimu ilma Migratsiooni ameti loata. Ja kui passilauad täidavad seda seadust, siis teoreetiliselt ei tohiks ilma meie loata ühtegi sissekirjutust toimuda ja kogu protsess peaks olema kontrolli all. Mõistagi, reaalses elus ei pruugi see tähendada seda, et ei toimu rikkumisi ja möödahiilimisi, aga me oleme püüdnud niiviisi seda asja korraldada.

Juhataja

Suur tänu! Ma siiski juhiksin tähelepanu sellele, et me ei aruta tagantjärele juba vastuvõetud immigratsiooniseadust, vaid 1991. aasta immigratsioonikvooti, nii et küsimused ikkagi kvoodi kohta. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud ettekandja! Minu teada ei kuulu perekondade taasühinemine arenenud riikides, sealhulgas USA-s, kvoodi alla. Kuidas te sellesse suhtute meie vastuvõetud seadustest lähtudes?

A. Kollist

Kui Ameerika Ühendriikide kodanik tahab tuua sinna oma perekonna liikmeid, siis on teatud juhtudel ka kvoodid ja on ka eelistuste pingeread. Nii nagu ma mäletan, esimene eelistus on vallalised ja kuni 21-aastased lapsed. Siis on abikaasad. Siis on eriti väärtuslikud spetsialistid Ameerikale, siis on mittevallalised lapsed. Järgnevad tavalised spetsialistid, õed-vennad. Nii et see ei ole niimoodi, nagu te arvate.

M. Kolossova

Härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kuidas te vaatate selle peale, kui maakondadelt tulnud ettepanekute põhjal lubada kvooti suurendada, kuid järgmise aasta kvoodi arvel? Nad

peavad siis ise otsustama, järgmisel aastal vastavalt selles ulatuses on neil võimalik vähem inimesi vastu võtta. See oleks vahest inimlik või kuidas on teie arvamus?

A. Kollist

Minu arvamus on selles projektis. Nii me teha ei saa, sest tegelikult me ju arutamegi praegu järgmise aasta kvooti. Siis tuleks ülejäärmise aasta arvelt maha võtta. Kuidas ülejäärmiseks aastaks situatsioon kujuneb, on meil vara öelda. Minu lootus sellise projekti esitamisel on selles, et me suudaksime immigratsiooniseaduse koos oma elamislubade süsteemi ja kõige muuga järgmise aasta jooksul niimoodi rakendada, et kogu Eesti territooriumi kohalikud omavalitsused seda aktsepteerivad ja seda meiega koos teevad.

Juhataja

Suur tänu, härra Kollist! Ülemnõukogul ei ole rohkem küsimusi. Avame läbirääkimised. Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud juhataja ja kolleegid! Härra Kollisti esitatud ettekandes oli kirjas, et Kohtla-Järve, Narva ja Sillamäe linnades on tekkinud komplikatsioone immigratsiooniseaduse ja kvootide täitmisel. Härra Kollisti arvates on see tingitud kohalike omavalitsuste eitavast suhtumisest immigratsiooniseadusse, samuti selle seaduse erinevast tõlgendamisest. Kohtla-Järve linna volikogu suhtes see küll ei kehti, et ei saada aru, mida tehakse. Volikogus on kõik haritud inimesed ja nad teavad täpselt, mida nad teevad. Mis puutub nende eitavasse suhtumisse sellesse seadusse, siis see on täpselt nii. Jah, volikogu on moodustanud migratsiooniga tegeleva komisjoni. Linna esindajatega on korduvalt peetud läbirääkimisi, on justkui avaldatud valmisolekut hakata seadust täitma, aga samas nõutakse tungivalt kvoodi suurendamist.

Olen arvamusel, et linnavolikogu ja migratsioonikomisjoni näiline valmisolek hakata kvote täitma on puhas bluff. Ühele komisjoniliikmele, kes tõesti võitleb kvoodi täitmise eest ja keda vahetevahel ei kutsutagi vist sellepärast komisjoni tööst osa võtma, on öeldud "budem brat skolko nado", olgu seadus milline tahes. Moepärast mõnda ka ei võeta vastu, võib-olla on tööraamat liiga paks või veel midagi sellist. Siis on hea näidata, et ikka äraütlemisi on ka. Sissekirjutamise vajadust põhjendatakse kas tööliste vajadustega või pererändega. Tüüpiline pererände variant näeks välja selline. Noormees on sõjaväes Sverdlovskis, abiellub, tuleb tagasi, noorik tuleb muidugi ka ühes. Siis on nad migratsioonikomisjonis. Proua käest

küsitakse, kas te teate, kuhu te tulite. Nagu kirjutatakse keskajalehtedes, on siin separatistid, natsionalistid, te peate nende hulgas elama. Vastus on: "Nitšego, budu žit". Küsitakse, aga võib-olla te lähete sellise ameti peale, kus 4–6 aasta pärast tuleb ka eesti keelt osata. Vastus: "Nitšego, võutšu". Abikaasa sealsamas kõrval, siin sündinud. Küsimus temale eesti keeles. See vastab: "Tšego, tšego, ne ponimaju?" Ja proua on siis nõus 2–3 aasta pärast selle keele ära õppima. Edasi. Proua on siin, siis tulevad järele ema ja isa. See on juba pereränne. Siis on ema-isa juba siin. Seal on veel lapsi ja nii see asi käib. Ja kui vaatate paberit, siis näete, pereränne on kõige suurem ja mitte ainult Kohtla-Järve linnas, vaid samuti Narvas, Sillamäel. See ongi pereränne. Sealt hakkab see pihta. Ja siis edasi – kas vanemad laste juurde või lapsed vanemate juurde. Pump on täielik. Muidugi järgneb avaldus suurema korteri saamiseks. Ja need kaevurid, keemikud, õpetajad ja arstid, kes on aastakümneid oodanud korterit ja kes pealegi on oma enamuses mitte-eestlased, peavad ootama korterijärjekorras edasi. Rahvuse asja ma mainisin just sellepärast, et mind ei süüdistaks keegi marurahvusluses või veel milleski, enamus on ikkagi Kohtla-Järvel venelased.

Härja Kollisti ettekandes on lootus, et vähem politiseeritud õhkkonnas saab immigratsiooni piiramise vajadus paremini mõistetavaks Eesti elanike kõigile kihtidele. Mis puutub Kohtla-Järve elanikesse ja eriti korterijärjekorras olijatesse, siis mina olen küll kindel, et neile on niigi kõik selge, aga volikogu lihtsalt on asjale vastu ja teeb omamoodi. Ülalöeldut arvestades palun küll suurendada Kohtla-Järve migratsioonikvooti, aga mitte rohkem kui aasta normiks 200 inimest. Palun seda nendes pikkades korterijärjekorras olijate nimel. Suurendada natuke tuleb, sest reaalsus näitab, et selles piiris, mis praegu on, ka välja ei tule. Aga mingisuguse piirangu peab peale panema. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas lõpetame läbirääkimised? Lõpetame. Kohaloleku kontroll. Kohal on 63 saadikut, puudub 42. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised päevakorra teemal? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 54 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 3. Läbirääkimised on lõpetatud.

Ma oletan, et lõppsõna ei soovi teegi. On laekunud kaks parandusettepanekut. Saadikute Helgi Viirelaiu ja Priidu Priksi poolt. Helgi Viirelaid.

H. Viirelaid

Lugupeetud juhataja! Ma võtan oma ettepaneku tagasi.

Juhataja

Suur tänu! Täiendavalt on laekunud Johannes Kassi parandusettepanek, õigemini mitu parandusettepanekut. Mul on selline palve härra Kollistile, et ta tuleks kõnetooli. Minul on senini hästi õnnestunud koostöö assistentidega, kui nii võib öelda, ja paluksin olla ka seekord selles rollis. Ma annan parandusettepanekud üle ja me asume neid läbi arutama ja hääletama. Samas ma teen ettepaneku kutsuda kõik saadikud saali, tegemist on otsusega, see eeldab 53 häält. Palun, kolleegid, kutsuge komisjonides töötavad saadikud saali! Härra Kollist! Tutvustage parandusettepanekuid, kommenteerige. Võib-olla te nõustute mõnega juba töö käigus, siis me ei pane hääletusele. Millega te ei nõustu, selle paneme hääletamisele.

A. Kollist

Härra Kassi ettepanek: "Teen ettepaneku mitte lubada üldkvoodi suurendamist, mille eesmärgiks on seadustada kontrollimatult liikuv illegaalne immigrantide kontingent." Ma ei saa toetada seda ettepanekut. Meie mõte on nimelt selles, et anda praegu suuremad kvoodid ja katsuda immigratsiooniseadus reaalselt toimima panna kogu Eestis.

Juhataja

Kui saadikud on tulnud ja me oleme viinud läbi kohaloleku kontrolli, siis paneme kõik parandusettepanekud järgemööda hääletamisele. Niikaua tutvustame järgnevaid ettepanekuid.

A. Kollist

Teine härra Kassi ettepanek: "Välja jätta punkt 9: ajutiste ja tähtajaliste lubade andmine NSV Liidu relvajõudude koosseisule ja nende perekonnaliikmetele. See küsimus on riikidevahelise lepingu küsimus." Härra Kassil on õigus, see ongi riikidevahelise lepingu küsimus. Kuna riikidevahelisi lepinguid ei ole ja eriti veel selles küsimuses on raske prognoosida, millal nad ka tulevad, siis on põhjendus täpselt seesama. On ikkagi parem võtta see protsess mingigi kontrolli alla ja anda sõjaväelastele kas siis ajutised või tähtajalised elamisload ja seega kehtestada ka nende suhtes algusest peale selged mängureeglid, mis sätestavad nende ajutise viibimise Eesti Vabariigi territooriumil.

Juhataja

Härra Kollist! Teeme ühe hetkelise pausi. Head kolleegid! Eesti Vabariigile on külla tulnud Moldova Vabariigi delegatsioon eesotsas peaminister härra Mircea Drugiga. Tervitame aplausiga. (Aplaus.)

Palume härra Kollisti tagasi kõnetooli!

A. Kollist

Priidu Priksi ettepanek: "Palun panna hääletusele minu ettepanek määrata Kohtla-Järve immigratsioonikvoodiks 200 inimest." Seda ettepanekut võiks ju igati tervitada, kahjuks ma paluksin jätta siiski alles meie poolt esitatud projekti ettepanek, kuna me Kohtla-Järve kvoodi suhtes lõplikult kokkuleppele ei jõudnudki, me oleme seda niigi kärpinud nende soovidega võrreldes. Ja veel täiendav kärpimine võib viia lihtsalt selleni, et me ei suuda asja niimoodi ajada, nagu kogu see ideoloogia teile siin konstrueeritud oli.

Juhataja

Suur tänu, härra Kollist! Ma paluks siiski kõnetoolist mitte ära minna, me viime praegu läbi kohaloleku kontrolli ja paneme parandusettepanekud hääletamisele. Te loete need, millega te nõus ei ole, veel kord ette. Mina panen hääletusele selles järjekorras, nagu nad said ette kantud. Kohaloleku kontroll. Kohal on 62 saadikut, puudub 43. See tähendab, et osa saadikuid on veel komisjonides. Palun tungivalt kutsuda saadikud saali, sest peale parandusettepanekuid läheme me otsuse vastuvõtmisele. Esimene parandusettepanek, härra Kollist loeb ette.

A. Kollist

Teen ettepaneku mitte lubada üldkvoodi suurenemist, mille eesmärgiks on seadustada kontrollimatult liikuv illegaalne immigrantide kontingent.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on nimetatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 8 saadikut, vastu 40, erapooletuid 8. Esimene Johannes Kassi ettepanek ei leidnud toetust.

A. Kollist

Teine ettepanek. Välja jätta punkt 9: ajutiste ja tähtjaliste lubade väljaandmine NSV Liidu relvajõudude koosseisule ja nende perekonnaliikmetele.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Johannes Kassi teise parandusettepaneku poolt? Palun

hääletada! Selle ettepaneku poolt on 9 saadikut, vastu 33, erapooletuid 13. Teine ettepanek ei leidnud toetust.

A. Kollist

Härra Priidu Priksi ettepanek määrata Kohtla-Järvel immigratsioonikvoodiks 200 inimest.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Priidu Priksi ettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 23 saadikut, vastu 25, erapooletuid 10. See ettepanek ei leidnud toetust.

Rohkem ei ole parandusettepanekuid. Suur tänu, härra Kollist! Lugupeetud saadikud! Ega ei ole unustatud kellegi parandusettepanekuid? Ei ole unustatud. Me viime kohe läbi kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 68 saadikut, puudub 37. Lugupeetud Ülemnõukogu! Ma panen tervikuna otsuse projekti hääletusele, arvesse võttes parandusettepanekuid. Priidu Priks.

P. Priks

Ma tahan teha uue ettepaneku – 220 inimest. Teen praegu kirjalikult.

Juhataja

Kolleegid! Igal asjal on olemas kord. Kui käib juba otsustamise protseduur, siis parandusettepanekutega välja ei tulla. Parandusettepanekud esitati. Praegu ei ole parandusettepanekute esitamise aeg. Praegu on otsuse vastuvõtmise aeg. Kes on otsuse vastu, on otsuse vastu. Kas kõik on nõus sellega? Ma palun Johannes Kassil võtta praegu oma taotlus maha, kui kõne all ei ole muidugi ettepanekud hääletamise korra kohta! Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud juhataja! Ma teen ettepaneku 1991. aasta migratsioonikvoodi otsuse vastuvõtmine nimelise hääletusena läbi viia.

Juhataja

Et asi oleks korrektne, me viime läbi veel uue kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 saadikut, puudub 36. Meil on vaja vähemalt 24 saadiku toetust nimelise hääletuse läbiviimiseks. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et päevakorras oleva

otsuse vastuvõtmine viia läbi nimelise hääletuse teel? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 11 saadikut, vastu 36, erapooletuid 18. Viiakse läbi tavaline hääletamine.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi 1991. aasta immigratsioonikvoodi kohta? Palun hääletada! 53 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 59 saadikut, vastu 6, erapooletuid 3. Otsus vastu võetud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus maareformist

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Jätkame päevakorraga. Me katkestasime maareformi aluste otsuse projekti arutelu, mida me nüüd jätkame. Meil läbirääkimised jäid pooleli, kuid kuulame kõigepealt ära komisjoni seisukoha. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Ma ütleksin vahepeal informatsiooniks niipalju, et me peame lauale panema teile uue paberi. Töö on niikaugel, et on jäänud praktiliselt veel trükkida ja paljundada, see võtab veel natukene aega. Uus paber on ta selles mõttes, et tänu eile vastuvõetud omandisse puutuvale dokumendile on võimalik nüüd see maareformi aluste dokument vormistada palju lühemana, kuid põhimõtteliselt seal suuri muudatusi ei tule. Töö on praegu selles faasis, et me katsume ruttu ära trükkida ja ära paljundada, et laudadele saada. Tänan!

Juhataja

Kui palju vajab komisjon selleks aega?

J. Telgmaa

Ma ei tea, kui palju läheb trükkimiseks ja paljundamiseks. Tund aega võib-olla läheb. Aga see muidugi ei takista läbirääkimisi.

Juhataja

Kas see töö juba käib?

J. Telgmaa

Ei käi veel. Kohe läheme ja anname.

Juhataja

Me peame nüüd Ülemnõukoguga nõu. Lugupeetud kolleegid! Ma mõtlen, et me ei pea praegu üldse erilist diskussiooni pidama, me mõistame üksteist poolelt sõnalt või pilgust. Kas me üritame täna otsust vastu võtta või jätame asja uueks aastaks? Vastu võtta? Siis me teeme niimoodi, et asjaosalised kannavad selle eest hoolt, et dokument väga kiiresti trükitakse ja paljundatakse. Me jätkame läbirääkimistega, vajaduse korral võtame vahele järgmise päevakorrapunkti küsimuse. Arvo Sirendi.

A. Sirendi

Austatud juhatus ja kolleegid! Ma tahtsin ainult ühte aspekti puudutada. Me püüame mõistuse abil korrastada sfääri, mis kuulub tunnetesfääri, mõistusevälisesse sfääri. Omandiõiguse aluseks on omanditunne, omandikirg, omandiinstinkt. Siia lisandub selline tunne nagu peremehetunne. Kogu see sfäär on pigem alateadvusest lähtuv intuitsioon kui teadvusest lähtuv mõistus. Edasi. Maaseadus tugineb teatud määral rahvustundele, isamaa-armastusele, patriotismile, kodukohaõigus tugineb omakorda kodutundel, samuti õiglustunne, mis määrab meie ülesanded ülekohtu ja vägivalda heastamisel.

Ja need tunded või emotsioonid määratlevad just nimelt emotsioonide sellise atributiivse loomuse, mis on ühiskondlike suhete normiks meie kõigi teadvuses olemas. Nii et selles mõttes emotsioonid avaldavad pidevat survet mõistusele, kusjuures mõistus kujundab tahte ja eesmärgid, mis omakorda siis kas piiritlevad, suruvad alla emotsioone või lasevad neid valla ja sellepärast peab olema otsus eelkõige mõistuslik. Ja muidugi kõige vähem mõistuslik on vägivaldne sekkumine emotsioonidesse, nende allasurumine, nende kujundamine, ümbersuunamine. Seda ei saa teha iialgi sellise otsusega, mis tuleb väljastpoolt ja sellepärast peab ta olema kooskõlastatud selle emotsioonide kompleksiga, mis on inimese sees.

Me peame rõhutama lõpuks ka seda, et maareformi alused tugevdavad teatud emotsioone ja sellepärast tuleb maaseadus ja sellele järgnevad dokumendid küllalt kiiresti vastu võtta, et emotsioonid, mis on sellise psüühilise energia ainsaks allikaks, ei purustaks seda süsteemi, mida me praegu loome. Täna tähelepanu eest!

J. Liim

Austatud kolleegid! Ma mõistan, et jõulud on ukse ees, kõik on väsinud, kuid siiski puudutan sedasama, mida esitasin küsimusena. "Tagastatakse talle kuulunud maa täielikult või osaliselt, arvestades nii endiste kui praeguste maakasutajate õigust kodukohale." On täiesti arusaadav nende kodukohaõigus, kodu peab olema. Teisest küljest aga peab soovi korral oma kunagise aastakümneid igatsetud kodu tagasi saama ka sealt sunniviisiliselt väljaetu. Pealegi kui kodu on rajatud tema vanaisa või isa poolt. On kolme sorti tavalistes taludes elavaid kodanikke. Esimesed. Need, kes asusid elama tühjaks jäänud majja, korralikult, armastusega hooldasid majapidamist. Teiseks, need talud, mis on muutunud läbisõiduhooviks oma pidevalt vahelduva elanikkonnaga ja sellest tuleneva suhtumisega majapidamisse. Ja kolmandaks, veel üks sort koduomanikke. Need, kes on rikkunud kristlikku seadust – ära himusta võõrast vara. Kes kindlal eesmärgil sooritasid oma ajal pealekaebuse ja said sel moel oma valdusse kogu vara. Ka premeerimiseks paigutati taolistesse taludesse sotsialismitruid aktiviste. Minu arusaamise järgi peab riik tagama momendil seal sees elavatele inimestele uue kodu, vastasel juhul jääb kunagine ülekohus püsima, Liidu poolt tehtud ülekohus. Kulla rahvas! Küsitakse, kas meie peame heastama Liidu poolt tehtud ülekohut? Minu arusaamise järgi on nad meie inimesed ja kindlasti tuleb hakata nõudma kahjude hüvitamist ka Nõukogude Liidu valitsuselt. Endised omanikud või nende pärijad ei ole nõus tasuma maal enne sundvõõrandamist lasunud võlgasid ja hiljem teiste kasutajate poolt paigutatud kinnisvarade jääkväärtust. Ma olen nõus, et majapidamises vajalikud uushooned tuleb tasuda. Mida peale hakata aga taluõue püstitatud suurfarmi, väetisehoidla või mõne muu sellisega, mida talunikul kindlasti vaja ei ole? On tõsi, et paljud talud olid Eesti Vabariigile võlgu, kuid ma olen sügavalt veendunud – talu püsides poleks neid võlgu ilmselt enam olnud. Minu arusaamise järgi on moraalitu nõuda tagantjärele Eesti Vabariigi aegseid võlgu, oludes, kus aastakümneid on saamata jäänud taluniku eeldatav tulu ja ka renti ei ole makstud maa kasutamise eest. Oludes, kus paljude talude maad on võssa kasvanud, kraavid umbes, talumetsad maha võetud, pankades olnud summad konfiskeeritud, varandus ja põllutööriistad laiali tassitud. Ja millises rahas maksame? See võlg tehti kroonides. Milline oli krooni ostujõud siis ja milline väärtus on praegusel rahal?

Arvan, et praegune kompensatsioon ei taga talunikule sama varanduse (s.t. loomad, põllutööriistad jne.) tagasimuretmist. Talunik peab tegema võlgu ja maade viljakandvaks muutmisel kulutama tohutult töövaeva. Kui sellele võetavale laenule lisandub veel vana, Eesti Vabariigi aegne võlg, siis siin tekib minu arusaamise järgi pankrotioht. Ühed talud on võlgu, teised mitte. Ja las aga võlglast maksavad. Andke andeks, tundub, et see on tige ja jäik

arusaamine. Olukorrale tuleb läheneda arusaamisega vajalikest eesmärkidest ja ka humaansusest.

Maksu korral muidugi riik saab momendikasumi, kuid arvan, tulevane kahjum ja talude kadu on märgatavalt suurem. Teeme ilmselt viljakotile augu sisse ja kunstlikult pidurdame talude moodustamist. Meie eesmärk peaks olema rikkad, töökad ja riiki külluslikult toiduga varustavad talud. Ma palun see punkt panna hääletamisele, kuna ettepanek on tehtud!

A. Tarand

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ma kahjuks ei saanud viibida päris esimestel hetkedel täna maareformi arutelul.

Pisut oli kuulda kuluaarides, et käsitleti nimelt punkti 14. Minu küsimus kõlab ikkagi, et mida õieti tähendab see maareformi aluste punkt 14? Nimelt on seal öeldud, et maa ja temaga lahutamatult seotud varad moodustavad ühtse kinnisvara.

Minu arusaamade järgi on see üpris õudne punkt. Mida see näiteks tähendab maavarade suhtes? Kas projekti tegijad on tõesti soovinud järele ahvida 18. või 19. sajandi Ameerikat või on neil olnud siiski viimase saja aasta jooksul üht-teist õppida maavaradesse ettenägelikuma suhtumise mõttes, s.t. et olulisemad maavarad on ikkagi riiklik omand?

Ma ei kahtle siinjuures sugugi eraomandi vajalikkuses, aga meie praeguses varakapitalistlikus vaimustuses tuleb ilmselt nii maavarade kui loodusvarade saatusele üldisemalt tähelepanu juhtida.

Keskkonnakaitsekomisjon on seda asja arutanud väsimuseni, aga ma näen, et praegu saalis siiski domineerib omandikirg, kui võiks nii öelda, ja enamus sõnavõtte lähtub ikkagi sellest, et kas saaks ja kuidas saaks. Ja sel juhul võiks ju saada kätte üks mõtteline osa põlevkivist ja teine fosforiidist ja kolmas võib-olla Jõhvi rauamaagilademetest.

Asi on nimelt nii, et maavarade kõrval, mida me mõistame praegu kasutada, on veel ilmselt neid, mida me õpime tulevikus kasutama. Peale nende kuulub veel sellesse küsimuste ringi mereakvatoorium – kui palju lahtesid, kui palju väinasid, mida me anname ja mis tingimustel kasutamiseks, siseveekogud koos kalavarudega, kus erastamise puhul ei peaks eriti küsimust tekkima. Kuhu panna suuremate järvede puhul piir? Mets, eriti see mets, mis on õige vanast ajast riigimetsana tuntud. Ja jahifauna, loomad, linnukesed? Kas Alutaguse karud kuulutatakse ka ühemeheomandiks?

Ma esitasin parandusettepaneku ka komisjonile. Kui sellist asja seadus ette ei näe, kui ei parandata 14. punkti, siis minu arvates on võimatu selliseid aluseid vastu võtta. Tänan!

H. Peterson

Lugupeetav juhataja! Lugupeetavad kolleegid! Ma ei hakka maaseadusest rääkima, ma olen seda mitmel korral teinud ja minu seisukohad on teile teada. Ma võib-olla ainult täpsustaksin paari asja. Aldo Tamm tegi siin ettepaneku, et "ümberkruntimine" asendada "asustusalase planeerimisega". Ümberkruntimine on üks asustusalase planeerimise osi ja ta ei asenda seda ning seega pole õigustatud ka selle võrdsustamine või asendamine sõnaga "ümberkruntimine". Lihtsalt väiksem mõiste.

Teiseks. Härra Tarand tõstatas küsimuse kinnisvara institutsioonist. Viimases, praegu tehtud redaktsioonis on sellest mööda mindud. Kinnisvara instituut tähendab seda, et hooned, rajatised, farmid, mis meil põllumajanduses praegu maa peal on. Me ei saa neid veel ära lõhkuda või maast lahutada. Jutt käib sellest, aga mitte maavaradest. Aitäh!

M. Laar

Austatud härra spiiker! Austatud Ülemnõukogul Ma annaks edasi kristlik-demokraatliku saadikurühma suhtumise antud dokumenti, mis on põhimõtteliselt täiesti pooldav. On selge, et nüüd töötav komisjon viib siia sisse mõningaid parandusi. Me nõustuksime mitme täiendusettepanekuga. Näiteks kahtleme samuti munitsipaalomandi märkimise vajalikkuses. Punktis 12 oleks ilmselt tõesti vajalik märkida, et maa võib olla ka ostu-müügi objektiks, mida maa-keskerakond välja pakkus. Kokku võttes peame ilmtingimata vajalikuks selle dokumendi vastuvõtmist käesoleva istungi käigus ning kutsume kõiki Ülemnõukogu saadikuid siin töötama selle nimel. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud kolleegid! Aleksandr Labassov loobus oma sõnavõtust. Sellega on läbirääkimised päevakorrapunktis lõpetatud.

Informatsiooniks. Tõenäoliselt läheb uue otsuse projekti esitamiseni aega minutit 30–40. Loodetavasti me saame selle kätte enne kella kahte.

Mul on selline ettepanek, et me praegu veel kord katkestaksime selle päevakorrapunkti arutamise ja läheksime järgmise juurde.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 56 saadikut, puudub 49.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada maareformi aluste arutelu ja jätkata veel käesoleval istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 46 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 1. Arutelu on katkestatud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi omandiõiguse taastamisest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevatele riiklikele pankadele üle läinud vara suhtes" projektist

Juhataja

Head kolleegid! Jätkame päevakorraga. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi omandiõiguse taastamisest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevatele riiklikele pankadele üleläänud vara suhtes" projektist. Ettekande teeb Eesti Panga president Rein Otsason.

R. Otsason

Lugupeetud rahvasaadikud! Eesti Vabariigi pangasüsteemis on praegu käimas väga kiire ümberkujunemise protsess. On likvideerumas Nõukogude Liidu spetsialiseeritud pangad nii meie vabariigi otsuste kui ka Nõukogude Liidus vastuvõetud otsuste järgi. Nende baasil on kujunemas välja mitmesugused kommertspangad. Hiljuti vastuvõetud Nõukogude Liidu pangaseaduse järgi kujuneb ümber ka keskpankade süsteem ja keskpanga funktsioonid antakse seekord juba ka Liidu seadusele vastavalt vabariigi iseseisvale keskpangale. Seoses sellega peab ära kaduma ka Nõukogude Liidu Riigipanga EV Pank.

Pangasüsteemi ümberkujundamine võib tekitada olukorra, kus pangahoonete omanduse küsimus jääb lahtiseks, võib tekkida nendega hangeldamine, kadumine pangasüsteemist jne. Selleks et seda vältida ja kujundada Eesti pangasüsteem selliseks, nagu see on Eesti majanduse arendamiseks vajalik, me tegimegi ettepaneku võtta vastu teile esitatud otsus. Otsus oli arutusel Ülemnõukogu majanduskomisjonis. Mul ei ole küll volitust seda öelda, aga ma ei näe siin komisjoni esindajat ja seetõttu ütlen ise, et selles küsimuses võeti vastu positiivne otsus. Samuti oli see arutusel Ülemnõukogu Presiidiumi õigusliku ekspertiisi komisjonis, kes samuti andis sellele positiivse hinnangu. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Küsimused ettekandjale. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Ma tahaksin teada, milline on NSV Liidu pangasüsteemi juhtkonna arvamus selle projekti suhtes ja kas see on kooskõlastatud hiljuti avaldatud NSV Liidu pangaseadusega.

R. Otsason

Nagu te teate, Eesti Vabariigi Ülemnõukogul ei ole tavaks käia oma otsuseid eelnevalt kooskõlastamas väljaspool vabariiki, kuid ma võin lisada sellele juurde, et oma olemuselt ei ole see vastuolus nende muutustega, mis on ette nähtud Nõukogude Liidu pangaseaduses. Esiteks on seal ette nähtud, et kõikide kommertspankade kujundamine ja tulude jaotamine jääb vabariigi keskpanga kompetentsi ja samuti on spetsiaalses punktis seaduse rakendamise kohta ette nähtud, et vabariikide ülemnõukogud võtavad vastu seadusandlikke muudatusi, mis on nähtud ette pangaseaduse elluviimiseks, nii et oma olemuselt ei ole see vastuolus.

A. Ristkok

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Eesti Panga president! Kas ma saan õieti aru, et see otsus puudutab ainult nende pankade vara, aga mitte neid asutusi endid?

R. Otsason

Täiesti õige.

A. Ristkok

Ja mis sel juhul juhtub nende pankadega? Kas selle kohta on ka mingeid kooskõlastusi tehtud, et nad peavad oma poe nii-öelda kinni panema või suudavad nad kuidagi edasi tegutseda antud tingimustes?

R. Otsason

Ei. Nad suudavad kindlasti edasi tegutseda nendes tingimustes, mis kujunevad. Kuid kogu pangasüsteemi kujunemise protsess on teatavasti niisugune nagu äritegevuses. Kujunevad uued pangad, asutajatel on õigus luua selleks aktsiaselts ja neil saavad olema just selle seaduse vastuvõtmise tõttu paremad ja kindlamad eeldused, selleks et me olemasolevaid pangaruume suudaksime kõige ratsionaalsemalt kasutada panganduse jaoks.

Juhataja

Suur tänu! Aleksei Zõbin, teine küsimus.

A. Zõbin

Ma vabandan, aga ma tahaksin täpsustada oma küsimust selles mõttes, et kui järgida mainitud dokumendi projekti ja kui sellised dokumendid võetakse vastu kõigis vabariikides, siis tuleb välja, et Liidu pangal ei ole siin üldse mingit omandust hoonete näol. Kas see on nii?

R. Otsason

Osaliselt niimoodi. Küsimus on selles, et pangaseaduse järgi on ette nähtud, et Nõukogude Liidus eksisteerib Nõukogude Liidu Riigipank ja vabariikide keskpangad. Seaduses ei ole ette nähtud, et Nõukogude Liidu Riigipangale kuuluks mingisugune omandus vabariigis. Temale kuulub see omandus, mis asub tema keskpangas. Samasugune on olukord näiteks ka Vene Föderatsioonis. Ka seal on ette nähtud täpselt samuti, et olemasolevate pangaruumide kasutamise korda reguleerib sealne keskpank.

A. Paju

Austatud Eesti Panga president! Minul on küsimus, mis tuleneb antud otsuse projekti 3. punktist. (Teha ülesandeks alustada läbirääkimisi ...) 4. punkt aga ütleb, et see otsus kehtib vastuvõtmise momendist. Kas siis antud hetkel ei olegi sel teemal läbirääkimisi alustatud, et see on nagu selleks stardipauguks?

R. Otsason

3. punkt näeb ette läbirääkimisi teises küsimuses, mida esimesed kaks punkti ei reguleeri. Esimesed kaks punkti reguleerivad omanduse küsimust. Eesti Vabariikliku Panga tegevuse lõpetamise küsimus nõuab eriläbirääkimisi, mida me selles otsuses ette ei näe. Läbirääkimisi me peame vajalikuks alustada ja minul oleks suuremad volitused nende pidamiseks, kui 3. punkt oleks vastu võetud. Mul on olnud eelnev jutuajamine Liidu panga presidendiga, Liidu Riigipanga esimehega selle kohta, et meie alustame lähemal ajal niisuguseid läbirääkimisi.

A. Paju

Andestage, ma lihtsalt täpsustaksin küsimust. Teie siis vajate Ülemnõukogu toetavat hoiakut p. 3 suhtes, et selles punktis läbirääkimisi alustada?

R. Otsason

Täpselt nii. See puudutab ainult 3. punkti sisu, mitte kaht eelnevat, nagu teie aru saite. Läbirääkimine ei alga mitte sellest küsimusest, kas 1. punkt on õige või 2. punkt õige, vaid läbirääkimine algab sellest, et kas, kui kaua võib tegutseda Eesti Vabariigi territooriumil Nõukogude Liidu Riigipanga Eesti Vabariiklik Pank seoses sellega, et Nõukogude Liidu pangaseadus enam niisuguse panga olemasolule juriidilist õigust ei anna.

P. Jermoškin

Lugupeetud härra Otsason! Pean ütlema, et preambula ei ole eriti täpselt vene keelde tõlgitud, seepärast lubage mul esitada üks täpsustav küsimus selle viimaste ridade kohta. Kui rääkida viimase viiekümne aasta jooksul vabariigi territooriumil loodud rahvatulust, siis kas me võime 100-protsendiliselt kindlad olla, et näiteks pangahoone ehitus finantseeriti 100-protsendiliselt Eesti Vabariigi rahvatulu arvel? Võib-olla on sinna mahutatud ka mingi osa teiste vabariikide, näiteks Venemaa, Läti, Leedu, rahvatulust.

R. Otsason

Ma olen nõus sellega, et see lause on põhimõtteliselt õige, kuid selle absoluutse matemaatilise täpsuse üle võib vaielda. Küsimus on ju tegelikult selles, et Nõukogude Liidu senise eelarvepraktika juures ei saa täpselt öelda, et objekt on ainult ühe vabariigi tuludest ehitatud, kuna kõik tulud pandi kokku ühte Nõukogude Liidu eelarvesse ja selle kasutamise põhjal otsustati ühe või teise objekti ehitamise küsimus. Kuid põhimõtteliselt on meie seisukoht ja arvamus selline, et objektid, mis on ehitatud Eesti Vabariigi territooriumil, on loodud ikkagi selle rahvatulu arvel, mis on loodud Eestis, ja samuti ei ütle me teistes vabariikides ehitatud objektide kohta, et need on tehtud Eesti Vabariigi rahvatulu arvel.

G. Israeljan

Härra Otsason! Uurisın tähelepanelikult otsuse projekti. Teie ilmselt võtsite selle koostamisest osa. Kas teile ei näi, et otsuse toon on mõnevõrra ebakorrektné? Jutt on ju ikkagi tegelikult liidulisest omandist, aga meie võtame juba ühepoolsest vastu otsuse, et see kuulub meile ja alles 3. punktis teeme pangale ülesandeks teise poolega läbirääkimisi alustada. Võib-olla oleksime pidanud siiski teise poole vastu suuremat austust üles näitama või vähemalt nende kahe sätte tooni muutma. Kas teile ei näi, et sellest tuleb absurdne otsus?

R. Otsason

Ma ei kuulnud viimast sõna.

G. Israeljan

Kas sellest ei tule mitte vastuoluline otsus?

R. Otsason

Ma olen tõesti selle dokumendi ettevalmistamisest osa võtnud ja seetõttu ma olen loomulikult arvamusel, et see vastab vabariigi vajadustele, meie vabariigis vastuvõetud juriidilistele dokumentidele ja ei ole vastuolus ka selle Liidus vastuvõetud pangaseaduse põhimõtetega. Ma võiksin teile tuua teise näite. Kuna Vene Föderatsioon lahendas antud küsimuse oma Ülemnõukogus juba varem, siis näeb ka viimane Nõukogude Liidu Riigipanga esimehe poolt allakirjutatud dokument ette, et kõikide pangahoonete omandusküsimuste lahendamine toimub Vene Föderatsiooni Keskpanga kaudu. Nii et ma eeldaksin seda, et põhimõte on aktsepteeritav Nõukogude Liidu Riigipanga poolt. Ja kui me oleme selle otsuse vastu võtnud, siis on meil samasugune olukord.

Juhataja

Suur tänu, härra Otsason! Ülemnõukogul rohkem küsimusi ei ole. Või on veel küsimusi? Üks hetk, härra Otsason, Genik Israeljanil on teine küsimus.

G. Israeljan

Vabandage, palun, seoses teie vastusega tahaksin esitada veel ühe küsimuse. Mulle näib, et me ei saa praegu tuua eeskujuks Vene Föderatsiooni, sest tema pole võtnud vastu otsust Nõukogude Liidust välja astuda. Meie vabariik on aga sellised otsused vastu võtnud ja seepärast ei saa me ilmselt viidata analoogia põhjal Vene Föderatsiooni Ülemnõukogu otsustele. Öelge, kui mul ei ole õigus.

R. Otsason

Ma ütleksin ainult niipalju, et meie vabariigis on ka teistsugune olukord, seetõttu on ta vastu võtnud teistsuguseid otsuseid. Aga niisuguse küsimuse asetuse juures, nagu teie praegu ütlesite, te lähtute sellest, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Liidust väljaastumise kohta on juba vastu võetud. Kuna seda ei ole, siis me ei saa seda minu arvates oma argumentatsioonis aluseks võtta.

Juhataja

Suur tänu! Heino Kostabi esitab veel küsimuse.

H. Kostabi

Austatud juhatus! Lugupeetud härra Otsason! Mul on konkreetne küsimus. Palju pangahooneid on ehitatud enne 1940. aastat, näiteks konkreetselt Tallinnas, palju on neid pärast aastat juurde ehitatud?

R. Otsason

Ma ei saa teile vastata absoluutse täpsusega, ma ütlen niipalju, kui ma tean. Eestis oli enne 1940. aastat 72 pangahoonet, 72 panka. Ja niipalju kui mina tean, Tallinnas on ehitatud väga vähe, peaaegu üldse mitte, kuid uusi pangahooneid on ehitatud rajoonides. Täpsustatakse, et Tallinnas üks. Nii ma usun küll. Ja samal ajal suur osa pangahooneid on antud teistele ametkondadele ja teisteks eesmärkideks kasutamiseks.

Juhataja

Suur tänu, härra Otsason! Tundub, et rohkem küsimusi ei ole. Kolleegid, peame nõu. Eelarve-majanduskomisjon on otsustanud ühehäälselt, et selle küsimuse arutamine tuleks katkestada. Tahetakse ära kuulata Eesti Panga Nõukogu uue koosseisu arvamus. Täna ei ole Eesti Panga Nõukogu ja arvamust ei saa kuulata. Mis Ülemnõukogu arvab, kas katkestame? Mart Laar.

M. Laar

Austatud härra spiiker! Austatud Ülemnõukogu! Ma siiski ei saaks selle argumentatsiooniga rahulduda, sest kui me juba mõni aeg tagasi üritasime sama küsimust kristlik-demokraatliku saadikurühmaga päevakorda panna, siis anti meile täpselt samasugune vastus, et me ei saa seda küsimust arutada, kuna Eesti Panga Nõukogul ei ole seisukohta võetud. Ja minu mälu järgi me nagu palusime siis seisukoht võtta. Ma tahaksin teada, kui kaua see venitamine kestab, kuna minu meelest on juba otseselt tegemist teadliku venitamisega ja sellega me võime sattuda kogu oma pangandusega erakordselt rumalasse ja lausa ohtlikku seisu. Aitäh! Me ei poolda selle küsimuse edasilükkamist, vaid sooviksime, et seda ikkagi edasi arutatakse.

Juhataja

Suur tänu! Praegu läbirääkimised juba käivad. See läks sõnavõtuna kirja. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud kolleegid! Vastavalt kinnitatud päevakorrale ma paluksin juhatajal anda siiski eelarve-majanduskomisjonile kaasettekandeks sõna.

Juhataja

Kas komisjoni esimees isiklikult? Palume!

A. Veetõusme

Lugupeetav härra juhataja! Kolleegid! Täna arutelu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekti kohta Eesti Vabariigi omandiõigusest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevate riiklike pankade varade suhtes on üks etapp sellest, mis on siin tõepoolest juba kaua aega olnud. Härra Laaril, kes küll praegu saalist lahkus, on õigus, et Eesti panganduse olukord on halb ja segane ja on vaja otsustada. Kuid selle segaduse põhjusi on rohkem kui ainult üks otsus. Mis puutub käesolevasse otsusesse, siis on see tublisti ümbertöötatud variant. On ära võetud need osad, kus nähti ette, et Eesti Pank peab struktuuriüksustena oma alluvuses praeguseid Liidu spetspanku. On jäädud pidama tõepoolest omandiõiguse taastamisel. Siin on muidugi üks küsitavus. Pole selge, kas märgitud objektide ring muutub nüüd Eesti Vabariigi või Eesti Panga omanduseks. Deklaratsiooni järgi on ta tõesti muutumas Eesti Vabariigi omandiks, kuid mehhanism näitab, et ta muutub Eesti Panga omandiks. Kas me ei peaks võib-olla piiritlema, et need Eesti pangad, mis on Eesti Pangas registreeritud (või mille põhikiri on valitsuses kinnitatud), saaksid siiski oma varanduse kätte? Näiteks Maapank, Elamu-Sotsiaalpank või Sotsiaalpank, mille põhikirjad on Eesti Vabariigi Valitsuses kinnitatud, saaksid oma varanduse ilma Eesti Panga vahenduseta, kuid need, mis kuuluvad Liidu spetspankadele, need tuleb tõepoolest sobiva mehhanismiga allutada Eesti Vabariigile.

Preambulas on kirjas, et spetsialiseeritud pangad valdavad ja kasutavad pangahooneid. Kas sellest võib siis järeldada, et nad tegelikult juba praegu on ka Eesti Vabariigi omanduses? Ja kui see nii on, siis peaks muutuma ka esimene punkt, sest pangahoonete valdamine ja kasutamine ei tähenda veel omandust. Peale selle on antud projektis tegemist kahe momendiga. Üks osa hooneid ja vara on praegu Liidu pankade käes seoses 1940. aasta okupeerimise ja natsionaliseerimisega ja on ka praegu alles. Teine osa varast on see, mis on loodud, ehitatud, soetatud, kingitud pärast 1940. aastat. Siin küsiti, kellel neid hooneid on. Selle otsuse projekti ettevalmistamise käigus oleks muidugi hea, kui need andmed oleksid juba praegu olemas, et hakata seda otsust täitma kui Ülemnõukogu selle otsuse vastu võtab.

Paljudes rajoonikeskustes on ehitatud pärast 1940. aastat uued pangahooned. Tekib küsimus näiteks ka selles, et NSV Liidu Riigipanga Inkassatsiooni Valitsusele on soetatud masinaid Liidu Riigipanga vahenditest. Kas me nüüd võõrandame ka need vahendid? See on Ülemnõukogu otsuse küsimus.

Sellised probleemid muidugi tekivad. Ja preambula see lause, mis puudutab vabariigi territooriumil viimase 50 aastaga loodud rahvatulu, millest härra Otsason siin rääkis, on muidugi poliitiline otsustus, kuid ta ei ole võib-olla piisavalt konkreetne argument, sest sama loogika järgi võiks Eesti Vabariigi omandiks kuulutada siis ka Eesti sõjaväe vara. Nii et ma lihtsalt toon need kartused esile, et me saaksime aru pidada ja teha õige otsuse.

Omandiõigusest on selles otsuse projektis räägitud, kuid siin need asjad päris ei klapi omandiseaduse §-dega 35, 36, 38 ja 37.

Preambula 1. punktist veel. Kui me oleme juba andnud õigused Eesti Panga kätte, siis võib-olla teist lõiget ei ole enam vajagi. Teises lõigus on sõna "taaskasutama". Kas tähendab see seda, et Eesti Pank on Eesti vabariigiaegse, s.o. kuni 1940. aasta Eesti Panga õigusjärglane, kui ta hakkab jälle "taaskasutama"? Sellist otsust minu teada ei ole tehtud ja võib-olla on see ka viga olnud. Oleks võinud teha sellise otsuse.

Ja punkt 2 jätab võimaluse, et Eesti Pank võib võõrandada kõiki hooneid, mis näivad talle pankade jaoks vajalikud olevat. Võib-olla see osa on natukene halvasti lahti kirjutatud, sest võib jääda tõepoolest mulje, et ainult mitte praeguste Liidu spetspankade bilanssides olevaid hooneid, vaid ka muid hooneid võib võõrandada, mis on Eesti Vabariigi omandiks. Ja mõnes mõttes ei lähe see punkt jälle kokku ka Eesti Panga põhikirja punktide 26 ja 29-ga, mis on ka loomulik, sest põhikirja vastuvõtmisel ilmselt ei nähtud sellist mehhanismi ette.

Punkt 3, millest siin ka juttu oli, paneb ülesandeks alustada läbirääkimisi Liidu Riigipangaga nimetatud panga Eesti Vabariikliku Panga tegevuse lõpetamiseks ning temalt keskpangale omaste funktsioonide ülevõtmise tähtaegade ja tingimuste üle. Siin see küsimus juba esitati. Vähemalt mina olen niimoodi aru saanud, et härra Otsason on siiski neid läbirääkimisi juba pidanud ja minu meelest on see olnudki praegusel etapil ju Eesti Panga üks tähtsamaid ülesandeid. Kui me nüüd selle otsuse siin selles punktis vastu võtma, siis võib-olla me tunnistame seda, et siiamaani nagu ei olekski pidanud Eesti Pank sellega tegelema ja alles nüüd hakkab sellega tegelema. Mul on jäänud mulje, et sellega on ka juba varem tegeldud ja sellega pidigi tegelema.

Ja otsuse punkt 2. Üks kahtlus on veel selline. Selle punkti alusel hakkaks Eesti Pank küllalt suures mahus võõrandama, rentima hooneid ja vara. Küsimus on selles, kui me võtame selle otsuse vastu ja mingitel põhjustel me ei suuda seda poliitiliselt katta ja Eesti Pank ei saa

hakata neid hooneid võõrandama ja rentima, kas siis ei teki analoogset momenti mõnede teiste küsimuste lahendamisega, kus Eesti Pank pärast süüdistab Ülemnõukogu, et ta ei suuda oma otsuseid täita. Kui me tuletame meelde ajalugu, siis tõepoolest neid süüdistusi Ülemnõukogu ja Presiidiumi aadressil on olnud. Nii et selline kartus on. Ja muidugi, kui ta hakkab täitma seda teist punkti, siis ta hakkab ka tulu saama, kuid kas see on Eesti Panga eesmärk? Nagu siin juba ka härra juhataja ütles, komisjon arutas seda täna veel ja härra Uluotsa ettepanekul nõustus sellise formuleeringuga, et otsuse vastuvõtmiseks oleks vaja ka Eesti Panga nõukogu uue koosseisu arvamust. Tõepoolest, miks ei ole uus nõukogu koos käinud? Näiteks Eesti Panga avalduses öeldi ka, et mina ei ole Eesti Panga nõukogu koosolekutel käinud ja seepärast ma neist asjadest ei tea. Ja see on õige, et ma ei ole seal käinud. Kuid miks ei ole käinud? Sest keegi ei ole Eesti Panga nõukogu uues koosseisus kokku kutsunud. Ei ole valitud ka esimeest. Praeguste andmete järgi peaks täna härra Rüütel selle asja läbi viima, kuid see oleks pidanud toimuma juba nädal aega tagasi. Siis see jäi ära ja enne ma ei saa kindel olla, kas see toimub, kui see tõepoolest on toimunud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Me peame otsustama. Komisjon jääb ühehäälselt oma arvamuse juurde, et katkestada täna antud päevakorrapunkti arutamine. Kas paneme hääletamisele? Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 saadikut, puudub 35. Kui Ülemnõukogu aktsepteerib eelarve-majanduskomisjoni seisukohta, siis me saame seda küsimust jätkata järgmisel istungjärgul.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutamine ja jätkata järgmisel istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 52 saadikut, vastu 7, erapooletuid 4. Arutelu katkestatakse.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kuigi see reglemendiga täpselt kooskõlas ei ole, palub Ivar Raig sõna informatsiooniks ühes küsimuses, mida võib tõlgendada päevakorralisena. Kas ollakse sellega nõus? Ivar Raig.

I. Raig

Austatud Ülemnõukogu spiikrid! Austatud rahvasaadikud! Mul on teile ette lugeda avaldus Eesti Vabariigi Ülemnõukogule ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumile. Sellele avaldusele on alla kirjutanud paljude fraktsioonide esindajad ning ka mitmed sõltumatud rahvasaadikud. See kõlab nii. "Palume teadmiseks võtta ja registreerida järgmine avaldus. Allakirjutanud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikud on otsustanud moodustada

Ülemnõukogu fraktsioonidevahelise vene demokraatide solidaarsusgrupi. Grupil on järgmised eesmärgid: 1) arendada Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni Ülemnõukogu koostöösidemeid; 2) vahetada informatsiooni ja kogemusi ühiskonna demokratiseerimise jätkamisel ning vastava seadusandluse väljatöötamisel; 3) aidata kaasa Eestimaa ja Venemaa poliitiliste ja majanduslike koostöösidemete sõlmimisele. Gruppi on praegu registreerunud ja kuuluvad järgmised Eesti Vabariigi Ülemnõukogu rahvasaadikud: Mikk Titma (sõltumatute demokraatide poolt), Marju Lauristin (Sotsiaaldemokraatliku Partei poolt), Viktor Andrejev ("Virumaa" grupi poolt), Illar Hallaste (Kristlik-Demokraatliku Liidu poolt), Teet Kallas (Liberaaldemokraatliku Partei poolt), Koit Raud (Rahva-keskfraktsiooni poolt), Klavdia Sergij ("Koostöö" grupi poolt), Vello Põhla (Eesti rohelise liikumise poolt), Edgar Savisaar (sõltumatu), Ülo Uluots (sõltumatu demokraat), Enn Põldroos (Liberaaldemokraatlik Partei), Liia Hänni (Eesti Maa-Keskerakond) ja Ivar Raig (Eesti Maa-Keskerakond). On veel mitmed inimesed, kes mõtlevad grupiga ühineda, kuid praegu on 13 nime kirjas. Ma veel kord paluks Ülemnõukogul ja presiidiumil võtta teadmiseks ja registreerida see grupp. Ma lisaks veel, et meil on koostöögrupp, nii-öelda Soome sõprade klubi või grupp moodustatud. Vene sidemed on nüüd teised ja edaspidi oleks vaja veel sõlmida sidemed paljude teiste riikide parlamentidega. Praegusel ajaloohetkel on meil muidugi eriline tähtsus Vene sidemetel ja see puudutab ka seadusandlust, mis nii mõneski mõttes on meil praegu maha jäänud, võrreldes Vene Föderatsiooni Ülemnõukogus toimunuga. Täna tähelepanu eest!

Ülemnõukogu talvepuhkuse lühendamisest

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Ma loodan, et te ei pane pahaks, kui me arutame veel üht teemat ja äkki ka otsustame. Nimelt, vastavalt kehtivale reglemendile peaks peale jõulupuhkust Ülemnõukogu töö jätkuma alates teisest esmaspäevast. Saatuse tahtel on 1991. aasta kalender niimoodi paika pandud, et teine esmaspäev on 14. jaanuar. Reglemendi tegijad, meie kõik pidasime silmas seda, et meil jõulupuhkus on kaks nädalat, s.o. nädal detsembrist ja nädal jaanuarist. Kuidas arvatakse? Kas me oleme valmis tulema tööle 7. jaanuarist? Kas me peame seda hääletama või on see meie kõikide ühine vastuvaidlematu seisukoht? Hääletame. See eeldab kvalifitseeritud häälteenamust. Kuulame ära Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja ja kallid kolleegid! Reglemendi järgi on vist niimoodi, et meil nagu järgmine nädal oleks Ülemnõukogu istungitest töövaba nädal, tööks kohapeal. Ja pärast seda algab 2-nädalane talvepuhkus, mitte jõulupuhkus, talvepuhkus, aga ma toetan, et tulla tööle 7-ndal.

Juhataja

Mu formuleeringus oli küll ränk viga. Ütleme siis niimoodi, et tegemist on talvepuhkusega. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud eesistuja! Kas Ülemnõukogu juhatus võib ütelda, millised kaalukad argumendid on selleks, et reglemendis teha muudatus ja tulla reglemendiväliselt tööle nädal aega varem? Kas on väga kiireloomulisi seaduseelnõusid, mis tahaks alustamist 7-ndal, mida ei saa jätta 14-ndale? Aitäh!

Juhataja

Kolleegid! Kui me täna oleme suutelised vastu võtma maareformi aluste otsused, siis võiks siiski arvata, et me oleme minimaalse programmiga hakkama saanud. Kuid küsimus on ikkagi selles, kas oleks õige, otstarbekas, isegi eetiline nii palju puhata, sest elu on meil dünaamiline. Selleks ajaks võib-olla komisjonid, ekspertiisiosakonnad suudavad paljud dokumendid ette valmistada, mis tõesti on olulise tähtsusega, kuid mille kohta me täna veel ei oska lõplikku otsust vastu võtta. Tööpuudust meil ei ole. Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker! Lugupeetud kolleegid! Mul on üks tungiv palve, millega arvatavasti ühinevad rahvasaadikud mitte ainult saadikurühmast "Virumaa", "Koostöö" ja samuti "Kommunistlik fraktsioon", aga ka "Võrdsete õiguste eest". 7. jaanuaril on vene kalendri järgi jõulud ja seepärast paluksin ma tungivalt alustada tööd 8. jaanuaril. Palun tulge meile vastu! Mina olen nõus töötama 8-ndast ja isegi järgmisel reedel.

Juhataja

Tõenäoliselt ei ole kahtlust, et seda tuleb arvesse võtta. Tõnu Anton.

T. Anton

Õiguskomisjon võttis vastu otsuse, mille alusel ma saan teha ettepaneku alustada Ülemnõukogu tööd järgmisel aastal 8. jaanuaril, mitte 14. jaanuaril, nagu seda näeb ette reglement.

A. Novohatski

Lugupeetud presiidium! Lugupeetud kolleegid! Mul on niisugune tunne, et ma ei saa enam ette planeerida isegi mitte järgmist päeva oma elus. Peale selle, et ma käin siin Ülemnõukogu istungitel, on minul kui rahvasaadikul palju kohustusi valijate ees ja veel isiklikud asjad. Me kõik elame sisutihedat elu, mis ei mahu ainult selle hoone seinte vahele. Kui üks endast lugupidav inimene on näiteks teisele sõna andnud, et kohtub temaga kell 18.00 trammipeatuses või mujal, siis peab ta ka sõna pidama. Meil on olemas reglement, me räägime kogu aeg, et see on halb ja samal ajal ei täida seda. Minul on näiteks järgmine nädal täielikult planeeritud tööks valijate komisjonides. Mul pole mingeid puhkepäevi, ei jõulupuhkust ega muud puhkeaega. Miks? Sellepärast et ma tean, et pärast kolme töönädalat antakse meile neljas nädal tööks valimisringkonnas ja hiljem kaks nädalat puhkust. Kahenädalast puhkust kavatsesin ma ausalt öeldes kasutada selleks, et viia naine 2. jaanuaril Leningradi haiglasse ja 2 nädalat pühendada sellele, sest muud aega mul selleks pole. Ja nüüd hakkame jälle vaidlema. See lõputu muutmine on ausalt öelda ära tüüdanud. Kui meil on seadus, siis peame sellest kinni pidama. Kui see seadus on halb, siis tuleb ta ära muuta. Kuid me ei saa nagu rohutirtsud siia-sinna hüpelda. Ülemnõukogu töös peab olema süsteem. Selleks on olemas reglement. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kuigi ma ei saanud hästi aru, kas härra Novohatski on 8-nda poolt või 14-nda poolt. 14-nda poolt. Head kolleegid! Tõepoolest, vastavalt meie reglemendile peaks töö algama 14-ndal. Kuid on väga palju teistsuguseid arvamusi. Ma usun, head kolleegid, Priidu Priks, Pavel Jermoškin ja Lembit Arro, et tõenäoliselt teie pakutu kas võib toetada ühte või teist ettepanekut. Sellega seoses ma panen hääletamisele esimese, mis tugineb valdavalt seni saadikute poolt esitatud arvamusele. 8. jaanuar. Ja kui see ei leia toetust, sest tegemist on kvalifitseeritud häälteenamusega, siis sellisel juhtumil ei ole midagi teha, siis jääb 14. Kvalifitseeritud häälteenamusega. Ma väga palun, lubage ma panen selle hääletamisele ja kui Ülemnõukogu ei toeta seda ettepanekut, me võime veel nõu pidada. 8-ndal algaks teisipäevase kodukorra järgi. Aga erinevus on muidugi selles (algab kas infotunnist või vabast

mikrofonist), et me kõigepealt ikkagi kinnitame päevakorra. Kui Ülemnõukogu aktsepteerib 8-ndat kuupäeva.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 saadikut, puudub 33. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu korraline töö algaks peale talvepuhkust 8. jaanuarist 1991? Palun hääletada! Kaks korda rohkem poolt kui vastu. Selle ettepaneku poolt on 42 saadikut, vastu 22 saadikut, erapooletuid 6. See ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Mul on selline ettepanek. Meile on välja jagatud eestikeelsed otsuse projektid maareformi aluste kohta, venekeelsetega läheb aega üks pool tundi. Mul on niisugune ettepanek, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud, et me teeksime praegu väikese lõunavaheaja ja selleks ajaks, kui laekuvad venekeelsed dokumendid, me tuleme saali ja jätkame tööd. Palun sööklasse! Me saame kohe teada, kui dokumendid laekuvad.

V a h e a e g

Juhataja

Istungjärgu töö jätkub. Kohaloleku kontroll. Kohal on 62 saadikut, puudub 43. Head kolleegid! Enne kui me läheme päevakorra juurde, ma usun, et kõik on nõus sellega, anname sõna Pavel Grigorjevile.

P. Grigorjev

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tuginedes inimkonna heale traditsioonile õnnitleda üksteist suurte pühade eel ja soovida paremat tulevikku, lubage mul grupi Ülemnõukogu liikmete ülesandel õnnitleda kõiki, kes valmistuvad taas pärast pikki aastaid tähistama jõulupühi kui riigipühi, ja samuti soovida head uut aastat ning anda teie kaudu edasi tervitused kogu Eesti rahvale, lubage soovida teile tugevat tervist ja edu kõigis ühiskondlikes ja isiklikes ettevõtmistes ning nende teravate probleemide lahendamisel, mis pidurdavad elu edasiminekut vabariigis. Võttes pereringis pühi vastu, leidkem aega selleks, et järele mõelda, kuidas teha nii, et meie läbimõtlematu, ilmselt ebaõige poliitika tagajärjel ei peaks pisaraid valama meie lähedased ja need, kes täna võib-olla ei ole veel meile lähedased. Rahvasaadikud, kelle nimel ma räägin, jagavad Eesti rahva enamiku taotlusi elada suveräänses sõltumatus vabariigis, kuid me tahame rajada sellise uue riigi, kus poleks mitte mingisugust, ka mitte tinglikku eraldusjoont. Ent tee selle riigini on okkamine ja pikk, kogudem kannatus ja kindlameelsust, äratagem endas tõelise halastuse ja olgem arukad. Ärgu

see kõlaga pühaduseteotusena kommunisti suust, kui ma ütlen, et aidaku meid jumal lähenemise ja vastuvõetavate kompromisside teel. Head uut aastat, härrad rahvasaadikud! (Kiiduavaldused.) Me hääletasime, et tuleme kokku 13. kuupäeval, seepärast kasutan võimalust ja palun õnnitleda meie rahvasaadikuid, kelle sünnipäev langeb nendele vahepealsetele päevadele: Genik Israeljani, Nikolai Zahharovit, Tõnis Metsa, Lembit Kaljuveed, Pavel Panfilovit, Jevgeni Kotšegarovit, Juhan Telgmaad, Viktor Jermolajevit, Andres Tarandit ja Heldur Petersoni. Tänan! (Kiiduavaldused.)

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus maareformist

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Jätkame päevakorraga. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt maareformist, mille uus redaktsioon on teile välja jagatud kahes keeles. Kas Juhan Telgmaa teeb meile ettekande? Palume!

J. Telgmaa

Lugupeetavad kolleegid! Ma peaksin vist algama ühe kaasaegse suure Eesti riigimehe sõnadega, kes aeg-ajalt ütleb, et ta on kimbatuses. Asi on selles, et tänu eile vastuvõetud omandiõiguse järjepidevuse otsusele osutus võimalikuks otsus maareformist vormistada palju lühemal kujul, kuna selles eelnevas otsuses oli palju asju juba ära öeldud. See lühem kuju on teil laual ja seetõttu olen ma selles mõttes kimbatuses, et ma pean ütlema kõikide nende ettepanekute kohta, mis on tehtud, ja neid on päris soliidne pakk, et need ettepanekud on arvestatud. Aga kui ma siinkohal eksin, paluks väga nende ettepanekute esitajatel uuesti välja tulla oma ettepanekutega, kui tõepoolest on juhtunud nii, et on siiski mingeid sisulisi või mõttelisi või kontseptuaalseid lahkuminekuid sellest vaimust, mis oli pandud sellesse eelmisse paberisse, mis oli teie laudadel. Nii et jälle on küsimus selles, et põhimõttelisi muudatusi see uus paber ei sisalda, kuid ta on saanud parem ja juriidiliselt täpsem kui see eelmine variant. Ja see paremus ja suurem täpsus võimaldas selle pealkirja juba formuleerida otsusena maareformist, mitte enam maareformi alustest. Kuid kuna tegemist oli ikkagi 12. tunniga ja me olime ajahädas, hoolimata sellest, et selle dokumendi formuleerimisele olid kaasa haaratud peale minu ja maaelukomisjoni veel ka meie Ülemnõukogu kõige paremad ja

pädevamad juriidilised jõud, on mul veel ka praegu paar ettepanekut, mida ma vist saan kohe ette kanda ja mille kohta me peame siis oma otsuse siiski langetama. Kuid enne kui ma nende ettepanekute juurde lähen, on nähtavasti mõttekas siiski ära kuulata veel küsimused, kui neid on kellelgi tekkinud, või on mingisuguseid sõnastusvigu, sest tahes-tahmata mõningane kiirustamise märk siiski praegusel dokumendil on. Aga sisuliselt ei ole mul tõtt-öelda ettekandes mitte midagi rääkida.

Juhataja

Suur tänu, Juhan Telgmaa! Ülemnõukogul on küsimusi. Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Võib-olla see küsimus nõuab isegi juristidepoolset arvamust, aga mul on endiselt küsimus 2. punkti suhtes: kuivõrd otstarbekas selle sissepanek siia otsusesse on? See lihtsalt deklareerib või konstateerib seda, mida see otsus käsitleb, see on iseenesest selge juba lugemisel.

J. Telgmaa

Selle kohta on saabunud ka kirjalik ettepanek, mis soovitab 2. punkt välja jätta, sest ta ei oma sisuliselt regulatiivset toimet ja on 3. punktiga juriidiliselt vähe haakuv. Kuna see küsimus just praegu üles kerkis, siis asja kiirendamiseks ma paluksin öelda saalil, kas on kellelgi midagi selle vastu, kui me selle 2. punkti välja jätame.

Juhataja

Kõigepealt kuulame ära kõik küsimused ja nendele vastused, siis otsustame. Maaelukomisjon ei ole selle väljajätmise vastu. Kui juhtivkomisjonil midagi selle vastu ei ole, siis ta lihtsalt võtab selle välja ja sellega probleemi ei tekigi. Genik Israeljan.

G. Israeljan

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Ülemnõukogu! Mul on otsuse uue projekti 5. punkti kohta küsimus. Ma ei saa sellest hästi aru. Selle 5. punkti lõpus on öeldud: arvestades praeguste maakasutajate õigust kodukohale. Mis on selles 5. punktis siis peamine?

J. Telgmaa

Siin on mõeldud seda, et kui me maaseadust koostame ja vastu võtame või meile maaseaduse eelnõu esitatakse, siis see on seaduseelnõu ja arvestaks sellega, et me endise ebaõigluse taastamisega ei tekitaks uut ebaõiglust. Siin on küsimus selles, et see tasakaal tuleb maaseadusega nagu kehtestada. Ei ole vist otstarbekohane esitada seda küsimust nii, et kellel rohkem õigust on, see tuleb nagu igal konkreetsel juhul ära määrata. Ja seda peab ette kirjutama juba täpselt maaseadus.

Juhataja

Väikene täpsustus.

G. Israeljan

Siis palun vabandust, aga täienduseks tahaks veel küsida, kes siis selle määrab. Kas Ülemnõukogu, komisjonid, valitsus?

J. Telgmaa

Asi on selles, et selle määrab maaseadus. Maaseadus määrab ka selle, kes edaspidi nende asjadega tegeleb. Tähendab, see on maareformi otsus, mis iseenesest ei reguleeri mitte midagi, aga selle otsuse põhjal töötatakse välja seadus, mille meie Ülemnõukogus vastu võtame ja siis peaks ka see küsimus saama täpselt reguleeritud.

Juhataja

Toome siin selgust. Genik Israeljan! Siin on tõlge ebatäpne. Tõlge peaks olema "domašnij otšag", mitte "rodnõje mesta". See on midagi muud. Suur tänu! Liia Hänni.

L. Hänni

Lugupeetud ettekandja! Punktis 34 on öeldud, et mõlemad pärijad või muud õigusjärglased. Pärijad ongi õigusjärglased, nii et see täiend – muud õigusjärglased – võiks ilmselt ära jääda. Punktis 5 on öeldud, et arvestades praeguste maakasutajate õigust kodukohale, samal ajal eelmises variandis oli nimetatud nii endiste kui praeguste maakasutajate või omanike kodukohaõigust. Ma arvan, et kodukohaõigus saab ilmselt keskseks näiteks maaseaduses ja õigem oleks ta praegu jätta siis üldistatud kujul, öeldes lihtsalt – arvestades kodukohaõigust. See saab olema kompromiss praeguste ja endiste omanike vahel.

J. Telgmaa

Pärija saab olla ainult füüsiline isik, aga muud õigusjärglased saavad olla ka näiteks juriidilised isikud või saavad olla midagi muud peale füüsiliste isikute. Muud õigusjärglased. Pärija on ainult füüsiline isik. Sellepärast on see siia sisse jäetud. Ja teine küsimus: arvestades praeguste maakasutajate õigust. See on selles punktis sellepärast sees, et kogu eelnev jutt käib endiste maakasutajate õiguste taastamise kohta. Ja endiste maakasutajate õigusi on igati respektieritud, aga siia on see sisse toodud, et arvestada siiski ka praeguste maakasutajate õigusi. Siin on selline mõte sees.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Kõigi redaktsioonide puhul – kas räägitakse maa eraomandusest või mitte eraomandusest – tahaksin, et sees oleks punkt, mille kohaselt maa antakse kasutada tasuta. Nii et inimestel, kes sellel maal on sündinud, ei oleks isegi mitte õigust selle eest maksta.

J. Telgmaa

Siin on selline küsimus, millele nagu ei oskagi õieti vastata. Inimesed, kes on sellel maal sündinud, moodustavad riigi. Kui midagi on riigi omanduses, siis järelikult on need inimesed delegeerinud selle maa haldamise ja valdamise riigi kätte ja mismoodi riik tagasi annab või müüb, see mehhanism peab olema. Kui ma nüüd küsimusest õigesti aru sain, siis maaseadus on see, mis täpselt reguleerib, mis tingimustel see riik, mille see ühiskond moodustab, konkreetsele inimesele maa tagasi annab või omandiks annab.

A. Zõbin

Üks asi on muidugi riik, kes tahtlikult või tahtmata kogub raha selleks, et oma eelarve augud kinni katta. Aga me teame hästi, et enam-vähem keskmine korralik talumajapidamine vajab praegu minu ja ühe Virumaa talupoja arvestuste kohaselt 200 000 – 300 000 rubla. Kui palju peab siis inimene töötama, et selline talu rajada, kui ta palk oleks ka 1000 rubla kuus? Ja ta peaks veel maksma maa eest, et seal töötada ja teisi igapäevase leivaga varustada. Minu meelest ei ole see asi õiguspärane ja seepärast peame meie kui nende inimeste heaolu eest hoolitsev võimuorgan deklareerima, et see maa tuleb tasuta anda.

J. Telgmaa

Üldjoontes on meie komisjon teiega samal seisukohal. Kuid asi, mis antakse tasuta, viib paratamatult mitte eriti moraalsele kaasnähtustele. See otsuse projekt, mis praegu teie laudadel on, ei välista võimalust anda mingitel juhtudel ka tasuta. Kuid seda peab reglementeerima konkreetne seadus, millistel juhtudel antakse midagi tagasi tasuta. See otsus ei pane praegu piirangut ei sinna ega tänna. See, mida te pakute, on võimalik. Samal ajal on teine oht. Maa ei saa ju muutuda mingiks selliseks objektiks, mida võib vabalt võtta ilma järele mõtlemata, vabalt ära anda, müüa, osta, vahetada. Aga see, mida te praegu oma küsimusega üles tõstatasite, see mahub otsuse sisse ära. Reguleerida tuleb seda muidugi juba konkreetse seadusega. Et ei juhtuks nii, et need halvad käigud või stsenaariumid realiseeruks, mida te praegu silmas peate.

I. Fjuk

Härra Nugis, härra Telgmaa, mõlemad lugupeetud! Mul oleks kaks küsimuse moodi ettepanekut. Esiteks, kas ei võiks olla see punkt 2, millest siin palju juttu on, preambulas? Ta ei tohiks ära kaduda, see peaks märkima selle raamseaduse iseloomu, aga see punkt on just preambula iseloomuga. See oleks esiteks. Teiseks, punkt 5 on veidi vastuoluline. Kas härra Telgmaa ei arva seda? Nimelt antakse siin võimalus ainult selle maa kas täielikule või osalisele tagasiandmisele. Kuid võimalus, et teda üldse ei anta tagasi? Näiteks, kui praegu valdaja vastavalt kodukohaõigusele seda ei võimaldaks. Seetõttu arvan, et siin on mingi vastuolu. Ja kolmandaks, 4. punktis see "muud õigusjärglased". Seda lahti kirjutamata me ei pruugiks seda siia sisse jätta.

J. Telgmaa

Mis puutub 2. punkti paigutamisse preambulasse, siis selle kohta on ka üks kirjalik ettepanek laekunud. Võib-olla me arvestame seda, aga ma ei julge seda ainuisikuliselt välja öelda, et me tingimata selle preambulasse üle viime. Mis puudutab punkti 5, siis ka selle kohta on tulnud kirjalik ettepanek, et see välja jätta, kuna see detailiseerib liigselt ja määratleb liigselt ja see võiks olla juba sisuliselt maaseaduse ülesanne. Ja ta vajab ka redaktsioonilist seostatust punktiga 6, sest ta on seotud mõistega "tagastamine". Punkt 5 tõenäoliselt lendab välja, kui ülejäänud komisjoni liikmed seda aktsepteerivad. Ja mis punktis 4 puutub "muudesse õigusjärglastesse", siis sellest oli juba juttu. "Muud õigusjärglased" tähendab seda, et peale füüsiliste isikute võib olla veel õigusjärglasi. Me arvame ikkagi, et võivad olla sellised õigusjärglased, kellel enne 1940. aastat oli õigus maale. Kas me peame tingimata selle

piirangu kehtestama uuele maaseadusele, et see maaseadus peab tingimata lõikama läbi õigusjärgluse mingitele muudele vormidele peale isikliku omandi ja eraomandi.

P. Jermoškin

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Me kõik teame, et näiteks 1935. aasta maaomanikke ei saa seada ühte ritta 1940. või 1939. aasta maaomanikega. Sellest lähtudes teen ettepaneku sõnastada 5. punkt järgmiselt: olenemata endise omaniku või tema pärija soovist ja maa seisukorrast 1940. aastal, antakse talle kuulunud maa tagasi täielikult või osaliselt, arvestades proportsionaalselt maaga seotud võla või laenu tagasimaksmist Eesti Vabariigile. Võib minna ka teist teed ja täiendada 6. punkti: maa tagastamisel või kompenseerimisel arvestatakse 1940. aasta võlgu.

J. Telgmaa

Ma võin vastata niimoodi, et ma väga paluks, et te esitaks oma ettepaneku kirjalikult, sest meil tuleb otsustada, mis selle viienda punktiga üldse teha. Kui ta sellest projektist üldse välja lülitada, siis pool teie küsimusest saab nagu ammendavalt vastatud. Ja mis puutub punkti 6 täiendamisse, siis siin viimases lauses on vähemalt eestikeelses tekstis öeldud juba küllaltki laialt, et maa tagastamisel või kompenseerimisel arvestatakse võlgasid. Ja neid võlgasid võib olla väga mitu sorti. Sellepärast on jäetud niivõrd üldiseks, et tundub, nagu oleks jäetud lahtiseks.

Juhataja

Kas Juhan Telgmaa täpsustab?

J. Telgmaa

Jah, seda on võimalik täpsustada nii, et on ka üks kirjalik ettepanek punktis 6 natuke konkretiseerida seda võlgade küsimust. Ja võiks formuleerida nii, et maa tagastamisel või kompenseerimisel arvestatakse maal enne sundvõõrandamist lasunud võlgasid.

Juhataja

Suur tänu! Kes meil nüüd järgmine oli? Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja! Härra Telgmaa! Ma jätkaks härra Fjuki tõstatatud kõhklusi ja esitaks oma kaks küsimust järgnevalt. Kas teie arvates, kui otsuse projekt kiirel käigul ja poole võrra lühemaks muutub, siis ka poole võrra vähem on neid vastuolusid seal sees? Jättes seejuures võimaluse kaks korda rohkem tuua sisse täpsustusi. Ma sõandaks lähtuda just justiitsministri härra Raidla arvamuse väljaütlemisest. Kas härra Raidla nende muutuste sisseviimisel oma kõhklusi vähendab või ei vähenda? Mina näiteks olen kategooriliselt vastu eelneva otsuse projekti punktide 15 ja 16 väljaviimisele, sest sellega me ei lihtsusta seda otsuse projekti.

Teine küsimus, härra Telgmaa. Kas komisjon pingelises otsuse projekti ümbertöötamises leidis võimaluse kaaluda härra Raidla poolt tehtud kolme ettepanekut: a) jätta otsuse projekt valitsusele läbitöötamiseks, b) anda komisjonile ja c) nagu me nüüd oleme uue fakti ees?

J. Telgmaa

Üks põhilisi ettepanekuid, mis tehti eelmise paberi arutlemise käigus Ivar Raigi poolt, oli see, et edasise töö käigus kaasata sellesse härra Raidla. Nii sai ka tehtud. Ja see paber, mis on praegu laual, kajastab ka härra Raidla arvamust. See üks allkiri, mis on dešifreerimatu, mis on natuke ühel pool, see on minu oma, ja teine allkiri, mis on samuti dešifreerimatu, on härra Raidla. Nii et see vastab need küsimused ära. Püüdsimegi nii teha, et see praegu laual olev paber neid vastuolusid enam ei sisaldaks. Ja see ongi siis üks härra Raidla kolmest ettepanekust: ikkagi teha see paber, mis võimaldaks asuda maaseaduse väljatöötamisele ja teisest küljest ka annaks mingisuguse informatsiooni Eesti rahvale, mis põhimõtetel siis ikkagi maadega hakatakse edaspidi ümber käima. Ja see on härra Raidlaga kooskõlas tehtud, suures osas ka tema käega kirjutatud. Tal muidugi on endal võimalik siin see asi üle rääkida.

J. Liim

Täna, härra spiiker! Ma puudutan punkti 6. Maa tagastamisel või kompenseerimisel arvestatakse võlgasid. Sellest küsimusest on juba räägitud, on palutud siin siiski täpsustada, milliseid võlgasid, kas nii endiste maaomanike võlgasid või ka praeguste maakasutajate omasid? Endise omaniku saamatajäänud tulude kui ka rendivõlgade suhtes paluksin täpsustada. Aitäh!

J. Telgmaa

Ma täna selle küsimuse eest! See oli meil arutluses, et see viimane fraas siin tõesti veidi kannab kiirustamise pitserit. Loomulikult tulevad siin kõne alla ainult endised maa väljaostu

võlad, mitte praeguste kolhooside või sovhooside võlad riigile. Praeguste kolhooside, sovhooside võlgasid riigile ei saa loomulikult uute maaomanike, isikute arvele kanda. Ainult neid võlgasid, mis tõesti olid enne 1940. aastat seoses maa väljaostuga või siis seoses sellega, et talu väljaehitamiseks tehtud võlgade tagatiseks oli pandud mängu maa. Me mõtlesime nii.

J. Rätsep

Mul on probleem seoses teise punkti mõtte säilitamisega. Ma pean seda väga oluliseks, et selgitada rahvale selle õigusakti olemust. Ja ma esitaksin küsimusena nüüd ettekandjale niisuguse ettepaneku. Kas ei oleks võimalik teise punkti tekst, välja arvatud üks sõna, mida tuleks muuta, kanda selle õigusakti lõppu ilma numereerimata ja nimelt niimoodi: "Käesolev otsus maareformist määrab kindlaks maareformi läbiviimise üldpõhimõtted ja on aluseks maareformi teostamiseks vajalikele õigusaktidele"? Otsus ei saa olla seadustele aluseks. Selline formulatsioon on minu arvates mitte päris korrektne, aga kui "seadustele" asemele panna "õigusaktidele" ja mitte kanda seda varasemate ettepanekute järgi preambulasse, vaid lõppu, pärast numereeritud resolutiivosa, siis oleks minu arvates rahval selge, et see akt ise veel kõike ära ei lahenda, et maareformiküsimused lahendatakse järgnevate aktidega. Ja nii oleks dokument minu arvates korrektne. Ma toetaks.

J. Telgmaa

Ma usun, et see on hea ettepanek. Praegu on siin ettepanek, et viia seesama punkt 2 preambulasse, aga ma mõtlen, et kui me saame veel hetkeks vaheaja, siis me otsustame täpselt ära, kuhu ta paremini sobib, aga muidugi põhimõtteliselt on ettepanek mõistlik ja ma arvan, et me aktsepteerime seda.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud härra Telgmaa! Sellesama maareformi otsuse 6. punkti kohta tahaks mõne sõna öelda. Siin saalis on üks saadik härra Saarman, kelle talu näiteks asub Võru linna haldusterritooriumil, sinna on majad peale ehitatud. See on nii-öelda sissejuhatuseks, aga ma pakuks (ehkki meil on tegemist raami panekuga edasisele) 6. punkti sõnastuse veidi täpsemaks või konkreetsemaks. Ja see sõnastus oleks niisugune. 6. punkt: "Maa tagastamise võimatuse korral peetakse esmaseks lahendiks võimalust asendada see suhteliselt samaväärsega antud haldusüksuse piirides." Näiteks kas maakonna piirides või mõne teise vabaksjääva maatükiga. See on ka äärmiselt niisugune laialivalguv või mitte eriti midagi ütlev, aga jätab väga vabad käed. Mul on ettepanek täpsustada. Tänan!

J. Telgmaa

Julgen öelda ainult iseenda poolt, et mulle see ettepanek meeldib. Oleks hea, kui ma saaksin selle kirjalikult, siis me ilmselt jõuaks läbi vaadata ja kui see asja paremaks teeb, siis me loomulikult seda aktsepteerime.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Lugupeetud allesjäänud kolleegid! Mul oleks ka 6. punkti suhtes üks märkus. Siin räägitakse võlgadest, kuid on olemas veel selline mõiste nagu kohustused, mis on pisut laiem mõiste kui võlad. Aga kuna ettekandja on ka täna mitmel korral märkinud, et see maareformi otsuse projekti mõni variant on kandnud kiirustamise märke, ning paljud küsimused, mida siin on esitatud, on minu arvates õiged olnud, siis on minu ettepanek täna juba teist korda ikkagi katkestada maareformi otsuse arutamine, et siis komisjon saaks järele mõelda. Peale selle, kui me nüüd ei katkesta ja hakkame seda vastu võtma, ma ei ole kindel, et me saame neid hääli kokku. Ja lõpuks paluksin ma Ülemnõukogu lubada mul lahkuda saalist teiste eeskujul, kuid Eesti Panga nõukogu koosolekule, millest ma ei ole siiani saanud osa võtta, kuid ma väga tahaksin sellest osa võtta, et mitte pärast jälle kriitikatule alla sattuda. Aitäh!

Juhataja

Lood on praegu küll veel niimoodi, et istungjärg kestab ja meil täna toimub veel ka presiidiumi istung. Minul näiteks ei ole panga nõukogu istungist midagi teada, kuid on kirjalik ettepanek. Kuulame küsimused lõpuni. Aleksei Zõbini teine küsimus.

A. Zõbin

Lugupeetud esimees härra Nugis ja ettekandja! Olen tänulik eelmisele sõnavõtjale ja oma sõnavõtu jätkuks tahan teha järgmise ettepaneku. Kallid härrad! Küsimus, mida me praegu arutame, on väga tähtis, võib-olla isegi tähtsam kui kõik iseseisvuse kohta käivad dokumendid. Tuleb ju otsustada, kas makstakse vanad võlad kinni või mitte. Mõni teeb ettepaneku üldse tühistada kõik võlad ja anda maa tasuta üle jne. Me võime praegu teha palju vigu ja ma palun mitte arvata, et ma tahan selle küsimuse lahendamist pikale venitada, kui ma palun see edasi lükata. Kaks nädalat ei tähenda möödunud 50 aastaga võrreldes enam midagi. Aga rahvasaadikud jõuavad asja üle järele mõelda, neid valinud inimestega vestelda jne. Ja siis jaanuaris asume kohe maaküsimust arutama. See on nii eetilises, etnilises kui ka igas muus suhtes väga tähtis küsimus. Seepärast teen ettepaneku, et me praegu ei võtaks otsust

vastu, vaid lükkaks selle edasi jaanuarikuusse. Siis, juba nii-öelda selge peaga, olles konsulteerinud kõigiga ja vestelnud inimestega, kellega meil õnnestub kohtuda, võtame arvatavasti vastu parema otsuse. Toetage mind, palun, selles küsimuses!

J. Telgmaa

Jah, küsimus on muidugi tõsine, siin võiks nagu ühest küljest toetada, teisest küljest mitte eriti, sest ma arvan, et iga siin saalis istuja oma sisimas peaks olema juba veendumusele jõudnud oma isiklikus suhtumises sellesse, mis toimus 1940. aastal ja pärast seda. Ja kas me selle suhtumise vormistame nüüd Ülemnõukogu otsuseks täna või vormistame selle suhtumise oma otsuseks hiljem, see ei ole enam niivõrd oluline. Teine märkus, mis ma siia juurde tahaks teha, on see, et siiski paljudes punktides on Ülemnõukogu oma maarahvavaenulikkust mitmel korral ilmutanud. Ja kui me nüüd jätame need põhimomendid tänava aasta ikkagi paika panemata, siis minul kui maasaadikul on küll näiteks koju minna kaunis kehv tunne. Küsimus on selles.

Juhataja

Head kolleegid! Peame nõu. Reaktsioon uuele projektile oli elavam, kui võis oletada. Ilmselt me peame vahepeal tõesti küsima Ülemnõukogu käest, kas ta soovib seda projekti pidada otsuse aluseks või mitte. On laekunud ettepanekuid katkestamiseks. Tõenäoliselt tuleb siis panna see ettepanek Ülemnõukogu ette. Kutsume kõik saadikud saali. Viime kõigepealt läbi kohaloleku kontrolli. Kohal on 59 saadikut, puudub 46.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Oleks õige kõigepealt otsustada, kas jätkata arutelu või katkestada. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada otsuseprojekti arutelu maareformist ning jätkata järgneval istungjärgul? Palun hääletada! Kui ma eksisin reglemendi vastu, siis protest esitatakse pärast. Praegu on katkestamises küsimus. Kes on poolt? Selle ettepaneku poolt on 14 saadikut, vastu 28 saadikut ja erapooletuid 2. Arutelu ei katkestata. Jätkame küsimuste esitamist. Jüri Liim.

J. Liim

Paraku minu ettepanekut juba teatud määral hääletati, kuid siiski ma tahaksin öelda. Selles seaduses on nii palju lahtisi otsi, seda mitte vastu võtta aga hääletati maha. Ma ei tea, mida teha, kuna mingisuguseid parandusi ei tunnistata. See tuleb ikkagi katkestada, sest kui me võtame vastu selle otsuse, siis ma ei tea, mis meiega toimub. Tänan!

J. Telgmaa

Ma võin sellele vastata niimoodi. Härra Liim esitas paranduse 8. punkti kohta, aga kaheksas punkt on kõige täiega välja lennanud, seda ei ole enam. Milliseid parandusi on veel? Senistest parandustest ei ole ükski põhimõtteline, on ainult formuleeringute parandused. Ma nagu üldse ei näe vastuseisu. Ma ei pane härra Liimi ettepanekut hääletamisele, sest me oleme selle 8. punkti üldse välja jätnud. Et milles on küsimus üldse? Veel kord ma rõhutan seda, et meie ei tee seadust, vaid me teeme otsust, mis iseenesest ei reguleeri mitte midagi, kuid annab ometi võimaluse hakata tegelema maaseaduse väljatöötamisega.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Katsume natuke selgust saada selles otsuse projektis iseeneses. Läbirääkimised on lõppenud. Selle kohta on Ülemnõukogu otsus olemas, kuid küsimusi uue otsuse projekti kohta ettekandjale esitada võib. Samas ma juhin teie tähelepanu sellele, et kui me lõpuks viimases otsustavas faasis seda otsust vastu ei võta, siis järelikult kontseptuaalselt selline lähenemisviis on vale ja meil tuleb otsast peale hakata, katkestamisega Ülemnõukogu nõus ei olnud. Mõelgem. Kuidas me peaksime käituma? Samal ajal, nagu te näete, kolleegid vaikselt lahkuvad.

J. Telgmaa

Muidugi, kui küsimus on katkestamises, siis tuleb taotleda istungjärgu jätkamist homme, et mitte panna Ülemnõukogu rumalasse olukorda maarahva ees, sest peale linnarahva on siiski olemas maarahvas.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Mõelgem nüüd ikkagi korralikult läbi, kui me küsimusi esitame. Praegu me tahame asjaolusid täpsustada ja sellepärast me esitame küsimusi. Läbirääkimised on lõppenud. Kui meil on olemas erinev seisukoht, siis praegu ei ole muud kui ainult hääletada kas poolt või vastu. Nüüd täpsustame asjaolusid. Me olime valmis jätkama, mitte katkestama. Rein Tamme.

R. Tamme

Tänan! Asjaolude täpsustamise korras ma siiski küsixin järele, olgugi et ma olen kindlal arvamusel, et dokument on piisavalt küps, selleks et vastu võtta. 50 aasta jooksul on maaelanikkond olulisel määral ümber paiknenud. Kas omanik või tema pärija saab taotleda

endisest maaomandiõigusest tulenevalt omandit tema praeguses asukohas? Siin on praegu 8. punktis öeldud niimoodi, et kompenseeritakse rahaliselt või muul viisil. Ilmselt seda, mida ma küsisin, võiks nähtavasti mõista muul viisil võimaluse all. Juhul, kui ta elab maal, teises asukohas.

J. Telgmaa

See vist on siiski 6. punkt, siin on trükivärv laiali läinud. Muul viisil tähendab seda, et ta võiks saada osaku või aktsiad või midagi taolist. See otsus ei pane piirangut, kuid piirangu võib panna maaseadus.

R. Tamme

Kui ta asub maal teises elukohas ja taotleb võrdväärset maa kasutamise võimalust, tulenevalt sellest, mis tal oli varem kusagil mujal.

J. Telgmaa

Ma sain aru, aga see otsus ei pane selles punktis piiranguid, kuid piirangud kindlasti annaks selles suhtes maaseadus. Otsus iseenesest ei pane piiranguid. Põhimõtteliselt jääb inimesel ikkagi mingisuguse kompensatsiooniõigus vähemalt alles, kui mitte tagastamiseõigus.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite 6. punkti lõpulause kohta, kus räägitakse võlgadest, et arvestatakse tolle aja seisuga. Tollel ajal oli see kroonides, see tähendab konverteeritavas valuutas. Kui ma nüüd tahan hakata maaomanikuks, siis on 50 aasta jooksul täpselt üle elanud 100%-lised võlad konverteeritavas valuutas. Muu vara, mis tol ajal oli, ei ole seda üle elanud. Võtame konkreetselt minu puhul. Maa on soostunud, väärtus on tugevalt sellega kahanenud, hooned on nullid, on ainult vundamendikivid. Kompenseeritakse praegu mulle need kaod "lepalehtedes" ehk praegustes okupatsioonirublates, mis sisuliselt ei maksa midagi. Kuid tagasi ma saan siiski täies mahus 50 aasta vanused võlad, mis võivad ületada mitmekordselt praegused lepalehed. Mul on ettepanek. Kui me nendest võlgadest räägime, siis peame võtma seda suhtega seisuga 1940, kui võlad olid omaniku varast veerand. Toon näited ainult. Kui mulle kompenseeriti praegu need kadunud kinnisvara väärtused 25 000, siis võtan siit ka veerandi. Saate aru. Me peame suhte tooma tänapäeva, muidu saame ainult võlad ja mul on paljad püksid. Mis te arvate sellest mõttest?

J. Telgmaa

Jah, me mõistame seda täpselt samamoodi.

J. Kass

Tähendab, siia sisse tuleks see mõiste, suhtega omaniku kinnisvarasse seisuga 1940.

J. Telgmaa

Siin on juba tehtud üks ettepanek, mida ma ka aktsepteerisin, et arvestatakse neid võlgasid, mis asusid maal enne sundvõõrandamist.

J. Kass

Jah. Kuid ma tahaksin suhtega, et suhe tuleks tänapäevasse. Vastasel juhul ma juba iseloomustasin pilti. Tohutud võlad, rohkem mitte midagi.

J. Telgmaa

Tegelikult nii on mõeldud. Ja selle vastu ongi siin pakutud "maal enne sundvõõrandamist asunud võlad", mitte mingisugused tänapäevased kolhoosivõlad näiteks. Sellest me saame ühtemoodi aru.

J. Kass

Ma pean selle ikka kirjalikult tegema.

M. Kolossova

Ma esitasin oma küsimuse just nimelt Kassi järel. See popside ja peremeeste küsimus. Mina esitaksin peremehe küsimuse, kellel ei olnud talul võlgu ja kes on siiski nõus antud situatsioonis, mis on välja kujunenud 50 aasta jooksul, hääletama selle seaduse poolt, mis on välja töötatud. Kas härra Telgmaa maaelukomisjoni esindajana kinnitab, et kõik need peremehed, kes omasid maa ilma võlgadeta enne 1940. aastat, saavad kompensatsiooni vastavalt talude väärtusele? Siis me ka hääletame selle seaduse poolt.

J. Telgmaa

Ma ei julge seda kinnitada. Ma julgen seda kinnitada nende peremeeste suhtes, kes on ka praegu Eestis. Aga nende peremeeste suhtes, kes on praegu kusagil maailmas laiali, ma ei julge seda kinnitada. Seda peab reguleerima enne mingi teine seadus, võib-olla üldse

omandiseadus. Kuna kodakondsuse mõistet meil ei ole, siis see koorem peab langema mingile teisele seadusele ja ma ei julge seda küll väita, et maaseadus peaks selle asja ära reguleerima. Seda peab mingi kõrgemalseisev akt tegema.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, peame nüüd nõu. Näete, kui elava poleemika on esile kutsunud see otsuse projekt. Kuidas suhtutakse sellesse, kui me praegu kaasettekande korras kuulaksime vahepeal ära justiitsministri? Las kõik küsijad jäävad praegu kuvarile, võib-olla me saame selgust. Oled nõus, Juhan Telgmaa? Aitäh! Palume härra Raidla kõnetooli!

J. Raidla

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud saadikud! Selle otsustuse langetamine on võib-olla tõesti ühtaegu kiire, ühtaegu enneaegne, aga ma arvan, et otsus siiski langetada tuleks. Ma kõigepealt pean vastama härra Paju kahele küsimusele, mis olid adresseeritud ka mulle, ja nagu te näete, 3–4 tunni jooksul protseduurilised metamorfoosid võivad tekitada küllalt kummalise situatsiooni. Esiteks, küsimus sellest, kas me komisjonis arutasime neid kolme varianti, millest ma hommikul rääkisin. Me seda ei arutanud. Me arutasime seda, kuidas maksimaalselt kiiresti teha seda otsuse projekti, mis oli teile välja jagatud, minimaalselt ohutuks. See tähendab seda, et langetataks korrektne poliitiline otsustus ning jäetaks võimalused Ülemnõukogule ja valitsusele õiguslikuks regulatsiooniks edaspidi. Teine küsimus, kas ebakõlade ja ohtude vähenemine on proportsioonis mahu vähenemisega, see tähendab 50%. 50% võrra ei ole need ohud vähenenud, kuid kolmandiku võrra kindlasti. Kuivõrd on tekkinud üsna elav diskussioon, siis asjale delikaatselt lähenedes on minupoolne seisukoht olnud küllalt keeruline. Käesolev otsuse projekt tuli loomulikult töödelda juriidilisse vormi selliselt, et oleks säilinud esialgse otsuseprojekti enam-vähem terviklik ideoloogiline lähtebaas. Kuivõrd aga eile õhtul on olulised küsimused juba otsustatud, mis omavad mitte ainult kaudset, vaid ka otsest mõju käesolevale otsuse projektile, siis ma vabandan mõningate uute protseduuriliste metamorfooside pärast. Kuivõrd arutelu on jõudmas tupikseisu, on mul selline ettepanek. Põhimõtteliselt on sellest otsusest vaja järgneva maaseaduse väljatöötamiseks kahte punkti. See on punkt 1 ja punkt 8. Kuid siamaale ei ole vaidlustatud punkt 3. Seetõttu on mul selline ettepanek Ülemnõukogu täiskogule: võtta see otsus vastu selliselt, et otsusesse jääks punkt 1, punkt 2 vastavalt härra Rätsepa poolt tehtud ettepanekule viia lõppu (ta on tõepoolest sellise iseloomuga, mis võimaldab lõppu viimist), punkt 3 viia punktiks 2 ja jätta ta paika, kuivõrd ta annab siiski põhimõttelise suuna

maaseaduse väljatöötamisele. Jätta paika ka punkt 7 (härra Raigi tehtud ettepanek), mis minu arvates annab maaseadusele ka olulise suunitluse. See ikkagi annab selge vastuse, et maasuhete reguleerimisel minnakse mitte kasutusõiguse printsiibile, vaid just nimelt omandiõiguslikule reguleerimisprintsiibile. Ning lisada lõppu veel üks punkt, mis tõepoolest väga suure kiiruse tõttu komisjoni töös ilmselt kahe silma vahele jäi, nimelt tõsiasi, et otsus jõustub tema vastuvõtmise hetkest. Sel viisil me saavutaksime kompromisslahendi kaudu mõlemad eesmärgid, mis vajalikud on. Esiteks, vana aasta lõpus oleks põhimõtteline poliitiline otsustus tehtud, mis sisaldub punktis 1 ja praktiliselt ainult selles, ja teiseks oleks antud vajalikud minimaalsed, kuid seejuures möödapääsmatult vajalikud suunad maaseaduse väljatöötamiseks. See oleks minupoolne praegune kompromissettepanek, et tekkinud küllalt keerulisest seisust edasi saada, juhul kui seda aktsepteeritakse. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Kas me nõustume? Kas sellisel juhtumil on meil vaja veel ettekandjatele küsimusi esitada? Ei ole. Ignar Fjuk tahab esitada.

I. Fjuk

Lugupeetud Ülo Nugis! Ma võib-olla isegi olen rõõmus, et ma saan küsimuse esitada kaasettekandjale. Nimelt, kas see otsuse projekt sisaldab ka seda küsimuste kompleksi, mis on seotud linnamaaga? Nimelt, enne 1940. aastat oli agulimaa või linna ääremaa või pärismaa. Praegu on see näiteks linnamaa ja kõik toimunud muutused tähendavad seda, et näiteks maahind maal on ühel hektaril võrdne Tallinna kesklinna ühe ruutmeetri maa hinnaga jne., jne. Tundub, et selles otsuse projektis ei ole nagu võimalust linnamaa käsitlemiseks. Lähenemisnurk, mille kohaselt maareformi igapäevases käibes käsitletakse reeglina pelgalt põllumajandusmaa reformina, on põhimõtteliselt vale. Maaseadus ei hakka reguleerima mitte ainult põllumajandusliku maa kasutamise ja omamise režiimi, vaid kogu maa õiguslikku režiimi. Sealjuures ka linna, alevite, riigi tagavaramaa, metsafondi alla kuuluva maa ja kõikide muude maaliikide õiguslikku režiimi.

Juhataja

Suur tänu! Millised küsimused jäävad veel jõusse, mis kajastuvad kuvaril? Kas Vello Pohla esitab küsimuse ühele või teisele ettekandjale? Jutt on küsimuste esitamises.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin öelda samas vaimus, mida rääkis härra Raidla, et see ei ole konkreetne seadus, vaid põhimõtteline seisukoht, millele järgneb konkreetne juriidiline mehhanism, mis edaspidi töötatakse välja. Üldpõhimõtted on otsuse projektis minu arvates konsensusena fikseeritud. Rohelise saadikuna kutsun üles jõulurahu, jõuluvaimu väljendusena vastu võtma üldised põhimõtted. Rahvas ootab meilt otsust, maaseadus paneb kõik juriidiliselt paika. Meie viimane otsus sel aastal vastab meie aadetele ja meie ootustele. Ma kutsun üles vastu võtma selle projekti! Tänan!

Juhataja

Aitäh! Mart Laari saalis ei ole. Milline on Ivar Raigi küsimus? Ei ole saalis. Peet Kase küsimus? Palun kompuutriteenistusel need nimed kuvarilt kõik maha võtta.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Enne kui me teeme kohaloleku kontrolli (võib-olla meil ei olegi kvoorumit), ma küsin, kas justiitsministri tehtud ettepanek on Ülemnõukogule arusaadav. Ei ole vaja üle korrata? Ta nimetas, millised punktid jäävad välja, millised punktid muudavad järjekorda ja juurde tuleb üks punkt. Käesolev otsus jõustub tema vastuvõtmise momendist. Nii et Ülemnõukogu saab aru? Ma palun nüüd kutsuda kõik saadikud saali! Kohaloleku kontroll. Palun kiirustada! Kohal on 53 saadikut, puudub 52.

Me teeme uue kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 59 saadikut, puudub 46. Lugupeetud Ülemnõukogu! Me paneme hääletusele otsuse projekti selliselt, nagu ta oli ette kantud justiitsministri poolt. Välja jäävad punktid 4, 5 ja 6 ning juurde tuleb punkt, mis väidab, et käesolev otsus käivitub tema vastuvõtmise momendist, ning 2. punkt läheb lõppu ilma numbrita. Kas Ülemnõukogu saab aru, mida me paneme hääletusele? Saab. Kallid kolleegid! Lugu on nüüd selline, kui me 53 häält ei saa, siis sellisel juhtumil on see otsus läbi kukkunud. Ma palun kõiki asuda oma töökohtadele!

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kas Johannes Kass tahab öelda midagi? Palun!

J. Kass

Lugupeetud juhataja! Mul on ettepanek hääletada punktide haaval, need punktid, mis ei saa vajalikke hääli, kukuvad iseenesest välja. Sest vastasel juhul ma kardan, et ...

Juhataja

Ma palun, Johannes Kass, võtta tagasi see ettepanek! Ei võta. Ma panen hääletamisele Johannes Kassi ettepaneku selliselt, kuigi see on mulle kirjalikult esitamata. Me teeme veel

ühe kohaloleku kontrolli ja siis ma palun saadikuid mitte saalist lahkuda. Kohaloleku kontroll. Kohal on 60 saadikut, puudub 45. Ma küsin veel ühe korra, Johannes Kass, ega ei loobu oma ettepanekust? Ei loobu, järelilikult panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et hääletamine viia läbi Johannes Kassi ettepanekul, see tähendab, kõik alapunktid ühekaupa? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 6 saadikut, vastu 41, erapooletuid 5. See ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Me paneme hääletusele otsuse projekti selliselt, nagu oli kantud ette justiitsministri poolt. On Ülemnõukogule arusaadav? On. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta ... Mis on, Jüri Reinson?

J. Reinson

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja! Ma soovin lihtsalt täpsustada. Kui me võtame justiitsministri pakutud redaktsioonis need punktid vastu, kas parandusettepanekud, mis on tehtud sissejäävate punktide kohta, pannakse hääletusele või ei?

Juhataja

Kui nüüd tähelepanelikult jälgisin, siis mina sain aru nii, et need ettepanekud, mis allesjäänud punkte puudutavad, on arvesse võetud. Juhan Telgmaa, on arvesse võetud?

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Selgus on loomulikult vajalik. Härra Reinson tegi ettepaneku jätta välja punkt 8, kuna see püüab kehtestada piiranguid jne. Punkt 8 on välja jäetud.

Juhataja

Ei, punkt 8 on sees.

J. Telgmaa

8 oli esimeses paberis. Härra Reinsoni ettepanek oli selle kohta, mis eelmises paberis oli punkt 8, see on välja jäetud. Uues paberis seda punkti enam ei ole.

J. Reinson

Lugupeetud ettekandja! Ma tegin uue redaktsiooni ja punkt 3 kohta ettepaneku.

J. Telgmaa

Mis puutub punkti 3 uues redaktsioonis, siis selle kohta on kirjalik ettepanek olemas. Või oled sa veel ühe paberi esitanud?

J. Reinson

Uus kiri on.

J. Telgmaa

Jaa, on tõesti olemas. Palun vabandust. Härra Reinsoni ettepanek on siin. Maareformi käigus määratakse seadusandlikus korras kindlaks eraomandisse ja teistesse omandivormidesse antav maa ning Eesti Vabariigi omandisse jääv maa. Härra Reinson pakub, et sõnade "kindlaks" ja "eraomandisse" vahel oleks kolm sõna "eraomanikule tagastatav maa". Kas ma sain õigesti aru?

J. Reinson

Omanikele tagastatav maa.

J. Telgmaa

Siin on nii, et eraomandisse antav maa peaks hõlmama omanikele tagastatavat maad. Kui sa soovid tingimata seda täpsustust, siis me peame seda läbi hääletama.

J. Reinson

See on antav maa, aga teine on tagastatav maa.

Juhataja

Nii et parandusettepanek jääb jõusse. Kas Sergei Sovetnikovil on parandusettepanek?

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra Nugis! Lugupeetud härrad! Vaatamata heale jõulueelsele meeleolule pean ütleva, et hääletan selle otsuse projekti vastu. Ehkki võin ise pretendeerida maatükile, mis minu isal oli Virumaal, olen seisukohal, et see tekitab ettearvamatuid ja väga suuri komplikatsioone vabariigis. Vesteldes kolleegiga, Läti rahvussuhete komisjoni esimehega, sain teada, et isegi läti emigrandid hoiatavad, et Lätis jumala pärast seda ei tehtaks, sest sel on väga tõsised tagajärjed vabariigile. Seepärast teen ettepaneku lükata selle otsuse vastuvõtmine

paariks kuuks edasi. Projekt on veel toores. Pöördume selle juurde tagasi uuel, 1991. aastal. Tänan!

Juhataja

Kolleegid! Jätame nüüd kõrvale emotsioonid. Räägime ainult parandusettepanekutest. Kes on poolt, on poolt, kes on vastu, on vastu. Vello Pohla.

V. Pohla

Küsimus on selles, et härra Sovetnikovi mure ei ole väga põhjendatud, sest see peab saama reguleeritud uue maaseadusega, mitte otsusega omandireformist, mis tegelikult mitte midagi ei reguleeri. See saab kindlasti ju reguleeritud maaseadusega. Selles otsuses maareformist ei ole mingisugust takistust, et saaks nii reguleeritud, nagu teil vaja on. (Hääled saalist.)

J. Telgmaa

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma veel kord tahan teile seda öelda, et vastuvõetud otsus ei ole puhtjuriidiline dokument, mille alusel saaks hakata seda küsimust konkreetselt lahendama. See on põhimõtteline seisukoht, mille rakendamiseks järgnevad, nagu härra justiitsminister mainis, juriidilised seisukohad ja otsustused. Kui me ei võta jõuluks, uueks aastaks, Ülemnõukogu selle aasta töö lõpetuseks vastu seda põhimõttelist seisukohta, siis ma ei saa üldse sellest aru, milleks me oleme siia kokku tulnud. See on põhimõtteline seisukoht, mitte üksikud juriidilised punktid, et me hakkame arutama, kuidas see toimub. Meie rahvas ootab seda ja ma arvan, et me hääletamisel selle aasta lõpus enne järgmist aastat (mis on väga pingeline, väga keeruline, väga ähvardav) leiame konsensuse, et me teeme oma rahvale selle kingituse, et me selle põhimõttelise otsuse võtame vastu. Jätame praegu need vaidlused, need ei ole juriidilised vaidlused.

Juhataja

Lõpetame palun ära! Lugupeetud Ülemnõukogu! Minu palvet avaldada oma arvamust parandusettepanekute kohta ei võetud siiski kuulda. Mulle on laekunud uued ettepanekud selle päevakorrapunkti katkestamiseks. Ma panen selle hääletamisele.

Ma palusin avaldada oma arvamust parandusettepanekute kohta, aga meil hakkasid sõnavõttud tulema. Ja praegu laekuvad teised parandusettepanekud on suunatud sellele, et seda otsust mitte vastu võtta. Kohaloleku kontroll. Kohal on 61 saadikut, puudub 44.

Ma panen veel kord hääletamisele katkestamise ettepaneku. Kui Ülemnõukogu ei soovi katkestada, siis ma soovitan väga edaspidi mitte jätkata sõnavõtte. Me saame selguse parandusettepanekutest ja me paneme parandusettepanekud hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsilolev päevakorrapunkt ja jätkata selle arutamist järgmisel istungjärgul? Selle ettepaneku poolt on 16 saadikut, vastu 36, erapooletuid 6. Päevakorra arutamine jätkub.

Mul on tungiv palve saadikutele: lõpetage nüüd läbirääkimised, need on Ülemnõukogu otsusega lõppenud! Katsume selgust saada parandusettepanekutes. Palun, Juhan Telgmaa! Kõnelus on ainult parandusettepanekutest. Mart Laar.

M. Laar

Austatud Ülemnõukogu esimees! Austatud sõnavõtja! Kristlikud demokraadid pöörduvad Ülemnõukogu poole ettepanekuga see seadus täna vastu võtta. Täiesti mõttetu oleks seda vastu võtta ilma punktideta 5 ja 6, nii nagu parandusettepanekutes on ette nähtud. Me kindlasti tahaksime vastu võtta just nimetatud punktidega, kuna need on ainukesed, mis omavad konkreetset tähendust ja konkreetset mõtet. Ja me paluksime kindlasti panna need punktid kas või hääletusele eraldi, selleks et enne hääletada läbi need punktid ja seejärel võtta vastu seadus. Aitäh!

P. Jermoškin

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Võtan tagasi oma paranduse, mille tegin 5. ja 6. punkti kohta. Ma näen justiitsministri esitatud otsuse projektis võimalust esitada oma parandused siis, kui Eesti Vabariigi Ülemnõukogu hakkab maaseadust vastu võtma. Tänan!

I. Raig

Austatud rahvasaadikud! Ma arvan, et me kõik tahame minna jõulupühasid pidama. Sellepärast on mul ettepanek panna asi nimelisele hääletamisele ja asuda hääletamisprotseduuri juurde.

Juhataja

Suur tänu! Ma oletan, et see ettepanek käib otsuse vastuvõtmise kohta, mitte parandusettepanekute kohta. Juhan Telgmaa, ma annan kristlike demokraatide parandusettepaneku.

J. Telgmaa

Kristlike demokraatide parandus on aktsepteeritud. Härra Reinsoni ettepanek punkti 3 kohta, et sõnade "seadusandlikus korras kindlaks" järel kirjutada "omanikele tagastatav maa". Ma isiklikult olen selle parandusega nõus. Kas komisjoni liikmetel on kellelgi midagi selle vastu? Ma ei näe, siis me võime nähtavasti lugeda ka härra Reinsoni paranduse aktsepteerituks ja vastuvõetuks, mis ei vaja hääletamist.

Juhataja

Suur tänu! Paneme hääletusele need parandusettepanekud, millega komisjon ja ettekandja nõus ei ole.

J. Telgmaa

Tõtt-öelda ma ei tea neid ettepanekuid, neid vist ei ole.

Juhataja

Kas komisjon ja ettekandja on nõus sellega, et 5. ja 6. punkt jäävad sisse?

J. Telgmaa

Need lülitati välja justiitsministri ettepanekul.

Juhataja

Justiitsminister tegi ettepaneku välja lülitada. See on tema ettepanek.

J. Telgmaa

Me oleme sellega nõus.

Juhataja

Komisjon on nõus? Siis ei ole vaja hääletada. Mida me paneme hääletamisele, kui komisjon on nõus sisse jätma? (Hääled saalist.)

Komisjon on nõus, et välja jätta. Siis paneme hääletusele. Üks hetk, me täpsustame veel. Ain Tähiste.

A Tähiste

Aitäh! Juhul kui 6. punkt läheb sisse, siis palun hääletada eraldi! Lisada "või tema kasutamise sihtotstarbe muutmisel". Juhul kui 6. punkt läheb sisse, palun ka minu ettepanek eraldi läbi hääletada! Aitäh!

Juhataja

Nüüd on küsimus selge. Ma palun Juhan Telgmaad jääda kõnetooli! (Hääled saalist.)

Siis asume hääletama, kui on hääletamise kord. See on nüüd küll esmakordne juhtum, kus parandusettepaneku hääletamist nõutakse nimeliselt. Kohaloleku kontroll. Kohal on 58 saadikut, puudub 47.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Mart Laari parandusettepanek võtta vastu nimelisel hääletamisel?, Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 17 saadikut, vastu 33, erapooletuid on 5. See ettepanek ei leidnud toetust. Parandusettepanekute hääletamine on tavalisel hääletamisel.

Ma paluksin nüüd Toomas Korki, Lembit Kaljuveed ja teisi võtta oma taotlused maha. Juhan Telgmaa, ma palun assisteerida mind ja lugeda ette parandusettepanekud! Esimene on ilmselt kristlike demokraatide oma.

J. Telgmaa

Kui ma nüüd selles mõnevõrra segases olukorras suudan kõigis orienteeruda, siis ...

Juhataja

Kristlike demokraatide ettepanek oli lülitada 5. ja 6. punkt otsuse projekti.

J. Telgmaa

Justiitsminister härra Raidla ettepanek oli välja lülitada. Komisjon oli seisukohal, et välja lülitada.

Juhataja

Sellisel juhtumil läheb parandusettepanek hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on kristlike demokraatide parandusettepaneku poolt, et viies ja kuues alapunkt otsuse projekti sisse jääksid? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt 30 saadikut, vastu 16, erapooletuid 8. Need punktid jäävad sisse. Nüüd tulevad parandusettepanekud kuuenda alapunkti kohta.

J. Telgmaa

Punkt 6. Siin on kaks ettepanekut. On Ain Tähiste ettepanek. Pärast "võimatuse" lisada veel "või tema kasutamise sihtotstarbe muutmise korral". Siin ei jää mul muud üle kui küsida kiiresti, kas härra Raidla ja härra Junti kui selle asja juriidilise külje peaideoloogid on nõus selle parandusega või hakkab see vastu? Ei. Juhul kui nemad on nõus, siis me võime lisada niisama.

Juhataja

Kas komisjon oleks sellisel juhtumil nõus?

J. Telgmaa

Ilmselt oleme. See on nüanss. Me peame spetsialiste usaldama.

Juhataja

Härra Junti avaldab oma arvamust. Härra Junti.

A. Junti

Ma esitasin ka kirjalikult oma ettepaneku. Esiteks, kuigi me hääletasime punktid 5 ja 6 sisse, ma näen punkti 5 juures redaktsioonilist toorust, kui nii jämedalt võiks öelda, sest siin me seame väga ranged piirid maaseadusele. Teiseks, 5. ja 6. punkti vahel tekib teatud vastuolu, sellepärast et me 5. punktiga ütleme, et me peame tingimata, kas või mingil kujul tagastama just selle maa, mis kellelgi kunagi kuulus, ja 6. punktiga ütleme, et selle võimatuse korral. Ma leian siin väikese puhtalt formaaljuriidilise vastuolu. Seetõttu, kui Ülemnõukogu aktsepteerib nende punktide sissesaamist, siis tuleks tingimata redigeerida. Kuid kindlasti toetan ma 6. punkti teist lõiku. Aitäh!

J. Telgmaa

Aga vastus küsimusele, kas lisada 6. punktis sõna "võimatuse" järel "sihtotstarbelise kasutamise muutuse korral". Härra Tähiste ettepanekut ma ei vaidlusta.

Juhataja

Härra Tähiste ettepanek oleks see, mis hääletamisele ei panda.

J. Telgmaa

Jah. Siis on see ilmselt vastu võetud.

Juhataja

Teine parandusettepanek on meil veel.

J. Telgmaa

Härra Enn Tupp on teinud sama 6. punkti kohta paranduse. Võimatuse korral peetakse esmaseks lahendiks võimalust asendada see suhteliselt samaväärsega antud haldusüksuse piirides.

Juhataja

Kelle ettepanek see oli?

J. Telgmaa

Härra Enn Tupi ettepanek.

Juhataja

Mis komisjon arvab?

J. Telgmaa

Sellele ei ole midagi vastu väita, kuid kui keegi komisjoni liikmetest või asjatundjatest näeb siin mingit ohtu (võib tulevasele maaseadusele liigsed piirid panna), siis seda paluks välja ütelda.

Juhataja

Kas komisjon on nõus või paneme hääletusele?

J. Telgmaa

Ma paluks mitte hääletusele panna, kuid küsimus on selles, et siin on kvalitatiivne erinevus. Kui selline piirang panna, siis teise haldusüksuse piires elav inimene, kes käib tööl ja on pidevalt seal oma asju ajanud, viiakse teise haldusüksusse, siis saab seal võimalus ära lõigatud. (Hääl saalist.) Nähtavasti ei jää siin muud üle, kui härra Enn Tupi ettepanek panna hääletusele, sest küsimus puudutab ikkagi põhimõttelist külge. Ma loen veel kord ette. Maa

tagastamise võimatuse korral peetakse esmaseks lahendiks võimalust asendada see suhteliselt samaväärsega antud haldusüksuse piires.

Juhataja

Ma saan aru niimoodi, et komisjoni liikmed Aldo Tamm ja Heldur Peterson ei toeta seda ja eeldavad, et see tuleb eraldi hääletusele panna. On nii? Või toetavad? Kui te toetate, siis sellisel juhtumil ei ole vaja paluda selleks sõna.

J. Telgmaa

Sel juhul on vaja ka hääletusele panna. Sel juhul me aktsepteerime.

Juhataja

Kas Aldo Tamm toetab seda? Ei toeta. Siis me paneme hääletamisele. Kas Ülemnõukogu saab aru, milles seisneb Enn Tupi parandusettepaneku sisu? Kas Arvo Junti tahab täpsustada? (Hääled saalist.)

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Rahva-keskfraktsioon palub kolmeks minutiks vaheaega.

Juhataja

Kui palju?

A. Junti

3 minutit.

Juhataja

Lugupeetud Juhan Telgmaa! Mul on ettepanek, et komisjonis parandusettepanekutes selgust saadakse. Teeme vaheaja 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kohal on 54 saadikut, puudub 51. Kas Arvo Junti soovib enne oma arvamust avaldada? Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja ja head kolleegid! Me nägime eile ja eelnevatel nädalatel, kui keeruline on omandiküsimuste lahendamine. Sellest oli ka tingitud meie taotlus väikeseks mõtlemisajaks ja tulem on selline, mis ma siin ette kannan. Arvestades äärmiselt keerulist regulatsioonivaldkonda, arvestades seda, et äärmiselt palju on saabunud vastandlikke ettepanekuid, teen rahva-keskfraktsiooni nimel järgmise ettepaneku.

Esiteks, võtta komisjoni poolt väljatöötatud maareformi projekt otsuse projektina aluseks ja hääletada see läbi.

Teiseks, tehtud parandusi ja ettepanekuid arvestades esitada redigeeritud otsuse projekt Ülemnõukogu järgmise istungi esimeseks tööpäevaks. Aitäh!

Juhataja

Mida Juhan Telgmaa ütleb selle kohta?

J. Telgmaa

Kui ma nüüd täpselt aru saaksin, mis tähendab aluseks võtmine. Kas see tähendab seda, et me võime Eesti rahvale mingisuguseid kindlaid printsiipe teadvustada või mitte? Seda on meil vaja teha. Kui juhataja lubab.

Juhataja

Ei, nüüd on lugu selline. Kes on nüüd juhtivkomisjon ja kes esineb fraktsiooni nimel? Praegu enam saadikute arvamusi ei ole võimalik ära kuulata. Rahvarinde fraktsiooni nimel esines Arvo Junti. Tegi ettepaneku antud otsuse projekt aluseks võtta. Kas Lembit Arro tahab oma fraktsiooni nimel? Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud Ülemnõukogu! Lugupeetud juhataja! Härra Telgmaa! Ma toetan härra Junti ettepanekut. Praegu on olukord Ülemnõukogus selline, et me võime tõesti mõnes punktis natukene viltu minna ja las me mõtleme. Maameestel on plaanis 3. ja 4. jaanuaril hakata veel tööle maaseadusega, koos sellega võib-olla vaatame need punktid läbi ja tuleme uuesti

Ülemnõukogu ette. Eesti rahvale võib öelda niimoodi, et maaelukomisjoni poolt esitatud projekt on aluseks võetud ja seda arutatakse edasi. Aitäh!

Juhataja

Enne kui kuulame ära Ivar Raigi ja tema fraktsiooni arvamuse, juhin siiski tähelepanu, et sellist asja kui aluseks võtmine ei ole reglemendis ette nähtud. On parandusettepanekute vastuvõtmine, on otsuse vastuvõtmine, seaduse vastuvõtmine. Aluseks võtmist kui sellist ei ole. Kaks korda ma olen üritanud katkestada, kaks korda on Ülemnõukogu avaldanud valmisolekut otsus vastu võtta. (Hääled saalist.)

Kui Ivar Raig tahab toetada aluseks võtmist, siis ma ütlen veel kord, reglemendis ei ole sellist asja nagu aluseks võtmine. Ivar Raig. (Hääled saalist.)

Võib-olla Ivar Raig loobub? Ma palun siis vajutada nupule ja siis on selge. Millised parandusettepanekud, Juhan Telgmaa, meil on jäänud veel?

J. Telgmaa

Niipalju kui mina aru saan, on jäänud härra Enn Tupi parandusettepanek punkti 6 kohta, mis ütleb, et maa tagastamise võimatuse korral peetakse esmaseks lahendiks asendada see teise suhteliselt samaväärsega antud haldusüksuse piirides. Selle vastu ilmselt ei ole meil midagi. Aga mis puutub aluseks võtmisse, siis niipalju kui ma reglementi tean, aluseks võtmisest ei ole seal midagi.

Juhataja

Aluseks võetud on otsuse projekt.

J. Telgmaa

Tegemist on otsusega, mis on juba iseenesest aluseks.

Juhataja

Küsimus on meil selge, Juhan Telgmaa. Millised on veel parandusettepanekud?

J. Telgmaa

Ma ei näe rohkem parandusettepanekuid.

Juhataja

Kas kellelgi on veel parandusettepanekuid? Ei ole. Suur tänu, Juhan Telgmaa! Nüüd me asume otsust vastu võtma. Kohaloleku kontroll. Palun, Rein Veidemann, ära registreerida! Kohal on 60 saadikut, puudub 45. Mis on, Vello Pohla?

V. Pohla

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma teen ettepaneku see hääletamine teha nimelisena.

(Hääled saalist.)

Juhataja

60 saadikust peab olema poolt 20. Selle ettepaneku on teinud ka kristlikud demokraadid. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et see otsus vastu võtta nimelise hääletamisega? Palun hääletada! Vähemasti 20 häält on vaja. 61 oli kohal. Järelikult rohkemgi veel. Selle ettepaneku poolt on 29 saadikut, vastu 13, erapooletuid 16. Hääletamine on nimeline. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus maareformist? Hääletamine on nimeline. (Aplaus.) Selle ettepaneku poolt on 54 saadikut, vastu on 1, erapooletuid on 4. Otsus on vastu võetud. (Aplaus.) Lugupeetud Ülemnõukogu! Presiidiumi liikmetel palun kohe Kadriorgu sõita!

Ülemnõukogu talvepuhkuse lühendamisest

Juhataja

Üks hetk, meil on veel üks asi. Ma palun vabandust! Istume veel hetkeks, üks asi vajab veel uuesti üles võtmist. Anname sõna Rein Tammele.

R. Tamme

Härra juhataja! Auväärsed kolleegid! Ma pöördun tagasi meie otsuse juurde töö alustamise kohta järgmisel aastal. Poliitiline olukord on pingeline, nagu me kõik teame, arengud kiired ja sellest tulenevalt oleme kindlasti sunnitud olukorras. Me peame olema võimelised juba järgneva aasta esimestel päevadel tegema õigeaegseid otsuseid. Sellest tulenevalt olen

veendunud, et alustada tööd 14. jaanuaril on lubamatult hilinevad tähtaeg. Me ei või juba ette projekteerida hilinevat reageerimist poliitilistele arengutele. Arvestades seda, et saalis oli selles küsimuses toimunud hääletamise ajal suhteliselt vähe saadikuid, vaheajal teises saalis aga hoopis rohkem, teen ettepaneku uuesti otsustada töö alustamise üle järgneval aastal. Riigikaitsekomisjoni ettepanek on alustada tööd 8. jaanuaril 1991. aastal. Palun panna see ettepanek veel kord hääletamisele!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kui need sõnavõtted tähendavad poolt või vastu, siis on kõige targem avaldada seda hääletamise teel. On kolmandaid ettepanekuid? Ei ole. Tõenäoliselt Lembit Arro, Enn Tupp ja Mai Kolossova ütlevad kas poolt või vastu. On nii? On ettepanek nimelisele hääletamisele panna? Ettepanek on olemas. Salajasel on eelistus nimelise ees ja seda peab ka Ülemnõukogu toetama kolmandikuga. Minul on nüüd väga raske orienteeruda. Kellel on midagi kolmandat öelda peale poolt või vastu? Kas Aavo Mölder ütleb midagi kolmandat?

A. Mölder

Austatud spiiker! Ma paluksin ümberhääletamisel reglemendist kinni pidada!

Juhataja

Maaelukomisjonil on ettepanek jätta presiidiumile õigus vajaduse korral Ülemnõukogu kokku võtta. Kolleegid! Loomulikult on olemas reglement, loomulikult me oleme juba ühe hääletuse teinud ja loomulikult see, mida me praegu teeme, on erakordne juhtum. Tegelikult me võiksime rahulikult jääda selle otsuse juurde. Kuid et meie südametunnistus oleks puhas, siis oleks tõesti õige salajasel hääletamisel veel kord läbi viia. Mõeldagu siis mis tahes. Mul ei jää muud midagi üle, see ei ole minu väljamõeldis, ma pean panema hääletamisele just nimelt salajase, sest salajasel on eelistus nimelise ees. Kui keegi ei loobu, siis ma pean võtma järjekorras. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud Ülemnõukogu! Lugupeetud juhataja! Meie maameestel on asi paika pandud, et jõulunädalal toimuvad vastuvõtted, veel viimased koosolekud, 3-ndal ja 4-ndal on meil planeeritud Pühajärvel teha maaseadust. Tähendab, et puhkust ei tulegi. Aga ma oleks selle

ettepaneku poolt, kui Ülemnõukogu Presiidiumil on vaja erakorraliselt varem kokku kutsuda, me oleme alati nõus kohale sõitma, aga ametliku alguse teeks siiski 14-ndal.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meil hakkab juba muutuma krooniliseks see, et me muudame ringi oma kord vastu võetud otsuse. Ehkki minu süda kripeldab samuti nagu härra Tammel, olen ma siiski selle poolt, et me praegu sellesama otsuse säilitame, mille me kord vastu võtsime. Reglement annab võimaluse, kui tõesti olukord on niisugune, nagu me oletame, kas presiidiumil või Ülemnõukogu esimehel see asi teha. Tänan!

V. Pohla

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kuidas me saame otsustada, et me kolm nädalat järjest ei tööta? Praeguses olukorras, mis on olemas meie impeeriumis, mis on olemas Eestimaal! Minu arvates me peame siiski praegu otsustama, et me 8-ndal tuleme uuesti tööle. Ei saa ju 3 nädalaks minna asjaoludest kõrvale. Teen ettepaneku ikkagi veel hääletada. Tänan!

I. Raig

Austatud rahvasaadikud! Ma pooldan härra Arro ettepanekut, et jätta Ülemnõukogu Presiidiumile võimalus kutsuda meid kokku varem. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Ma tegin ettepaneku, et kes on poolt või vastu, avaldame seda hääletamise teel. Kui on kolmandad ettepanekud, siis tulla nendega välja. Kolmas on tulnud: jätta presiidiumi otsustada. Kas tõmbame sellele joone alla? Hääletamiseks põhjust ei ole, sest see, kui me paneme teist korda hääletamisele, on pretsedent. Otsus on olemas. See saab praegu siiski olla ainult Ülemnõukogu enamuse vaikiv nõusolek, kui me paneme ta teist korda hääletusele. Enn Põldroos.

E. Põldroos

Lugupeetud kolleegid! Ma kordan veel seda, mida ma nagunii püüdsin valju häälega öelda. Presiidiumil on alati õigus kutsuda Ülemnõukogu erakorraliselt kokku, kui ta peab seda vajalikuks, kas või hommepäev. Kuid olukord, mis meil ees seisab, on küllaltki segane ja kummaline. Me ei tea, kas presiidiumil on neid sidekanaleidki, et meid kokku kutsuda. Meil peab olema siiski aegsasti kokkutuleku aeg ette nähtud.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Need on nüüd reglemendi järgi "ettenägemata asjaolud" ja seega juhataja otsustada. See enam ei veena, kui keegi räägib asja vajadusest või reglemendist. Ei veena. Otsus on vastu võetud. Ja otsuse ümbervaatamine on pretsedent. Ülemnõukogu ei ole praegu valmis ümber vaatama seda otsust, seda on selgelt näha. Sellepärast praegu jääme selle otsuse juurde. Kui presiidium leiab vajaliku olevat, siis ta kutsub Ülemnõukogu kokku. Soovin veel kord kõikidele häid jõulupühi! Presiidiumi liikmeid palun sõita kohe Kadriorgu!